

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

Мр Срђан В. Марковић

**ИЛЕГАЛНЕ МИГРАЦИЈЕ КАО ФАКТОР
МЕЂУНАРОДНОГ ТЕРОРИЗМА**

докторска дисертација

Београд, 2018

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF SECURITY STUDIES

Mr Srđan V. Marković, L.L.M.

**ILLEGAL MIGRATIONS AS THE FACTOR OF
INTERNATIONAL TERRORISM**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2018

ИЛЕГАЛНЕ МИГРАЦИЈЕ КАО ФАКТОР МЕЂУНАРОДНОГ ТЕРОРИЗМА

докторска дисертација

Ментор:

Др Радомир Милашиновић, редовни професор у пензији

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Чланови комисије:

Др Ненад Путник, ванредни професор

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Др Миленко Бодин, ванредни професор

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Др Младен Милошевић, ванредни професор

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Др Драган Симеуновић, редовни професор

Универзитет у Београду - Факултет политичких наука

Београд, 2018.

ИЛЕГАЛНЕ МИГРАЦИЈЕ КАО ФАКТОР МЕЂУНАРОДНОГ ТЕРОРИЗМА

Резиме

Илегалне миграције и терористичке акције са елементима иностраности су огромни глобални проблеми савременог света. Ради се о масовним појавама, које на различите начине дотичу готово све земље света и са којима се међународна заједница тешко и континуирано бори. Те две појаве су на посебан начин постале карактеристике савремене цивилизације. У научној теорији, у међународном праву и у пракси међународне заједнице илегалне миграције и међународни тероризам посматрају се и третирају одвојено, мада бројна сазнања до којих се дошло детаљним и студиозним анализама догађаја у дугом временском периоду указују на чврсте и честе везе међу њима, на њихову међусобну условљеност и повезаност.

Основни циљ овог истраживања је да укаже на уску повезаност илегалних миграција и међународних терористичких организација широм света, такође да укаже на грешке које су до сада чињене у досадашњем међународном правном третману илегалних миграната, њихову реалну улогу у провоцирању безбедносних појава и проблема, а посебно на њихову улогу у терористичким акцијама која није третирана на одговарајући начин. Земље у којима су такви проблеми прављени обично су се задовољавале одлуком да особе које крше међународно право буду депортоване у своје земље или у земље из којих долазе.

Карактеристично је да се сматра да су илегалне миграције искључиво ствар међународног јавног права, а с друге стране терористи и све оно што је у вези са тероризмом као глобалним безбедносним проблемом међународна заједница третира преваходно са тачке гледишта кривичног права. На тај начин изгубљено је драгоцену сазнање о томе како илегални мигранти делују у терористичким акцијама, а што би било веома важно у превенцији ових појава. Из тог разлога неопходно је темељно испитати сваки сегмент, узрок и последицу њиховог учешћа у терористичким акцијама.

Имајући у виду актуелна дешавања на светској политичкој и ратној сцени не наговештава се могућност великог оптимизма. У таквој ситуацији веома је тешко и незахвално давати прогнозе, али то не значи да не треба да се врши широки спектар припремних радњи и обезбеди спремност Републике Србије да, у случају погоршавања ситуације због надирања избеглица и миграната у већем броју, буде у стању да адекватно реагује у циљу очувања мира и безбедности у Републици и да, свакако, на хуман начин реши те проблеме.

У закључним разматрањима биће предложене конкретне мере у циљу реалнијег сагледавања повезаности ових глобалних појава. Те мере би свакако допринеле посматрању и анализирању ових појава као једне безбедносне целине, а не као изоловане и сасвим посебне појаве. Њиховом применом би се и минимизирала могућност да илегални мигранти постају регрутна база терористичких колективитета, а што би свакако допринело спречавању и сузбијању унутрашњег и међународног тероризма.

Резултати овог истраживања допринели би развоју безбедносних наука, а самим тим представљали би основу за будућа истраживања ових појава.

Кључне речи: илегалне миграције, тероризам, терористичке акције и безбедносне појаве.

Научна област: интердисциплинарне и мултидисциплинарне студије

Ужа научна област: студије безбедности

УДК: 314.7:323.28 (043.3); **УДК:** 341.7:323.28

ILLEGAL MIGRATIONS AS THE FACTOR OF INTERNATIONAL TERRORISM

Abstract

Illegal migrations and terrorist actions with foreign elements is an enormous global problem in the contemporary world. It is a mass phenomenon by which almost all countries are affected in various ways and against which the international community fights hard and continuously. These two phenomena have in a special way become characteristic of the contemporary civilisation. In the scientific theory, in international law and practice of the international community, illegal migrations and international terrorist actions are considered and treated separately, although numerous and studious researches point out the strong and mutual connections. In the concluding considerations of the work concrete measures will be proposed, all that for the purpose that connections between these two global phenomena would be realized. These measures would certainly make contribution to the recognition and analyze of the phenomena as one of the security entirety, not as an isolated phenomena.

The basic aim of the research is to point out to the close connection between illegal migrations and terrorist actions worldwide and also to point out to the mistakes made so far in the international law treatment of illegal migrants and their true role in provoking security problems, especially their role in terrorist actions, which is not treated in an appropriate way. Countries in which these problems were created have usually been satisfied with the decisions to deport those who violate international public law to their countries or to the countries and territories they come from.

It is a characteristic that illegal migrations are exclusively the matter of international public law, primarily from the point of view of protection of human rights and freedoms. On the other hand, terrorists and all that which is connected with terrorism as a global security problem is treated by the international community exclusively as the matter of criminal law. In that way, very precious knowledge about how illegal migrants act in terrorist actions was lost but that would be very important in the prevention of the phenomenon. For the reason, it is necessary to examine thoroughly every segment, cause and effect of their participation in terrorist actions.

In view of current situation in the world political and war scene, it can be noticed that there are no indications for great optimism. In such situation it is very difficult and ungrateful to make prognosis, but it does not mean that a wide spectrum of preparing works should be done so that in case of aggravating the situation because of penetration of refugees and migrants in greater number, the Republic of Serbia can be ready to react in an adequate way for the purpose to preserve peace and safety in the Republic, certainly respecting human way for solving the problems.

The application of the proposed measures would minimize possibilities for illegal migrants to become recruiting base of terroristic collectivities which would certainly make contribution to repulse and prevent internal and international terrorism.

The results of the research would contribute to the development of security science and at the same time become the base for future researches of the phenomena.

Key words: illegal migrations, terrorism, terrorist actions, security phenomenon

Scientific area: interdisciplinary and multidisciplinary studies

Field of academic expertise: security studies

UDC: 314.7:323.28 (043.3); **UDC:** 341.7:323.28

САДРЖАЈ ДИСЕРТАЦИЈЕ

УВОД	1
ГЛАВА ПРВА	
ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА	
1.1. Проблем истраживања	3
1.2. Предмет истраживања	3
1.3. Дефинисање основних појмова	3
1.4. Операционално одређење предмета истраживања	7
1.5. Просторно и временско одређење предмета истраживања	8
1.6. Дисциплинарно одређење предмета истраживања	8
1.7. Циљ истраживања	9
1.8. Хипотетички оквир истраживања	9
1.9. Варијабле	11
1.9.1. Независна варијабла	11
1.9.2. Зависна варијабла	11
1.1.0. Извори података	11
1.1.1. Начини истраживања	12
ГЛАВА ДРУГА	
КАРАКТЕРИСТИКЕ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА	17
2.1. Појам миграција и илегалних миграција	19
2.2. Илегални мигранти и избеглице	26
2.2.1. Корелација између илегалних миграната и избеглица	28
2.3. Узроци илегалних миграција	31
2.4. Безбедносни аспекти илегалних миграција	33
2.5. Руте и начини кретања илегалних миграната	40
ГЛАВА ТРЕЋА	
МИГРАНТСКА КРИЗА	53
3.1. Узроци и последице мигрантске кризе	54
3.2. Политика Европске Уније према мигрантској кризи	62
3.3. Политика Републике Србије према мигрантској кризи	68
3.4. Злоупотреба мигрантске кризе у терористичке сврхе	73
3.5. Процене миграционих токова за наредни период	76
3.6. Мигрантска криза као претња националној безбедности Републике Србије	78

ГЛАВА ЧЕТВРТА

ТЕРОРИЗАМ	85
4.1. Дефиниције и теоретски ставови	89
4.2. Карактеристике тероризма	97
4.3. Класификација тероризам	102
4.4. Међународни тероризам	106

ГЛАВА ПЕТА

ИЛЕГАЛНЕ МИГРАЦИЈЕ И ТЕРОРИЗАМ	113
5.1. Узроци учешћа илегалних миграната у терористичким делатностима	114
5.1.1. Индоктринација	116
5.1.2. Пропаганда	118
5.1.3. Интернет	125
5.2. Регрутовање илегалних миграната од стране терористичких колективитета	132
5.3. Илегално организовање	137
5.4. Истоветности између илегалних миграната и терориста	144
5.5. Разлике између илегалних миграната и терориста	146
5.6. Повезаност илегалних миграција и тероризма са организованим криминалом	147

ГЛАВА ШЕСТА

КАРАКТЕРИСТИЧНИ СЛУЧАЈЕВИ УЧЕШЋА ИЛЕГАЛНИХ МИГРАНАТА У ТЕРОРИСТИЧКИМ ОПЕРАЦИЈАМА ПОСЛЕ РАСПАДА БИПОЛАРНОГ СВЕТСКОГ ПОРЕТКА	154
6.1. Терористичке операције на Балкану	157
6.1.1. Босна и Херцеговина	159
6.1.2. Косово и Метохија	169
6.2. Терористичке операције у Руској Федерацији	180
6.3. Терористичке операције у САД	182
6.4. Терористичке операције у Шпанији	185
6.5. Терористичке операције у Француској	187
6.6. Терористичке операције у Белгији	189
6.7. Терористичке операције у Сирији и Ираку	193
6.7.1. Страни борци у Сирији и Ираку	196
6.8. Терористичка операција у Немачкој	210
6.9. Терористичка операција у Турској	211
7.0. Терористичка операција у Шведској	212

ГЛАВА СЕДАМ

ПРОЦЕНА ТЕРОРИСТИЧКИХ МОГУЋНОСТИ ЗАВРБОВАНИХ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАНАТА У БЛИСКОЈ БУДУЋНОСТИ

	215
ЗАКЉУЧАК	219
ЛИТЕРАТУРА	227
Индекс слика	244
Индекс графикона	244
Индекс табела	244
Биографија аутора	245
Изјава о ауторству	246
Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада	247
Изјава о коришћењу	248

УВОД

Међународну заједницу карактеришу бројни и разноврсни проблеми - политички, економски, финансијски, етнички, социјални и безбедносни чији носиоци (суверени и несуверени) их покушавају решити или их решавају са различитом успешношћу. Сваки проблем, независно од актера, карактера и димензија (локални, регионални или глобални), индиректно или директно, у одређеној мери, негативно утиче на безбедност људи, ради чега заокупља пажњу многих субјеката међународне заједнице, као и њеног референтног субјекта (држава). Реч је првенствено о безбедносној заокупљености међународних субјеката чија је суштина у начелу дводелна: (1) регистравање и надзирање угрожавајућих делатности и процена могућности (способности и намера) њихових носилаца и (2) доношење одговарајућих одлука чијом реализацијом (предузимањем мера и активности) настоје да спрече носиоце угрожавања безбедности да нанесу штету њиховим виталним вредностима.

У складу са наведеним, садржај угрожавајућих делатности (безбедносни изазови, ризици и претње), разврстава се у две глобалне групе: тзв. неоружане и оружане. Тзв. неоружане (несмртоносне) угрожавајуће делатности углавном претходе оружаним делатностима. При томе, мора се поћи од узрока општих друштвених проблема, односно узети у обзир посебне узроке који “производе” безбедносне проблеме у појединим подручним областима и коначно, утицај појединих узрока на конкретне безбедносне проблеме. Суштина поменутог приступа (опште, посебно, појединачно) је у томе да не мора сваки безбедносни изазов да ескалира у безбедносну претњу, међутим, већа је могућност да се то догоди уколико субјект – објект напада адекватно не реагује.

Последњу деценију прошлог, XX века, и почетак новог, XXI века, обележила су многа нова безбедносна кретања у свету. У условима глобализоване економије, макроекономске последице значајних поремећаја у функционисању финансијског тржишта у свету утицале су на масовна кретања људи и тиме на стање глобалне безбедности. Илегалне миграције и терористичке акције са

елементима иностраности огромни су глобални проблеми савременог света. Ради се о масовним појавама, које на различите начине дотичу готово све земље света и са којима се међународна заједница тешко али континуирано бори. У научној теорији, у међународном праву и у пракси међународне заједнице ове две појаве се посматрају и третирају издвојено. Међутим, бројна сазнања указују на честе и чврсте везе међу њима, на њихову међусобну условљеност и повезаност.¹ Стога, “у истраживању овог проблема мора да се укаже на узрочно-последичне везе ових глобалних појава и потребу одговорнијег приступа у њиховом третману и отклањању (спречавању и сузбијању) како од стране сваке државе посебно тако и од међународне заједнице”.²

Зато је од стране надлежних органа потребна опсежна анализа сваког сегмента и узрока учешћа илегалних миграната у међународним терористичким операцијама.

У закључним разматрањима биће предложене конкретне мере у циљу свеобухватног сагледавања повезаности ових глобалних појава.

¹Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, Институт за међународну политику и привреду, бр. 1155-1156, Београд, 2014. стр.164

² Исто

ГЛАВА ПРВА

ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

1.1. Проблем истраживања

Илегалне миграције и међународни тероризам су глобални процеси, некада међусобно раздвојени, али данас испреплетени у многим сегментима. Последице које проузрокују много су теже по светску заједницу и свако друштво посебно. На многа питања из ове области наука није дала одговор, а њихово сагледавање и дефинисање су питања савременог света и савремене цивилизације. Наука се овим универзалним међународним проблемима није бавила систематски, како то заслужују, већ је неке аспекте успут изучавала у оквиру других питања која додирују и ове појаве. Многа питања из ове области су потиснута из чисто политичких разлога. Иако су у многим спектакуларним акцијама међународног тероризма учествовали илегални мигранти, полицијске и судске истраге, наравно и медији, потпуно су одвојено посматрали ове две појаве.

1.2. Предмет истраживања

Предмет истраживања је сложен и комплексан. У ужем смислу, он обухвата илегалне миграције и међународни тероризам као глобалне безбедносне појаве савременог света. У ширем смислу, предмет истраживања ће бити функције илегалних миграната у терористичким акцијама, односно међусобна повезаност и интеракција ове две глобалне безбедносне појаве.

1.3. Дефинисање основних појмова

Миграције су кретање лица или група лица, преко међународне границе или унутар државе. То је кретање становништва које обухвата било коју врсту кретања људи, без обзира на дужину пута, састав и узроке, а укључује миграцију избеглица, расељених лица, економске мигранте и особе које се крећу у друге

сврхе, укључујући и спајања породице.³

Илегалне (нерегуларне) миграције су кретања која се одвијају ван регулаторних норми земаља порекла, транзита и дестинације. Не постоји јасна или универзално прихваћена дефиниција илегалних миграција. Из перспективе земаља дестинације то је улазак, боравак или рад у земљи без потребне дозволе или докумената потребних у складу са имиграционим прописима. Пример нерегуларности из перспективе земаља порекла је прелазак међународне границе без важеће путне исправе, или у условима неиспуњавања административних услова за напуштање земље.⁴

Нелегални прелазак државне границе је прелазак лица преко заједничке државне границе ван обележеног граничног прелаза, односно на обележеном граничном прелазу без важећих и исправних путних исправа или избегавањем граничне контроле.⁵

Подстицајни фактори миграција (push-pull factors) су они чиниоци који делују подстицајно на доношење одлуке да се напусти сопствена земља с циљем настањења у некој другој земљи, било да се ради о потисним (push), као што су: безбедносни, економски, социјални или политички проблеми или о привлачећим (pull) факторима, као што су: мирнодопски услови, развијена демократија, већа економска развијеност и уопште, бољи услови живота у земљама дестинације.⁶

Тероризам је “смишљено, организовано и систематско насиље неког људског колективитета- несuverеног (недржавног, невладиног) субјекта (група, банда, организација, политичка странака или покрет) или сувереног (државног) субјекта, односно државе, чији припадници су у толико великој мери уверени у основаност и оправданост властитих екстремистичких циљева (политичких, верских, етничких, социјалних...) и опседнути мржњом према противнику, да су одлучни да примене и најгрубљу физичку силу над унапред одабраном (персоналном) или насумичном непосредном жртвом, ради њеног убиства, привременог или трајног физичког повређивања (сакаћења), киднаповања или

³ International Organization for Migration, "Key Migration Terms", IOM, <http://www.iom.int> (преузето 03.03.2015)

⁴ Ibid

⁵ Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција“, ФБ, Београд, 2016. стр 15.

⁶ Исто стр.15-16.

психичког злостављања, с намером да изазову (произведу) максималне ефекте (страха) у средини одакле је непосредна (посредна) жртва и на тај начин принуде противника да се безусловно потчини њиховој вољи, а под тим се подразумева да успуни њихове захтеве – остварење пројектованог политичког циља”.⁷

Тероризам добија **међународни карактер** из два основна разлога. Прво, што се самим терористичким актом у догађаје уплиће више држава и друго, што нападнуто добро ужива међународну заштиту. Прво је тероризам са страним елементом, а друго тероризам међународног значаја.⁸

Терористичке операције су офанзивне и динамичне активности терориста које се састоје од припремања и извођења терористичког напада према унапред одабраној мети напада, а усмерене су на остваривање пројектованих терористичких циљева.⁹

Реч **безбедност** потиче од префикса без (непостојање, одсуство) и речи беда (велико сиромаштво, положај који изазива презир, невоља, несрећа, зло) и представља стање онога који је заштићен од опасности, осигуран, сигуран, безопасан. Појам безбедности у објективном смислу представља одсуство претњи по усвојене вредности, док у субјективном значењу представља одсуство страха од тога да ће дате вредности бити угрожене. У односу на ниво на коме се налази вредност која се жели заштитити, односно на којој се налази референтни објекат безбедности, разликујемо људску, државну, регионалну, међународну или глобалну безбедност.¹⁰

Национална безбедност подразумева безбедност нације као друштвене групе, а не државе. Тако се сматра да је национална безбедност „стање у коме не постоји угрожавање основних вредности на којима се заснива опстанак, развој и просперитет одређене националне заједнице, као и права националних мањина и етничких скупина које уживају у одређеној држави, призната по међународним

⁷ Мијалковски, Милан, “Тероризам”, ФЦО, Београд, 2004, стр.7.

⁸ Димитријевић, Војин, “Савремени облици тероризма”, часопис “Архив за правне и друштвене науке”, бр.4, Београд, 1980, стр.21-25.

⁹ Живаљевић, Драган и Југовић, Александар, “Тероризам као безбедносни проблем и друштвена девијација”, Журнал за криминалистику и право, 2014, стр. 92.

¹⁰ Светлана Станаревић и Филип Ејдус, ур. Појмовник безбедносне културе, (Београд: Центар за цивилно-војне односе, 2009), 14-15.

критеријумима и нормама“.¹¹

Појам **међународна безбедност**, често употребљаван у политичкој и безбедносној теорији и пракси, превиђа његово одређење или се уопштено дефинише: “**Међународну безбедност** можемо дефинисати као свеукупно стање међународних односа у којима се сви чланови међународне заједнице осећају безбедним и сигурним и у којима постоје изграђени ефикасни механизми заштите националих држава од свих облика угрожавања и угрожености њихове безбедности”¹²

Изазови су могући потенцијални облици угрожавања стабилности и суверенитета државе и идентитета појединца и друштва. Они су извориште ризика и претњи, и њихова ширина утицаја распростире се кроз војну, политичку, економску, социјалну и еколошку димензију безбедности. Вредност изазова почетно је неутрална по опстанак државе и друштва, и зависно од реаговања на њу може да има позитиван предзнак – у разрешењу, или негативан - у даљем степеновању кроз ризике и претње.¹³

Ризик се може дефинисати као могућност, одређени степен вероватноће наступања неког догађаја или дејства са неповољним последицама, а његово отклањање или смањење зависи од познавања појаве у којој је садржан. Он подразумева излагање опасности, могућност страдања од одређене активности и спремност да се прихвати одговорност за штету, опасност или губитак.¹⁴

Претње су манифестације различитих видова опасности којима се непосредно угрожавају независност и функционални интегритет референтног објекта, или постоје јасни индикатори недвосмислене намере угрожавања.¹⁵

¹¹ Ковачевић, Сретен “Основи безбедности и одбране”, ВШУП, Земун, 1996. стр.96.

¹² Стајић, Љубомир и Гаџиновић, Радослав, “Увод у студије безбедности”, Драслар партнер, Београд, 2007, стр.48.

¹³ Илић, Предраг, “Безбедносни изазови, ризици и претње или чиниоци угрожавања безбедности”, Правне теме, год.1.број 2. 2017, стр.35, Према: Орлић, Дејан, “Појмовно одређење изазова, ризика и претњи у процесу преобликовања међународне безбедности”, Војно дело, 3/04, стр. 92.

¹⁴ Бајагић, Младен, “Основи безбедности”, (Београд: Криминалистичко-полицијска академија, 2007), 131-132.

¹⁵ Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција”, ФБ, Београд, 2016.стр.16.

Организовани криминал подразумева вршење кривичних дела од стране организоване криминалне групе или њених припадника. Под организованом криминалном групом подразумева се група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради стицања, посредно или непосредно, финансијске или друге користи.¹⁶

Избеглице су лица која пребегну на територију стране државе да би избегла репресију у сопственој земљи због политичких, националних, расних, верских и идеолошких разлога. Избеглице су и она лица која у рату или због унутрашњих сукоба у једној држави, напусте своје домове и оду у иностранство да би спасли своје животе и избегли страхоте оваквих догађаја. Дакле, “под појмом избеглице подразумева се лице које пребегне на страну територију услед прогона на расној, верској и националној основи, или због политичког схватања или припадања одређеној друштвеној групи.”¹⁷

На **међузависност илегалних миграција и међународног тероризма** указују бројна учешћа илегалних миграната у оквиру терористичких колективитета (Ал Каида, Ал Нусра, Исламска држава) у бројним терористичким операцијама широм света у последњој деценији XX и првим деценијама XXI века.¹⁸

1.4. Операционално одређење предмета истраживања

Дефинисани предмет истраживања изложен је кроз седам главних сегмената:

- Теоријско-методолошки оквир истраживања
- Карактеристике илегалних миграција
- Мигрантска криза
- Тероризам

¹⁶Национална стратегија за борбу против организованог криминала, (Београд: Службени гласник РС, бр. 23/09)

¹⁷ Аврамов, Смиља и Крећа, Миленко, “Међународно јавно право”, “Научна књига”, Београд, 1990., стр.254. пасус 3.

¹⁸Детаљније о овом у петом поглављу

- Илегалне миграције и тероризам
- Карактеристични случајеви учешћа илегалних миграната у терористичким операцијама после распада биполарног светског поретка
- Процена терористичких могућности заврбованих илегалних миграната у блиској будућности

1.5. Просторно и временско одређење предмета истраживања

Са просторног аспекта, односно **просторно одређење** предмета истраживања односи се на простор читавог света. Међутим, истраживање ће тежишно обухватити простор Афро-азијских земаља, одакле највећи број илегалних миграната покушава да, на разне начине (разним каналима), уђе у европске државе, Северну Америку и у последњих неколико година на подручја Сирије и Ирака, где део њих буде регрутован од стране разних терористичких колективитета за терористичка деловања.

Временски аспект истраживања обухватаће период од 1990. године до данас, односно од тренутка када су илегалне миграције попримиле израженија обележја, посредно или непосредно утичући на безбедност многих земаља, приоритетно учешћем дела миграната у терористичким акцијама. Тежишно ће се сагледати значај илегалних миграната као фактора међународног тероризма на почетку XXI века, када су у великом броју спектакуларних терористичких напада учествовали илегални мигранти.

1.6. Дисциплинарно одређење предмета истраживања

У вези са **дисциплинарним одређењем** предмета истраживања може се констатовати да је предмет истраживања по својој природи мултидисциплинаран и теоријски припада већем броју научних дисциплина, првенствено дисциплинама наука безбедности из домена кривичног и међународног права, међународног јавног права и криминалистичких наука. Посматрано у ширем контексту, предмет истраживања припада и социолошким, политичким и

организационим научним дисциплинама, те као такав има интердисциплинарни карактер.

1.6. Циљ истраживања

Циљ истраживања је и да укаже на неопходност да се ове две појаве, карактеристичне за савремену цивилизацију, посматрају и анализирају као једна безбедносна целина, а не као изоловане и сасвим посебне појаве. Да се путем обједињеног посматрања, применом научних метода, дође до поуздане и реалне слике о безбедносним аспектима ових појава, њиховој снази када делују у међусобној спреси и да се дају конкретни предлози за борбу против ових појава на глобалном и регионалном плану, посебно у Србији.

Један од циљева овог рада биће и да се укаже на илегалне мигранте као жртве терористичких колективитета. Направиће се и паралеле, односно сличности и разлике између илегалних миграната и избеглица, с обзиром да у свим овим категоријама, које су регулисане општим међународним правним актима, могу наћи и илегални мигранти чији међународни правни статус није регулисан, а који, опет, могу бити кључни носиоци активности, како у терористичким акцијама, тако и у изазивању безбедносних појава и проблема. .

1.7. Хипотетички оквир истраживања

На основу досадашње истраживачке праксе, расположивих података и информација, као и општих сазнања о проблематици која ће бити предмет даљих истраживања могу се дати претпоставке, односно хипотетички оквир који ће се доказивати. Хипотетички оквир истраживања даје се на основу још недовољног емпиријског сазнања, које ће бити допуњено истраживачком праксом. Због тога су, поред опште хипотезе дате и посебне, које ће конкретније објаснити основну претпоставку, а истовремено помоћи истраживачку праксу – трагање за конкретним чињеницама које потврђују хипотезу. Према томе, хипотетички оквир треба да усмерава истраживање према задатим циљевима.

У оквиру дефинисаног проблема и предмета истраживања постављене су следеће основане претпоставке о предмету истраживања:

Општа хипотеза

Илегалне миграције и међународни тероризам су глобални безбедносни проблеми, који су међусобно испреплетени на разне начине и где реално постоји могућност да ће се у мултиполарном свету све више испољавати и прожимати, при чему би улога илегалних миграната добијала све већи значај и све разноврсније функције приликом извођења међународних терористичких акција.

Прва посебна хипотеза

Илегалне миграције, независно од мотива (економски, политички, безбедносни и други), представљају наглашен национални и међународни безбедносни проблем који је често у некаквом облику повезан са другим безбедносним проблемима, посебно са организованим криминалом и међународним тероризмом.

Друга посебна хипотеза

Међународни тероризам представља једну од највећих претњи националној и међународној безбедности, чијем одржавању у великој мери доприносе илегалне миграције.

Трећа посебна хипотеза

Утврђено учешће илегалних миграната у многим акцијама међународног тероризма после распада биполарног светског поретка указује да илегалне миграције представљају важан фактор међународног тероризма.

1.8. Варијабле

1.8.1. Независна варијабла

Независну варијаблу у овом истраживању представљају илегалне миграције и тероризам као безбедносне појаве које са својим специфичностима и карактеристикама представљају претње националној и међународној безбедности.

1.8.2. Зависна варијабла

Зависна варијабла се огледа у постојању претње да се повезаношћу илегалних миграција и тероризма угрози безбедност већег броја држава, а свакако и међународне заједнице.

1.9. Извори података

Због комплексности проблема и предмета истраживања анализирани су подаци из различитих извора. Од већ постојећих извора података, посебно су значајни:

-научни и стручни радови о илегалним миграцијама и међународном тероризму из области безбедности, међународног јавног права, социологије, криминологије и међународних односа;

-досадашња истраживања о испреплетености илегалних миграција и међународног тероризма;

-доступни институционални извори (редовни и периодични извештаји, статистички извештаји, процене, документа из архива државних институција);

-међународни документи који су директно или индиректно везани за илегалне миграције и међународни тероризам и изведени извори, односно подаци до којих ће се доћи током истраживања и представљаће ширу искуствену евиденцију, а који ће такође бити од велике важности у истраживачком поступку;

-часописи и електронске публикације с интернета.

1.10. Начини истраживања

Начини истраживања и избори метода одређени су дефинисаним проблемом истраживања, теоријским и операционализованим одређењем предмета истраживања, утврђеном хипотетичком основом и комплексношћу предмета истраживања. У методологији истраживања проучиће се научна и стручна литература из различитих научних области: безбедности, социологије, политике, међународних односа, права и криминологије. Проучиће се и неопходни писани материјали из области угрожавања националне и међународне безбедности у домаћим и страним часописима и студијама. У истраживачком поступку консултоваће се дела савремених теоретичара и научних радника из проблематике миграција, илегалних миграција и тероризма, чији садржаји на било који начин указују на међусобну повезаност илегалних миграција и међународног тероризма.

Дефинисани предмет истраживања захтева употребу одговарајућих научних метода којима ће бити обухваћени сви релевантни извори сазнања. У циљу постизања што већег степена поузданости и сврсисходности, ово истраживање ће обухватити комплементарно коришћење различитих научноистраживачких метода. Стога, у спровођењу истраживања користиће се бројне научне методе које ће омогућити верификацију добијених резултата. Највећу примену имаће опште методе истраживања, методе за прикупљање и обраду података и историјско-компаративне методе. У реализацији истраживачког поступка, највише ће бити заступљене следеће научне методе: метода прикупљања података, метода анализа садржаја, метода класификације, компаративна метода и статистичка метода.

Методе прикупљања података

Ради уопштавања сазнања о испреплетености илегалних миграција и међународног тероризма, користиће се метод проучавања свих аспеката појава

илегалних миграција и међународног тероризма. Проучавању садржаја доступних извора података о предмету истраживања претходи ће њихова селекција у смислу одређивања њихове поузданости и валидности, односно установљење њиховог карактера: документациони, правни, судски, научни, теоријски, доктринирани, биографски, аутобиографски, новинарски, историјски, посматрачки итд. и потом ће одабрани узорак бити анализиран тако што ће бележити учесталост ставова о потврђивању или оповргавању постављених хипотеза о предмету истраживања. Поступком дескрипције ће се описати, међусобно повезати и уопштавати појединачно утврђени подаци, наравно и класификовати према научном значају и на тај начин доноси ће се закључак о посматраним појавама – илегалне миграције и међународни тероризам.

Историјско-правни метод

У циљу сагледавања функције савремених миграционих процеса у различитим облицима терористичких активности, мора се сагледати и историјат ових глобалних процеса. Такође и историјат доктрина о овим појавама и настајања правних аката (извора међународног јавног права) који третирају ову област. Овај метод је значајан и за сагледавање узрочно-последичних веза између илегалних миграција и савремених појавних облика тероризма. У друштвеним наукама овај методски поступак има широку примену, а свакако и у спознаји безбедносних проблема на глобалном плану и у свакој држави посебно.

Метод анализе садржаја

Овај метод користиће се у процесу проучавања одабраног узорка из обимне литературе – правних аката, евиденција, извештаја националних и међународних субјеката о појавама илегалне миграције и међународног тероризма, зборника и студија са научних скупова о наведеним појавама и других извора. Путем овог метода, тражиће се везе између узрока и последица илегалних миграција и међународног тероризма и изводити закључци помоћу растављања целокупног садржаја на његове саставне елементе. С обзиром да ће се реализација овог научно-истраживачког пројекта базирати највећим делом на писаним документима и подацима садржаним у њима, овај метод ће бити

најзаступљивији. Анализа садржаја има посебан значај за доказивање полазних теоријских претпоставки. Анализом садржаја, односно података које носи, а затим њиховим груписањем по садржајима (синтезом) долази се до сазнања и закључака о хипотези. Анализом садржаја текстова ће се проверавати (потврђивати или одбацивати) претпостављена сазнања о предмету истраживања.

Метод класификације

Овај метод омогућава груписање података по сличности садржаја, а затим разврставање ставова на појединачне, саставне делове, приликом проучавања одабране литературе. Основни поступак класификације засниваће се на расподели група, врста које су изведене из анализираних материјала, да би се сврстали у припадајућим категоријама. Овај метод користиће се и за груписање података и сазнања по сличности садржаја о међузависности илегалних миграција и међународног тероризма, а затим њихово разврставање по принципима универзалне децималне класификације.

Метод дескрипције

Овај научни метод има широку примену у свим научним дисциплинама. Приликом реализације овог пројекта биће коришћен у свим фазама истраживања, као и приликом рада на завршном тексту. Дескрипцијом се сагледавају конкретни случајеви, али илуструју и општа сазнања, поготову ако сазнајни подаци потврђују или негирају полазне претпоставке. Овај метод се широко користи у непосредном раду служби безбедности, али и у анализи и безбедносним проценама.

Компаративни метод

Овај научни метод примењиваће се у међусобном упоређивању обима

(распрострањености), односа, веза, структура, функција и испољавања најмање две врсте општих појава (на пример: илегалне миграције – међународни тероризам, узроци илегалних миграција – узроци међународног тероризма итд.) и испољавање најмање две врсте посебних појава у оквиру једне опште појаве (на пример: мотиви илегалних миграната за тероризам, регрутовање илегалних миграната за тероризам, безбедносне последице учешћа илегалних миграната у међународном тероризму и др.). Имајући у виду да се правна регулатива и правни поступци у вези са илегалним миграцијама у приличној мери разликује од државе до државе, што на известан начин погодује укључивању дела илегалних миграната у терористичке активности, компаративни метод ће се користити за поређење наведених појава и извођења закључака о утицају таквог правно-практичног несклада на испољавање илегалних миграција као фактора међународног тероризма.

Статистички метод

Овај метод користиће се у истраживачком поступку за: груписање података на основу обележја у статистичке групе и низове, приказивање података уз помоћ табела и графикона и описивање података и утврђивање веза између појава илегалних миграција и међународног тероризма. Скуп података на које се примењују статистички методи назива се статистички скуп. Статистичка метода биће коришћена за утврђивање стања и заступљености илегалних миграната у терористичким акцијама у свету после распада биполарног светског поретка. Након добијања података, методом корелације утврдиће се да ли постоји веза између илегалних миграција и међународног тероризма, и уколико постоји, утврдиће се величина и снага повезаности та два безбедносна проблема (илегалних миграција и међународног тероризма) у фази када представљају безбедносни изазов и/или безбедносну претњу појединачној, националној и међународној безбедности.

Примена научних метода у истраживањима друштвених појава и проблема детерминисана је предметом и циљем задате теме. Од правилног избора метода зависе резултати научног истраживања. Међутим, у пракси није

увек могуће у потпуности искористити изабране методе, па се морају користити и други поступци или комбиновати више метода и различитих процедура да би се дошло до задовољавајућих резултата.

ГЛАВА ДРУГА

КАРАКТЕРИСТИКЕ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА

Илегалне миграције су свакако један од универзалних проблема савременог света. Масовно померање становништва широм планете постао је општи светски тренд, али и проблем који је испреплетен и са бројним политичким, економским, социјалним, криминалистичким и етичким питањима. То је проблем који у сваком појединачном случају инкорпорира већи број повреда међународног јавног права. Највећи проблем представља то што недостаје адекватан приступ сваке државе посебно и свих држава заједно на регионалном и глобалном плану, у спречавању илегалних миграција. Чак и у оквиру Европске уније, као најорганизованије регионалне организације, нису усаглашени критеријуми у спречавању илегалних миграција.¹⁹

Илегалне миграције настају на различите начине: илегалним уласком у одређену земљу (кријумчарењем или на тајним прелазима), легалним уласком са фалсификованим документима и легалним уласком са ограниченом визом, али који касније крше услове због којих су добили визе.²⁰

Данас готово да не постоји држава која нема проблеме са илегалним миграцијама, било да се ради о држави из које долазе илегални мигранти (изворишне државе); било да је реч о државама кроз које пролазе илегални мигранти до крајњег циља (транзитне државе); било да се ради о државама које представљају циљно одредиште илегалних миграната (имиграционе државе).

“И з в о р и ш н е или емиграционе државе из којих се регрутују илегални мигранти остају без значајног дела популације и то оног продуктивног који је најспособнији. У тим државама јављају се нови бројни проблеми: социолошки,

¹⁹ Марковић, Срђан, “Међународно-правни положај илегалних миграната”, Правни факултет, Београд, стр.203.

²⁰ Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, op.cit., стр.165.

породични, културолошки, као и проблеми деце. Мада неке сиромашне и неразвијене земље поспешују одлазак својих држављана у иностранство јер тиме смањују број незапослених. Такође, новац који се заради у иностранству делимично се враћа у матичну земљу. Ипак, дугорочно посматрано, држава у сваком погледу слаби и нација нестаје.

Т р а н з и т н е државе могу бити и изворишне, а понекад и земље одређења, макар за један краћи период. Овакве државе имају вишеструке штете од кријумчарења илегалних миграната: пораст криминала, стварање илегалног тржишта рада, сукобе интереса криминалних организација, а све то намеће додатно ангажовање надлежних државних органа и велике трошкове у откривању, збрињавању и депортовању илегалних миграната.

О д р е д и ш н е (имиграционе) државе у које мафија кријумчари илегалне мигранте такође има огромне штете: стварање илегалног тржишта рада, деловање многих етничких криминалних организација, илегална трговина наркотицима и оружјем, трговина људским бићима (девојкама, женама, децом и мушкарцима), усељавање радно и здравствено неспособне популације, расни, верски и културолошки сукоби домицилног становништва и илегалних миграната,²¹

Што се тиче илегалних миграција, Србија долази у категорију држава у којој су евидентна сва три миграциона процеса: Србија је извориште емиграција (посебно млађа популација); Србија је транзитна земља (за мигранте из Африке, Азије и Европе према ЕУ); најзад, она је и имиграционо одредиште (мада ово ређе и обично привремено).

Дакле, проблем илегалних миграција је на врху лествице тема на националном, регионалном и глобалном нивоу. Илегалне миграције заузимају најбогатија друштва, подједнако и владе и јавност. Посебно брину дубоке и све везе између старе и нове миграције са терористичким организацијама (јаче,

²¹ Марковић, Срђан, “Међународно-правни положај илегалних миграната”op.cit., стр.204-205.

чвршће), што значи да је политичка и безбедносна резонанца овог питања још израженија.²²

2.1. Миграције и илегалне миграције

“Глобална појава, карактеристична за савремени свет, су велика покретања и премештања људи широм планете. Миграциони процеси, у већој или мањој мери, захватају све земље и регионе, било да су одређене земље претежно изворишта миграната или су транзитне државе до жељеног циља или су одредишне земље и региони ка којима се крећу мигранти. Најчешће свака држава у себи садржи све три компоненте миграционих појава – извориште миграната, транзитна земља преко које се мигранти пребацују и одредишна (имиграциона земља). Само је питање шта је доминантна категорија.

Са становишта међународног права миграциони процеси изазивају бројне проблеме, како за државе, као основне субјекте међународног права, тако и за регионалне организације и међународну заједницу у целини. Миграциона популација у целини и појединци, као чланови те популације, такође су изложени бројним опасностима, током читавог миграционог процеса, али и по доласку у земљу одређења.”²³

Велике међународне миграције људи у садашњим околностима проузроковане су великим економским, привредним²⁴ и **безбедносним** „околностима на глобалом простору. Те разлике се повећавају тако да богате земље буду још богатије, а сиромашне још сиромашније. Те тенденције се настављају, проузрокујући све већи број незапослених у сиромашним земљама, пропадање предузећа са застарелим технологијама, недостатке финансијских средстава за покретање привреде и решавања животних проблема становништва. Свему овоме доприносе и бројни локални и регионални ратови који се одигравају

²² Деметриос Г. Пападеметриос, “Глобална стратегија са илегалним миграцијама, Институт за миграциону политику, Атина, 2005., стр. 15.

²³ Марковић, Срђан, “Међународно-правни положај илегалних миграната”, *op.cit.*, стр. 1-21

²⁴ Исто

широм планете”.²⁵

Миграције, као друштвени процеси не представљају неку нову појаву – оне постоје толико дуго колико постоји и људско друштво. У различитим периодима људске цивилизације оне су добијале масовне размере, али никада нису изазвале тако бројне и сложене безбедносне проблеме као што је то случај данас, јер, реч је првенствено о илегалним миграцијама.²⁶

Постоје разни покушаји утврђивања значења појма миграције, у зависности од тога у којој научној области се овај друштвени феномен обрађује. Чини нам се да је за потребе безбедносних наука, а за ово истраживање без сваке сумње, најконцизније и у исто време најсвеобухватније одређење овог појма дала Међународна организација за миграције (ИОМ) - миграције су кретање лица, или група лица, преко међународне границе, или унутар државе. То је кретање становништва које обухвата било коју врсту кретања људи, без обзира на дужину пута, састав и узроке, а укључује миграцију избеглица, расељених лица, економске мигранте и особа које се крећу у друге сврхе, укључујући и спајања породице.²⁷

По својој типологији миграције могу бити економске и политичке. **Економске** су оне које су испровоциране сиромаштвом, бедом, дужничким ропством, незапосленošћу, економском кризом и сл. **Политичке** су оне које људе покрећу на емигрирање због политичких притисака, друштвених сукоба који дуже трају, етничких и верских сукоба, ратова. **Унутрашње миграције** су оне које се догађају унутар једне државе, када се већи број грађана једне државе из једне области пресељава у друге (из села у градове, на пример). **Међународне миграције** су оне када се појединци или групе селе из матичне државе у друге државе или континенте.²⁸

²⁵ Исто

²⁶ Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, op.cit., стр.164.

²⁷ International Organization for Migration (IOM) - Key Migration Terms, <http://www.iom.int> (преузето 03.03.2015)

²⁸ Claire, Messina, “From Migrants to Refugees: Russian, Soviet and Post Soviet Migration”, Int.J.Refugee Law, Oxford,1994.,6:620-635.

Према броју учесника миграције могу да буду појединачне (индивидуалне), групне (5-40 лица) и масовне (стотине и хиљаде људи). Према начину извршења миграције се могу поделити на самоорганизујуће (код њих се тачно зна земља у коју се иде и посао на који се иде)²⁹ и на миграције уз помоћ к р и ј у м ч а р а (у којима постоји велики ризик да мигрант постане жртва организованог криминала). Према начину путовања миграције могу бити: копном, морем и ваздухом.³⁰

У зависности од намере мигранта да се негде трајно или само на неко време насели, миграције можемо посматрати као **трајне (permanent migration)** и **привремене (semipermanent migration)**. И једне и друге могу бити мотивисане различитим разлозима, самим тим и једне и друге могу бити вољне или невољне. Избеглиштво је невољно, али може се наћи међу привременим и трајним миграцијама, у зависности од могућности повратка у земљу порекла. У складу са тим, азил је трајно и невољно, али само из угла класификације. Намера да се трајно настани је одлика која разликује мигранте од свакодневних и факултативних путника ради службеног посла, туризма, здравствених и других сличних разлога. Мигрант (migrant) је особа која се без присиле, добровољно и из личних разлога, пресељава из места свог пребивалишта на одређену дестинацију са намером трајног настајења.³¹ У односу на правац кретања мигрант има истовремено два својства - за државу свог порекла он је емигрант (emigrant), јер одлази (исељеник), а за државу пријема он је имигрант (immigrant), јер долази (усељеник, досељеник). Поређењем карактеристика привремених и трајних миграција могу се уочити разлике које их раздвајају.³²

Подстицајни фактори миграција (push-pull factors) су они чиниоци који

²⁹Одлазак терориста у одређену земљу у циљу извршења терористичких аката је један од облика међународних миграција

³⁰ Марковић, Срђан, "Међународно-правни положај илегалних миграната", *op.cit.*, стр.19.

³¹Terminology, Section 1.1 in: *Essential of Migration Management - Volume One: Migration Management Foundations*, IOM, 2005, 8, http://www.rcmvs.org/documentos/IOM_EMM/v1/V1S01_CM.pdf, (прегледано 30.10.2015)

³² Martin Bell and Gary Ward, "Comparing Temporary Mobility with Permanent Migration", *Tourism Geographies* (2000) 2(1):97-107, 99, https://espace.library.uq.edu.au/view/UQ:7964/mb_gw_tg.pdf

делују подстицајно на доношење одлуке да се напусти сопствена земља с циљем настањења у некој другој земљи, било да се ради о потисним (push), као што су безбедносни, економски, социјални или политички проблеми, или о привлачећим (pull) факторима, као што су мирнодопски услови, развијена демократија, већа економска развијеност и уопште, бољи услови живота у земљама дестинације.³³

Дакле, различити разлози могу бити иза нечије одлуке да напусти свој дом, пребивалиште, државу, или чак и контитент. Водећи се разлозима, као и другим чињеницама које карактеришу овај друштвени феномен, можемо извести неколико класификација миграција. У односу на то да ли су ствар личног избора или принуде, миграције могу бити вољне (voluntary migration) и невољне (involuntary migration). Чак и када су вољне, не значи да у позадини такве одлуке не стоји нека врста притиска на оног, који се на мигрирање одлучио. Такође, чињеница да су миграције вољне не значи да су аутоматски и лишене безбедносних ризика и претњи. У крајњем случају, сам процес кретања од места пребивалишта до нове дестинације носи одређене безбедносне ризике, мање или веће, у зависности од околности. У сваком случају, избеглиштво је невољна миграција.³⁴

Поред одговора на питање да ли се ради о вољним или невољним миграцијама, са становишта безбедности веома значајна је чињеница да ли се миграције одвијају уз поштовање прописаних правних процедура или њиховим игнорисањем. У том случају говоримо о легалним/регуларним (legal/regular migration) и илегалним/нелегалним/нерегуларним (illegal/irregular migration) миграцијама. Легалне миграције се одвијају уз поштовање редовних законских процедура, што подразумева излазак из своје или неке друге земље на редовним граничним прелазима са исправним личним документима, и на исти начин улазак у неку другу државу. Легалне миграције су углавном појединачне, а могу бити и групне (породична путовања, спортске екипе, групе у области културе, државне делегације, туристичке групе, и др.). Илегалне миграције се одвијају избегавањем

³³Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција“, ФБ, Београд, 2016., стр.15-16.

³⁴Исто стр.195.

прописа којима се регулише прелазак државне границе, а могу бити појединачне, групне и масовне.³⁵

Дакле, илегалне (нерегуларне) миграције су кретања која се одвијају ван регулаторних норми земаља порекла, транзита и дестинације. Не постоји јасна или универзално прихваћена дефиниција илегалних миграција. Из перспективе земаља дестинације то је улазак, боравак или рад у земљи без потребне дозволе или докумената потребних у складу са имиграционим прописима. Пример нерегуларности из перспективе земаља порекла је прелазак међународне границе без важеће путне исправе,³⁶ или у условима неиспуњавања административних услова за напуштање земље.³⁷ Ово друго се односи на оне мигранте који су у имиграциону државу ушли са исправним документима, али са временски ограниченим визама. Они легално бораве у имиграционој држави, неки чак налазе и посао, међутим, када им виза и други документи истекну не напуштају државу у којој привремено бораве и **тако постају илегални мигранти**. За терористе је најинтересантнија ова категорија илегалних миграната, “јер су то углавном школоване особе, специјализоване за одређене задатке и који добро познају ситуацију на терену (према актуелним официјелним тврдњама - пилоти који су срушили куле “Близнакиње” у Њујорку 11. септембра 2001. године).”³⁸

Разлози одвијања миграција су значајни за њихову класификацију, од које зависи даље поступање надлежних државних служби и свих осталих заинтересованих субјеката - међународне организације, невладине организације, и др. Свакако да се третирање овог друштвеног феномена разликује у случајевима принудних или изнуђених миграција у односу на оне које су слободне. Типологија миграција је сложена, а нас на овом месту интересују само оне миграције које се одвијају мимо законитих процеса, у смислу (не)испуњавања прописаних услова за улазак на територију друге државе, начина и места уласка.

³⁵ Исто, стр.197.

³⁶ **Нелегални прелазак државне границе** је прелазак лица преко заједничке државне границе ван обележеног граничног прелаза, односно на обележеном граничном прелазу без важећих и исправних путних исправа или избегавањем граничне контроле. Исто,стр.15.

³⁷ International Organization for Migration, "Key Migration Terms", IOM, <http://www.iom.int> (преузето 03.03.2015)

³⁸ Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, *op.cit.*, стр.165.

Да би се разумели ограничавајући фактори улоге безбедносних субјеката у решавању глобалног проблема илегалних миграција, као и њихових могућности у погледу предузимања адекватних мера на сузбијању илегалних миграција, нужно је идентификовати и разложити узроке њихове појаве на потисне (push) и привлачеће (pull) факторе, који се у највећој мери поклапају са подстицајним факторима миграција уопште.³⁹

У односу на то да ли су ствар личног избора или принуде, миграције могу бити вољне (voluntary migration) и невољне (involuntary migration). Чак и када су вољне, не значи да у позадини такве одлуке не стоји нека врста притиска на оног који се на мигрирање одлучио. Такође, чињеница да су миграције вољне не значи да су аутоматски и лишене безбедносних ризика и претњи. У крајњем случају, сам процес кретања од места пребивалишта до нове дестинације носи одређене безбедносне ризике, мање или веће у зависности од околности. У сваком случају, избеглиштво је невољна миграција.⁴⁰ **Са друге стране, одлазак илегалних миграната у друге земље ради вршења терористичких аката је вољна миграција, с обзиром да се ради о циљу који се жели постићи.** Дакле, инфилтрације терориста у избегличке колоне, које су се десиле нарочито током 2015. године, **биле су вољне миграције**, које су се одвијале у оквиру **невољних миграција** (избеглиштва).

“Потисни/гурајући (push) фактори миграција су, као што им само име каже, разлози због којих се неко одлучује да напусти свој дом, пребивалиште, државу, па и континент. Генерално, то су све неповољне околности за нормалан и, пре свега, безбедан живот: рат, политички прогон, страх од насиља, ропство, принудан рад, разни видови дискриминације (раса, пол, вера...), сиромаштво, глад, незапосленост, мале шансе да се реши материјална егзистенција, мале шансе за брак, лоши климатски услови, лоши здравствени услови, природне катастрофе и друге околности које људски живот чине несигурним. Низак

³⁹ Дарко Марковић и Дарија Марковић, "Потенцијални изазови и ризици ирегуларних миграција по Европу", *op. cit.* (fn. 7), 287-288.

⁴⁰ Марковић, Дарко, "Безбедосни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција", ФБ, Београд, 2016., стр.195.

животни стандард, посебно у најсиромашнијим земљама Африке и Азије, су међу главним потисним факторима напуштања земље и упућивања ка развијенијим и богатијим економским подручјима, попут Европске уније. Експлоатација природних економских потенцијала (рудних и енергетских пре свих) тих држава од стране бивших колонијалних сила продубљује стање сиромаштва локалног становништва. Успостављањем марионетских режима, који не поштују елементарна људска права, нарушава се политичка стабилност, што често води у оружане сукобе размера грађанског рата, те се поред економске угрожава и лична безбедност. Стога се код локалног становништва развија потреба за напуштањем сопствене државе, за шта су најсвежији примери Сирије, Ирака и Либије.

Спољним војним интервенцијама, у којима учествују и неке државе чланице Европске уније, најчешће се продубљују започети грађански ратови или се овим путем изазивају, те се додатно слабе економски ресурси иначе недовољно развијених држава, узрокујући повећање обима принудних миграција. Као најтежа последица такве политике економски и војно развијенијег дела света, на подручју Сирије и Ирака се развила цихадистичка Исламистичка држава Ирака и Леванта (ISIS, ISIL), с тенденцијом даљег ширења и чак упућивања озбиљних претњи Европи, због чега миграције становништва са тог подручја добијају нову безбедносну димензију, која отвара простор за повећано ангажовање UNHCR, али исто тако и ОЕБС и других регионалних организација у значајнијем обиму него што је то раније био случај са проблемом миграција⁴¹.

На основу изнетог може да се закључи да потисни/гурајући (push) фактори миграција проузрокују **принудне и невољне миграције**.

Миграција по својој дефиницији није ни негативна ни позитивна категорија. Има аспекте који иду у оба правца, али је најважније да се регулише и држи под контролом. Као појава изазов је за све земље у којима се дешава и најважније је да се идентификује димензија, њен обим и ризик. У последње време појачан прилив миграната постао је велики изазов како за Републику Србију, тако

⁴¹ Исто, стр.200-201.

и за читав регион, с обзиром да са собом носи и одређене ризике, нарочито ако се има у виду да је одређени број миграната са борбеним искуством и да међу њима има безбедносно интересантних лица. Такође је потребно дефинисати низ мера како би регионална и међународна сарадња у овој области била ефикаснија.⁴²

2.2. Илегални мигранти и избеглице

Проблем избеглица постављен је пред међународну заједницу после Првог светског рата када су се, како услед самог рата, тако и револуција и унутрашњих немира милиони људи, са најразличитијим схватањима и идеологијама, нашли ван своје земље. Проблем са којим се суочила међународна заједница није искључиво правни, он има свој политички, социјални, економски и хуманитарни вид. Сложеност овог питања представљала је основну тешкоћу у проналажењу задовољавајућег решења. Крајем Другог светског рата у Европи се нашло преко 11.000.000 избеглица и расељених лица. Услед дубоких друштвених промена, које су захватиле целу земаљску куглу, тај број се из године у годину повећавао на свим континентима. Само из Израела избегло је у суседне земље преко 1.700.000 Арапа, а у Африци порастао је број избеглица на пет милиона.⁴³

Пораст броја избеглица и измењена политичка клима у свету допринела је да се овај проблем после Другог светског рата, постави на широј принципијалној основи. На иницијативу Генералне скупштине, одржана је јула 1951. године Конференција у Женеви, на којој је усвојена Конвенција о статусу избеглица која је ступила на снагу 1954. године. По свом карактеру, Конвенција представља уговор у корист трећих лица. Југославија је била потписница ове конвенције. Међутим, Конвенција је имала и својих недостатака; она се односила само на избеглице које су тај статус стекле пре 1951. Великој армији избеглица стално су пристизали нови чланови; десетине хиљада побегло је после завођења војних

⁴² “Има безбедносно интересантних миграната са борбеним искуством”, интервју Александра Николића, државног секретара Министарства унутрашњих послова Републике Србије за “Данас”, 28.07.2015.

⁴³ Аврамов, Смиља, “Међународно јавно право”, Академија за дипломатију и безбедност, Београд, 2011. стр.377-378.

режима у Грчкој и Бразилу, догађаја у Мађарској 1956. године, ратова у Вијетнаму, Лаосу, Авганистану итд. Њихове патње и нерешени животни проблеми могли су да доведу у питање светски мир. То су били разлози који су навели УН да покрену акцију у циљу проширења Конвенције. Зато је 1967. године потписан протокол на основу кога су, у погледу међународноправне заштите, обухваћене све постојеће избеглице, па и будуће.⁴⁴

Под појмом избеглице подразумева се лице које пребегне на страну територију услед прогона на расној, верској и националној основи, или због политичког схватања или припадања одређеној друштвеној групи.⁴⁵ Избеглица је странац у свакој земљи у којој се нађе, с обзиром на однос према сопственој земљи, на разлоге због којих је морао да напусти земљу, лишен је дипломатске заштите коју међународно право предвиђа посредством држава. Код избеглица се кида, дакле, традиционална карика која везује појединца за међународну заједницу, а коју чини држава као субјект међународног права. Избеглица остаје суочен директно са међународним поретком.⁴⁶

Земље уговорнице, односно потписнице Конвенције, неће казнити избеглицу због илегалног уласка на његову територију, под условом да долази директно из државе у којој су му живот и слобода угрожени (како је наведено у чл.1 Конвенције), али под условом да се одмах пријави властима државе пријема и да наведе разлоге за свој илегални улазак. Таквом избеглици неће бити наметнуте рестрикције у погледу кретања, осим у мери која је неопходна док му се не регулише статус или док му се не одобри одлазак у неку другу државу (члан 31. Конвенције). То значи да илегални улазак на страну територију и пријављивање властима, у релативно кратком року, даје шансу илегалцу да добије статус избеглице. Са друге стране, илегални улазак у страну државу и непријављивање властима илегалцу даје статус илегалног мигранта⁴⁷ без обзира

⁴⁴ Исто,стр.378.

⁴⁵ Аврамов,Смиља и Крећа,Миленко, “Међународно јавно право”, “Научна књига”, Београд, 1990., стр.254. пасус 3.

⁴⁶Аврамов, Смиља, “Међународно јавно право”, op.cit.,2011. стр.379.

⁴⁷Марковић, Срђан, “Међународно-правни положај илегалних миграната”, op.cit , 2009.стр. 194.

да ли постоји неки од основа за добијање статуса избеглице.

“Међутим, Конвенција о статусу садржи и критеријуме за одбијање давања избегличког статуса чак и онда када особе у разматрању испуњавају услове за такав статус према дефиницији. То су, у првом реду, особе које су извршиоци злочина против мира,⁴⁸ ратних злочина, злочина против човечности, као и тежих кривичних дела из корпуса кривичних закона матичних држава. Такође, избеглички статус не могу добити лица која већ добијају помоћ или се налазе под заштитом неког другог тела УН, или постоје неки други аспекти њиховог положаја који указују да не заслужује такав статус.”⁴⁹

Када је реч о мигрантима, правни статус миграната зависи од узрока миграције сваког миграната. Ако је особа емигрирала из своје државе због непосредне ратне опасности, такви људи се сматрају ратним избеглицама и према међународном праву свака држава света је дужна да им осигура право на азил.⁵⁰ Члан 14. Универзалне декларације о људским правима УН-а гласи: „Свако има право да тражи и ужива у другим земљама азил од прогањања”.

„Илегални мигранти, због саме чињенице да су *illegalis* (противзаконити, незаконити) у решавању свог статуса не могу тражити ослободу у конгентним нормама⁵¹ међународног јавног права. Међутим, многи илегални мигранти имају обележја *избеглица* чији је међународни правни положај дефинисан општим изворима међународног јавног права”.⁵²

2.2.1. Корелација између илегалних миграната и избеглица

За разлику од илегалног мигранта избеглица не може бити *илегалац* на

⁴⁸ Учешћа у терористичким акцијама

⁴⁹ Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција“, *op.cit.*, стр. 180.

⁵⁰ https://sr.wikipedia.org/wiki/Европска_мигрантска_криза

⁵¹ Са формално правног становишта, битно обележје норми *ius cogens*-а је њихова перемпторност тј. њихова апсолутно обавезујућа снага. , Аврамов, Смиља и Крећа, Миленко, “Међународно јавно право”, “Научна књига”, Београд, 1990. стр.439, пасус 2.

⁵² Марковић, Срђан, “Међународно-правни положај илегалних миграната”, *op.cit* , 2009. стр. 186.

територији стране државе, осим једно кратко време по преласку државне границе и ступања на страну територију, док се не пријави надлежним властима државе пријема и не затражи статус избеглице. “Они који имају неке аргументе да докажу да су избеглице, јер се из таквог статуса лако добија азил⁵³, а из статуса азиланата, у складу са правним нормама државе пријема, могуће је и добијање држављанства, односно потпуна интеграција у имиграционо друштво. Да би се то реализовало илегални мигрант мора да испуни неке од услова прописане Конвенцијом о статусу избеглица и Декларацијом о територијалном азилу. Пре свега, мора да долази са подручја које је захваћено ратом и унутрашњим сукобима⁵⁴ (политичким, етничким и верским) и да му је живот у домицилној држави доведен у опасност.”⁵⁵

Избеглице, као и илегални мигранти, прелазе на страну територију: појединачно, групно и масовно. Када је реч о групама и масовним доласцима илегалних миграната, може се са сигурношћу претпоставити да иза тога стоји организовани криминал⁵⁶ или терористички колективитети. У случајевима групних и масовних долазака избеглица на страну територију, по правилу не стоји организовани криминал,⁵⁷ **међутим од почетка мигрантске кризе дошло је до злоупотребе избеглица од стране кријумчара (организованог криминала) и терористичких колективитета, ради остваривања криминалних, односно терористичких циљева.**

Избеглиштва могу бити реална, односно проузрокована разлозима који су дефинисани општим међународним актима, али могу бити и фингирана, у циљу

⁵³ Азил представља заштиту коју нека држава даје појединцу који тражи уточиште на њеној територији или на месту ван њене територије које је под контролом органа те државе. Реч азил потиче од латинске речи *asylum* која у дословном преводу значи склониште, уточиште, а у ширем неповредиво место. Светлана Станаревић и Филип Ејдус, ур. Појмовник безбедносне културе, *op.cit.* (fn. 14), 8.

⁵⁴ Грађански ратови у Сирији, Ираку, Либији

⁵⁵ Марковић, Срђан, “Међународно-правни положај илегалних миграната”, *op.cit.*, 2009. стр.198.

⁵⁶ Исто,стр.188

⁵⁷ Исто

постизања одређених политичких циљева.⁵⁸

“Поред неких сличности и очигледних разлика између илегалних миграната и избеглица, на које је већ указано, постоје, са међународно правног становишта, још неке подударности када је реч о овим категоријама странаца на територијама других држава:

- И илегални мигранти и избеглице су странци на туђој територији, који су ушли у земљу пријема или транзита кршећи међународне норме о неповредивости територије и прописе о уласку на страну територију;

- Веома често су дакле, без прописаних међународних докумената за улазак на страну територију или са фалсификованим документима и путним исправама;

- Како избеглиштво, тако и илегалне миграције могу бити привремене, али и трајне;

- Путем илегалних миграција и избеглиштава у земље имиграција, односно земље пријема, не долази пожељна структура становништва, нити у смислу квалификационе, нити старосне, нити здравствене структуре. Дакле, то нису људи које држава пријема жели, макар већину од њих.

Разлози за одлазак у иностранство су им дакле, често подударни или веома слични, с тим што код избеглица доминирају политички разлози, а код илегалних миграната економски разлози. Кључна разлика, и свакако предност избеглица је у томе, како је већ наведено, што су избеглице заштићене међународним јавним правом и што о њима брине међународна заједница преко Високог комесара за избеглице, док се илегални мигранти третирају као криминалци, веома ретко као

⁵⁸ У догађајима на Косову и Метохији, током 1998. и 1999. године било је “масовних избеглиштава” које је организовала терористичка организација ОВК у циљу постизања политичких ефеката у иностранству и лажне представе о угрожености албанске националне мањине у Србији. Таква лажна избеглиштва су коришћена **за пропагандне сврхе** и послужила као повод за агресију НАТО пакта на СРЈ. Исто, стр. 189.

жртве организованог криминала и због тога су у земљама имиграције и у транзитним земљама изложени санкцијама и депортацијама. За избеглице се може рећи да су политички мигранти који траже више политичких права, слобода и таква друштва која ће толерисати њихове политичке идеје. Политички разлози дакле, стварају избеглице, а избеглиштвом може да прерасте у масовна померања људи. Тако, избеглиштво може да добије обележја масовних илегалних миграција. У том кретању избеглица на стране територије, има највише противника режима, прогоњених припадника неке вероисповести или људи прогоњених по расној основи, али међу таквим избеглицама може бити и криминалаца”⁵⁹, **као и потенцијалних учесника у евентуалним терористичким акцијама.** “Према томе, ове две глобалне појаве, или процеса, избеглиштво и миграције се у многим сегментима додирују, преклапају или су макар веома слични. Зато се у решавању међународно правног статуса илегалних миграната могу користити конгентне норме међународног јавног права.”⁶⁰

“Турбуленције и конфликти у многим деловима света, од Африке до Ирака и Азије, као и прогони народа због њихове етничке, политичке или религијске припадности у многим земљама на многим континентима су чињенице савременог живота. Ми, такође, живимо у свету у коме се популација све више креће, где су хоризонти све шири и где подстрек да се мигрира има своје корене у мноштву социјалних, економских и политичких фактора.”⁶¹

2.3. Узроци илегалних миграција

“На крају протеклог миленијума, посебно током XX века, дошло је до глобалне и радикалне трансформације друштва на читавој планети, како у политичкој, тако још више у економској сфери. Испољиле су се бројне противречности у друштвеној организованости и политичким односима унутар држава, али и на глобалном плану. Посебно снажне противречности показале су

⁵⁹ Исто,стр.200-201.

⁶⁰ Исто,стр.202.

⁶¹ Feller,Erika, “Asylu, Migration and Refugee Protection: Realities, Myths and the Promise of Things to Come”, Int. J. Refugee Law, September/Decemner 2006, Oxford, 509-536.

се у економској сфери, пре свега у коришћењу природних и привредних ресурса, односно расподели вишкова продукционих процеса, како унутар сваке друштвене заједнице (државе), тако и на глобалном плану. Економске противуречности су убрзано повећавале разлике између богатих и сиромашних земаља, са тенденцијом стварања још већег јаза у тим разликама. То је свакако имало свој утицај на милионе људских судбина на свим континентима.

Радикална трансформација глобалних економија, различити транзициони процеси у бившим социјалистичким земљама и неразвијеним земљама, као и велики број ратних сукоба широм планете приморали су многе људе да напусте своја традиционална занимања, своја станишта и своје државе и покушају да своју егзистенцију потраже у осталим деловима света, који им дају наду и обећавају некакве шансе. Покренути су многи миграциони процеси, незабележени у историји света, који обликују економски развој, односно утичу на неједнакост у економском развоју⁶².

Економски разлози су дакле, најчешће узрок масовних покретања људи у неизвесну али ипак обећавајућу будућност. Постоје, међутим, и други узроци као што су: оружани сукоби унутар држава, тоталитарно-терорски политички режими, међународни ратови, природне катастрофе⁶³ и слично. Будући да се ради о људима без регулисаног међународно-правног положаја, на ивици егзистенција, забринути за своју и будућност својих породица, све то, поуздано указује на масовност, сложеност и тешку решивост овог проблема у догледно време.⁶⁴ У свим овим разлозима који покрећу људе на миграције (легалне и

⁶² Марковић, Срђан “Међународно-правни положај илегалних миграната”, *op.cit.*, стр.31-32.

⁶³ У новије време наука међународног јавног права се бави једном посебном врстом избеглица, који децидно нису поменути у Конвенцији о избеглицама, а које поједини аутори називају амбијенталне избеглице. “Још од 1980. истраживачи су повезивали питање амбијенталне промене са људском миграцијом експлицитно означавајући као “амбијенталне избеглице” људе који су били присиљени да напусте своје домове, привремено или стално, због претње природних непогода, загађења, ерозије, уништавања шума и других амбијенталних процеса”. Anthony Oliver-Smith, “Disaster and Forced Migration in the 21 st Century, USA (Florida), 11. jun 2006, page 6.

⁶⁴ Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, *op.cit.* стр.164.

илегалне) постоје мање или више политички мотиви, јер се политика не може потпуно одвојити од економије, па се ни мотиви за одлазак из земље не могу увек стриктно дефинисати.⁶⁵

2.4. Безбедносни аспекти илегалних миграција

Због визних ограничења с једне стране, и животне угрожености која је иницирала њихово напуштање матичне земље, с друге стране, мигранти су принуђени да траже начин који би им омогућио улазак, не само на територију крајње дестинације, већ и на територије држава које су само транзитне на том путу. Илегални преласци државне границе се тада јављају као једина могућност, а само угрожавање државне границе представља озбиљну безбедносну претњу. Поред тога, јављају се и други безбедносни ризици и претње, како на плану личне безбедности миграната, тако и националне безбедности, па и безбедности међународне заједнице. У основи свих потенцијалних безбедносних ризика и претњи лежи чињеница да због немогућности легалног уласка на територије циљаних држава, па и оних у транзиту, већ са првим ограничењем мигранти прибегавају недозвољеним начинима преласка државне границе, што их чини ирегуларним мигрантима.⁶⁶

Имајући у виду подстицајне факторе савремених миграција, а илегалне/ирегуларне миграције су њихов најдоминантнији тренд, веза са безбедношћу на глобалном нивоу је видљива. Чињеница да је држава постала рањива на различите врсте претњи, и због тога зависна од односа које развија са светским силама које су се у таквим односима издвојиле, произвела је неравнотежу снага у међународним односима после периода Хладног рата. Уместо да се свет развија у правцу приближавања држава једних другима у циљу решавања глобалних еколошких проблема, и са тим у вези питања сиромаштва и глади, догодио се супротан процес. Једна сила, САД, са својим савезницима у

⁶⁵ Марковић, Срђан, “Међународно-правни положај илегалних миграната”, op. cit., стр.202.

⁶⁶ Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција“, ФБ, Београд, 2016., стр.3.

Европској унији се идентификовала са системом глобалне безбедности претварајући се у интервениционистичку силу. Управо је интервенционизам довео до распада уређених држава какве су биле Ирак, Либија и Сирија, и својим деловањем ојачао цихадистички покрет, а све то је главни узрок масовних миграција које су просто експлодирале у 2015. години. Томе је свакако допринео и процес "рушења" државних граница у погледу економије с циљем стварања глобалног светског тржишта, јер су сиромашне земље још више осиромашене, постајући генератор незапослене радне снаге, која се због тога окренула ка западном тржишту рада. Имајући у виду ограничене могућности уласка у Шенгенски простор, илегални преласци државне границе су постали једини начин уласка у њега. Кријумчарење људи, као и трговина људима, као облици организованог криминала који прате велике мигрантске таласе, су такође проблем глобалне безбедности. У још већој мери је то међународни тероризам, чије су се активности појачале на европском тлу, са пробијањем мигрантског таласа у Шенгенски простор.⁶⁷

“Илегалне миграције су препознате од стране међународне заједнице као глобални безбедносни проблем, која је посебном резолуцијом⁶⁸ позвала државе на чвршћу међусобну сарадњу ради решавања овог проблема, при чему је наглашена нужност бриге о безбедности ирегуларних миграната. Кријумчарење миграната је инкриминисано, те је у складу са тим од држава затражено да га уведу у своје кривичне законе као кривично дело и удруже напоре на његовом сузбијању. Истовремено, мигранти су означени жртвама које треба заштити. Радњама кријумчарења се не сматра само транспорт миграната и илегално превођење преко државне границе, већ и друге радње чији је крајњи циљ кријумчарење миграната: израда фалсификованих путних или личних докумената; набавка, обезбеђивање или поседовање таквог документа; као и омогућавање ирегуларном мигранту да остане у тој држави иако не испуњава

⁶⁷Исто, стр. 204-205.

⁶⁸Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. Adopted by resolution A/RES/55/25 of 15 November 2000 at the fifty-fifth session of the General Assembly of the United Nations.

законске услове за то.⁶⁹ Кријумчарење морем је истакнуто као најмање безбедно, како за мигранте, тако и за државе, које се морају придржавати међународних правила. У том циљу је потребно да се међу државама врши размена информација о местима могућег пристајања пловила којима се кријумчаре мигранти, и другим местима која се користе за окупљање приликом кријумчарења копном, о лицима и организованим криминалним групама за које је већ познато да се баве кријумчарењем мигранта, као и о методима и средствима којима се кријумчари људи служе.”⁷⁰

Мигрантска криза је показала да је држава и даље најчвршћа организација. Она је ту чврстину испољила стављањем сопствених интереса заштите основних националних вредности испред интереса регионалне и глобалне заједнице, враћајући ингеренције заштите под своју надлежност. Мере које су предузеле неке државе чланице Европске уније враћањем контроле унутрашњих граница потврђују то. Уосталом, илегалним преласцима државне границе нарушава се безбедност границе конкретне државе, продире се у њен простор са свим безбедносним ризицима које носи неконтролисан улазак великог броја страних држављана, чији се идентите не зна, а самим тим ни безбедносни профил.⁷¹

Мимо правног одређења и процедуре добијања самог статуса, великим делом због чињенице да се бекство са ратних подручја одвија у маси, без путних докумената, што их сврстава у ирегуларне мигранте, у јавности се занемарује разумевање тежине избегличког положаја. То неразумевanje се негативно одражава на креирање јавног мњења у правцу исто тако негативне, а могли бисмо је чак назвати и инверзне секуритизације. То је процес у којем се жртва у очима становништва државе пријема пројектује као опасност, поготово ако долази са подручја за које нам је тероризам прва асоцијација. Избеглиштво је врло драматична ситуација, у којој они који су бежећи од страха рата и других озбиљних извора угрожавања личне и безбедности њихових породица,

⁶⁹Ibid., Article 6

⁷⁰Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција“, op.cit., стр.205.

⁷¹Исто, стр.206.

доживљавају тешке трауме далеко изнад интензитета свакодневних животних проблема.⁷² У великој маси миграната није мали број оних чији је праг толеранције на психички стрес низак до те мере да ће на њему оставити трајне последице, које ће у одређеном тренутку испољити асоцијално понашање. Деца и омладина су посебно осетљива категорија, и тешко је проценити њихово понашање чак и у случају успешног процеса интеграције у ново друштво.⁷³

Лична безбедност сваког мигранта који се одлучи на улазак на територију друге државе илегалним путем угрожена је из више разлога. Најпре, имајући у виду раздаљину од почетне до крајње дестинације, чије савлађивање изискује различите начине транспорта, само путовање је повезано са ризицима не само од могућих болести и саобраћајних незгода, већ и од опасности да буду преварени, опљачкани, силовани, жртве радне експлоатације и других видова тровине људима, увучени у различите облике криминалних активности, коначно и лишени живота. Бар један од ових безбедносних ризика на индивидуалном плану се испуњава у највећем броју случајева, ако ништа друго онда у виду преваре, тако што чак и у околностима у којима су очекивања ирегуларних миграната испуњена у погледу достизања крајње дестинације, они који су им на том путу чинили "услуге" наплатили су то вишеструко,⁷⁴ остављајући их без минималних материјалних средстава за даљу егзистенцију.⁷⁵

Транспорт ирегуларних миграната је посебан вид угрожености личне безбедности са последицама великих размера, посебно морским путем.⁷⁶ У првом кварталу 2015. године у водама Медитерана се удавило више од 1.800 миграната,

⁷²Владимир Јањић, Славица Ђукић Дејановић и Данијела Ђоковић, "Социодемографске и психолошке карактеристике прогнаних и избеглих адолесцената у стању менталне дисфункције", Енграми, 24 (2002), 11

⁷³Марковић, Дарко, "Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција", *op.cit.*, стр.207.

⁷⁴Dušan Komarčević, *Izbegličke priče: Kako su nas krijumčari pljačkali*, Radio Slobodna Evropa, 25.08.2015, <http://www.slobodnaevropa.org/content/izbeglicke-price-kako-su-nas-krijumcaripljackali/27208067.html> (25.08.2015)

⁷⁵Дарко Марковић и Дарија Марковић, "Потенцијални изазови и ризици ирегуларних миграција по Европу", *op. cit.* (fn. 7), 290.

⁷⁶UNHCR: *The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees*, 1 July 2015, <http://www.unhcr.org/5592bd059.html> (10.08.2015)

а до половине августа 2.300,⁷⁷ док је у целој претходној години број жртава био 3.300, што свакако није мало. Европска унија је најавила веће присуство у Средоземном мору и могуће војне акције против кријумчара миграната, што би укључило и уништавање празних пловила које кријумчари користе, а највећим делом долазе са либијске обале. Страдање миграната током транспорта се догађа и на копну, где кријумчари људи у потпуно нехуманим условима врше њихово превозење. Поред свега тога, бројни су примери физичког насиља над ирегуларним мигрантима од стране полицијских службеника како транзитних,⁷⁸ тако и држава крајњег одредишта.⁷⁹

Илегални мигранти насељавају велике градове и индустријске зоне, ремете састав становништва, начин живота староседелаца и утичу на запосленост (угрожавају запосленост и састав локалног становништва), провоцирају националне, расне и верске сукобе, стварају ксенофобију код локалног становништва и подстичу расизам. Ти процеси јачају и шире се, нарочито у Европи.⁸⁰ Дакле, масе илегалних миграната продукују бројне и унутрашње проблеме – пре свега у миграционим зонама. Из структуре илегалних миграната регрутују се разне криминалне структуре: дилери дроге, пљачкаши, подводачи, па све до помагача и директних учесника у терористичким акцијама.⁸¹

“САД и ЕУ су уверени, нарочито после терористичких напада у Њујорку 11. септембра 2001. године, да су илегалне миграције чврсто повезане и да их користи међународни тероризам. Терористи помажу појединцима да се споје са

⁷⁷По подацима Међународне организације за миграције (ИОМ) за период од 1. јануара до 14. августа 2015. године, <http://www.iom.int/sites/default/files/infographic/IOM-MediterraneanUpdate-Aug14.pdf>

⁷⁸Human Rights Watch, Србија: Полиција врши насиље над мигрантима и тражиоцима азила, 15. април 2015, <https://www.hrw.org/sr/news/2015/04/15/269593>

⁷⁹FR: Полиција злостављала мигранте?, B92, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=05&dd=13&nav_id=991207

⁸⁰ "EU annual report on human rights 2007", јун 2008., page 53-54.

http://aei.pitt.edu/view/euar/HUMAN_RIGHTS=3AHuman_Rights_and_Democratisation_in_Third_Countries=2FWorld.html#group_2008

⁸¹ Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, *op.cit.*, стр.165.

својим породицама које се налазе у земљама имиграције, финансирају њихов пут, обезбеђују им лажна документа, организују трансфер и проналазе посао у земљама имиграције. Такав појединац касније има обавезе према организацији која му је помогла. Други следе наредбе религиозних вођа,⁸² који желе да путем тероризма промовишу своје политичке и религиозне циљеве. Тако се ствара логистичка мрежа за прихват извршилаца терористичких акција, за помоћ у акцијама, за њихово прихватање, помоћ у бекству и сл. Мрежа помагача мирује до тренутка када врх терористичке организације одлучи да конкретну акцију реализује у конкретној држави. Тако су илегални мигранти постали безбедносни проблем, пре свега за земље имиграције, али и за читаву међународну заједницу. Постали су широка база за регрутовање терориста и за пружање помоћи приликом извођења терористичких акција. Илегални мигранти су ван контрола држава у којима бораве и раде, ван контроле транзитних држава и зато представљају сложен безбедносни проблем.”⁸³

Врховни командант НАТО пакта за Европу, Филип Бридлав, изјавио је у Америчком конгресу да Исламска држава користи избеглице као једно од најјачих оружја за продор у Европу. ИСИС (ISIS)⁸⁴ се шири по Европи и стотине терориста свакога дана стижу у Европу убачени у избегличке колоне. Они бирају најбезбедније путеве да са мигрантима уђу у земљу где желе да крену у осветничке походе. Ту се ради о људима који су спремни да организују терористичке акције широких размера, попут оне у Паризу. Бридлав је даље навео да имају податке да је више од 1.500 терориста на тај начин стигло са Блиског истока и из Северне Африке. Поред тога што Исламска држава користи избеглице као моћно оружје, могуће је да и међу мигрантима придобије своје присталице, нарочито ако они у Европи не добију сигурност због које су дошли-истакао је

⁸²Египћанин под псеудонимом Абу Хамза ел Масри, право име је Мустафа Кемал Мустафа, био је радикални исламиста који је због тероризма и ширења мржње осуђен у Уједињеном Краљевству. На суђењу у Лондону 2006. отворено је заговарао убијање свих оних који нису муслимани, а између осталог ширио је мржњу према Србима и Јеврејима. "Hamza backed non-Muslim killing", <http://www.stormfront.org/forum/t262275/> 13.01.2006, "Hamza attacked sugar daddy West", <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/1558981/posts/>, 16.01.2006.

⁸³Марковић, Срђан, Међународно-правни положај илегалних миграната”, *op.cit.*27-28.

⁸⁴ ИСИС (енгл. *ISIS-Islamic State of Iraq and Syria*)

Славољуб Дабић, некадашњи директор Војнообавештајне агенције (ВОА), одговарајући на питање о безбедносним претњама у региону након терористичких напада у Паризу, истакао је да је Балкан мултинационална средина са снажном конфликтном прошлошћу и бројним другим утицајима. “Ратни сукоби у Сирији, страдање цивила и присилне регрутације довеле су до значајног повећања броја миграната са Блиског истока, али и из Африке, који су вршили велики притисак на “јужне” гранце ЕУ. Отворен је простор за бројне илегалне активности, укључујући и могућност убацивања потенцијалних терориста на подручје Европе. Такође, број носилаца претњи у региону расте, услед повратка радикалних исламиста у матичне државе са ратишта у Ираку и Сирији”, истакао је Дабић.⁸⁶

Екстремне идеје имају значајан број присталица у региону и пропаганда, посебно путем друштвених мрежа, које инспиришу неприлагођене, проблематичне, асоцијалне и индоктриниране појединце, који се могу докопати оружја и извести самосталне терористичке акције - наводи Дабић.⁸⁷

Дабић је даље навео да сразмерно броју становника, Западни Балкан представља један од региона са већим учешћем добровољаца у сукобима у Сирији. Неколико стотина бораца из региона је и даље присутно у Сирији и Ираку у редовима такозване Исламске државе или Џабат ал Нусре (Ал Каиде). Део повратника представља само потенцијалну претњу, пошто њихова очекивања од учешћа у рату у Сирији нису испуњена. Повратници који су провели дуже време на ратишту и они који се плански враћају у регион јесу значајна претња. Захваљујући стеченим искуствима и успостављеним везама током боравка у Сирији и Ираку они могу постати логистички ослонац потенцијалним

⁸⁵ <http://www.informer.rs/vesti/izbeglicka-kriza/58895/GENERAL-BRIDLAV-KOMANDANT-NATO-EVROPU-dzihadista-stiglo-Evropu-migrantima>

⁸⁶ <http://www.blic.rs/vesti/drustvo/dabic-povratnici-iz-sirije-su-potencijalna-teroristicka-pretnja-za-balkan/51129p6>

⁸⁷ *Ibid*

терористима који регион користе као транзитну руту.⁸⁸

Експерт за тероризам, Џевад Галијашевић, навео је да нема никакве сумње да се терористи убацују у Европу прерушени у избеглице, али да највећи проблем представљају обични мигранти који се неће снаћи у Европи и живеће на маргинама егзистенције, да ће управо ти људи бити мета за врбовање и да ће терористичке акте спроводити за мали новац. Галијашевић даље наводи да ће мигранти, који не успеју да оду у Европску унију, остати у Србији и придружити терористичким кастама које делују на овим просторима и да најновији избеглички талас доноси терористе, официре и војнике разних формација, који су изузетно обучени и представљају опасност за безбедност Републике Србије.⁸⁹

2.5. Руте и начини кретања илегалних миграната

Велике миграције подстакнуте сиромаштвом и бедом крећу се углавном једносмерно: из сиромашних земаља у богате и просперитетне земље и регионе. Илегални мигранти су приморани да траже путеве и методе како би ушли у земљу имиграције. Неки путеви, којима се крећу илегални мигранти су стални и познати, а неки су заобилазни и повремени. Зато и време за трансфер илегалних миграната од земље порекла до земље имиграције може трајати од неколико дана до неколико месеци. То не зависи само од географске удаљености између земље емигрирања и земље имиграције, већ од бројних препрека које се морају савладати на путевима којима се кријумчаре људска бића. Коју ће руту изабрати кријумчари зависи од мера које предузимају транзиционе и дестинационе државе.⁹⁰

Година 2015. остаће упамћена као година у којој је избегличка криза из темеља уздрмала Европу и свет. Прилив људи који су бежали из ратом захваћених земаља и до тада је постојао, али га од претходне 2015. године више није било

⁸⁸*Ibid*

⁸⁹<http://www.informer.rs/vesti/drustvo/83317/OPASNO-DRAMATICNO-UPOZORENJE-OBAVESTAJNIH-SLUZBI-Dzihadisti-prerusereni-migrante-stizu-Srbiju>

⁹⁰ Марковић, Срђан, Међународно-правни положај илегалних миграната”, *op.cit.*54-55.

могуће игнорисати.⁹¹ Најновији подаци показују да је број избеглица које су стигле у Европу премашо милион, саопштила је Међународна организација за миграције (ИОМ).⁹²

Цифра од једног милиона премашена је у децембру 2015. године, саопштио је ИОМ, наводећи да је у Европу преко мора или копном стигло 1.005.504 избеглица. Овај податак се односи на улазак избеглица преко Грчке, Бугарске, Италије, Шпаније, Малте и Кипра, како је пренео Танјуг. Већина избеглица дошла је морским путем из Турске у Грчку, њих више од 800.000 чинило је 80% илегалних улазака у Европу морским путем.⁹³

Према подацима Агенције за избеглице УН (УНХЦР 2015б), 2015. године више од 820.000 илегалних миграната стигло је у ЕУ морским путем, највише у Грчку (673.000) и Италију (142.000). Већина ових миграната стигла је из Сирије (52%), Авганистана (19%), Ирака (6%) и 145 из Еритеје (5%), али овај талас укључује људе из Пакистана, Сомалије, Нигерије, Судана, Гамбије и Малија.⁹⁴

УНХЦР је даље навео да је до 21. децембра Средоземно море прешло готово 972.500 избеглица, док је према оцени ИОМ-а, више од 34.000 избеглица ушло из Турске у Бугарску и Грчку копненим путем.⁹⁵

Дневни прилив миграната у регион Балкана све се чешће мерио у хиљадама током 2015. године. Главни миграциони токови су већим делом године ишли од Турске, Грчке, Македоније, преко Србије, до Мађарске и даље у државе Европске уније и Скандинавије.⁹⁶

⁹¹ <http://www.slobodnaevropa.org/content/izbeglicka-kriza-u-2016-godini-daleko-od-optimisticnih-prognoza/27453711.html>

⁹² <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/vise-od-milion-izbjeglica-u-evropi-u-2015>

⁹³ *Ibid*

⁹⁴ Bagdonas, A. (2015). The EU migration crisis and the baltic security. *Journal On Baltic Security*, 1(2), 7-27

⁹⁵ <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/vise-od-milion-izbjeglica-u-evropi-u-2015>

⁹⁶ Благојевић, Вељко и Милосављевић, Бранислав, "Политичко-правни оквир савремених

Милион и осамсто хиљада илегалних граничних прелазака у ЕУ детектовано је (откривено је) од стране држава чланица ЕУ 2015.године. Једна особа може прећи у ЕУ више пута, нарочито ако су путовали преко делова југо-источне Европе.Организација која скупља и објављује ове процене (бројке), гранична агенција ЕУ, Фронтекс (Frontex), каже да: “Нередовни преласци границе могу бити покушавани више пута од стране исте особе на више локација на иностраној граници. То значи да велики број оних који су бројани кад стигну у Грчку, поново су бројани када уђу у Хрватску или Мађарску. Ово има значајан ефекат на бројке. Од 1,8 милиона детектованих прелазака, 885.000 је било кроз источни Медитеран, највише из Турске у Грчку. Других 765.000 прелаза је детектовано кроз западни Балкан у земље као што су Мађарска ил Хрватска.”⁹⁷

У 2015. години, стотине и хиљаде миграната прешло је у ЕУ два пута или: једном преко мора из Турске у Грчку, и поново у Мађарску и Хрватску после проласка кроз државе које нису чланице ЕУ, као што су Македонија и Србија.⁹⁸ На питање зашто су избеглице из Грчке за Мађарску ишле преко Србије и Македоније, уместо преко Бугарске и Румуније, одговор је био да је правац преко Скопља и Београда, најлакши, најбезбеднији и најједноставнији. За скоро све избеглице које беже из Сирије прва битна тачка је Измир у Турској, а одатле се даље пребацују аутобусима до турских летовалишта на Егејском мору, одакле се морем илегално пребацују у Грчку, најчешће из Бодрума на острво Кос, затим трајектима иду у Атину и Солун, па добро познатим правцима преко Ђевђелије ка Куманову, па Прешеву, Београду и Суботици, те на крају на границу са Мађарском.⁹⁹

Мађарска је јула 2015. године почела са изградњом зида на граници са

миграција у Југоисточној Европи”, Министарство одбране Републике Србије, Институт за стратегијска истраживања, Војно дело 3/2016, стр.89-90.

⁹⁷ http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/03/18/illegal-migration-to-eu-rises-for-routes-both-well-worn-and-less-traveled/ft_16-03-15_migrantroutes_annually/

⁹⁸ Ibid

⁹⁹ <http://www.telegraf.rs/vesti/1741795-evo-zasto-migranti-ne-idu-kroz-bugarsku-i-rumuniju-u-madjarsku>

Србијом, који је током лета завршен и тиме је делимично зауставила прилив миграната, који су променили руту кретања и усмерили се према Хрватској и Словенији. Одлука мађарских власти изазвала је негативне реакције Београда, али и европских центара моћи. Изградња зида довела је у искушење иначе добре билатералне односе Србије и Мађарске. Хрватска је реаговала на скретање миграционих токова према њиховој територији и за то окривила власти у Србији и Мађарској, сматрајући да је реч о завери против њених националних интереса. Таква ситуација узроковала је и својеврсну блокаду слободног кретања људи и добара кроз Хрватску, која је изазвала реципрочну реакцију Србије. Све то је приморало органе Европске уније да се укључе у решавање међудржавних спорова које је изазвала миграциона криза, позивањем на регионалну сарадњу и поштовање права избеглица. Слични проблеми јавили су се и на граници Словеније и Хрватске, која најављује изградњу зида према Хрватској. Може се констатовати да су избеглице једновремено и последица међународних сукоба, али и конфликта.¹⁰⁰

Септембра 2015. године сви аутобуси који су тих дана превозили избеглице из Прешева ка граници Мађарске и Србије били су преусмеравани на Шид и границу с Хрватском. До ове драматичне промене у рути којом мигранте превозе дошло је због затварања граничних прелаза између Србије и Мађарске, услед чега је стотине миграната остало “заробљено” у пограничном подручју. Према речима наших репортера, који су ушли у један од аутобуса ка Шиду, возачима је речено да се не заустављају све док мигранте не пребаце до границе с Хрватском. Осим тога, полиција је све аутобусе који су евентуално кренули ка граници с Мађарском преусмеравала ка Хрватској. Након што је Мађарска одлучила да затвори своје границе, Fejsbuk група "Aviod Hungary - Migration news" (избегавајте Мађарску – вести о избеглицама) припремила је карте с алтернативним рутама које су се у облику летака делиле избеглицама на македонској граници. На страници је објављено неколико мапа на којима су приказани алтернативни правци који се препоручују избеглицама, а једна од њих

¹⁰⁰Joshua S. Goldstein and Jon C. Pevehouse: International Relations- Tenth Edition 2013–2014 Update, Pearson, New Jersey, USA, 2014, p. 435.

води и преко Хрватске, прецизније преко Славоније, како је пренела Телевизија Н1 Хрватска.¹⁰¹

Мађарска је тада од поноћи почела да примењује измењени закон према коме је за илегалан прелаз предвиђена затворска казна од три године. Сама граница је и физички затворена, након изградње оgrade и затварања последњег пролаза који су избеглице користиле, а то је пруга Суботица-Сегедин, на коју је постављен вагон с бодљикавом жицом.¹⁰²

Слика 1: Рута кретања избеглица из Грчке према Мађарској током 2015. године

Извор: <http://www.nspm.rs/hronika/blic-nova-ruta-autobusi-sa-izbeglicama-krenuli-ka-hrvatskoj.html?alphabet=1>

¹⁰¹<http://www.nspm.rs/hronika/blic-nova-ruta-autobusi-sa-izbeglicama-krenuli-ka-hrvatskoj.html?alphabet=1>

¹⁰²Ibid

Према анализама Фронтекса у првом кварталу 2015. године идентификовано је преко 4400 илегалних миграната приликом преласка границе Западног Балкана (Србија, БиХ, Црна Гора, Албанија и Македонија) који настављају пут даље према ЕУ. Агенција даље наводи да су од спољних граница ЕУ најугроженије Грчка и Мађарска, али и поред великог прилива избеглица из Авганистана, Сирије, Ирака, највише их угрожавају шиптарски мигранти. Албанци са окупираног Косова и Метохије чине 62% илегалних миграната на граници Србије и Мађарске. Албанци са Косова и Метохије, који по подацима Фронтекса чине “најмлађу популацију у Европи” су током 2014. у односу на претходну годину повећали број илегалних прелазака у ЕУ за скоро четири пута, док је број њихових тражилаца азила већи за 134%. Тако су они постали прва етничка група по питању миграција према ЕУ. Друга група су Шиптари из Албаније. Они су већ повећали илегалне преласке граница за 16%, незаконити боравак у ЕУ за 25% и тражење азила за 144%. При томе Шиптари из Албаније су одговорни за 14% од укупног броја фалсификованих докумената у 2014. години који су коришћени на границама ЕУ. Дакле, Шиптари са окупираног Косова и Метохије и Албаније чине највећи проценат илегалних миграната у Европи. Друго, највеће жариште илегалног уласка у ЕУ је граница Албаније и Грчке, тако да та два правца најезде Шиптара у ЕУ обухватају чак 90% откривених илегалних миграната.¹⁰³

Број људи који су илегално прешли границе ЕУ током 2015. године био је најмање шест пута већи од претходног рекорда који је постављен 2014. године, наведено је у анализи ризика Фронтекса за 2016. годину. Око 764.000 илегалних прелазака забележено је на западнобалканској рути, углавном на граници Мађарске и Хрватске са Србијом. Велики број људи који су илегално прешли границу су први пут регистровани када су стигли на грчка острва из Турске, а касније су поново регистровани када су прешли неку од спољних граница ЕУ на Западном Балкану. Највећи број илегалних прелазака - скоро 885.400 - забележен

¹⁰³ <http://srbin.info/2015/09/01/migranti-i-srbi/>

је на источномедитеранској рути, поготову на грчким острвима у Егејском мору, а више од 90% таквих прелазака или 803.000, пријављено је у другој половини године. Сиријци чине највећи број придошлица, мада је број Авганистанаца знатно порастао пред крај године, док су Ирачани на трећем месту међу мигрантима који користе ту руту. У 2015. години, број миграната који су стигли преко централномедитеранске руте опао је за десетину, на 154.000, великим делом због тога што су Сиријци почели да користе источномедитеранску руту. Међутим, број миграната из источне и западне Африке је порастао за 42% на више од 108.000, а велики број је стигао из Еритреје.¹⁰⁴

Западно - афричка рута (морска рута од северозападне Африке до шпанских Канарских острва) утростручила се по питању илегалних детекција између 2014. и 2015. године. Некада популарна централно - медитеранска рута која је водила од Малте до италијанског острва Лампедуза показала је пад у годишњем броју детектованих илегалних улазака између 2014. и 2015. године, али је ипак забележила битан пораст у последњој четвртини 2015. године. Детекција илегалних копнених прелазака била је, такође, у порасту. Дуж западне медитеранске руте, већи број миграната из Африке ушао је у шпанске градове Цеуту и Мелилу, што је у поређењу са 2014. такође у порасту. На 3,700 миља (6.000 км) источних граница копненим путем такође се показао пораст илегалних прелазак између 2014. и 2015. године.¹⁰⁵

Сукоби који су се одвијали у ослабљеним државама северне Африке, Блиског истока и централне Азије (Либија, Сирија, северни Ирак, Авганистан), приморали су милионе људи да се покрену и самим тим учине регион југоисточне Европе једном од најфреквентнијих миграционих рута у Европи. Ова миграциона рута носи назив Источномедитеранска и њу су углавном користили мигранти из Авганистана, Сомалије, Еритреје и Сирије.¹⁰⁶

¹⁰⁴ <http://www.blic.rs/vesti/svet/fronteks-u-evropu-je-legalno-uslo-milion-migranata-a-ilegalno-dva-miliona/z38gvkf>

¹⁰⁵ http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/03/18/illegal-migration-to-eu-rises-for-routes-both-well-worn-and-less-traveled/ft_16-03-15_migrantroutes_annually/

¹⁰⁶ Ковач, Митар, Мигрантска криза као последица агресије водећих НАТО држава, <https://www.in4s.net/migrantska-kriza-ka-posledica-agresije-vodecih-nato-drzava/>

Источномедитеранска миграциона рута има два правца: (1) Турска-Грчка-БЈР Македонија-Р Србија-ЕУ, познатија као „Западнобалканска рута“ или само као „Балканска рута; и 2) Турска-Грчка-Албанија-Црна Гора-ЕУ, уз напомену да су се ретко користиле Албанија и Црна Гора као транзитне земље, већ се вршило директно пребацивање миграната у Италију морским рутама из избегличких кампова из Турске и Грчке. Поред ове миграционе руте, на мапи број 2. приказане су и: Централномедитеранска миграциона рута, коју углавном користе мигранти из Либије и Нигерије, правцем: Либија-острво Лампедуза-Италија; и Западномедитеранска миграциона рута, коју су користили мигранти из Либије и Туниса, правцем: Мароко-Гибралтар-Шпанија.¹⁰⁷

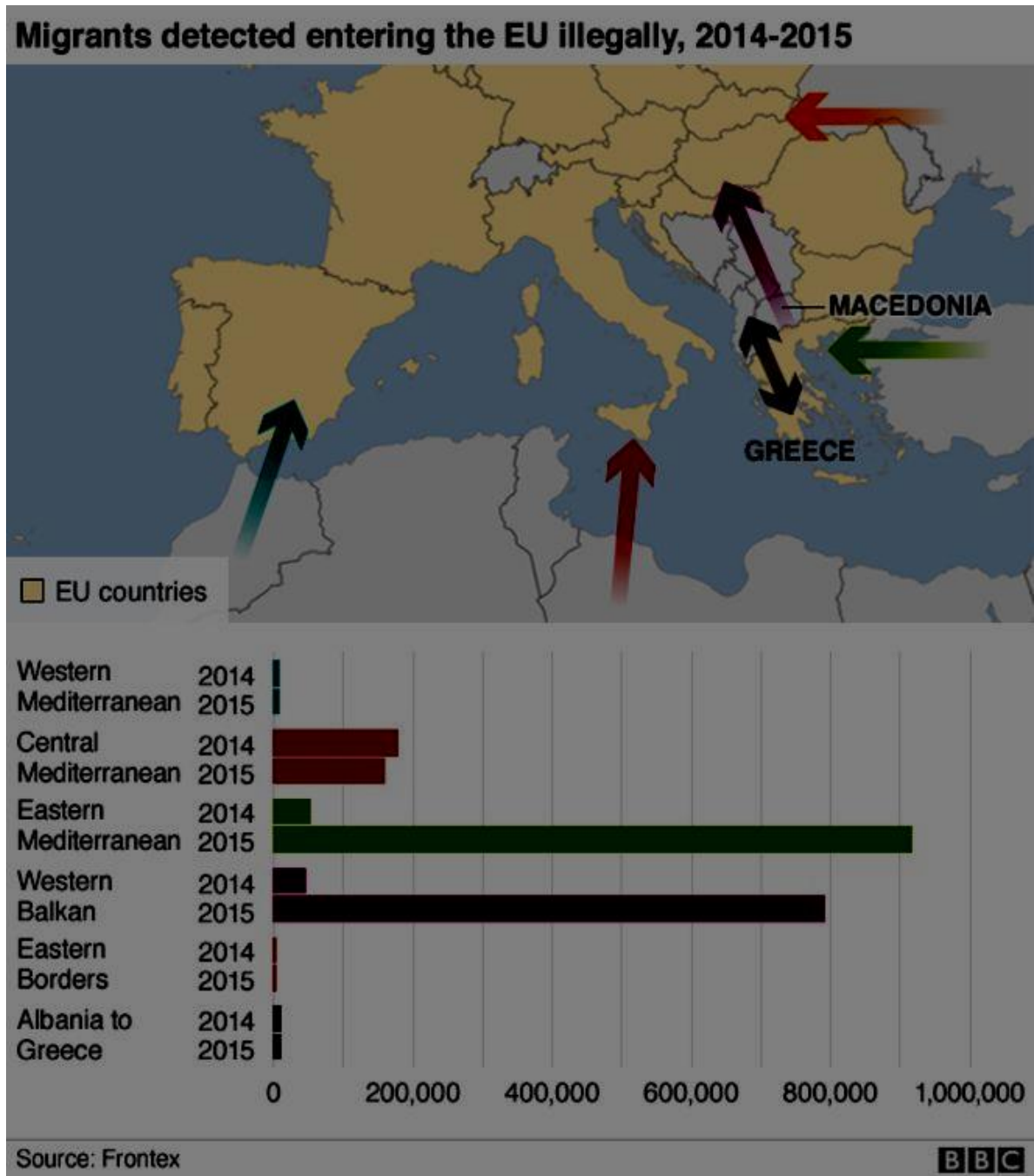
Слика 2: Руте долазака илегалних миграната у Европу од 2009-2015. године

Извор: <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=1290967>

¹⁰⁷Исто

Графикон 1: Преглед броја илегалних миграната по миграционим рутама.
 Упоредни фреквентни преглед по миграционим рутама за 2014. и 2015. године.
 108

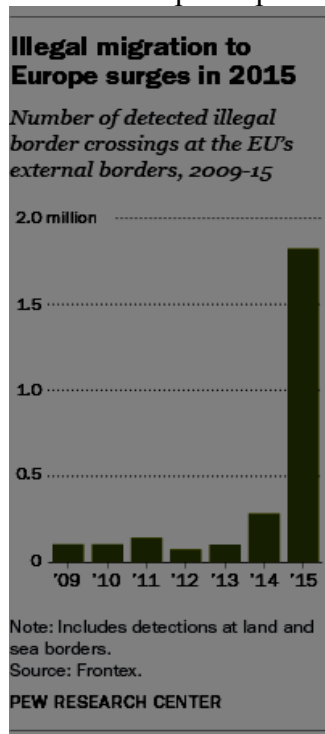
¹⁰⁸ Као извор коришћени су подаци дати од стране Агенције ЕУ задужене за европске границе и обалску стражу (Frontex), уз напомену да се подаци односе на број илегалних миграната. Ковач, Митар, Мигрантска криза као последица агресије водећих НАТО држава, <https://www.in4s.net/migrantska-kriza-ka-posledica-agresije-vodecih-nato-drzava/>

Укупан број миграната који су од 01.01.2014. до 01.01.2016. године ушли у земље ЕУ је 1.822.377, од тог броја 885.386 лица је дошло Источномедитеранском миграционом рутом што је око 48%, а од тог броја преко територије Републике Србије прешло је укупно 764.038 мигранта или 42% од укупног броја миграната са свих миграционих рута, односно 86% од броја мигранта на Источномедитеранској миграционој рути.¹⁰⁹

У евиденцији Frontex-а постоји 8 мигрантских рута; поред већ набројаних постоје и следеће: Источногранична, Кружна рута Албанија-Грчка, Западнобалканска (као посебна миграциона рута), Западноафричка (Западномедитеранска) и Црноморска миграциона рута.¹¹⁰

Графикон 2: Број детектованих илегалних граничних прелаза на спољашњим границама ЕУ од 2009-2015¹¹¹

Ова детекција укључује земаљске и морске границе (Извор: Фронтекс)

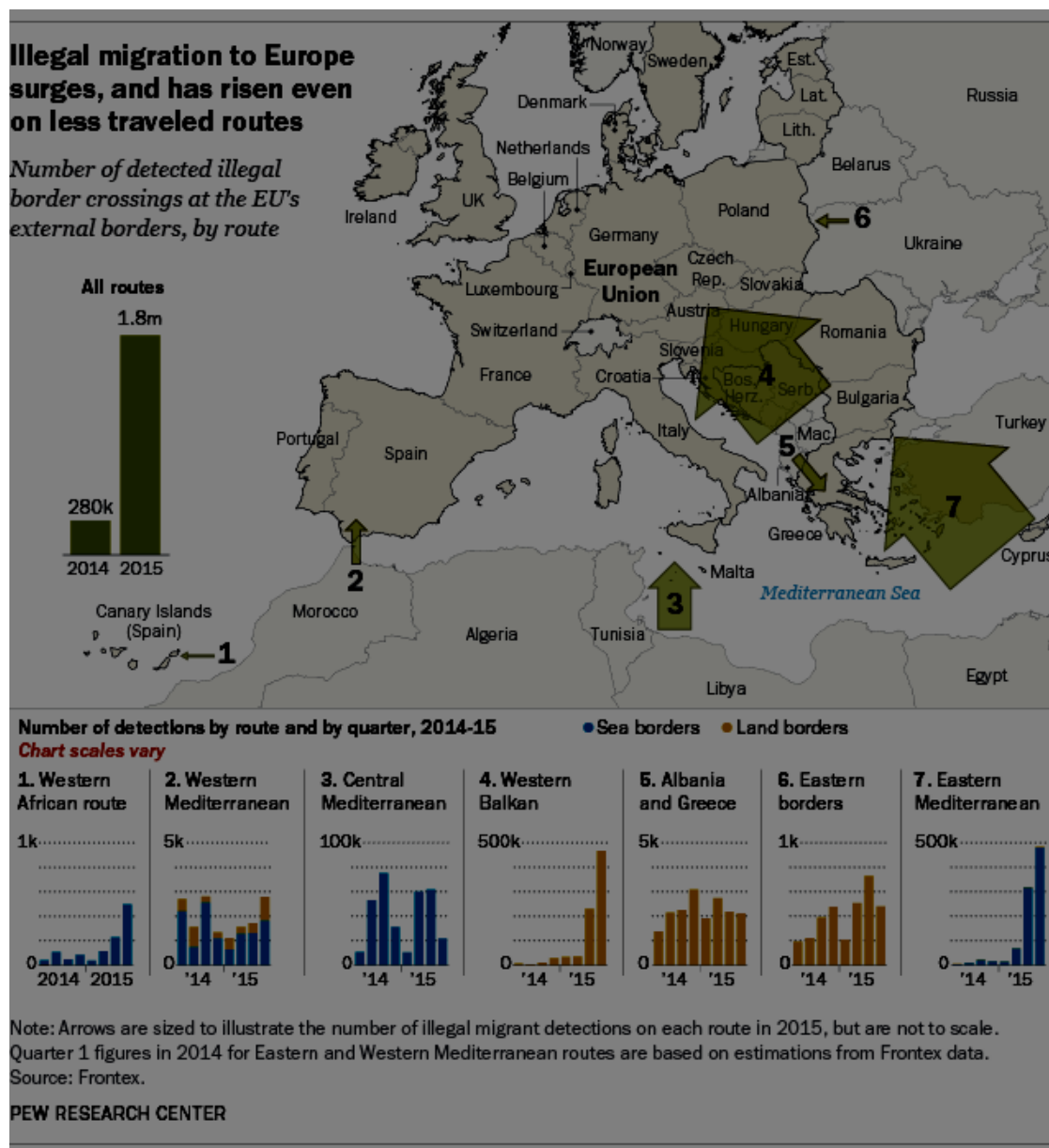
¹⁰⁹frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/ 2016 (преузето: 15.11.2016. године)

¹¹⁰frontex.europa.eu/assets/Attachments_News/Fran_2016_Qpdf 2016 (преузето: 17.11.2016.)

¹¹¹ http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/03/18/illegal-migration-to-eu-rises-for-routes-both-well-worn-and-less-traveled/ft_16-03-15_migrantroutes_annually/

Број илегалних улазака у Европу од стране миграната достигао је високу тачку 2015. године и како се њихов број повећавао слика показује да су они користили и земаљске и морске руте.¹¹²

Графикон 3: Број детекција на рутама 2014-2015 ¹¹³

¹¹²Ibid

¹¹³Ibid

Фронтексова Анализа ризика за 2016. годину указала је на три главна ризика са којима су суочене државе на спољним границама, а то су досад невиђен пораст миграционог притиска, растућа претња од терористичких напада и повећање броја путника.¹¹⁴

Затварањем граница на Балканској рути на основу договора ЕУ и Турске, фебруара 2016. године, смањено се број миграната у земљама ЕУ, а поготову на Западnobалканској рути, једино се број повећао на морским миграционим рутама, односно Централномедитеранској и Западномедитеранској рути.¹¹⁵

Слика 3: Затворена Балканска рута:¹¹⁶

¹¹⁴ <http://www.blic.rs/vesti/svet/fronteks-u-evropu-je-legalno-uslo-milion-migranata-a-ilegalno-dva-miliona/z38gvkf>

¹¹⁵ <https://www.vesti.rs/Vesti/Migrantska-kriza-kao-bezbednosna-pretnja-republici-Srbiji.html>

¹¹⁶ <http://mondo.rs/a882423/Info/Svet/EU-i-Turska-Zatvaranje-zapadnobalkanskog-puta-za-izbeglice.html>

Слика 4: На овој слици су приказане затворене државне границе земаља које се налазе на Западнобалканској рути, као и алтернативни правци пролазака.¹¹⁷

¹¹⁷ <http://rs-lat.sputniknews.com/infografika/201603111103911509-migranti-mapa-infografika-evropa/>

ГЛАВА ТРЕЋА

ЕВРОПСКА МИГРАНТСКА КРИЗА

Европска мигрантска криза или европска избегличка криза, назив је за низ инцидената, односно низ догађаја везаних уз масовни долазак избеглица и најчешће илегалних миграната из Азије, Африке и дела Југоисточне Европе (Космет и Албанија) у земље Европске Уније који се бележи од средине 2010. године, а који је своју ескалацију добио 2015. године. Разлози за масовни долазак се традиционално везује уз масовну незапосленост и сиромаштво у тим земљама, али и као последице ратних дешавања, пре свега у Сирији, где је грађански рат проузроковао масовни егзодус становништва у суседне земље, затим у Либији, где је рушење режима Моамерија Гадафија довело до анархије коју користе добро организоване мреже кријумчара људима.¹¹⁸

Криза се до средине 2015. године углавном одражавала на медитеранским обалама Италије, до којих су бројни мигранти долазили бродовима и чамцима, што је у многим случајевима било неуспешно те је доводило до масовних погибија. Након тога, далеко масовнији прилив избеглица и миграната забележен је на Балкану, односно као рута за улазак у Европску Унију користиле су се, са једне стране земље чланице Европске Уније као Грчка и Хрватска, са друге стране Македонија и Република Србија, дакле земље које нису чланице Европске уније.¹¹⁹

Иако су избеглице од стране европског политичког естаблишмента дочекане са симпатијама, односно као жртве ратних дешавања којима Европска Уније мора да пружи уточиште, временом је однос према њима постао предмет жестоких критика од стране дела европске јавности, забринуте због додатног оптерећења социјалних служби, погоршања безбедносне ситуације, односно

¹¹⁸https://sh.wikipedia.org/wiki/Evropska_migrantska_kriza

¹¹⁹ Ibid

могућег нестанка хришћанског идентитета Европе услед масовног доласка муслимана. Временом је однос према мигрантима постао предмет жестоког спора између појединих европских држава, пре свега Немачке, која је инсистирала на политици “отворених врата”, те Мађарске, Словачке и Пољске, које су сматрале да ће оне од њих имати највеће последице.¹²⁰

Као последица реакције појединих држава на масован прилив миграната (дизање ограда, затварање граница), јавило се краткотрајно нарушавање међудржавних односа између Србије и Мађарске, Хрватске и Србије и Мађарске и Хрватске. Наружавање односа се огледа у привременом онемогућавању (или отежаним омогућавању) проласка немигрантима (особама које регуларно пролазе границу) преко граничних прелаза Хоргош (Србија-Мађарска)¹²¹, као и дуж целе границе Србије и Хрватске¹²², што је проузроковало привремени тзв. "царински рат" између Србије и Хрватске.¹²³

3.1. Узроци и последице мигрантске кризе

Ратови у Авганистану, Ираку, Либији, Сирији, Сомалији и другим муслиманским земљама, као и успон Исламске државе, довели су до највеће мигрантске кризе широм света, нарочито у Европи током лета и јесени 2015. године. Према претпоставкама, међу многим мигрантима стигло је више хиљада терориста из редова Исламске државе и других терористичких организација. Већина терориста су у Европу стигли балканском рутом преко Турске, Грчке, Македоније, Србије, Мађарске, Хрватске и Словеније у западну и средњу Европу. У септембру и октобру 2015. године, Мађарска је затворила државну границу са Србијом и Хрватском, па се главнина избегличких таласа преусмерила преко Хрватске. Потези мађарске владе довели су, **како је већ наведено**, до

¹²⁰ Ibid

¹²¹ Ibid према: <http://rs.n1info.com/a93091/Svet/Region/Madjarska-zatvorila-prelaz-Horgos-na-mesec-dana.html>

¹²² Ibid према:

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/Region/2041107/Hrvatska+zatvorila+granicu+sa+Srbijom,+stiglo+11.000+izbeglica.html>

¹²³ Ibid према: <http://mondo.rs/a833064/Info/Srbija/Srbija-i-Hrvatska-carinski-rat-granica-izbeglice.html>

краткотрајног српско-хрватског и хрватско-словеначког царинског и економског рата, али је интервенција Европске уније и Немачке смирила тензије међу балканским суседима и пролазак избеглица и миграната се наставио несметано.
124

Актуелна мигрантска криза уздрмала је европски континент више него било који други гео-политички процес, са претњом да разори и из темеља поништи вредности на којима је вековима, уназад, Европа градила свој политичко-економски поредак.¹²⁵

Поврх таквог стања озбиљне економско-политичке дестабилизације Европе, додатно се приступило генерисању големе мигрантске кризе која се медијски не случајно спиновала као избегличка, чиме је радикализован злоћудни процес растакања националних држава Европе. На делу су интензивни процеси њене дехристијанизације, демографског слома и радикалне исламизације. Због тога што се ови процеси нису могли реализовати потпуно мирним путем без одговарајуће реакције европских грађана, приступило се као помоћном средству - покретању великих мигрантских таласа. Не чуди стога што је један број западних аутора сковао синтагму „оружје за масовно мигрирање” и самим тим јасно конотирао сав његов разорни потенцијал. Тако је генерисан нови, шири геополитички контекст разарања Европе. Уз већ присутне бројне економске, социјалне и демографске проблеме, мигрантска криза само је додатно акцелирала њену будућу агонију, док се таласом бруталних терористичких напада сејао страх, паника и хаос по улицама европских градова не би ли се тако, на лакши начин, остварили деструктивни циљеви американизма и радикалног ислама на нашем континенту.¹²⁶

У свом подухвату освајања света, исламисти захваљују свевишњем што је милионима муслимана, неевропљана, омогућио да се сместе у развијене европске

¹²⁴https://sr.wikipedia.org/wiki/Напади_Исламске_државе_у_Европи

¹²⁵Деспотовић, Љубиша, “Геополитички и демографски аспекти актуелне мигрантске кризе”, Култура полиса, год. XIII (2016), бр. 31, стр.11.

¹²⁶Исто,стр.12-13.

земље. Оно што је у њиховим очима у почетку изгледало као застрашујуће пресађивање верника у „неверничке земље”, коначно ће постати највећа шанса икада пружена муслиманима, да освоје ону Европу која их је толико пута одбила када су „Алахови ратници” покушавали силом да је покоре.¹²⁷

Међутим, корени мигрантске кризе налазе се у много већој трагедији кризе егзодуса народа иако их евроцентризам не жели посматрати као такве. Три највећа извора азиланата у Европској унији 2015. године били су Сирија, Ирак и Авганистан, жртве инвазије и посредничких ратова у којима учествује неколико европских земаља. Број прогнаних, како интерно расељених, тако и избеглица, двадесет пута је већи од броја азиланата који склоништа траже у земљама Европске Уније. Штавише, ратови који се воде на Блиском истоку систематски су производ политике Сједињених Америчких Држава и чланица НАТО савеза са којим желе да креирају “нови Блиски исток”,¹²⁸ а да при томе и одбране свој зацртани светски поредак.

Кампања ширења дезинформација о природи сукоба на Блиском истоку узрокују расистичке реакције европске популације и њихов гнев усмеравају ка арапским земљама, културама и имигрантима који долазе из тих земаља, чиме додатно стварају конфузију у вези одговорности за појаву избегличке кризе. Постоји легитиман страх од инфилтрације терориста у редове миграната. С друге стране, милитаризовани одговор Европе на такву опасност додатно повећава страх Европљана од “имигрантске претње”. Великим делом за расељавање становништва Блиског истока и европску мигрантску кризу најодговорније су Сједињене Америчке Државе и европске силе. Немогуће је пронаћи стварно решење ове кризе без адресовања питања континуираних ратова, који представљају стварни и највећи узрок мигрантске кризе.¹²⁹

Многе европске земље подржале су ратове у Авганистану, Либији, Сирији

¹²⁷Дел Вал А.(1998) Исламизам и Сједињене Државе, алијанса против Европе, Службени лист, Београд,стр.174.

¹²⁸Anderson, Tim, “Rat u Siriji i evropska migrantska kriza”, Univerzitet u Sidneju, 2016.,str.2.

¹²⁹Ibid str.3.

и Ираку, који су проузроковали масовне егзодусе становништва, а само мали број их тражи азил у европским земљама. Сиријски муфтија шејх Ахмед Багредин Хасоун, у априлу 2016. године рекао је: “Реците Европљанима да зауставе рат против Сирије и за један дан ће престати таласи избеглица ка Европи. За месец дана они који су отишли вратиће се.”¹³⁰

Његове речи потврдио је професор Међународног права у Сједињеним Америчким Државама, Франсис Бојле: “Све избеглице беже зато што Сједињене Америчке Државе уништавају њихове земље”¹³¹, **односно бескрупулозно уништавају њихове цивилизације.**

Ове поруке доводе под знак питања неке популарне западне митове о томе да је сиријски сукоб грађански рат, како је за избеглице одговорна искључиво Влада Сирије, те да избеглице “беже од режима”, а да при томе западне силе играју хуманитарну улогу. Познато је да би се људи избегли у Европу желели вратити својим кућама. Поставља се питање: “Како на исправан начин схватити корелацију између масовног исељавања становништва и ратова са избегличком кризом”? Ратове које Сједињене Америчке Државе воде током протеклих 15 година, посебно посреднички рат у Сирији, морали би смо прво исправно разумети како би смо могли схватити стварне узроке расељавања становништва и избегличку кризу у вези с њима.¹³²

Америчка обавештајна служба је са одушевљењем дочекала план цихадиста о формирању Исламске државе у Сирији¹³³. Комбинација митова о широко интернационализованом сиријском сукобу као једном обичном “грађанском рату” помогла је у обликовању погрешних перцепција о природи

¹³⁰Hassoun, Ahmad Badreddin Hassoun (2016) Personal communication from Syrian Grand Mufti Hassoun to this writer, 12 April, Damascus

¹³¹U: Nevradakis, Michael (2016) ‘Human Rights Lawyer Francis Boyle on US War Crimes, the Refugee Crisis in Europe and More’, Truthout, 4 April, online: <http://www.truth-out.org/news/item/35486-human-rights-lawyerfrancis-boyle-on-us-war-crimes-the-refugee-crisis-in-europe-andmore?tmpl=component&print=1>

¹³²Anderson, Tim, nav.del. str.3.

¹³³DIA (2012) Intelligence Report ‘R 050839Z Aug 2012’ in Judicial Watch, Pgs. 287-293 (291) JW v DOD and State 14-812, 18 May, online: <http://www.judicialwatch.org/document-archive/pgs-287-293-291-jw-v-dodand-state-14-812-2/>

европске избегличке кризе. Ни докази којима се оповргавају митови о сиријском сукобу који за злочине искључиво оптужују Сиријску војску, нити докази о геноцидним намерама тзв. “умерених побуњеника”, нису имали снажнијег утицаја на промену службеног наратива којим се потпирује овај ратни сукоб.¹³⁴

Турска и многе водеће земље Запада потпомагале су снаге оружане побуне, тзв. умерену опозицију, захтевајући ултимативно да је једино решење да одступи и оде са власти званична легитимна власт у Сирији. При томе је пружана свеколика војна, дипломатска и политичка помоћ побуњеничким и одметничким групама, међу којима су и оне које директно спроводе тероризам и руководе се идеологијом екстремног ислама.¹³⁵, **односно спроводе политику “завади на владај”**.

Такви исламски покрети и организације су заједничким деловањем створиле тзв. **Исламску државу**, која не признаје државне границе и служи се најбруталнијим методама терора и терористичког деловања. Већ је очигледно да Исламске државе не би ни било без значајне логистичке и војне помоћи појединих регионалних и светских сила, које се више декларативно боре против ње. Све је више индикатора који указују на то да је Исламска држава створена са циљем да се: (1) разоре државе, које су означене као специфичне мете агресије; (2) створе нове марионетске државице; (3) униште народни демократски режими и инсталирају ненародни режими; и (4) да се у бесцење продају нафта и гас и под посебним условима доведу водеће енергетске корпорације у поратном периоду. На том путу једино је Сирија у дугом периоду одолевала и због тога је ова земља требало да пропадне, да се распарча, да се елиминише руски утицај и да се обезбеди интеграција корпорацијских капацитета нафте и гаса, како би се преко Турске Европа обезбедила тим ресурсима са Блиског истока и елиминисао руски енергетски утицај у Европи.¹³⁶

¹³⁴Anderson, Tim, nav.delo.str.8.

¹³⁵ Ковач, Митар, Мигрантска криза као последица агресије водећих НАТО држава,
<https://www.in4s.net/migrantska-kriza-ka-posledica-agresije-vodecih-nato-drzava/>

¹³⁶Исто

Зато је од изузетне је важности разумети суштински карактер ратова на Блиском истоку да би се могао исправно схватити и решити феномен избеглица са којим је тренутно суочена Европа. Ово је посебно важно у околностима где се свака трагедија везана за сиријски рат покушава оповргнути, а службени ставови запада о том рату и даље су удаљени од његове стварности. На пример, ако у Европи прихватају мит да се у Сирији једноставно дешава “грађански рат” у том случају избеглички таласи из Сирије ка Европи сматрају се спољним наметањем проблема и претњи Европи којој се треба супротставити регулативним мерама. Ако се, пак, прихвати теза да је тај рат узрокован покушајима НАТО-а да свргну са власти још једну у низу влада блискоисточних земаља путем употребе силе, у том случају, требало би озбиљније схватити проблем европске одговорности, како за сами рат, тако и за феномен избеглица.¹³⁷

Погрешно разумевање рата на Блиском истоку и њихове уске узрочно-последичне везе са расељавањем цивилног становништва, појављује се у неколико међусобно повезаних митова о томе како грађански рат у Сирији нема никакве везе са Европом, како народи Блиског истока представљају претњу за европске народе и да приоритет треба да буде спречавање доласка избеглица, а не улагања напора да се заустави рат у Сирији.¹³⁸

Вођење прљавог рата против Сирије проузроковало је конфузију код расељених особа и погоршало избегличку крузу на неколико начина. Прво, тероризам који подгрејавају спонзори цихадистичких група вратио се као бумеранг Европи и Турској, подстакнувши додатну европску интервенцију уз генерисање страха од терориста који би се могли придружити редовима избеглица. Друго, кампања ширења дезинформација у вези одговорности за сиријски сукоб такође је допринела креирању расистичког односа према избеглицама и азилантима. Треће, милитаризирани одговори на избеглички феномен (мултинационални поморски ангажман у територијалним водама Грчке и Турске) подстрекава још већи страх Европе од “имигрантске претње”, што додатно иде у прилог непријатељству земаља НАТО савеза према Сирији”.¹³⁹

¹³⁷Anderson, Tim, nav.delo.str.8.

¹³⁸Ibid

¹³⁹Ibid str.15.

САД су агресивном стратегијом, под утицајем мегакапитала, устоличиле нестабилност у Европи, ЕУ, региону Балкана и довеле до великог броја људских жртава, избегличког таласа, економског и демографског пада и до социјалне нестабилности и страха. Страх је постао обележје живота у Европи данас.¹⁴⁰

Проф. генерал-мајор Митар Ковач истакао је, на округлом столу на тему “Мигрантска криза и њене последице по безбедност Европе и Србије”, 21.04.2017. године, на Институту за међународну политику и привреду, да када се узме Арапско пролеће као модел уништавања традиционалних држава, њихових вредности и начина владања, државе које су биле просперитетне и социјално уређене, тада се види да конфликти нису настали сами од себе у тим државама и да су у доброј мери конфликти од обичних демонстрација, избора прерастали у насилне демонстрације, унутрашње сукобе и грађански рат и да је тај модел примењиван у свим државама Блиског истока па до севера Африке.¹⁴¹

Ковач је даље навео да управо носиоци финансијских средстава анимирају, убрзавају и усмеравају процесе мигрантске кризе и да гро извора финансирања потиче са Запада, пре свега из Сједињених Америчких Држава, Немачке и Велике Британије, односно из тих центара моћи. Са друге стране све арапске државе које имају добре стратешке односе са Сједињеним Америчким Државама, Европском Унијом и НАТО никада нису биле погођене тзв. Арапским пролећем и таласом демократизације. Управо те земље које су дакле, стратешки партнери водећих земаља Запада, пристрасно су учествовале у распиривању тих криза. Када се узме за пример рат у Сирији, управо земље из региона су подстицале демонстранте, учествовале у пружању војне помоћи, обуци и формирању кампова. То су највише радиле Турска и Саудијска Арабија, и посредно и Емирати. Ковач је навео и то да Европа од завршетка Другог светског

¹⁴⁰Ковач, Митар, Мигрантска криза као последица агресије водећих НАТО држава, <https://www.in4s.net/migrantska-kriza-ka-posledica-agresije-vodecih-nato-drzava/>

¹⁴¹ **Евроазијски безбедносни форум – Округли сто** “Мигрантска криза и њене последице по безбедност Европе и Србије”, Институт за међународну политику и привреду, 21.04.2017. године, <https://www.youtube.com/watch?v=L1u0XoiLkF>

рата никада није била не безбеднија, а Европска Унија од свог настанка никада неспособнија да уради нешто на јачању безбедности на европском континенту, имајући у виду да Европска Унија још увек није нашла сагласност око одлуке за заштиту својих спољних граница и појачања система безбедности у државама које су аплицирале за чланство у Европској Унији.¹⁴²

Са становишта безбедности, издвајају се следеће последице „арапског пролећа“: (1) расписивање „демократских избора“ у нерегуларним условима; (2) насилна смена дугогодишњих режима; (3) дестабилизација држава у региону; (4) настанак дуготрајних оружаних сукоба и (5) нерешавање проблема које је иницирало „арапско пролеће“. Све наведене последице су подстакле развој и утицај екстремног ислама и настанак мигрантске кризе, што представља безбедносни ризик и претњу за многе земље северне Африке, Блиског истока и Европе.¹⁴³

Са аспекта безбедности европских земаља најважније последице „арапског пролећа“ су **тероризам и мигрантска криза**. Наведене последице се не могу и не смеју посматрати одвојено из следећих разлога: (1) почетак мигрантске кризе је нераскидиво везан за обрачун терориста организованих у Исламску државу са својом неистомишљеном и равнодушном „браћом по вери“; (2) мигрантске руте су уједно и путеви терориста у европске земље; (3) акцијама терористичких ћелија у Европи погоршава се однос европског становништва према мигрантима и мањинама пореклом из афричких и блискоисточних земаља, што појачава верску и расну поделу у европским друштвима; (4) ове поделе погодују терористима и регрутацији нових терориста.¹⁴⁴

Тероризам и мигрантска криза су тренутно два највећа ризика и претње по безбедност европских земаља, али су за све земље старог континента есенција

¹⁴² Исто

¹⁴³ Ковач, Митар, Мигрантска криза као последица агресије водећих НАТО држава,
<https://www.in4s.net/migrantska-kriza-ka-posledica-agresije-vodecih-nato-drzava/>

¹⁴⁴ Исто

безбедносних изазова, са којима су тесно повезани и свакако дубљи политички и друштвени изазови за Европу, а међу њима посебно се издвајају и следећи: (1) успон екстремизма; (2) неефикасност институција ЕУ у решавању мигрантске кризе; (3) погоршавање односа ЕУ са државама арапског света.¹⁴⁵

Један, не мали број теоретичара, безбедности и аналитичара сматра да су миграције само једно од нових оружја за вођење савремених сукоба, односно, миграције су само један концепт савременог „**хибридног ратовања**“. Сматра се да су миграције један од начина, односно метода остварења битних геополитичких циљева великих сила.¹⁴⁶

У прилог овој теорији диригованих сеоба народа иде и чињеница да мигранти из угрожених подручја не одлазе у богате земље из региона као што су, на пример: Уједињени Арапски Емирати, Саудијска Арабија, Јордан и Катар, већ искључиво у земље ЕУ. С једне стране као да се усмеравањем „сеобе народа“ ван подручја северне Африке и Блиског истока ослобађају природни ресурси од државне контроле, препуштају се великим мултинационалним корпорацијама, чије седиште је у водећим земљама Запада. **Због тога постоји реална могућност** да се након сеобе народа успостави мир кроз војно присуство и демилитаризацију и маргинализацију војних ефектива на Блиском истоку.¹⁴⁷

3.2. Политика Европске Уније према мигрантској кризи

Мигрантска криза у Европи је последица планираних ратова (војних интервенција и грађанских ратова) од стране водећих земаља Запада. Ти ратови, реализовани кроз војне интервенције или грађанске ратове, у сваком случају су догађаји који су из темеља, као бумеранг, потресли највише Европу, али и све земље које се налазе на мигрантским рутама. Мигрантска криза је континуирана и тих је размера да се означава често синтагмом „сеоба народа“.148

¹⁴⁵ Исто

¹⁴⁶Greenhill, M. Kelly. „Migration as a Weapon in Theory and in Practice“, Military review, 6, 2016 (6), pp. 27-36.

¹⁴⁷Према: Ковач, Митар, Мигрантска криза као последица агресије водећих НАТО држава, <https://www.in4s.net/migrantska-kriza-kao-posledica-agresije-vodecih-nato-drzava/>

¹⁴⁸ Исто

Последице такве мигрантске кризе су огромне у социолошком, безбедносном и политичком смислу. Оне су већ данас у многим аспектима очигледне и значајно се рефлектују на међународне односе, међудржавне односе, а посебно на водеће чланице ЕУ и НАТО, као што су Немачка и Француска. Европска унија губи унутрашњу кохезију по питању мигрантске кризе и начина њеног решавања.¹⁴⁹

Директна безбедносна последица „арапског пролећа“ била је покретање вишемилионског таласа избеглица ка земљама западне Европе, који ће довести до мигрантске кризе, односно до различитих рефлексија по безбедност земаља западне Европе, које су претежно крајњи циљ избеглица, али и транзитних земаља кроз које избеглице морају да пролазе до свог крајњег одредишта. Показало се да колоне избеглица прате различите негативне појаве, попут организованог криминала, сукоба, тероризма и друштвених и политичких потреса у државама кроз које пролазе и у које долазе.¹⁵⁰

У великом броју ових земаља избеглице су доживљене као претња економији, друштвеној стабилности и систему здравствене заштите, што даље имплицира оправдано нарастање непријатељства локалног становништва, односно пораст ксенофобије, расизма и јачања националних десничарских покрета, јер екстремисти међу избеглицама доносе немир, неспокој и угрожавају личну безбедност првенствено младе генерације у Европи. Сходно томе, многи домаћи и страни теоретичари безбедности с пуним правом сматрају миграције, односно „мигрантску кризу“, као најзначајнију или најкрупнију последицу „арапског пролећа“ и војних интервенција НАТО и његових водећих чланица, пре свега САД, Уједињеног Краљевства, Француске, Турске и Немачке. Такав однос довео је до ефекта „бумеранга“, у погледу последица, управо према оним државама које су створиле највећу несрећу, државама које су разарале. У

¹⁴⁹Исто

¹⁵⁰Исто

том смислу за сада САД имају најмање последице.¹⁵¹

У јануару 2016. године, многе земље ЕУ су се супротставиле мигрантској политици немачке канцеларке Ангеле Меркел, која је била толерантна према избеглицама и допуштала им слободан улазак у Немачку и друге земље ЕУ. Многе државе су самоиницијативно покушале да укину Шенген и спрече даљи прилив избеглица, а највише су се, као што је већ неведено, истицале Мађарска, Словачка, Чешка, Пољска и Финска, а Велика Британија је расписала 23. јуна референдум о опстанку у ЕУ. Потези појединих чланица ЕУ довеле су до хуманитарне кризе у Грчкој јер су балканске земље затвориле границу за прилив миграната. Балканска рута је званично затворена 08. марта 2016. године договором ЕУ и Турске о контроли и прекиду масовног прилива избеглица и миграната.¹⁵²

Министри унутрашњих послова Европске Уније на заседању у Амстердаму 26.01.2016. одлучили су да се могућност продужетка привремене контроле у Шенгену продужи на две године зато што се реално може предвидети да неке чланице ЕУ које су већ увеле проверу пасоша и промета путника на својим шенгенским границама и даље могу бити присиљене да ту контролу задрже због неодрживог прилива миграната.¹⁵³

На заседању је наложено Европској комисији да сагледа могућности да Фронтекс пружи помоћ на граници Македоније и Грчке да би се тамо успоставила контрола прилива имиграната. Комесар за унутрашње послове и имиграцију Европске комисије, Димитрис Аврамопулос, указао је на грешке чланица ЕУ. Оне нису спровеле кључне одлуке усаглашене на сусрету лидера земаља, чланица ЕУ, у децембру 2015., да се уведу и заштите контролне тачке за имигранте на спољним границама, прерасподеле пристигле избеглице и да се одмах враћају

¹⁵¹ Исто

¹⁵² https://sr.wikipedia.org/wiki/Напади_Исламске_државе_у_Европи

¹⁵³ <http://www.blic.rs/vesti/svet/ministri-eu-ako-pritisak-imigranata-ne-stane-ponovo-granice-unutar-sengena/chs1e1q>, 26.01.2016.

мигранти који немају права на азил.¹⁵⁴

Аврамопулос је истакао да се Шенгенски простор може очувати само ако се делотворно заштите спољне границе ЕУ и нагласио да су министри формирали центар за борбу против тероризма и да је договорено да се знатно убрза размена података и обавештајно-полицијских сазнања о терористима, да се пресеку њихови финансијски канали и шверц оружја, као и исламистичка пропаганда.¹⁵⁵

Шефови полиције земаља дуж балканске избегличке руте договорили су се на састанку у Загребу 18.02.2016. да ће на македонско-грчкој граници обављати заједничку профилацију и регистрацију избеглица које преко тих земаља покушавају да дођу до ЕУ. Како је пренела Бета, спровођење договора почело је дана 19.02.2016. и преко територије Македоније, Србије, Хрватске, Словеније и Аустрије моћи ће да пролазе само избеглице из ратом захваћених подручја.¹⁵⁶

Балканска рута је званично затворена 08.03.2016. године договором ЕУ и Турске о контроли и прекиду масовног прилива избеглица и миграната. Немачка канцеларка Ангела Меркел и грчки премијер Алексис Ципрас дали су примедбе балканским земљама због затварања граница за мигранте, уочи састанка ЕУ на министарском нивоу 10.03.2016. године, пренела је АФП. Меркелова је истакла да затварање границе није дугорочно решење у суочавању Европе са највећом мигрантском кризом од Другог светског рата и да ће Грчка имати велики проблем због прилива миграната.¹⁵⁷

Према процени АФП, реакције немачке канцеларке и грчког премијера наглашавају дубоке поделе унутар европског блока, а уследиле су као одговор на речи председника Европског савета Доналда Туска који је за одлуку о затварању

¹⁵⁴ Ibid

¹⁵⁵ Ibid

¹⁵⁶ "Договорена заједничка регистрација избеглица", Политика, 19.02.2016.

¹⁵⁷ <http://www.blic.rs/vesti/svet/eu-nema-buducnost-merkelova-i-cipras-napadaju-balkan-zbog-zatvaranja-rute/rmwh0hd>

балканске руте рекао да “није питање унилатералних акција, већ заједничке одлуке 28 држава чланица ЕУ”. Меркелова је признала да ће акције западнобалканских земаља Немачкој донети мање избеглица, али да оне Грчку стављају у веома тешку ситуацију. Турски министар за послове ЕУ, Волкан Бозкир, истакао је да се договор Турске и ЕУ о враћању миграната не може применити на избеглице које се налазе на грчким острвима, већ се то односи на оне који дођу након ступања споразума на снагу, навела је агенција Анадолија, а пренео Ројтерс.¹⁵⁸

Мађарска је од марта 2017. године почела да примењује измене закона по којима тражиоци азила више не могу да уђу у ту земљу. Азиланти на одговор морају да сачекају у транзитним зонама на граници са Србијом. На Хоргошу и Келебији постављена су 324 контејнера за смештај миграната. Европски комесар за миграције Димитрис Аврамопулос истакао је да Мађарска мора да се понаша у складу са правилима Уније о поступању са азилантима и додао је да ће експерти расправљати о новим правилима.¹⁵⁹

Мађарски званичници саопштили су да је циљ ове земље да се зауставе илегалне миграције и смање безбедносни ризици који су присутни још од 2015. године у Европи и да штите не само мађарске већ и европске границе. Такође су навели да су мигранти користили могућност да поднесу захтев за азил у Мађарској, а потом је већина, не сачекавши крај процедуре, побегла ка Западу и да ће од сада одговоре чекати у контејнерима на Келебији и Хоргошу. Нове правне баријере не односе се само на малолетнике до 14 година, који ће и даље азилну процедуру чекати у центрима за социјални рад у Мађарској.¹⁶⁰

Највише контроверзи у европској јавности изазива задржавање миграната у контејнерима све док се не реши азилна процедура. Мађарски званичници на

¹⁵⁸ Ibid

¹⁵⁹ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/2682360/madjarska-rigorozne-mere-za-migrante.html>

¹⁶⁰ Ibid

то одговарају да су мигранти слободни да се крећу према Србији.¹⁶¹

Регион југоисточне Европе налази се на једној од најфреквентнијих миграционих рута у Европи. Поред проблема лоше економске ситуације у већини држава и негативног наслеђа из ближе историје, миграциони талас је показао крхкост политичке стабилности, али и неконзистентно понашање појединих држава, чланица Европске уније, према мигрантима и заједничкој миграционој политици. Европска унија је своје деловање у миграционој кризи задржала на нивоу кризног менаџмента и још увек није постигла концензус око основних питања, чак ни на том нивоу, а да не говоримо о њеним аспирацијама на спољнополитичком плану за деловање на међународној сцени као глобални актер. Такође, показала је да не може да постигне концензус о значајним питањима као што је заједничка и свеобухватна миграциона политика, која би, поред кризног менаџмента, обухватала и заједнички спољнополитички наступ усмерен ка стабилизацији политичко-безбедносних прилика у кризним регионима и њихов одржив економски развој.¹⁶²

Министар дипломатије Републике Србије, Ивица Дачић, истакао је да је највећи проблем што ЕУ нема јединствену политику када је реч о мигрантској кризи и да је због тога Србија у опасности да буде жртва одсуства такве политике и “сепаратних потеза” поједних држава.¹⁶³

На сличну опасност упозорио је и шеф словеначке дипломатије, Карл Ерјавец, и истакао је да је највећи проблем непостојање заједничке миграционе политике у ЕУ. Ерјавец је истакао да Европа може имати великих проблема уколико се не успоставе одговарајући контролни механизми када се, након пораза “Исламске државе”, почну враћати у своје земље страни борци из Сирије и да се према неким

¹⁶¹Ibid

¹⁶²Благојевић, Вељко и Милосављевић, Бранислав, “Политичко-правни оквир савремених миграција у Југоисточној Европи”, *op.cit.*, стр.92, Према: <http://www.nspm.rs/hronika/blic-terorista-koji-je-sejao-smrt-u-parizu-prosao-kroz-grcku-srbiju-hrvatsku-austrijusa-sirijskim-pasosem-registrovan-u-presevu.html?alphabet=1>, 16.11.2015. godine

¹⁶³<https://www.srbijadanas.com/vesti/info/dacic-o-migrantskoj-krizi-postoji-problem-srbija-nema-dovoljno-kapaciteta-2017-02-03>

проценама у редовима “Исламске државе” налази око 1.000 бораца са Балкана.¹⁶⁴

3.3. Политика Републике Србије према мигрантској кризи

Ефикасно управљање миграцијама је један од услова од чијег испуњавања зависи придруживање Србије Европској унији. Да би област миграција била правно и институционално уређена у складу са стандардима Европске уније Влада Републике Србије је морала најпре да уреди законодавни оквир за развијање система управљања миграцијама, како допуном већ постојећих законских решења, тако и усвајањем других докумената којима се уређује ова област. Законодавни оквир је развијен на платформи међународног права, а сви ратификовани међународни уговори, као и сви закони и други општи акти, морају бити у сагласности са Уставом Републике Србије.¹⁶⁵ Међу међународним документима најзначајније су конвенције којима се уређују питања људских права и елиминисања свих облика дискриминације, правног положаја лица без држављанства, статуса избеглица, као и борбе против организованог криминала и тероризма.¹⁶⁶

Регулативну платформу за организовано управљање миграционом политиком чини Стратегија за управљање миграцијама, у складу са којом се развија координација између централних и оперативних институција у спровођењу надзора над спољним и унутрашњим миграционим кретањима и активности подстицања легалних и сузбијања нелегалних миграција кроз:¹⁶⁷

- визну политику,
- интегрисано управљање границом
регулисање боравка странаца,
- развијање механизма за интеграцију миграната у друштво,

¹⁶⁴<http://rs.n1info.com/a224441/Svet/Region/Erjavec-U-redovima-Islamske-drzave-1.000-boraca-sa-Balkana.html>

¹⁶⁵Међународна организација за миграције – Мисија у Србији, Основи управљања миграцијама у Републици Србији, (Београд: Досије Студио, 2012), 22

¹⁶⁶Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција“, *op.cit.*, стр.261.

¹⁶⁷Стратегија за управљање миграцијама, *op. cit.* (fn. 262), 1.

- политику заштите својих држављана на раду и боравку у иностранству, и
- активну политику запошљавања.¹⁶⁸

У прилогу Стратегије за управљање миграцијама поред међународних, наведени су домаћи правни акти којима се област миграција уређује, или су примењиви у појединим сегментима рада Међу домаћим актима којима се уређује питање миграција, најзначајнији су Стратегија супротстављања илегалним миграцијама у Републици Србији за период 2009-2014. године (Службени гласник РС, бр. 55/2005, 71/2005 – исправка, 101/2007 и 65/2008), Закон о управљању миграцијама ("Службени гласник РС", број 107/2012), Закон о азилу („Службени гласник РС”, број 109/2007), Закон о заштити државне границе („Службени гласник РС”, број 97/2008 и 20/2015 - др. закон), Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/2008), Закон о избеглицама („Службени гласник РС”, број 18/92, „Службени лист СРЈ”, број 42/2002 - одлука СУС и „Службени гласник РС”, број 30/2010), Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве („Службени гласник РС- Међународни уговори”, број 103/2007).¹⁶⁹

“Стратегија супротстављања илегалним миграцијама у Републици Србији је усвојена у време када Хрватска још увек није била чланица 263 Европске уније, те је и регуларан прелазак преко граничних прелаза са овом суседном државом имао тзв. "мекши карактер", уз постојање неколико малограничних прелаза преко којих се одвијао промет путника уз пограничну пропусницу. И пре пријема Хрватске у ЕУ, четири друга суседа су већ била део те заједнице, те је и без намере придруживања Европској унији било неопходно усвојити овакву стратегију, поготово имајући у виду да су догађаји у ширем региону увелико указивали на безбедносне ризике од илегалних миграција.

Закон о управљању миграцијама ближе уређује спровођење Стратегије за управљање миграцијама, и то тако што утврђује начела, надлежност органа за

¹⁶⁸Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних илегалних миграција“, *op.cit.*, стр.261-262.

¹⁶⁹Исто,стр.263.

управљање миграцијама, као и начин прикупљања и размене података у овој области (члан 1).

Закон о азилу је донет у складу са правним решењима која су примењена у државама чланицама Европске уније, уз прилагођавање чињеници да Србија није међу њима. Законом о азилу су уређена питања услова за остваривање права на овај вид међународне заштите, као процедуре за добијање и престанак, као и друга питања везана за статус, права и обавезе азиланата. Осим Закона о азилу, ово питање је уређено и бројним подзаконским актима - правилницима и одлукама којима се уређују питања образаца захтева којима се тражи азил и исправа које потврђују да су азил или привремена заштита одобрени; питања смештаја у центрима за азил, укључујући одлуке о оснивању центара, правилнике о вођењу евиденција, пружању социјалне помоћи и здравствене заштите, као и одлуку о утврђивању листе сигурних држава порекла.

Законом о заштити државне границе се уређује "заштита државне границе, организација и начин вршења заштите" (члан 1). Њиме је регулисана надлежност органа који обављају послове граничне контроле и обезбеђења државне границе, укључујући и интегрисано управљање; услови и начин преласка државне границе; начин, места и дужности лица која прелазе државну границу, режими саобраћаја на граничним прелазима, као и услови за уношење предмета у Републику Србију, посебно оружја; начин вршења обезбеђења државне границе (између граничних прелаза и на граничним прелазима изван радног времена); начин одређивања, обележавања и уређивања државне границе; остваривање међународне граничне сарадње; начин прикупљања података и вођења евиденција; као и казнене одредбе за прекршаје физичких и правних лица. Чланом 65 овог Закона је прописана новчана казна у износу од 5.000 до 50.000 динара, или казна затвора до 30 дана, за физичко лице које покуша или пређе државну границу изван дозвољеног места за прелазак, или на граничном прелазу противно начину и условима преласка прописаним овим законом. Треба имати у виду да ирегуларни мигранти избегавају кажњавање изражавањем намере да поднесу захтев за азил, што се често злоупотребљава у намери да се по сваку цену пређе државна граница Р. Србије према простору Европске уније, за који заправо постоји стварна намера остваривања права на заштиту путем азила. Закон о

странцима уређује питања услова за улазак и боравак странаца у Републици Србији, као и надлежност и послове државних органа у решавању ових питања (члан 1), при чему се одредбе овог закона не односе на странце у процесу одлучивања о добијању азила или који су већ остварили то право, на странце који имају међународним уговорима прописане привилегије и имунитете, као и оне који имају статус избеглице (члан 2). Казненим одредбама овог закона су прописане новчане казне за странце који незаконито уђу у Републику Србију, не напусте Републику Србију у одређеном року, односно напусте Прихватилиште или друго одређено место без одобрења надлежног органа (члан 84), као и за друге начине кршења одредби овог закона. Мора се приметити да су неке од казних одредби непримењиве када су у питању миграције, као на пример изрицање новчане казне странцу који одбије да се легитимише прописаном исправом, како због масовности, немогућности доказивања да поседује идентификациони документ, тако и из хуманих разлога. Чини нам се да је посебно дискутабилна тачка 5 у ставу 1 члана 85, којом је забрањена ниска новчана казна (6.000 до 30.000 динара) у односу на друштвену опасност давања своје исправе о идентитету другом лицу на послугуа, а посебно употреба неважеће или туђе исправе као својом. Осим тога, проблеми се могу јавити и у погледу доказивања да је лице чија је исправа о идентитету дало своју исправу другом лицу на злоупотребу.

Закон о избеглицама уређује решавање статуса лица са овим статусом стеченим услед догађаја од 1991. до 1998. године (члан 1) и у том смислу није примењив у актуелној миграционој кризи. Међутим, одредбама овог закона је уређена и улога Комесаријата за избеглице, те је у том смислу вредан издвајања на овом месту.

Споразум између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве потписан је у Бриселу 18. септембра 2007. године. Њиме се утврђују услови и начин прихвата без посебних формалности држављана Републике Србије који не испуњавају услове за боравак на територији државе чланице ЕУ, као и држављане трећих земаља који нелегално бораве на територији државе молиље, а са сигурношћу се може

доказати да су ушли са територије Р. Србије”.¹⁷⁰

Република Србија показала је висок степен поштовања људских права и основних слобода избеглица и миграната (смештај у прихватне центре, образовање деце), за разлику од многих других земаља које су економски просперитетније, али су по овом питању имале сасвим другачији однос. Србија је 2016. године предложила Генералној скупштини Уједињених нација проналажење једног свеобухватног приступа на националном, регионалном и глобалном нивоу у циљу заустављања нових ратних сукоба који би произвели нова избеглиштва и миграције.

Министар спољних послова Републике Србије Ивица Дачић рекао је пред Генералном скупштином Уједињених нација (УН) 20.09.2016.године да се Србија залаже за свеобухватно европско и глобално решење избегличке кризе без подизања зидова али уз праведну поделу терета. Према његовим речима, у Републици Србији тренутно борави преко 7.000 миграната и тражилаца азила, а да у координацији са суседима, на Западно-балканској рути, Србија предузима мере за спречавање ирегуларних миграција и сузбијање деловања криминалних група кријумчара.¹⁷¹

Дачић је навео да је прилив избеглица и миграната од марта 2016. године мањи, али с обзиром на активно деловање криминалних група Западно-балканска рута је даље од затворености. Оценио је да се Србија налази у “жижи озбиљне избегличко мигрантске кризе, највеће од завршетка Другог светског рата, која не јењава, већ добија на ширини и интензитету.”¹⁷²

Дачић је рекао да међународна заједница још увек не успева да нађе адекватне одговоре с обзиром на тежину и комплексност ситуације. Према његовим речима, јасно је да је потребно да се нађе решење за главне корене кризе и зауставе ратови и сукоби који производе највећи број избеглица и да је потребна

¹⁷⁰Исто,стр.263-265.

¹⁷¹ <http://rs.n1info.com/a194863/Vesti/Vesti/Dacic-o-migrantskoj-krizi-u-UN.html>

¹⁷²Ibid

“заједничка мобилизациона политичка воља” која треба да се спроведе, као и да је Република Србија спремна да ради на решавању тог проблема.¹⁷³

3.4. Злоупотреба мигрантске кризе у терористичке сврхе

Не постоје поуздани докази да је Исламска држава, организовано и систематски, користила доток миграната у Европу, било балканском, било медитеранском рутом, за неопажену инфилтрацију терориста. Чињеница је, међутим, да су у најмање десетак случајева каснији извршиоци напада ушли на територију Европске уније као мигранти, претходно прошавши једну од ове две руте.¹⁷⁴

На ово указује случај када је осам мигранта приликом уласка на територију Европе користило папире на име Ахмед Алмухамед, како се представио и један од нападача из Париза, који је прошао кроз Србију. Британски медији навели су да све ове копије потичу од истог фалсификатора са Блиског истока и да захваљујући лажним документима припадници Исламске државе могу несметано да се крећу по Европи, представљајући се као тражиоци азила. Медији такође наводе да подаци који се користе у лажним пасошима углавном припадају људима који су убијени у сукобима у Сирији.¹⁷⁵

Ахмед Алмухамед, који је извршио самоубилачки напад испред стадиона у Паризу 13. новембра 2015. године, имао је кривотворени сиријски пасош, који је израђен у Турској. Он је према наводима званичних органа унутрашњих послова Грчке, Србије и Хрватске, 3. октобра ступио на тло Грчке, где је уредно евидентиран његов захтев за азил, а 7. октобра су га органи МУП-а евидентирали при уласку на територију Србије у Прешеву.¹⁷⁶

¹⁷³Ibid

¹⁷⁴<https://zorancicak.wordpress.com/2017/01/16/islamski-terorizam-i-evropa-nova-generacija/>

¹⁷⁵ <http://www.blic.rs/vesti/svet/osam-migranata-uslo-u-evropu-sa-istim-papirima-kao-terorista-koji-je-prosao-kroz/0k2xmq6>

¹⁷⁶ Благојевић, Вељко и Милосављевић, Бранислав, “Политичко-правни оквир савремених миграција у Југоисточној Европи”, Министарство одбране Републике Србије, Институт за

Грчке власти су саопштиле да је власник сиријског пасоша нађеног уз тело бомбаша самоубице у Паризу, прошао кроз Грчку у октобру. “Власник тог пасоша је 3. октобра 2015. године прешао преко острва Лерос где је идентификован по прописима ЕУ”, изјавио је грчки министар за заштиту грађана. Сви ови подаци о осумњиченом Алмухамеду иду у прилог многим тврдњама да међу избеглицама има убачених “спавача” Исламске државе.¹⁷⁷

Слика 5: Руте кретања Ахмеда Алмухамеда

Извор: “Ахмед Алмухамед пропутовао кроз Србију за један дан”, Политика, 15.11.2015.

стратегијска истраживања, Војно дело 3/2016, стр.88, Према: <http://www.nspm.rs/hronika/blic-terorista-koji-je-sejao-smrt-u-parizu-prosao-kroz-grcku-srbiju-hrvatsku-austrijusa-sirijskim-pasosem-registrovan-u-presevu.html?alphabet=1>, 16.11.2015. године.

¹⁷⁷ “Ахмед Алмухамед пропутовао кроз Србију за један дан”, Политика, 15.11.2015.

Швеђенин Осама Крајен, који је био учесник терористичких операција у Паризу и Бриселу, вратио се у Европу преко мигрантске руте од Сирије до Турске и Лероса (Грчка), 2015. године користећи **лажна документа на име Наим ал-Хамед**.¹⁷⁸

Сходно горе изнетом неопходна је следећа анализа: цихадисти понекад заиста користе мигрантске руте да би у зону европских операција инфилтрирали јефтине “*нешадинце*”, док се високо обучени и стручни *оперативци* снабдевају фалсификованим документима на лажна имена и користе много софистицираније руте, најчешће директне авионске летове из Турске, Јордана и Саудијске Арабије.¹⁷⁹

Опција илегалног путовања са собом носи повећане ризике од хапшења или принудног одвођења у неку другу државу а не на намеравану дестинацију и на тај начин прети да уклони елемент контроле из руке терористичке хијерархије. Са друге стране, поједине терористичке ћелије воле да користе нерегуларно (илегално) мигрантско путовање, у циљу инфилтрације њихових оперативаца у тзв. “*спавачке ћелије*” или да у великој маси људи лакше прикрију њихово кретање.¹⁸⁰

Имајући у виду интерес Исламске државе да постакне мигрантску кризу како би поларизовала становништво земаља – чланица Европске Уније и окренула његове делове против азиланата тако да ће и у будуће постојати високи ризик инфилтрације оперативаца Исламске државе у избегличке кампове и друге веће, организоване групе миграната. Стварна и непосредна опасност је могућност да елементи сиријске избегличке дијаспоре (сунитски муслимани) постану рањиви на радикализацију када се већ једном затекну у Европи и да онда постану циљ регрутације екстремних исламистичких оперативаца. Постоје оперативни подаци

¹⁷⁸О овоме детаљније у поглављу 6.

¹⁷⁹ <https://zorancicak.wordpress.com/2017/01/16/islamski-terorizam-i-evropa-nova-generacija/>

¹⁸⁰ Ibid

да се један број цихадиста налази у сталном кретању, на ширем простору Европе, искључиво с тим циљем. Према одређеним подацима с којима се располаже, немачка полиција је регистровала, закључно са априлом 2016. године, око три стотине покушаја цихадиста да регрутују мигранте који су покушавали да уђу у Европу.¹⁸¹

3.5. Процене миграционих токова за наредни период

Демографска неравнотежа у свету између сиромашних и богатих и даље ће имати за последицу таласе миграција једних према другима, а данашње узнемирујуће социјалне и расне реакције могу бити мале у поређењу са оним што ће се дешавати у будућности. Те миграције су великог обима, изазивају социјалне и безбедносне потресе, па се означавају често појмом сеобе народа. Миграције су најчешће изазване ратовима, а потом неподношљивим у нехуманим условима живота. Експлозивни раст становништва уз смањење ресурса у развијеним земљама и земљама у развоју, ратови и све чешћи јаз између богатих и сиромашних поред опасности од унутрашњих миграција и различитих сукоба, довео је до масовних миграција у друге државе и регионе.¹⁸²

Од почетка грађанског рата у Сирији, турска граница се прелазила мимо званичних путева, било копненим, морским, па чак и ваздушним путем.¹⁸³ Као што се из примера Турске може уочити утицај конфликта у суседним земљама на миграционе процесе, неопходно је сагледати перспективе решавања кризних ситуација у регионима Блиског истока, Азије и Кавказа, као потенцијалних мотивационих фактора за миграционе процесес према Европи. Реч је о потенцијалним конфликтним подручјима које је Брежински, пољско-амерички

¹⁸¹ Ibid

¹⁸² Ковач, Митар, “Мигрантска криза, као безбедносна претња Републици Србији”, <http://www.fsksr.rs/fond-strateske-kulture/politika/migrantska-kriza-kao-bezbednosna-pretnja-republici-srbiji/>

¹⁸³ Благојевић, Вељко и Милосављевић, Бранислав, “Политичко-правни оквир савремених миграција у Југоисточној Европи”, Министарство одбране Републике Србије, Институт за стратегијска истраживања, Војно дело 3/2016, стр.88, Према: <http://www.nspm.rs/hronika/blic-terrorista-koji-je-sejao-smrt-u-parizu-prosao-kroz-grcku-srbiju-hrvatsku-austrijusa-sirijskim-pasosem-registrovan-u-presevu.html?alphabet=1>, 16.11.2015. године.

научник и геостратег, давно означио као регионе геополитичких потреса и нестабилности у будућности.¹⁸⁴ Дакле, јасно је да се може рачунати на наведене регионе као на изворе миграционих кретања који ће утицати на простор југоисточне Европе на дугорочној основи. Разлози за наведену тврдњу су кумулативне природе и може се рећи да је за наведени регион иманентан готово читав спектар миграционих мотивационих фактора: од економских, политичких, преко потенцијала за избијање конфликта, до ратних сукоба као што је то случај у Сирији и Ираку.¹⁸⁵

Данас је мигрантска криза велики безбедносни изазов на Балкану, који потенцијално може да ескалира у будућности, с обзиром да је мигрантска криза у директној вези са исламизмом. Након што су неке државе Европске уније затвориле своје границе за мигранте из муслиманских земаља Блиског истока и Централне Азије, земље на тзв. Балканској рути, као што су Грчка, Македонија, Бугарска и Србија, нашле су се у великом проблему јер је, услед њихове неспособности да спрече илегалне преласке граница, дошло до гомилања миграната. Даљи пораст броја миграната, од којих је одређен број сасвим сигурно повезан са екстремним исламским структурама, могао би да допринесе усложњавању и тако сложене, безбедносне ситуације на Балкану.¹⁸⁶

Због тога треба очекивати наставак миграционих притисака на регион југоисточне Европе и у годинама које долазе, с обзиром на то да је нестабилност региона Блиског и средњег истока и севера Африке извесна, бар са данашње тачке гледишта. Релативно мале и неразвијене државе региона, изузев Турске, нису у прилици да битно утичу на токове миграционе кризе, већ су у позицији да створе услове за безбедан и достојанствен боравак мигрантима на њиховом путу ка државама у којима ће тражити азил у складу са одредбама националног и међународног права.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Vžejinski Zbignjev: Velika šahovska tabla, CID Podgorica i Romanov Vanja Luka, 2001, str.118

¹⁸⁵ Благојевић, Вељко и Милосављевић, Бранислав, “Политичко-правни оквир савремених миграција у Југоисточној Европи”, *op.cit.*, стр.89.

¹⁸⁶ Вукоичић, Јелена, “Исламски екстремизам на Балкану”, ПАТРИОТ. РС, 24.05.2017. године, <https://patriot.rs/doc-dr-jelena-vukoicic-islamski-ekstremizam-na-balkanu/>

¹⁸⁷ Благојевић, Вељко и Милосављевић, Бранислав, “Политичко-правни оквир савремених

3.6. Мигрантска криза као претња националној безбедности Републике Србије

Најзначајнији узроци великих миграција становништа су углавном безбедносне и економско пропадање, а узроковане су агресивним деловањем водећих земаља Запада, које се искључиво руководе вредностима и логиком неолибералног капитализма. Врховна вредност у том систему јесте новац (капитал), а не човек. Изазвани хаос у многим регионима света покренуо је милионе сиромашних, расељених, обесправљених и угрожених да у потрази за оптималнијим и безбеднијим условима живота напусте матичне земље. Због тога неки аутори сматрају да повећани број миграната озбиљно нарушава безбедност држава, у које долазе и квалификују их као директну претњу безбедности, јер се мигрантске кризе све више инструментализују и са њима се управља из одређених центара моћи на Западу.¹⁸⁸

Заоштреност и сукобљеност интереса појединих великих сила иде до те мере да се моделују насилне смене власти и активирају замрзнути конфликти, уз јачање верског и националног екстремизма. У том процесу Србија и српски народ у целини имаће велике безбедносне изазове и претње да заштите националне интересе.¹⁸⁹

Миграције, поготово оне илегалне, имају огромне безбедносне репрекусије по државе на мигрантској рути, као и државе крајњег одредишта. Између четири и пет милиона миграната сваке године уђе у неку туђу државу, а при том број нелегалних прелазака границе варира између 30% и 50%. Оне са собом неминовно доносе и повећање опасности по домаће становништво од заразних болести, криминала и тероризма. За земљу домаћина оне могу услед превеликог прилива јефтине радне снаге и неочекивано великих социјалних

миграција у Југоисточној Европи”, *op.cit.*, стр.89.

¹⁸⁸ Ковач, Митар, “Мигрантска криза, као безбедносна претња Републици Србији”, <http://www.fsksrb.ru/fond-strateske-kulture/politika/migrantska-kriza-kao-bezbednosna-pretnja-republici-srbiji/>

¹⁸⁹ Симеуновић, Драган „Миграције као узрок политичких аномалија у Европи“, Вршац: Ирегуларне миграције, 2015, 01.-02., уводно предавање

давања представљати и извор дестабилизације њене економске сигурности.¹⁹⁰

Питање прихвата миграната и избеглица довело је до тензија и подела не само на нивоу међународне заједнице, већ и унутар саме ЕУ и њених водећих чланица. На састанку у Прагу, септембра 2015. године, представници такозваног „источног блока“ ЕУ који чине: Мађарска, Чешка, Словачка и Пољска, одбиле су план Европске комисије о „прерасподели миграната по квотама“. Мигрантска криза поделила је јавно мњење Европе. Наиме, један део јавности мигранте доживљава као опасност имајући у виду да се миграције тумаче као разарање европско културног идентитета путем планских миграција исламског становништва ради даље исламизације Европе. Такође, ставови овог дела јавности засновани су и на страху од повећања ризика и претњи од терористичких напада, као и на повећању броја криминалних радњи и других облика насиља од стране миграната. То је већинско мишљење у Европи, које је засновано на објективним разлозима.¹⁹¹

Један од аспеката угрожавања националне безбедности¹⁹² Републике Србије односи се на друштвену дезорганизацију у критичним подручјима, прекид саобраћаја, блокаду граничних прелаза, нарушавање јавног реда и мира у већем обиму. Илегални преласци преко државне границе представљају повреду државног суверенитета, јер доводе у питање способност држава да успоставе контролу над својом територијом.¹⁹³

Мигрантска криза представља и економску претњу безбедности

¹⁹⁰ Исто

¹⁹¹ Ковач, Митар, “Мигрантска криза, као безбедносна претња Републици Србији”, <http://www.fsksrb.ru/fond-strateske-kulture/politika/migrantska-kriza-kao-bezbednosna-pretnja-republici-srbiji/>

¹⁹² **Национална безбедност** подразумева безбедност нације као друштвене групе, а не државе. Тако се сматра да је национална безбедност „стање у коме не постоји угрожавање основних вредности на којима се заснива опстанак, развој и просперитет одређене националне заједнице, као и права националних мањина и етничких скупина које уживају у одређеној држави, призната по међународним критеријумима и нормама“, Ковачевић, Сретен “Основи безбедности и одбране”, ВШУП, Земун, 1996. стр.96

¹⁹³ Ковач, Митар, “Мигрантска криза, као безбедносна претња Републици Србији”, <http://www.fsksrb.ru/fond-strateske-kulture/politika/migrantska-kriza-kao-bezbednosna-pretnja-republici-srbiji/>

Републике Србије. Мигранти могу бити узрок економских тешкоћа и свакако да представљају терет буџету земље, да утичу на снижавање цене рада у, ионако економски нестабилном, окружењу. Евидентно је да сиромашне земље и земље у транзицији, попут Републике Србије, немају довољно економских капацитета, као ни расположиве и наменске инфраструктуре да буду уточиште десетинама хиљада миграната, јер то представља латентну опасност по њихов развој, стабилност и просперитет.¹⁹⁴

С обзиром на то да је део миграната директно учествовао у ратним дејствима и да је обучен за извршење борбених дејстава у руралним и урбаним срединама, постоји реална могућност извођења појединачних терористичких акција по објектима и метама високе вредности, у циљу изазивања страха и панике код становништва. Зато се може рећи да мигрантска криза представља претњу по националну безбедност Републике Србије. Посебно забрињавају претпоставке обавештајно-безбедносних органа водећих земаља ЕУ у погледу трајања мигрантске кризе.¹⁹⁵

Највећи притисак мигрантске кризе у Европи трпе Грчка, Србија и Македонија, што је последица пропале мигрантске политике Европске Уније, неспособности НАТО пакта и намере неформалних центара моћи у Сједињеним Америчким Државама и Великој Британији, да преко миграната управљају стањем безбедности на Блиском истоку и у Европи.¹⁹⁶

Хиљаде избеглица, миграната и азиланата, путују опасном рутом преко Балкана, остају у Македонији и Србији “у клопци”, без адекватне заштите и перспективе. Пуно је индикатора који говоре у прилог тези да се “криза са Блиског истока, преко миграната, сели на Балкан” и да ће тзв. међународна заједница у неком моменту, када се велике масе миграната “заглаве на Балкану”, понудити финансијску помоћ за владајуће националне елите пропалих држава на Балкану, да пристану да се мигранти сместе у тим државама у већем броју,

¹⁹⁴ Исто

¹⁹⁵ Исто

¹⁹⁶ Исто

посебно на тзв. Западном Балкану. На тај начин државе Западног Балкана биле би додатно дестабилизоване и приморане да прихвате наметнуто решење.¹⁹⁷

У припреми те стратегије¹⁹⁸ веома јако и прикривено учествује Немачка, под руководством Ангеле Меркел, која се декларише за права избеглица, како би имала оправдање да изврши притисак на државе Западног Балкана. Она је суштински прећутно подржала мере да се Мађарска, Словенија, Аустрија и Хрватска добро заштите на националним границама, како би се у активном периоду мигрантске кризе у наредним годинама направио “резерват за мигранте на Западном Балкану”. Из тих разлога власти ЕУ нудиле су Србији у неколико наврата финансијску помоћ да се изграде нови капацитети за прихват и смештај миграната.¹⁹⁹

Медији на Западу ову стратегију оправдавају, како би се заштитила ЕУ, тзв. Западни Балкан учинио “резерватом за мигранте”, а те државе дуже или никада не би биле примљене у ЕУ. Овакво решење мигрантске кризе одговарало би Сједињеним Америчким Државама, Европској Унији, Уједињеном Краљевству и Турској. Гледајући на дуже време ислам би био доминантан на Балкану, а руски интереси би трајно били потиснути са њега. Добила би се јака демографска маса исламиста за пројектоване ратове на истоку. Таковом стратегијом Србија би била угрожена више него ратом, као и њени витални национални интереси. Због тога Србија мора да схвати да је наредни период веома битан за њену националну безбедност и не сме дозволити да закулисним

¹⁹⁷ Исто

¹⁹⁸ Стратегија представља појам чије се значење мењало кроз историју да се некада односила ексклузивно на начин и вештину вођења ратова да би данас поред војне означавала и мноштво других области, а нарочито у политици и међународним односима. Подела стратегије је могућа по мноштву критеријума, а један од основних према професору Симићу је критеријум који узима у обзир циљеве којима се тежи и средства која су на располагању да би се ти циљеви остварили те се у том смислу деле на националне и велике, односно глобалне стратегије. Више о томе у: Симић Р. Драган, “Светска политика – Међудржавни и међународни поредак, Светска политика и глобални односи, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, Чигоја штампа, Београд, Београд, 2009, стр.150.

¹⁹⁹Ковач, Митар, “Мигрантска криза, као безбедносна претња Републици Србији”, <http://www.fsksr.rs/fond-strateske-kulture/politika/migrantska-kriza-ka-Bezbednosna-pretnja-republici-srbiji/>

одлукама и стратегијама Запада постане жртва мигрантске кризе.²⁰⁰

Заочекивати је да се у наредном периоду настави мигрантска криза са већим интензитетом, при чему би се поново испољило нејединство Европске Уније око квота, па би Западни Балкан, као “резерват за мигранте”, постао једино прихватљиво решење. То се види и по односу власти у Немачкој и другим државама централне Европе према Ромима, које константно враћају у Србију. Државе на Балканској мигрантској рути биле би угрожене, а пре свега Србија и Македонија. Србија је најмање и урадила на припреми и уређењу границе на југу, као и Македонија на југоистоку, према Бугарској. Помоћ коју пружају поједине европске земље у људству и заједничким патролама, као што су Аустрија и Словачка симболична је.²⁰¹

Одлучност Мађарске да своје границе заштити и учини непропусним, а потом и Хрватске, директно угрожава Републику Србију у погледу броја миграната који се у неком масовном приливу могу наћи “заглављени” на њеном простору. У таквој ситуацији није заочекивати да ће органи Европске Уније наћи разумевања да се пуне мигранти ка централној Европи. Напротив, очекивања су да Европска Унија у таквој ситуацији понуди финансијска средства, како би се мигранти задржали на простору тзв. Западног Балкана. Србија треба да је свесна те опасности и стратегије Европске Уније, у случају да Турска пусти велики талас миграната. То би био “мигрантски сунами” за државе тзв. Западног Балкана, пре свега за Србију, Македонију, Босну и Херцеговину и Црну Гору.²⁰²

Толики број миграната променио би систем вредности, националну и верску структуру становништва. Православне земље морају бити свесне тога, како њихови народи не би постали мањина на сопственој територији. На тај начин би и без рата постепено дошло да суштинског губљења суверености тих држава, на рачун формирања неке нове “исламске државе”. На тај простор тзв. Западног Балкана у будућности би се депортовали мигранти из Европске Уније, који нису

²⁰⁰ Исто

²⁰¹ Исто

²⁰² Исто

успели да се уклопе и социјализују у западни систем вредности и они чије је понашање и деловање утемељено на екстремно националном и верском фанатизму.²⁰³

Постоји низ индикатора који указују на то да Немачка преко својих “сателита”, пре свега Мађарске, Хрватске и Аустрије физички блокира пролазак миграната ка њеној територији и тиме Грчку и преостали део Балкана доводи у безизлазно стање. Србија би требала из поменутих разлога, хитно да приступи уређењу државне границе, посебно на вероватним правцима кретања миграната и спремно дочека то судбоносно време по националну безбедност Републике Србије.²⁰⁴

Проф. Митар Ковач упозорио је да у случају већих миграција балканском рутом Србија може бити посебно угрожена и да о томе треба да се размишља у сектору безбедности и да се на адекватан начин промене методе деловања, да се нпр. на појединим деловима изграде физичке баријере. Такође навео је да с пролећа мигрантска резерва која постоји у Турској и на граничним просторима довољна је да унесрећи Европу у наредне две године. Ковач је даље истакао да је то нешто што неће моћи да исконтролишу далеко јаче земље од Републике Србије и последице тако масовних налета миграната су веће него последице ратова, посебно у случају њихове тзв. социјализације на том простору и да се ту онда мења вредносни систем и будућност државе у целини.²⁰⁵

Јелена Вукоичић, професор на Факултету политичких наука у Бања Луци, навела је да смо у једној ситуацији која је јако непредвидива у овом тренутку, јер званичне процене о броју миграната у Републици Србији крећу се од 7,8 па до 10.000, што је цифра која се још увек некако може контролисати. Међутим, када се узме у обзир чињеница да број смештајних капацитета у Републици Србији

²⁰³ Исто

²⁰⁴ Исто

²⁰⁵ ЕВРОАЗИЈСКИ БЕЗБЕДНОСНИ ФОРУМ – Округли сто “Мигрантска криза и њене последице по безбедност Европе и Србије”, Институт за међународну политику и привреду, 21.04.2017. године, <https://www.youtube.com/watch?v=L1u0XoiLkFc>

износи 6.000 и да су званичници децидно изјавили да се тај број неће повећавати, то значи да иако има 8.000 миграната у Републици Србији онда 2.000 имамо ван система, од којих око 1.000 људи из Авганистана и Пакистана живи око железничке станице у Београду, за које се не зна ни ко су, ни шта раде, који немају документа, и који се налазе по складиштима без новца, живе у јако лошим условима и више од годину дана због чега су незадовољни и љути, а то онда представља алармантну ситуацију.²⁰⁶ **Због тога постоји реална опасност да они буду врбовани и радикализовани од стране разних терористичких колективитета за нека нова терористичка деловања, а што би представљало нове безбедносне ризике и претње Републици Србији.**

²⁰⁶ Исто

ГЛАВА ЧЕТВРТА

ТЕРОРИЗАМ

Т е р о р и з а м, као облик политичке борбе, има веома дугу историју. У различитим епохама друштвеног развоја, у различитим цивилизацијама, одвијао се, али и тумачио на различите начине. Међутим, тероризам никада није био толико распрострањен, масован и са толико великим бројем жртава и других штетних последица, као што је данас, у време стварања новог светског поретка и глобализације.

Идеологија на којој се развијао тероризам као једна од две најозбиљније неконвенционалне безбедносне претње након окончања Хладног рата (друга је организовани криминал),²⁰⁷ и форма у којој се испољава подложне су променама кроз време. Мењајући карактер, тероризам се трансформисао из претње унутрашњој, преко претње националној безбедности у глобалу, до добијања све већег значаја и у оквиру међународне безбедности.²⁰⁸

Седамдесетих година прошлог века, када су чешће почели да се испољавају савремени облици тероризма, у теорији је дошло до поделе мишљења о његовој делатности. Тада су учестале отмице путничких авиона од стране палестинских ослободилачких покрета, који су се борили за стварање нове Палестине и који су на овај начин хтели да скрену пажњу светске јавности на палестински проблем и изнуде неке уступке од стране западног блока. У исто време појавиле су се неке леве екстремистичке организације, нарочито у Немачкој и Италији, које су хтеле да терористичким акцијама мењају западни друштвени поредак. Тада су се у теорији и политичкој пракси појавила тумачења

²⁰⁷Мина Зиројевић, "Тероризам као неконвенционална претња безбедности", *op.cit.* (fn. 35), 347.

²⁰⁸Исто, стр. 349,357.

“**Међународну безбедност** можемо дефинисати као свеукупно стање међународних односа у којима се сви чланови међународне заједнице осећају безбедним и сигурним и у којима постоје изграђени ефикасни механизми заштите националих држава од свих облика угрожавања и угрожености њихове безбедности”, Стајић, Љубомир и Гафиновић, Радослав, “Увод у студије безбедности”, Драслар партнер, Београд, 2007, стр.48.

да тероризам може бити “добар” или макар оправдан – зависно од циљева које терористи себи постављају. Овакав приступ, међутим, није наишао на ширу подршку у друштвеној, а посебно у правној теорији. Данас је, макар у теоретском и политичком смислу, а свакако и са становишта правне науке, јединствени став да је тероризам, без обзира на мотиве, велико и глобално зло, против кога се међународна заједница мора борити свим средствима. У том смислу донети су бројни међународни правни акти општег и обавезујућег карактера (конвенције, резолуције, пактови).

“Савремени свет је данас оптерећен и угрожен једним обликом примене силе који није нов, али је попримио такве размере да се сматра једним од најопаснијих облика примене силе у модерном добу. У теорији се тероризам дуго проучава. Крајем 20. и почетком 21. века прихваћено је гледиште да се тероризам сматра једном врстом масовних катастрофа²⁰⁹ изазван људском делатношћу”.²¹⁰ Тероризам је један од облика примене силе који на најгрубљи начин крши општу безбедност, а посебно основна људска права.²¹¹

“У јавности најчешће спомињана исламистичка терористичка организација, ал-Каида (Al-Qaeda - у преводу са арапског "база, основа") је у почетку имала секуларни карактер, а настала је из муџахединског отпора совјетској интервенцији у Авганистану. Током присуства Совјетског Савеза у Авганистану (1979-1989), муџахединске групе су финансијски подржаване и обучаване од стране САД, Саудијске Арабије и Пакистана. Међу припадницима муџахедина налазио се и велики број држављана арапских земаља у окружењу, као и муслимана из осталих делова света, па и Европе. Непосредно пре одласка

²⁰⁹ Под изразом масовне катастрофе подразумевају се изненадни и разарајући догађаји, с учешћем човека или без њега, на широком (глобалном) плану чије су последице смрт, разатање, патња људи и осталог живог света и промена човекове околине са несагледивим последицама. У теорији је прихваћен став да је тероризам једна врста масовне катастрофе. Chuba F. Christopher, “Toward biological security”, *Foreign Affairs*, Vol. 81 (3), стр.132, 2002.

²¹⁰ Група аутора, “Савремени тероризам”, *op.cit.*, 2015, стр.449.

²¹¹ Јончић, Владан, Тероризам и људска права, “Тероризам и људске слободе”, зборник, Тера, 2010.

совјетских војних снага из муџахединског покрета су се развила два супротстављена крила, од којих су један чинили Талибани. Овај покрет је био на власти у Авганистану од 1996. до 2001. године спроводећи најстрожија правила шеријатског закона. У исто време кад и талибански покрет, крајем 1988. године, развила се и ал-Каида, на сличним погледима, са постављеним циљем борба против "неверника", како изван ислама, тако и у самом исламу. Захваљујући великој финансијској моћи, ова екстремистичка организација је развила своју мрежу широм света, ширећи идеју планетарног џихада - борбе за ширење ислама на све територије које су некада биле под влашћу муслимана. Сама реч џихад је добила погрешно тумачење, са негативном конотацијом, означавајући екстремни ислам и терор у циљу ширења те вере. Стварно значење речи џихад²¹² јесте борба, али се она у Курану користи као борба против ђаволских искушења у четири форме: против самог себе, језиком, руком и мачем.²¹³ Ова последња форма, мачем, је погрешним тумачењем сведена на свети рат за ширење ислама, што је допринело стварању погрешне слике о исламу уопште у хришћанском свету. Допринос томе дала је и чињеница да су терористички напади од почетка били усмерени ка САД и снагама НАТО, које чине и државе Европске Уније, а сваком новом интервенцијом Западне алијансе у исламским државама (Ирак, Либија, Сирија) и подршком Израелу расла је и претња од терористичких напада ал-Каиде".²¹⁴

Рушење Светског трговинског центра у Њујорку, терористичким нападом 11. септембра 2011. године сматра се преломним тренутком у третману

²¹²У исламу постоји појам "џихада" или "светог рата", учење које позива вернике на борбу против непријатеља религије. Већински се не сматра шестим стубом вере, иако је кроз историју било, има и биће, теолога који ову обавезу виде као суштинску за остварење универзалне исламске мисије. Термин џихад изведен је из троконсонантног корена *ghd* који носи идеју великог напора и труда, односно значи "напор усмерен ка остварењу неког циља". Танасковић, Дарко, "Ислам догма и живот", Српска књижевна задруга, Београд, 2010, стр.171-2.

²¹³ "Према често цитираној докторској дисертацији савременог муслиманског теоретичара М. Ибн Саида ал-Кахтанија, одбрањеној на докторској дисертацији у Меки: У језику шеријата, односно вере, џихад има следеће значење: ревносно и свом снагом ратовати против неверника, Џихад, такође, значи и рвати се са безбожницима. У џихаду се ратује руком (тј. Силом), иметком (тј.улажући средства), језиком (тј. тумачећи истину) и срцем (тј.мрзећи непријатеља)", Исто,стр. 181.

²¹⁴ Марковић, Дарко, "Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција", *op.cit.*, стр.217.

међународног тероризма. Сједињене Америчке Државе су усвојиле посебну стратегију за борбу против међународног тероризма, уз истовремену трансформацију својих безбедносних служби, а истим путем су кренуле и државе савезнице из Европске уније. Овај догађај, као и све оно што је уследило после њега, укључујући не само мере САД и савезника, већ и изјаве политичара и саопштења медија, допринело је радикализацији односа према свему што долази из држава Блиског истока које су САД означиле као извор зла, користећи то као разлог за примену Главе VII Повеље УН и покретање тзв. хуманитарних интервенција.²¹⁵

Ове војне интервенције, претходно припремане распиривањем унутрашњих немира и оружаних сукоба у циљаним државама, појачале су револт исламског света према Западу, дакле и према Европи, те је међународни тероризам са позадином исламистичког радикализма постао врло озбиљна претња и по државе Европске уније. Истовремено се у јавном мњењу у државама Европе појачавала слика о претњама исламистичког тероризма, до мере да се скоро сваки имигрант из тог дела света доживљава као неко ко ће се сутра појавити опасан експлозивом. Међутим, тај страх није ирационалан, већ се развијао из терористичких напада који су се у међувремену догађали и на европском тлу.²¹⁶

Убиство једног од оснивача и вође ал-Каиде, Осама бин Ладена, не само да није решило проблем исламског фундаментализма, који је генератор тероризма, већ је допринео да се из ове терористичке организације издвоји још екстремније крило, данас познато под именом Исламска држава. Она је нарасла из паравојне групе која је настала након инвазије САД на Ирак.²¹⁷

Нема сумње да се ИСИЛ разликује од Ал Каиде, Боко Хараме и других терористичких организација. Ал Каида представља систем различитих организација и ћелија које изводе терористичке акције широм света, састоји се од

²¹⁵ Исто стр.218

²¹⁶ Исто,

²¹⁷ Исто, стр.218-219.

кампова за обуку “успаваних” појединаца и ћелија које се активирају по потреби. ИСИЛ можемо више посматрати као побуњенички покрет који држи под контролом одређене делове територије и над њима спроводи власт.²¹⁸

Међутим, и поред наведених разлика, између ова два терористичка колективитета постоје и подударности: борба за џихад, као и учешћа илегалних миграната у оквиру оба терористичка колективитета у бројним терористичким операцијама широм света.

Србија је земља која се дуго суочавала са различитим облицима тероризма, још од убиства краља Александра (1934.), па све до данас. Преко Србије воде путеви терориста према земљама ЕУ. Србија је била изложена терору бомбардовања (1999.).

4.1. Дефиниције и теоретски ставови

Термин “тероризам” потиче од латинске речи *terror*, што значи страх, ужас, задавање страха или примена насиља, све до физичког уништења. Тероризам може бити узрокован идеолошким, етничким и религијским мотивима. Тероризам на идеолошкој основи најчешће се у прошлости јављао као ултрадесни (“црни”, односно фашисоидни) и ултралеви (“црвени”), тј. квазиреволуционарни, дакле, интризично мотивисани циљни тероризам. Десничарски тероризам је увек у спрези с неком од конзервативних држава и представља вентил пригушених фашистичких страсти. Тренутно су најактуелнији етнички и религијски облици тероризма.²¹⁹ Тероризам је вишедимензионални друштвени феномен и у одређивању његовог појма потребан је мултидисциплинарни приступ. Тако се тероризам може најуже посматрати са аспекта политике, криминалистике, криминологије, кривичног

²¹⁸ Група аутора “Савремени тероризам”, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2015, стр.71.

²¹⁹ Исто, стр.489.

права, те социологије и других друштвених наука које би омогућиле његово адекватно сагледавање и могуће превазилажење²²⁰, али и са аспекта међународног јавног права.

Питање шта је тероризам, а шта није, већ дуже време опседа теоретичаре, експерте и политичаре. Можда би се експерти и сложили око јединствене дефиниције, да питање тероризма у себи не садржи у великој мери и политичку компоненту. Узимајући у обзир велики број дефиниција тероризма, које свака на свој начин полазе од истих или сличних чињеница, оправдано се поставља питање у чему су дате дефиниције истоветне, а у чему се разликују.²²¹

Све постављене дефиниције морају да разграниче и питања односа тероризма и других облика насиља, односно између тероризма посебно и герилског начина ратовања у смислу ослобађања од окупације, као и питања разграничења тероризма од обичног криминала. Питање разграничења тероризма и терористе, од питања борбе за ослобађање и бораца за слободу, одвела су покушаје дефинисања тероризма из правне области на поље политике. Дебате које су вођене у Уједињеним нацијама око покушаја дефинисања тероризма, по правилу су завршаване безуспешно, јер су државе имале различите позиције и схватања, не само у односу на дефинисање појма, већ и кад је реч о изношеним примерима који би требало да послуже као модел. Потребно је нагласити и да тероризам носи особину велике друштвене опасности и виности учињеног дела. Такође, централно место у дефинисању и разграничењу појма тероризма од других кривичних дела и злочина има објекат заштите. Под објектом заштите, као што је то одређено чланом 1. Кривичног закона СРЈ, дефинисано је да су у првом реду објекти заштите човек и грађанин, основна права и слободе, независност и безбедност земље, као и уставни поредак.²²²

²²⁰ Упореди: Вејновић, Душко, Шикман, Миле, Радуљ, Слободан, “Друштвени аспекти тероризма”, Удружење дефендолога Републике Српске, Бања Лука, 2006. стр.18.

²²¹ Зиројевић Фатић, Мина, “Тероризам”-Међународни поглед, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2014, стр.121.

²²² Исто, стр.121-122.

Значајан број аутора сматра да за правилно схватање тероризма треба усмерити пажњу на његове основне елементе (политички мотивисане намере, организованост, последице терористичких аката, средства, безобзирна и изузетна суровост, разноврсност циљева, мета и метода, економичност извођења и комуникативност) чиме се избегава једностраност и површност у одређивању његове суштине.²²³

Професор Универзитета у Хорхтауну Вилијем О' Брајен (William O' Brajan) сматра да је тероризам ретко кад јасно дефинисан. Тероризам може бити и допунска стратегија у оквиру рата, али јединствен по употреби оружане силе и циљева. "Циљ му је да се створи атмосфера страха и заплашености и да се изазове губитак поверења у постојеће системе безбедности, да се тиме они ослабе и лакше доведу до распада."²²⁴

Професор Међународних односа на Универзитету Сент Ендријус у Шкотској, Брус Хофман, сматра да је тероризам "насилни акт" који се предузима нарочито да би привукао пажњу, а онда да би путем створеног публицитета пренео поруку.²²⁵ Брус Хофман (Bruce Hoffman) указује и на карактеристике тероризма које га битно разликују од других облика насиља. Хофман наводи да постоји једна ствар са којом се сви слажу, а то је да је тероризам пејоративан термин. По њему "то је реч са изразито негативном конотацијом која се обично употребљава за непријатеље или супарнике или за оне са којима се човек не слаже и које би, иначе желео игнорисати".²²⁶

Према Алексу Шмиту, искристалисала су се 22 елемента који карактеришу појам тероризма: употреба силе, политичко својство, изазивање страха,

²²³ Упореди: Вејновић, Душко, Шикман, Миле, Радуљ, Слободан, op.cit., 2006.

²²⁴ Исто

²²⁵ Брус, Хофман, "Унутрашњи тероризам", Народна књига и АЛФА, Београд, 2000, стр.18.

²²⁶ Исто

заstraшивање, претња, очекивање психолошких ефеката, различитост жртава и шири предмет напада, организовано деловање, методи у стратегији борбе, кршење правила и нечовечност, уцена и принуда, публицитет, самовоља, најчешће жртве су цивили, жртве су у принципу невине особе, организовано вршење насиља, експонирање и приказивање “војних поступака” другима, непредвиђеност, прикривеност, понављање, злочиначко својство, захтеви и ултиматуми који се упућују другим лицима.²²⁷

Једну целовиту дефиницију тероризма дао је проф. др Драган Симеуновић. По њему, “савремени тероризам, као вишедимензионални политички феномен може се одредити као сложени облик организованог, индивидуалног и ређе институционализованог политичког насиља, обележен застрашујућим брутално-физичким и психолошким методама политичке борбе којима се обично у време политичких и економских криза, а ређе у условима економске и политичке стабилности једног друштва, систематски покушавају остварити “велики циљеви” на начин потпуно непримерен датим условима, пре свега друштвеној ситуацији и историјским могућностима оних који га као политичку стратегију упражњавају.”²²⁸

Милан Мијалковски дефинише тероризам као “смишљено, организовано и систематско насиље неког људског колективитета - несuverеног (недржавног, невладиног) субјекта (група, банда, организација, политичка странка или покрет) или сувереног (државног) субјекта, односно државе, чији припадници су у толико великој мери уверени у основаност и оправданост властитих екстремистичких циљева (политичких, верских, етничких, социјалних...) и опседнути мржњом према противнику, да су одлучни да примене и најгрубљу физичку силу над унапред одабраном (персоналном) или насумичном непосредном жртвом, ради њеног убиства, привременог или трајног физичког повређивања (сакаћења), киднаповања или психичког злостављања, с намером да изазову (произведу)

²²⁷ Alex P. Schmidt, *Political Terrorism*, SWIDOC, Amsterdam and Transaction Books, 1984, p. 100.

²²⁸ Симеуновић, Драган, “Тероризам-општи део”, Правни факултет, Београд, 2009, стр. 78.

максималне ефекте (страха) у средини одакле је непосредна (посредна) жртва и на тај начин принуде противника да се безусловно потчини њиховој вољи, а под тим се подразумева да испуни њихове захтеве – остварење пројектованог политичког циља”.²²⁹

Радослав Гаџиновић дефинише тероризам као “организовану примену насиља (или претња насиљем) од стране политички мотивисаних извршилаца, који су одлучни да изазивањем страха, зебње, дефетизма и панике намећу своју вољу органима власти и грађанима”.²³⁰

Андрија Савић и Љубомир Стајић сматрају да је тероризам “*delictum sui generis*, специфична врста политичког насиља, односно системска примена грубог насиља, обично за постизање политичких циљева. То насиље или претња насиљем има за циљ стварање и искоришћавање страха међу широм циљном групом, застрашивање жртви насиља, уз публикацију циља напада, како би приморале мете тероризма да прихвате захтеве терориста”.²³¹

Милан Пашански сматра да је тероризам “систематско вршење (или претња да ће бити извршено) оружаних аката на брижљиво одабране мете напада, по унапред утврђеном плану, са циљем изазивања политичких последица у друштву или шире у међународној заједници. Када се у терористичке акте - директно или индиректно, намерно или ненамерно укључе две или више држава, било преко својих држављана или добара, који могу бити субјекти или објекти (или субјекти и објекти) терористичког акта - или када су терористичким актима угрожена лица или добра (или лица и добра) која уживају заштиту међународних конвенција, онда посредством елемената иностраности настаје међународни

²²⁹ Мијалковски, Милан, “Тероризам”, ФЦО, Београд, 2004, стр.7.

²³⁰ Гаџиновић, Радослав, “Тероризам у политичкој и правној теорији”, Медија центар, *Одбрана*, Београд, 2011, стр. 72-73; Упореди: Гаџиновић, Радослав, “Политичко насиље и глобализација”, Евро Ђунти, Београд, 2009, стр.168; Гаџиновић, Радослав, “Тероризам” Драслар партнер, Београд, 2005. стр.60.

²³¹ Савић, Андрија и Стајић, Љубомир., “Основи цивилне безбедности”, УСЕЕ, Нови Сад, 2006, стр.217.

тероризам.”²³²

Милан Петковић сматра да “тероризам није само најгрубљи облик насиља, већ плански, свеобухватан и континуирани сукоб, најчешће између држава и појединих терористичких организација, или група држава шире организоване терористичке организације, у коме нападач усклађеним неоружаним делатностима и оружаним активностима настоји да код нападнутог изазове страх, због којег ће он пристати на политичке уступке, односно на потчињавања своје воље нападачу.”²³³

Милан Милошевић под тероризмом сматра, у најширем политичком смислу, “метод политичке борбе за који је карактеристична употреба терора тј. систематског насиља срачунатог на застрашивање противника и сламање његовог отпора”.²³⁴

У “Лексикону међународног права” тероризам се одређује као “облик политичке борбе која се води путем индивидуалног терора, односно насиљем и застрашивањем. У најширем смислу под тим појмом се подразумева сваки напад на живот или тело појединца или на објекте са намером изазивања политичких промена било које врсте.”²³⁵ У “Лексикону страних речи” под тероризмом се сматра “доктрина и метод борбе за одређене циљеве систематском употребом насиља.”²³⁶ Коначно, у “Лексикону безбедности” тероризам је дефинисан као “метод смишљене и систематске употребе аката насиља ради сејања страха према људима од државних органа или организованих скупина да би се остварили

²³² Пашански, Милан “Терористички акти против дипломатских представника”, Правни факултет, Београд, 1982, стр.78.

²³³ Петковић, Милан, “Тероризам -рат у континуитету”, Војно дело, бр.4, 2009, стр.249.

²³⁴ Милошевић, Милан, “Систем државне безбедности”, Полицијска академија, Београд, 2001, стр.219.

²³⁵ Кривокапић, Борис, “Лексикон међународног права”, Београд, 1998, стр. 479

²³⁶ Вујаклија, Милан, “Лексикон страних речи и израза”, Просвета, Београд, 1970, стр. 947.

одређени политички циљеви.”²³⁷

Живојин Алексић сматра да је тероризам вид организоване криминалне активности, коју карактерише предузимање аката насиља, извођење атентата и отмица, подметање експлозива и пожара и предузимање општеопасних радњи.²³⁸

Према Ђорђу Игњатовићу тероризам је облик борбе друштвених група које немају моћ да утичу на друштвене токове или бар не на начин који је позитивним правом одређен.²³⁹

Према Мини Зиројевић “тероризам је организовано насиље против одређене државе, њеног економског и политичког система, инспирисано политичким мотивима, у циљу изазивања страха и личне несигурности грађана једне земље, употребом разорних средстава која доводе у опасност живот и имовину неодређеног броја људи, са крајњим циљем слабљења безбедности једне земље”.²⁴⁰

Дакле, да би се тероризам што прецизније и свестраније дефинисао неопходно је узети у обзир следеће: 1. терориста врши насиље или прети насиљем, он је неизбежно политички мотивисан (*animos terrorandi*) и припада некој организацији; 2. акције терориста су усмерене са далекосежним психолошким последицама (терористи није важна сама мета напада колико политички одјек акције); 3. тероризам је претежно тајна активност, смртоносан је, убитачан и технолошки модернизован и разарајући; 4. захтеви терориста никада нису реални и на закону засновани, они су увек незаконити; 5. терористичке акције су детаљно испланиране, усмерене су на тзв. меке мете

²³⁷ Ђорђевић, Обрен, “Лексикон безбедности”, Партизанска књига, Београд, 1986, стр.332.

²³⁸ Алексић, Живојин и Миловановић, Зоран, “Лексикон криминалистике”, Врело, Београд, 1995, стр.301-302.

²³⁹ Игњатовић, Ђорђе, “Криминологија” (осмо, измењено издање), Службени гласник, Београд, 2007, стр.283.

²⁴⁰ Зиројевић, Мина, “Тероризам као неконвенционална претња безбедности”, Међународни проблеми, Volume 60, 2-3 (2008), 357.

(недужни цивили) и изводе се у време када ће постићи највеће ефекте итд.²⁴¹

С тим у вези, основни, односно конститутивни елементи сваког терористичког акта су:

1. сам акт насиља (свесна и намерна употреба насиља или претња насиљем),
2. политичка, верска и етничка мотивисаност,
3. политички, верски и етнички циљеви и поруке,
4. незаконит и криминални чин,
5. злочиначки карактер, непредвидивост и безобзирност,
6. стварање атмосфере страха, ужаса, панике и неповерења,
7. невинне (намерне или насумичне) цивилне жртве – неборци и
8. његова јавност, жеља за публицитетом (тероризам као акт комуникације).²⁴²

Појмовно одређивање тероризма представља обиман подухват који треба да ангажује стручну јавност, која је често запостављена и која треба да користи сва расположива средства и изворе како би се на што бољи начин решио сам проблем тероризма и како би се уклонио семантички хаос који је настао као последица незнања и незаинтересованости, јер чињеница да многи употребљавају термин *т е р о р и з а м*, а да не знају тачно шта он означава. Осим овога, неопходно је и постојање друштвене свести и жеље да се проблем тероризма реши, пошто је тероризам данас постао друштвени феномен који би требао да се тиче друштва у целини.²⁴³

Корпус дефиниција, који се данас користи, изузетно је обиман и због тога је немогуће обухватити и анализирати баш сваку дефиницију тероризма, али је зато могуће направити одређену поделу постојећих дефиниција и тако одбацити

²⁴¹ Гаџиновић, Радослав, “Тероризам у политичкој и правној теорији”, *op.cit.*, 2011, стр.70-71.

²⁴² Група аутора “Савремени тероризам”, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2015, стр.70.

²⁴³ Димитријевић, Иван, “Проблематика научно теоријског дефинисања тероризма” часопис Безбедност, бр. 6/05, Београд, 2005, стр.968.

све оно што није релевантно за истраживање.²⁴⁴

4.2. Карактеристике тероризма

Бројни и разноврсни облици савременог тероризма, као и то да су сваком облику својствена специфична обележја, захтева уважавање разноврсних критеријума да би се ваљано идентификовале и формулисале заједничке карактеристике овог, по много чему енигматичног насиља. На пример, тероризам на одређеној микролокацији у свету где његови носиоци немају подршку становништва битно се разликује од тероризма на некој другој микролокацији где његови носиоци имају подршку локалног становништва. Затим, тероризам у мирнодопским условима у некој земљи може да представља основни метод отпора посредством којег његови носиоци настоје да утичу на политичка збивања, док тероризам у конфликтним ситуацијама, као што је оружани сукоб између двеју или више држава и у оружаном сукобу унутар једне државе (оружана побуна, грађански рат и сл.) може да представља само један од (маргиналних) облика дејства. Надаље, битно су различита обележја тероризма невладиног субјекта у једној земљи који ужива инострану подршку од тероризма невладиног субјекта који нема такву подршку. Најзад, најспецифичније су карактеристике тероризма чији носиоци су лишени било каквог реалног разлога, односно насиље које проводе подводе под неки умишљени циљ, дакле када је реч о тероризму који је сам себи циљ.²⁴⁵

Карактеристике тероризма везане су за његову манифестацију, што га чини специфичним. Тероризам се манифестује у вршењу аката који имају одређене карактеристике. Носилац сваког облика тероризма, а самим тим и терористичког акта, јесте човек, и то као припадник неке терористичке организације или ређе, самостално. Тероризам је условљен постојањем терористичке организације, као колективитета и човека као појединца и

²⁴⁴ Кеча, Ранко, "ТЕРОРИЗАМ - глобална безбедносна претња", Европски дефендологија центар за научна, политичка, економска, социјална, безбедносна, социолошка и криминолошка истраживања, Бања Лука, 2012, стр.18.

²⁴⁵ Мијалковски, Милан, : Тероризам, Факултет цивилне одбране, Београд, 2004, стр. 5

непосредних учесника тероризма.²⁴⁶

Терористичке операције су офанзивне и динамичне активности терориста које се састоје од припремања и извођења терористичког напада према унапред одабраној мети напада, а усмерене су на остваривање пројектованих терористичких циљева.²⁴⁷

У зависности од сложености, планирање појединих операција може трајати врло дуго. Приликом планирања терористичких операција терористи увек разматрају већи број потенцијалних мета, односно бирају непосредну мету што је могуће ближе операцији. Поред тога, терористи бирају оне мете које нису препознате као терористичке, а самим тим и добро чуване. У планирању терористичких операција учествује команда терористичке организације, док оперативци, односно непосредни извођачи терористичке операције, обично бивају накнадно упознати са својим конкретним задацима. Понекад се догађа да неколико група терористичких организација симултано напада различите мете. Ово је нарочито карактеристично за извођење самоубилачких терористичких напада.²⁴⁸

“Из овога проистичу све остале карактеристике тероризма. Оне се могу посматрати као основне карактеристике, тј. карактеристике које су присутне у свим облицима тероризма и чине његов садржај. Поред тога, карактеристике тероризма могу се сагледати посматрањем садашњег, савременог начина постојања и испољавања тероризма који одговара датом тренутку. То би биле актуелне карактеристике тероризма. Ове карактеристике специфичне су за данашње облике тероризма, што значи да нису биле присутне (или бар нису биле изражене) у ранијем периоду. Могуће карактеристике тероризма односе се, првенствено, на могућност употребе оружја за масовно уништење, односно нуклеарног, хемијског и биолошког оружја у терористичке сврхе (НХБ

²⁴⁶ Шикман, Миле, .: Тероризам, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2006, , стр. 81

²⁴⁷ Живаљевић, Драган и Југовић, Александар, “Тероризам као безбедносни проблем и друштвена девијација”, Журнал за криминалистику и право, 2014, стр. 92.

²⁴⁸ Исто, стр. 92-93.

тероризма) и могуће последице које би проузроковао такав облик испољавања терористичке активности. На основу наведеног, карактеристике тероризма можемо посматрати као основне, актуелне и могуће карактеристике, како следи:

Основне (опште) карактеристике:

1. - акт насиља (претња и примена);
2. - изазивање страха;
3. - остваривање терористичких циљева;
4. - преношење одређене поруке (медијска експлоатација);
5. - организованост (формална и садржајана);
6. - бруталност, неморалност и ирационалност терористичког акта;
7. - избор жртве и објекта напада (непосредна и посредна жртва);
8. - противзаконитост терористичког акта; - осуда тероризма (јавна);

Актуелне карактеристике тероризма:

- 1.- супстанцијална и симболичка штета;
2. - геноцидне намере;
3. - визионарски циљеви;
4. - тактичка ингензионост;
5. - безусловна мотивација;
6. - порука која одјекује;
7. - безбедносна криза;
8. - спектакуларност;
9. - глобална природа терористичких претњи

Могуће карактеристике тероризма:

1. - тајност нуклеарног, хемијског и биолошког тероризма;
2. - свеобухватност нуклеарног, хемијског и биолошког тероризма;
3. - разноликост средстава извршења;
4. - масовност жртава;
5. - неселективност и насумичност;

б. - дуготрајност последица”.²⁴⁹

Наравно, ово није коначна листа карактеристика тероризма, посебно оних актуелних и могућих. Напротив, сваки нови терористички акт карактерише нешто ново, "дотад невиђено". Томе доприноси развојност тероризма и појаве нових облика његовог испољавања, нпр. сајбер тероризма.²⁵⁰

“Акт насиља (претња и примена) – једна од најбитнијих карактеристика тероризма је насиље. Сваки терористички акт је заправо акт насиља. Насиље се најчешће огледа у грубој употреби силе, путем различитих начина и средстава. Једна од карактеристика насиља је његова несразмерност остваривању одређеног циља. Насиљем се демонстрира сила чију деструкцију надилазе психолошки ефекти.”²⁵¹

Изазивање страха – изазивање страха и других психичких реакција према жртви и објекту напада је други битан елемент тероризма. Изазивање стања анксиозности и ужаса, као последице терористичког напада, јесте жељени ефекат којем теже носиоци тероризма.

Остваривање терористичких циљева – опште је познато да се терористичким актом желе остварити одређени политички циљеви. Политички мотив извршиоца услов је да би се нека радња означила као терористичка, јер је то једина дефиницијска компонента која раздваја тероризам од обичног криминала.

Преношење одређене поруке (медијска експлоатација – саставни елемент тероризма је преношење одређене поруке, којом носиоци тероризма указују на своје циљеве, намере, мотиве итд. Порука је усмерена како према жртви и објекту напада, тако и према истомишљеницима.

Организованост (формална и садржајна) – организованост је особина која подразумева постојање терористичких организација, као непосредних носилаца

²⁴⁹ Амићић М, Горан, “Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине”, Факултет безбедности, Београд, 2013., стр. 117-118.

²⁵⁰ Шикман, Миле, нав.дело, стр. 110

²⁵¹ Мијалковић, Саша.; Милошевић, Милан.: Обавјештајно-безбједносна дјелатност и службе, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2011, стр. 301.

тероризма и организованог, континуираног и систематског деловања. Организовати значи (из)вршити организацију некога или нечега, повез(ив)ати у одређен систем, заједницу, довести у жељене међусобне односе за какав циљ, осигура(ва)ти пожељан ток, вршење нечега или провести, проводити, припремити међусобну организацију, повез(ив)ати се у организацију.

Бруталност, неморалност и ирационалност терористичког акта – ово су карактеристике терористичког акта које му дају посебну конотацију и сврставају у ред највећих злочина и опасности данашњице. Ове карактеристике указују на смисао тероризма као бруталног насиља, које нема обзира према моралним, обичајним, друштвеним и другим нормама, а све ради остваривања ирационалних циљева.

Избор жртве и објекта напада – ово је једна од најзначајнијих карактеристика тероризма. Подразумева велику разноликост жртава и објеката напада. Одабир мете обично значи поглед на "изјаву" (или поруку) која се жели пренети, истакнуту природу мете, степен ризика по терористу, осигурање око потенцијалне мете(а), те учинак.

Противзаконитост терористичког акта – ово је општа карактеристика тероризма, јер је сваки терористички акт, пре свега, правним нормама забрањен акт. Стога је вршење терористичког акта, како међународним, тако и унутрашњим правним прописима окарактерисано као кривично дело и као такво најстроже забрањено”.²⁵²

Осуда тероризма – ово би била једна атипична особина тероризма, која није у вези са конкретним вршењем терористичког акта, али *de facto* увек постоји када се говори о тероризму. Нема терористичког чина који није осуђен као такав, било да јереч о званичним осудама, било да се ради о гађењу над самим терористичким чином.²⁵³

Тероризам је један од највећих ризика и претњи за глобалну, регионалну и националну безбедност. Савремени тероризам је глобалан по свом обиму, а

²⁵²Амићић М, Горан, “Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине”, *op.cit.*, стр.118-119.

²⁵³Исто, стр.119-120 према: Вејновић, Душко; Шикман, Миле.; Радуљ, Слободан.: Друштвени аспекти тероризма, Удружење дефендолога Републике Српске, Бања Лука, 2006, стр. 35.

повезан је и са насилним верским екстремизмом. У условима глобалног тероризма, Република Србија може бити мета терористичког деловања, како непосредно тако и коришћењем њене територије за припрему и извођење терористичких акција у другим земљама. Са становишта безбедносних ризика и претњи са којима се суочава Република Србија, посебно је значајна веза тероризма са свим облицима организованог, транснационалног и прекограничног криминала.²⁵⁴

За обуку терориста највише се ангажују специјалне јединице и други елитни састави, који располажу професионалним и врхунски обученим људством, опремљене најсавременијим наоружањем, веома мобилне и способне да одговоре разним задацима, да брзо интервенишу у различитим климатским и теренским условима.²⁵⁵

4.3. Класификација тероризма

Због комплексности, динамизма и обиља појавних облика, могуће су бројне класификације тероризма према разноврсним критеријумима. Сваку класификацију тероризма посебно отежава постојање мешовитих облика у испољавању. Рецимо, једна организација која се бори за свој сепаратистички циљ може због мотивације чланства или задобијања моћних међународних савезника истовремено бити и религијски или идеолошки веома опредељена, или пак, организација која користи самоубилачке методе може користити у великој мери и конвенционалне терористичке методе.²⁵⁶

Све класификације тероризма имају превасходно теоријски и методолошки карактер и међусобно се не искључују. Класификација тероризма је методски коректно одређивање места тероризма, на основу познатих – општих појмова, те његова систематизација. Сврха класификације је да се подаци о тероризму среде по обележјима и групишу у релативно самосталне целине.

²⁵⁴“Стратегија националне безбедности Републике Србије”, Београд, 2009. стр.10.

²⁵⁵ Цамић, Драган, “Ратници из сенке”, Таргет, Београд, 1999, стр.9.

²⁵⁶ Симеуновић, Драган.: Тероризам, Правни факултет, Београд, 2009, стр. 82.

Критеријума за класификацију тероризма има много.²⁵⁷

Милан Мијалковски класификује тероризам на основу утврђивања основних елемената терористичког процеса. Као основне елементе терористичког процеса наводи: активни субјект (носилац), пасивни субјект (жртва) и посматрачи. На основу наведених елемената терористичког процеса и чињеница које га карактеришу он тероризам класификује: 1) према носиоцима – недржавни и државни, условно и међународни; 2) према узроцима – политички, верски, етнички и други; 3) према објекту напада (жртва – пасивни субјекат) – селективни и неселективни и 4) према средствима - конвенционални, нуклеарни, биолошки, хемијски, интернетски и други.²⁵⁸

Драган Симеуновић, полазећи од класификационе стандардизације, подразумева да је најцелисходнија, најпрецизнија и најсвеобухватнија она класификација која се врши према главним циљевима тероризма, односно према програмско циљаној оријентацији терориста, према њиховом претежном методу и средствима и према типу учесника – субјеката тероризма.

Тероризам се, према својим главним циљевима (класификација према програмско циљаној оријентацији), може поделити на следеће три групације:

- 1) идеолошки мотивисан тероризам;
 - а) левичарски тероризам и
 - б) десничарски тероризам;
- 2) етносеператистички тероризам;
- 3) верски фундиран тероризам;
 - а) тероризам секти и
 - б) тероризам фундиран на интерпретацијама великих религија.

Класификација тероризма према средствима и методима, обухвата:

²⁵⁷Амићић М.Горан, “Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине”, *op.cit.* Стр.120.

²⁵⁸ Мијалковски, Милан, "Тероризам", Београд, 2005, стр. 21-56.

- 1) класификацију тероризма према средствима;
 - а) класични (конвенционални) тероризам,
 - б) биохемијски тероризам и
 - ц) нуклеарни тероризам;
- 2) класификацију према методима;
 - а) класични (конвенционални) тероризам,
 - б) самоубилачки тероризам,
 - в) сајбертероризам и
 - г) наркотероризам.

Класификација тероризма према типу учесника – субјекту тероризма, може изгледати овако:

- 1) индивидуални тероризам;
- 2) тероризам организација и илегалних група и
- 3) институционални тероризам (државни и слично).²⁵⁹

Војин Димитријевић говори о следећим видовима тероризма: држава против недржавног субјекта (представља вид тероризма који држава примењује према недржавном субјекту када њен режим настоји да се одржи на власти и одбрани од својих противника), недржавни субјект против државе (под овим видом тероризма подразумевају се методи политичке борбе, коју недржавне организације, групе или појединци воде против своје или стране државе), недржавни субјекти против других недржавних субјеката (представља вид тероризма у којем се терористи не обрачунавају са државом, већ са другим политичким противницима, у борби за власт и премоћ) и држава против државе – међународни тероризам (испољавање терористичке активности једне државе против друге државе, на отворен или прикривен начин).²⁶⁰

²⁵⁹ Симеуновић, Драган., нав. дело, стр. 82–85.

²⁶⁰ Димитријевић, Војин, "Међународни тероризам и безбедност СФРЈ", Народна армија, 1987, стр. 15-22. Према: Милан Мијалковски: Тероризам и противтерористичка борба, Београд, 2003, стр. 22.

Наведени приказ неких класификација тероризма указује да нема јединствене класификације тероризма.

Са аспекта простора, тероризам се разврстава на:

- унутрашњи тероризам и
- међународни тероризам.

У односу на то да ли је непосредна жртва унапред одређена или не, на:

- селективни тероризам и
- неселективни тероризам.

Према тактици, тероризам може бити:

- агентаторски;
- талачки;
- самоубилачки;
- побуњенички, итд.

Према употребљеним средствима се разврстава на:

- конвенционални тероризам и
- хемијско-биолошко-нуклеарни тероризам.

Са аспекта циљева, тероризам делимо на:

- провокативни (извођење аката насиља ради саопштавања својих циљева жртви напада и широј јавности) и
- радикални (заstraшивање и принуда, односно изазивање жељеног понашања код противника кога нападају терористи).²⁶¹

Према методама, тероризам може бити:

- класични;
- самоубилачки;

²⁶¹ Мијалковски, Милан., нав. дело, стр. 15.

- наркотероризам и
- сајбертероризам.

Регистровано је и разврставање тероризма на:

- националистички;
- револуционарни;
- избеглички;
- емигрантски и сл.

Важно је приметити велику испреплетеност карактеристика, мотива и савеза унутар ових класификација и група.²⁶²

4.4. Међународни тероризам

Тероризам је друштвена појава која се не може локализовати на регију или државу, јер све више постаје међународни проблем и има несумњив утицај на цео свет. Тешко је присетити се било које терористичке групе или терористичког акта, а да он нема неке “међународне везе”, било због припадности терориста, њиховог кретања, склањања и набављања оружја, било због објекта њиховог напада.²⁶³

Тероризам дакле, није само ексклузивна активност појединца, групе или организације, већ у одређеним ситуацијама њега примењују и подстрекавају и саме државе. Та терористичка активност државе може бити двојака – директна (непосредна) и индиректна (посредна).²⁶⁴

Директно терористичко деловање држава спроводи преко својих овабештајних служби и других, за таква дејства специјализованих организација, али и преко терористичких група које се формирају на сопственој територији, територији неке треће земље или земље против које се делује. Индиректно терористичко деловање неке државе се огледа у подстицању већ постојеће

²⁶² Шикман, Миле, нав. дело, стр. 126.

²⁶³ Стајић, Љубомир “Основи безбедности”, Правни факултет Нови Сад, 2010, стр.274.

²⁶⁴ Кеча, Ранко, “ТЕРОРИЗАМ -глобална безбедносна претња”, op.cit.,2012, стр.42.

терористичке групе, односно пружања неког вида помоћи (испорука оружја и опреме, обука људства, финансијска и логистичка подршка, пружање уточишта, снабдевање лажним исправама и сл.).²⁶⁵

Л.А. Маџорјан је мишљења да је “од тероризма као државног кривичног дела потребно разликовати тероризам као кривично дело међународног карактера, који угрожава интересе две или више држава или угрожава међународни правни поредак. Терористички акт може се квалификовати као кривично дело међународног карактера у тим случајевима, када се: терорист и лица – жртве терористичког акта јављају држављанима једне државе или различитих држава, али је кривично дело извршено изван граница државе чији су они држављани; терористички акт управљен против лица која уживају међународну заштиту; припремање терористичког акта у једној држави, ради остварења у другој; извршење терористичког акта у једној држави, а терориста се скрива у другој и настаје питање о његовој екстрадицији.”²⁶⁶

Војин Димитријевић сматра да тероризам добија међународни карактер због два основна разлога. Прво, због тога што се самим терористичким актом у догађаје уплиће више држава и друго, што нападнуто добро ужива међународну заштиту. Прво је тероризам са страним елементом, а други тероризам међународног значаја.²⁶⁷ Без обзира на статус терористичког субјекта (појединац, група или држава), елементи иностраности уносе се у терористичку активност чим он, на било који начин, превазиђе границе једне државе или у случају да нападнуту вредност штити међународно право.²⁶⁸

Међународни тероризам се у почетку односио само на терористичке акте са иностраним елементом, да би се касније израз међународни тероризам

²⁶⁵ Исто

²⁶⁶ Л.А.Маџорјан, “Тероризам: правда и вимисел”, Москва, 1983, стр.28.

²⁶⁷ Димитријевић, Војин, “Савремени облици тероризма”, часопис “Архив за правне и друштвене науке”, бр.4, Београд, 1980, стр.21-25.

²⁶⁸ Гаџиновић, Радослав, “Тероризам”, Драслар партнер, Београд, 2005. стр.219.

односио на сваки напад на неко, међународним правом заштићено добро. Дакле, о међународном тероризму са може говорити увек када је крајњи циљ напада страна држава, односно њен постојећи политички режим, поједини државни или политички органи, друштвене групе или појединци у њој.²⁶⁹

Међународни тероризам се може поделити на транснационални и међудржавни тероризам. При чему се класификација заснива на аналитичким мерилима којима је крајњи циљ да се расветли деловање тероризма у међународним односима.²⁷⁰

Међународни тероризам се углавном везује за државу, односно њене обавештајне службе, које се јављају као организатори терористичких деловања и које се комбинују са другим облицима тајног субверзивног деловања, с циљем угрожавања појединих субјеката на међународном плану. Обавештајне службе појединих земаља остварују своје интересе преко терористичких група и организација, паравојних и парополицијских снага, у склопу провођења субверзије према другим државама.²⁷¹

Међународни тероризам се може поделити на транснационални и међудржавни тероризам. При чему се класификација заснива на аналитичким мерилима којима је крајњи циљ да се расветли деловање тероризма у међународним односима.²⁷²

Међународни тероризам се углавном везује за државу, односно њене обавештајне службе, које се јављају као организатори терористичких деловања и које се комбинују са другим облицима тајног субверзивног деловања, с циљем угрожавања појединих субјеката на међународном плану. Обавештајне службе

²⁶⁹ Димитријевић, Војин, "Тероризам", Београд, 1982, стр. 187.

²⁷⁰ Кеча, Ранко, *op.cit.*, 2012, стр.43.

²⁷¹ Исто

²⁷² Исто

појединих земаља остварују своје интересе преко терористичких група и организација, паравојних и параполицијских снага, у склопу провођења субверзије према другим државама.²⁷³

Међународни тероризам у правом смислу те речи је само **транснационални тероризам** који, у основи, спроводе аутономни недржавни субјекти, без обзира на то да ли уживају одређен степен моралне или материјалне подршке једне или више благонаклоних влада (state supported) или оперишу без помоћи одређене владе (nonstate supported). Актима транснационалног тероризма сматрају се оне манифестације тероризма чији су извршиоци недржавни субјекти, односно појединци и групе. У случају манифестације овог вида тероризма у међународним односима по правилу постоји и одређен степен сарадње извршилаца терористичких аката из више земаља.²⁷⁴

Према томе, транснационални тероризам представља примену или претњу примене насиља који служи политичким циљевима појединца или групе, када је циљ такве акције да утиче на ставове и понашање групе (која је предмет напада), која је шира од непосредних жртава и када због држављанства или иностране везе извршилаца, места извршења, природе институционалних и људских жртава или механизма, њени оквири прелазе националне оквире.²⁷⁵

Дакле, “транснационална терористичка активност само формално може имати међународни карактер. То се дешава када политички сукоб, који је у потпуности унутрашњи, стекне случајно неки међународни елемент”.²⁷⁶

Операција Гвардијан која је била акција Удбе из 1947. и 1948. године којом је разбијен покушај усташке емиграције да изведе терористичке и

²⁷³ Исто

²⁷⁴ Исто

²⁷⁵ Исто

²⁷⁶ Димитријевић, Војин, “Тероризам”, Радничка штампа, Београд, 1982, стр.203.

диверзантске акције и уједине крижарске формације за устанак против нове власти ФНРЈ. Акцију је водио Божидар Кавран. Удба је покренула операцију “Гвардијан” (усташама у иностранству су слате лажне поруке којима су намамљивани да дођу) током које је на југословенско-аустријској граници наредних месеци ухапшено укупно 19 усташких група, а операција је завршена хапшењем Божидара Каврана, главног организатора *илегалног убацивања усташа*.²⁷⁷

Припадници терористичке организације “Хрватско револуционарно братство – ХРБ” који су 21. јуна 1972. године убачени на територију СФРЈ да организују и изводе терористичке активности великих размера имали су страно држављанство. Ова хрватска терористичка организација је тај злочиначки план назвала “Феникс”, чији је циљ био васкрсавање НДХ. Они су на основу захтева Маспоковаца веровали да међу хрватским народом влада довољно јако антијугословенско расположење и да је дошло време за оружану побуну против Југославије. Припадници усташке терористичке групе “Хрватско револуционарно братство” су 1971. кренули из Аустрије, где су извршили припреме за упад у Југославију. У Аустрији их је сачекала помоћ за **илегални** улазак преко границе. Након кратких припрема **илегално** су се 20. јуна 1972. године пребацили преко границе код Дравограда. Први сукоб усташких терориста са југословенском милицијом десио се 25. јуна 1972. године, а убрзо након тога и сукоб са ЈНА.²⁷⁸

Наоружани припадници ове организације убацивали су се у Југославију још од 1963. (девет терориста), затим 1967.(пет), 1972. (19, група Феникс) и 1973. (два). Припадници ХРБ 1968. године подметнули су експлозивне направе у Београду, на Главној железничкој станици и у биоскопу “20. октобар”. После промене власти у Хрватској (1991) део припадника ове терористичке организације вратио се у Хрватску и укључио у ратне припреме и њену сецесију

²⁷⁷ https://sh.wikipedia.org/wiki/Operacija_Gvardijan

²⁷⁸ Група аутора, “Савремени тероризам”, op.cit., 2015, стр.254

од Југославије.²⁷⁹

Наведени догађаји указују на то да су илегалне миграције још након завршетка другог светског рата у Југославији, као и крајем 60-их и почетком 70-их година прошлог века биле значајан односно кључни фактор у планирању, припремању и спровођењу терористичких акција.

Међународне размере тероризма данас постају сложеније и због тога што су владе постепено откриле да им тероризам може користити у постизању својих спољно-политичких циљева. Оне то најчешће раде прикривено како би избегле одговорност и осуду јавног мњења, помажући постојећим терористичким организацијама, које се из својих разлога боре против неке стране владе, или чак друге опозиционе групе наговарају да пређу на терористичке методе борбе.

Када нема никаквих унутрашњих терористичких група које би страна држава могла да употреби у датом моменту, она ће сама предузети терористичке активности преко своје агентуре, а такво стање ће прогласити као “домаћу” ствар, како би се боље сакрили трагови, уз тврдњу да је у земљи жртви насиља у питању слабост система или пак незадовољство народа. У тим активностима посебно до изражаја долазе карактеристике спољног тероризма. Анализирајући токове савременог тероризма веома је битно уочити комплементарни однос карактеристика, мотива и циљева овог савременог феномена.²⁸⁰

Међународни тероризам је временом променио свој начин борбе и карактеристике, са ширим спектром мета напада уз прикривену масовност и изненађење “наступа”. Дакле, у новије време могу се уочити карактеристике савременог тероризма које у протеклом периоду нису постојале и то: групе које су некада деловале само у једној земљи сада делују и у иностранству, њихове

²⁷⁹ Исто

²⁸⁰ Исто, стр242-243.

финансијске и логистичке мреже прелазе границе, мање зависе од спонзорства државе па их је теже умирити економским санкцијама. Користе широко доступне технологије за брзу и безбедну комуникацију. Тероризам је променио тактику и нов је по величини, деструктивности и професионално координираном планирању акција. Циљеви су им смртоносни, а тероризам новог доба је несумљиво глобалан.²⁸¹

Расположива сазнања о актуелном међународном тероризму, између осталог, указују на то да су међу извођачима терористичких аката често и особе које имају статус имиграната или су по том основу тражили и стекли држављанство државе жртве напада терориста. Верује се да ће међународном тероризму и у наредном периоду бити својствено ово обележје, што значи да постоји проблем који треба студиозније истражити.

²⁸¹ Савић, Андрија, “Од традиционалног ка постмодерном тероризму”, Безбедност, бр.5/2004, стр.664.

ГЛАВА ПЕТА

ИЛЕГАЛНЕ МИГРАЦИЈЕ И ТЕРОРИЗАМ

Нови ратови, нове миграције становништва које бежи из разрушених домова и држава, отварају и нова питања. Од степена њихове будуће асимилације, од могућности нормалног рада и нормалних зарада, односно да у будућности воде нормалан живот, зависиће и степен њиховог учешћа у терористичким групама, како свесно тако и несвесно. Они ће у блиској будућности бити мета терористичких група. Што степен њихове личне среће и задовољства новим животом буде нижи, успех ових група биће већи, а цео свет ће ући у нову фазу тероризма и нови облик финансирања тероризма.²⁸²

Велики број илегалних миграната је у сваком тренутку спреман да активно учествује у терористичким акцијама које угрожавају безбедност многих држава и међународну заједницу у целини. Маса илегалних миграната представља масу незадовољника међу којима није проблем да се пронађу потенцијални терористи или њихови помагачи. Илегални мигранти ће се због новца или ради решавања статуса, добијања правих или фалсификованих докумената, добијања посла, укључити, односно прихватити задатке за рачун неке терористичке организације. Тако ће постати осматрачи циљних објеката, превозници терориста и/или убојних средстава, особе које ће помагати терористима да се удаље са места злочина, који ће прикривати извршиоце и помагати им да напусте државу у којој су извршили терористички акт, а веома често су и извршиоци самоубилачких бомбашких напада. **На ово указује пример Мароканца Нацим Лахрауи**, који је погинуо на бриселском аеродрому као бомбаш самоубица и који је правио бомбе и за терористичке нападе у Паризу у којима је и учествовао. Он је био задужен за скривање Салаха Абдеслама, главног осумњиченог за ове нападе, како су јавили француски медији. Лахрауи је путовао “мерцедесом” у Мађарску са Абделсламом и још једним мушкарцем приликом чега су прошли царинску

²⁸² Група аутора, "Савремени тероризам", op.cit., 2015, стр.136.

контролу на аустријско-мађарској граници и дозвољено им је да наставе пут за Брисел. Он је користио **лажна документа под псеудоним Соуфјан Кајал** приликом преласка границе, али и приликом изнајмљивања безбедне куће за Абделслама у белгијском градићу Овлеу.²⁸³ Овде се дакле, првенствено ради о **логистици**.

5.1. Узроци учешћа илегалних миграната у терористичким делатностима

“Респектабилан број илегалних миграната подложен је разним противзаконитим делатностима, тежишно криминалним, али и терористичким. Реч је огромним људским ресурсима које терористичке организације смишљено користе за своје политичке циљеве. Јер, са становишта међународног права, за све илегалне мигранте, без обзира како су дошли у тај статус, може се рећи да су без међународне правне заштите. Зато живе у сталном страху да не буду откривени и депортовани и у фокусу су организованих криминалаца и терориста,”²⁸⁴ **као и неких званичних међународних структура и организација**. “То посебно зато, што због немогућности да регулишу свој друштвено-правни статус у имиграционој држави они према тој држави имају висок степен анимозитета, често и мржњу. Њихов страх појачавају културолошке, језичке, верске, расне и друге разлике између њих и локалног становништва. Стога, за илегалног мигранта се може рећи да је особа која живи са константним страхом да не буде откривена и са, као што је наведено, високим степеном анимозитета према имиграционој држави, њеним институцијама и становништву. А то су значајни психолошки параметри, за придобијање ових људи, поред осталог, и за разноврсне терористичке делатности”.²⁸⁵

У многим европским метрополама постоје квартави у којима “цвета” исламски радикализам²⁸⁶ и у њима се регрутују религијски фанатици. У позадини

²⁸³<http://www.blic.rs/vesti/svet/krvnik-iz-brisela-nadzim-lahraui-pravio-bombe-za-napad-u-parizu/bbrzlh8>

²⁸⁴Видети: Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, (2014.) стр.164.

²⁸⁵ Исто

²⁸⁶У сложеном глобализованом систему међународних односа један од највећих безбедносних

свега је ипак прича о сиромаштву, она потресна сторија која се вуче од паришких предграђа до разрушених квартава других европских градова у којима живе људи који су побегли из земаља у којима је беснео рат и где преовлађује нестабилност.²⁸⁷

Млади живе у улицама европских градова, окружени богатством, луксузним продавницама и за њих нестварним светом, не осећајући своју земљу ни крај одакле су дошли њихови родитељи. Фабијо Мероне, стручњак за ислам на Универзитету у Антверену, тврди да је социјална и економска несрећа кључ насиља младих које је ислам претворио у љутите и исфрустриране људе. Овоме треба додати и бројне приче о несрећи Палестинаца који немају своју државу, страдањима у авганистанском рату, освети и на крају утехи у вери.²⁸⁸

Поједностављено речено ради се о енормно драстичним социјалним разликама чије су последице неподношљиви услови живота.

Терористичке организације вишеструко могу искористити благодети медија (новине, интернет, радио, ТВ) постављањем презентација о циљевима своје борбе ради придобијања јавног мњења за регрутовање истомишљеника. У земљама у којима је нетранспарентна власничка структура медија, оставља се велики простор за пропагирање великих циљева, великих пројеката у име и за рачун терористичких група. На тим медијима пропагира се пожељан начин живљења, успостављају се норме понашања, неморал и криминал се чине доступним и прихватљивим. Такво друштво се разграђује за будуће потребе терористичких група. Разграђено друштво вапи за економским опоравком и тада интеракција легалне и нелегалне економије најчешће ступа на сцену организујући прилив прљавог новца и стварајући центар за будуће терористичке

изазова представља политичка идеологија радикалног ислама на којој се темеље идеолошки ставови и политички циљеви највећег броја активних и утицајних терористичких организација широм света. Вукоичић, Јелена, “Радикални Ислам и Запад – однос цивилизација, идеологија и политика у историјском и савременом контексту”, СВАРОГ, Бања Лука 2016), стр.53.

²⁸⁷<https://www.blic.rs/vesti/svet/ispovest-majki-terorista-pitala-sam-ga-zasto-sine-rekao-mi-je-samo-moram/2q51b2z>

²⁸⁸ Ibid

Кључни фактори за приступање терористичким колективитетима су:

1. Индоктринација
2. Пропагананда и
3. Интернет

5.1.1. **Индоктринација** је “организовани рад одређених снага у друштву (државни апарат, школе, црквене институције, партије, групе итд) који се састоји у наметању одређених вредности или понашања идеолошких концепата или доктрина, те подстицању на одређене акције”.²⁹⁰

Будући терористи подвргнути су **политичкој индоктринацији**, која је усмерена на формирање њихових ставова и мотива. За младе терористе је карактеристично да су политички мотивисани. Код њих су снажни унутрашњи мотиви који се тешко мењају.²⁹¹ Дакле, путем **индоктринације** екстремисти, а пре свега исламски, желе да дају новим члановима идеолошку основу која утиче на психолошки процес, а затим их упућују на обуке за терористе на различите локације прилагођене сврхама задатака терориста. За терористичка деловања од подебног су значаја да постоји сигурна територијална веза насељена муслиманским живљем како би се делимично могла пребацивати лица без докумената, односно лица за којима је расписана потерница, као и потенцијални терористи самоубице.²⁹²

Албански терористи на Космету су у насиљу усмереном против Србије доследно примењивали знања о цихаду усвојена у логорима “Ал Каиде” на

²⁸⁹ Група аутора, “Савремени тероризам”, op.cit., 2015, стр. 135.

²⁹⁰ Милашиновић, Радомир, “Терор Запада над светом”, Идиј, Ветерник, 1998, стр. 165.

²⁹¹ Гађиновић, Радослав, “Тероризам” Драслар партнер, Београд, 2005, стр. 298-299.

²⁹² Трајковић, Звонимир, “САД и ЕУ отвориле путеве тероризма ка Европи”, Видовдан, 20.05.2004.

северу Албаније. Тако је председник “Исламске заједнице Косова” Реџеп Боја, приликом одржавања заједничке молитве (10. јула 1998.) са хоџама, муфтијама и имамима Космета у Приштини, потенцирао верску обавезу муслимана у рату против Србије, односно, после молитве преко разгласног уређаја џамије у центру Приштине, у подне, емитована 30-о минутна *фатва* издајницима (Албанцима муслиманске вероисповести лојалним Србији) и објава светог рата Србима. Наиме, Албанци су позвани на *џихад*. У том тренутку у саставу терористичке ОВК налазиле су се на стотине муџахедина, а егзистирале су и посебне муџахединске јединице (“Абу Бекир Садик” и друге).²⁹³

Један од облика индоктринације који “поплочава” пут ка ратиштима у Сирији и Ираку је и идеологија “текфира”. Ова идеологија је намамила већину држављана Косова да се прикључи страним ратиштима, како је наведено у извештају косовског Центра за безбедносне студије, истраживања које је подржала Америчка амбасада у Приштини. На представљању овог извештаја речено је да је ова група, иако не броји велики број људи, потенцијални ризик националној безбедности Косова, али и самој Исламској заједници на Косову. Идеологија “текфира”, која потиче из Египта, оправдава насиље и убиства неверника, чак и припадника исламске вероисповести који су, по следбеницима ове идеологије, неверници. Они одбацују државу, друштво, укључујући и муслимане који их не следе. Аутор истраживања, Шпенд Курсани, навео је да припадници ове идеологије сву муслимаску популацију сматрају неверницима, што ради и ИСИС. “Они су такође против свих државних институција, војске, полиције, против су гласања, против пружања руке полицајцу или војнику, јер си у том случају одмах неверник за њих”, казао је он.²⁹⁴

Ова идеологија је представљена на Косову 2005. године и то преко имама из Скопља, који су постали жртве “текфира” током студија ове идеологије у Египту. “Они су поприлично дуго деловали код нас, а да их нико није препознао, ни Исламска заједница Косова, а ни остале државне институције. У питању је

²⁹³ Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”, ФЦУ, Београд, 2005, стр. 213.

²⁹⁴ <https://www.slobodnaevropa.org/a/opasnosti-tekfir-ideologije/26955266.html>

мали број имама са Косова, углавном из региона Гњилана, који су постали плен тих имама из Скопља”, додао је Курсани. Даље је навео да су нестабилна политика, корупција, уништење друштвених вредности, криза идентитета, слаба економија, сиромаштво, уништени образовани систем, изолација грађана и др. неки од разлога који су екстремним групама допустили да искористе такву ситуацију за промоцију ове идеологије. Како се наводи у извештају, позиви за прикључење Исламској држави и предавања о текфиру присутни су у неколико џамија у Македонији, Албанији и на Косову, али текфир се ширио и у приватним просторијама, становима, домовима и сл.²⁹⁵

Истраживачка екипа која је радила на поменутом извештају имала је директне контакте са бившим екстремистима текфира који су се вратили из Сирије. Један бивши борац из Качаника са којим је разговарано, а који је провео три месеца у Сирији, казао је да се ради о младим људима који нису довољно образовани и који су живели у тешким условима, изоловани од друштва, често и од породице. Скоро половина оних који су укључени у рат у Сирији рођено је између 1985. и 1999. године и већина има само средњошколско образовање. Иначе, у извештају пише да Косово и Босна и Херцеговина имају највећи број бораца у Сирији и Ираку по глави становника, када се изврши поређење са 21 државом Западне Европе, укључујући САД, Русију и Турску.²⁹⁶

5.1.2. Пропаганда је “планска и смишљена активност, као и сама техника те активности на ширењу политичких, привредних, културних и других идеја, мишљења и поступака, са циљем утицаја на схватање и понашање људи.”²⁹⁷

Терористичке организације за постизање својих политичких, идеолошких и других циљева углавном користе субверзивну односно непријатељску пропаганду. “Субверзивна односно непријатељска пропаганда је планска,

²⁹⁵ Ibid

²⁹⁶ Ibid

²⁹⁷ Милашиновић, Радомир, “Терор Запада над светом”, op.cit, 1998, стр.163.

организована и смишљена активност према грађанима у земљи, иностранству и широј јавности ради њиховог придобијања јавног мњења за политику и циљеве који су супротни основним вредностима одређеног друштва, за стварање неповерења грађана у његову перспективу, за подстицање дефетизма отпора, идеолошке и политичке опозиције и сл. са циљем стварања предуслова за угрожавање или рушење Уставом утврђеног поретка.”²⁹⁸

Пропаганда Ал Каиде и већине осталих исламистичких терористичких организација и група своди се на то да ислам мора завладати светом и то у скорашње време, јер му прети опасност од све богатијих и моћнијих хришћана и јевреја, а једини начин да се то оствари је глобални цихад. Према њима, једино друштво утемељено на исламским начелима и шеријетском праву може бити решење проблемима које узрокује модерни свет, укључујући друштвено и културно отуђење као и политичку и економску експлоатацију. Зато им је неопходно да створе панисламистичко политичко јединство како би успешно елиминисали економски, политички, социјални и културолошки утицај моћног Запада на муслимански свет, јер ти утицаји, односно процес глобализације, нису компатибилни са исламском вером.²⁹⁹

“Потпору за своју пропаганду добијају у искривљеном тумачењу Курана,³⁰⁰ кроз које проповедају цихад, тј. његов оружани облик (свети рат) као једино ефикасно средство за остварење циљева. То су раније чинили путем публикација, а најчешће независних листова и новина у којима су се почетком овог века кројили текстови сличног карактера, а најчешће се намером да се оправдају зверски злочини и настојања терористичке мреже Ал Каиде да се радикализују појединци. Данас то чине далеко економичније и ефикасније, путем интернета и „on-line” комуникације која је заменила интензивне међуљудске

²⁹⁸ Милашиновић, Радомир и Милашиновић, Срђан, "Основи теорије конфликта", Факултет безбедности, Београд, 2007, стр. 529.

²⁹⁹ Никодијевић, Никша, "Америчка национална стратегија за борбу против тероризма на почетку XXI века", ФПН, Београд, стр.202.

³⁰⁰ *Куран* је света књига муслимана. Он кодификује обавезе човека наспрам бога (Алаха) и такође, у односу на своје окружење. Куран на арапском значи "рецитовање", Дел Вал, Александар, нав.дело, стр.49.

контакте, али суштина и садржај су остали исти”.³⁰¹

Још на 18. исламској конференцији, одржаној у Пакистану, октобра 1998. године, албански сепаратизам на Косову и Метохији окарактерисан је као дихад, чиме је читав муслимански свет позван да помогне, свим расположивим средствима, борбу “за слободу на окупираним исламским територијама”. Позивајући се на дихад, терористичка организација Осаме Бин Ладена најавила је терористичке нападе против “неверника”, односно Велике Британије, САД, Француске, Израела, Русије, Индије и Србије.³⁰²

Тада је била издата наредба (фатва)³⁰³ од стране вођа Ал Каиде која наводи неколико мотива за борбу против САД-а. На специфичан начин наредба је описала и оптужила САД да :

- искоришћава ресурсе Арапског полуострва;
- води политику вођа у тим земљама;
- подржава диктаторске режиме и монархије на Блиском истоку, а са тим тлачи њено становништво;
- одржава војне базе и инсталације на Арапском полуострву у намери да прети оближњим муслиманским земљама;
- има намере да својим присуством направи поделе међу муслиманским државама слабећи их с тиме политички;
- подржава Израел и жели да одврати међународну пажњу од (и тактички одржи) окупације Палестине;
- представља предоминантну хришћанску државу и с тиме је херетична и исламофобична.³⁰⁴

³⁰¹ Никодијевић, Никша, наведено дело, стр.202.

³⁰² Извештај Владе Републике Србије, “Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији”, 2003., стр.40.

³⁰³ Фатва (Fatwa) је у муслиманској вери нека врста формалног “савета” о питањима исламског права – савет на решењу неког проблема утемељен на шеријетском праву, који издају његови легитимни тумачи. Никодијевић, Никша, “нав. дело, стр.201.

³⁰⁴ „Full transcript of bin Ladin's speech”. Aljazeera. 11. 11. 2004. <https://web.archive.org/web/20050113011856/http://english.aljazeera.net/NR/exeres/79C6A>

Рат у заливу и санкционисање и бомбардовање Ирака од стране САД су 1998. приказани као докази ових оптужби. Поред негодовања просечних муслимана, наредба (фетва) се користи исламским текстовима да оправда агресивне потезе против америчких војних и цивилних циљева док се наведене оптужбе не преокрену. Напади 11. септембра се сматрају једним од таквих потеза.³⁰⁵

Са оваквим оптужујућим порукама, искривљеним теолошким тумачењима која пружају потпору и оправданост и са лажним обећањима попут шехидизма није тешко регрутовати социјално и друштвено угрожене појединце који врло брзо постају следбеници радикалне терористичке идеологије и потенцијално, непосредни извршиоци терористичких дела.³⁰⁶ “Реторика терориста намењена актуелним и потенцијалним члановима циља на вулнерабилну публику, истичући управо аргументе с максималним психолошким ефектима на појединце који се осећају социјално депривирани, фрустрирани, огорчени или угрожени неправедним третманом у датом друштвеном контексту.”³⁰⁷ Намамљени појединци се током регрутације и обуке све више фанатизују, а касније се у зависности од сопствених карактеристика и потенцијала припремају за неке од широког спектра, криминалних и терористичких радњи.³⁰⁸

“Терористи су људи који имају јаку потребу да буду чланови групе која ће им одредити живот и дати им систем веровања. То су особе фундаменталистичког менталног склопа, које су због идеје спремни да жртвују живот. Такви су људи идеални за манипулисање” - истакао је др Невен Цветичанин из Института за друштвене студије.³⁰⁹

F22-98FB-4A1C-B21F-2BC36E87F61F.htm

³⁰⁵ Ibid

³⁰⁶ Никодијевић, Никша, “Америчка национална стратегија за борбу против тероризма на почетку XXI века”, ФПН, Београд, стр.203.

³⁰⁷ Милошевић, Младен, “Терористи: жртве и злочинци – фактори криминалне мотивације”, Универзитет у Београду Факултет безбедности, Београд, 2009, стр. 174.

³⁰⁸ Никодијевић, Никша, “Америчка национална стратегија за борбу против тероризма на почетку XXI века”, ФПН, Београд, стр.203.

³⁰⁹ <http://www.blic.rs/vesti/drustvo/istrazujemo-koga-sve-dzihadisti-vrbuju-i-kako-to-rade/dlj56cq>

Терористичка организација “Исламска држава” сматра Балкан као важну област за регрутовање бораца и врбовање терориста, пре свега на Косову, објавила је немачка телевизија АРД. Исламска држава врбује преко пропагандних видео-записа на албанском и, како се наводи, “босанском језику”, пре свега на Косову и позива на терористичке нападе.³¹⁰

Експерт за југоисточну Европу, професор Флоријан Бибер, сматра да видео-поруке на тим језицима нису упућене само муслиманима на Балкану, већ и онима који су са тог подручја дошли у западну Европу, пошто многи не знају арапски језик. “Зато су видео-записи на албанском и босанском језику један важан инструмент за регрутацију”, каже Бибер. Он је додао да је Косово важна база “Исламске државе” и да бројни њихови борци потичу одатле, где влада огромна незапосленост, преносе београдски медији.³¹¹

“Независне новине” дошле су до поверљиве документације безбедносних служби Босне и Херцеговине која открива детаље о припадницима Исламске државе који су у видео-снимку запретили балканским земљама. Биографије и фотографије актера снимка под називом “Част је у цихаду порука Балканцима” ексклузивно су објавиле “Независне новине”, а пренела је РТС 09.06.2016. године. Цихадисти на том снимку позивају муслимане да им се придруже у “светој борби” у Сирији и Ираку.³¹²

Исламистичка пропаганда често у својим снимцима користи и људе са запада који својим причама покушавају да наведу што већи број људи да се прикључе радикалима у Исламској држави. Њихова пропаганда функционише тако што користе младиће са запада као добар маркетиншки потез, а привлаче их тако што их уверавају да западна друштва не могу ништа да им пруже попут њих, нити да их мотивишу за “виши циљ у животу”.³¹³ Абу Салман,³¹⁴ хришћанин из

³¹⁰ <http://www.atvbl.com/balkan-vazan-za-regrutovanje-boraca-islamske-drzave/>

³¹¹ Ibid

³¹² <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/2347246/dzihadisti-koji-su-pretili-balkanu.html>

³¹³ <https://www.vesti.rs/Sirija/DZEJK-BILARDI-TINEJDZER-DZIHADISTA-Kako-je-postao-bombas-samoubica-2.html>

³¹⁴ О овоме детаљније у наставку текста

Француске, који је и сам подлегао утицају Исламистичке пропаганде и током 2014. године отишао је у Сирију.³¹⁵

Особа која је постала својеврсни симбол те пропаганде био је 18-годишњи Аустралијанац, Џејк Биларди, који је 2014. године завршио на насловним странама многих светских новина када се прикључио џихадистима Исламске државе, а у марту 2015. године погинуо је у самоубилачком нападу у Ираку. Неколико година пре него што им се прикључио, он уопште није ни на какав начин припадао том свету, већ је имао потпуно друга интересовања попут спорта (тенис, Формула 1 и сл.), тако да многима, пре свега из западних земаља, након што је погинуо, није било јасно како је уопште завршио у Исламској држави.³¹⁶

Новинар ВВС-а успео је крајем 2014.године да се Билардијем направи интервју преко и-мејла и већ тада је Биларди најавио како ће сигурно извршити самоуболачки напад. Биларди је прешао на ислам убрзо након мајчине смрти са којом је живео у Мелбурну. Током разговора са новинарем, Биларди је открио да се налази у Рамади, говорио је онако као исламисти када преко Јутјуба шире своју пропаганду. Изразио је мржњу према шитима, оправдао нападе на своју земљу, а није хтео превише да говори о томе како је прешао у ислам и како је живео у Аустралији пре него што је отишао. Међутим, он је рекао да његова породица мрзи ислам, те да верује да сви људи који не верују у ислам, заправо презиру исламску веру. Такође је истакао да га је политика одувек занимала, али да никада није веровао у међународне институције, првенствено у Уједињене нације.³¹⁷

Новинар је прегледавао Билардијев профил “Yahoo Questions”, и ту се видело да је реч о особи чије се мишљење о исламу годинама мењало. Овде је указано да се ради о особи којој је џихадистичка идеологија веома привлачна, он је почео да брани Талибане и тврдио је да постоји само једна Исламка држава на

³¹⁵ <https://www.vesti.rs/Sirija/DZEJK-BILARDI-TINEJDZER-DZIHADISTA-Kako-je-postao-bombas-samoubica-2.html>

³¹⁶ Ibid

³¹⁷ Ibid

свету, између Сирије и Ирака. Последње питање које је поставио корисницима наведеног профила било је на који начин може набавити пасош и једносмерну карту за Турску и недуго након тога напустио је Аустралију.³¹⁸

Он се придружио цихадистима и брзо је прошао војну обуку, па је и сам рекао да жели да изврши самоубилачки напад. На последње питање новинара ВВС-а о томе да ли је размишљао какве би последице тај самоубилачки напад могао да има на његову породицу у Аустралији, Биларди ту није показао емоције и истакао је да је дошао у Исламску државу да “одради посао”.³¹⁹

Исламска држава објавила је снимак у којем мушкарац, који тврди да је пореклом из Француске, говори о томе да је рођен као хришћанин и прети Француској ратом, напомињући да исламиста има много у главном граду ове земље и у свим престоницама света. Профил тог мушкарца који је преузео ратничко име Абу Салман, део је пропагандног материјала којим терористичка организација Исламска држава настоји, као што је већ наведено, да привуче младе људе западног корена покушавајући да им објасни како секуларно западно друштво не може да пружи перспективу младим људима и да је најбоље решење за њих да приступе Исламској држави.³²⁰

Абу Салман се већ појавио на снимку у Сирији објављеном 2014. године, а који је поново приказан дан након терористичког напада у Паризу за који је одговорност преузела Исламска држава. На старијем снимку Абу Салман и други мушкарци за које је рекао да су француски држављани обратили су се из неког логора у Сирији где су упозоравали Француску да ће јој се осветити због њеног учествовања у ваздушним нападима на Исламску државу.³²¹

Када је прешао у ислам Салман је врло брзо постао противник модерних

³¹⁸ Ibid

³¹⁹ Ibid

³²⁰ <https://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Plavooki-francuski-hriscanin-prikljucio-se-Islamskoj-drzavi-i-prijeti-Zapadu-FOTO/336707>

³²¹ Ibid

муслимана за које је рекао да су прихватили француске вредности, да проповедају француски ислам, који умирује невернике. Салман је истакао да га је путовање у Саудијску Арабију одвело на “истински пут”, да је тамо купио многе књиге које је написао Мохамед иб Абд ал-Вахаб, утемељивач строге вехабијске школе коју је касније преузела саудијска држава. Салман је, даље навео, да су те књиге промениле начин на који гледа на ислам и да је много научио о монотеизму и борби против тирана – говори на снимку. Уз цихадистичке песме на француском, снимак приказује Салмана како говори о својој војној обуци у Сирији уз иконографију наоружаних припадника Исламске државе.³²²

Познати истраживач милитантног ислама Вил Мактанс је у својој књизи *The ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of the Islamic State* написао: *Пропаганда Исламске државе је пуна позивања на крај света. То је велика „продајна тачка“ за стране борце, који желе да дођу у земље у којима ће се водити финалне битке апокалипсе. Грађански ратови који бесне у тим државама данас [Ирак и Сирија] дају кредибилитет тим пророчанствима. Исламска држава потпаљује апокалиптичну ватру. [...] За Бин Ладенову генерацију, апокалипса није била значајан основ за регрутовање. Владе на Блиском истоку пре две деценије су биле стабилније, а верска мржња више под контролом. Бољи начин за регрутовање је било позивање на борбу против корупције и тираније него против антихриста. Међутим, данас регрутовање по основу апокалипсе има више смисла.*³²³

5.1.3. Интернет. Тероризам је попримио више различитих форми. Један од разлога су и повећане могућности комуникације, пре свега преко **Интернета**. Недостатак правила и граница, могућност достизања широког медијског ефекта, брза размена информација и готово апсолутна гаранција анонимности карактеристике су кибер простора које га чине идеалним пољем за прикривене организације и покрете. Кибер простор је за терористичке организације постао

³²² Ibid

³²³ William McCants *ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of the Islamic State*, Hardcover – September 22, 2015

једна врста виртуелне оперативне базе коју је немогуће опколити и неутрализовати. Практично су све светске терористичке организације, било које политичке или религиозне оријентације, показале да имају жељу и способност да искористе карактеристике кибер простора, колико год то звучало парадоксално, у односу на групе које се традиционално сматрају антимодернистичким.³²⁴ На тај начин може да се избегне пристома снага безбедности. То им омогућава да лако и брзо пошаљу поруке широм света. Терористичким групама иде у прилог публицитет јер се информације о њиховим акцијама брзо преносе и тако утичу на друштво – изјавио је Чарлс Хејман (Charles Heuman), експерт за безбедносна питања у Великој Британији.³²⁵

Распрострањена употреба рачунара и рачунарских мрежа у последњој декади XX века отворила је енормне могућности за вођење информационог рата. Нови борбени фронт информационог рата препознат је у тзв. кибернетском простору³²⁶ тј. Интернету, као његовом најексплоатисанијем репрезенту. Због значаја које је кибер простор попримио за вођење информационог рата, последњих година је све чешће у употреби и термин кибер ратовање (cyber warfare).³²⁷

Путем кибер простора терористи, у основи, теже да допру до три различита аудиторијума: 1) постојећих и потенцијалних бораца и подржавалаца; 2) међународног јавног мњења, које није директно умешано у конфликт и није упознато са разлозима терористичких активности, али које може бити

³²⁴ Путник, Ненад, "Злоупотреба кибер простора као средства масовне комуникације", Војно дело, јесен/2012, стр.170.

³²⁵ http://www.slobodnaevropa.org/a/svijet_terorizam_napadi_na_sad_11_septembar_al_kaida/2154842.html

³²⁶ *Кибер простор* је виртуелни простор који настаје у контакту човека и рачунара. Кибер простор се налази у перманентном процесу промене и практично може бити бесконачан у "величини", иако унутар њега просторна и временска димензија често добијају измењена значења. Комуникација са и унутар кибер простора се успоставља тренутно, при чему је физичка локација корисника у највећем броју случајева потпуно неважна. Мимица, Аљоша и Богдановић, Марија, "Социолошки речник", Завод за уџбенике, Београд, 2007, стр.60.

³²⁷ Knapp K. Boulton W: *Ten Information Warfare Trends*, in Janczewski L., Colarik, A.: *Cyber Warfare and Cyber Terrorism*, Information Science Reference (an imprint of IGI Global) Hershey, 2008, p.25.

заинтересовано за кључна питања конфликта; 3) непријатељске, тј. противничке јавности.³²⁸

Терористи нису сви истовремено и у истој мери почели да користе интернет простор. На пример, Ал Каида је релативно касно “открила” интернет, а почели су га интензивно користити тек након што су протерани из Авганистана. Разлог томе је вероватно тај што у Авганистану тада, за време талибанске страховладе није било ни струје, а камоли интернета. Сеобом Ал Каиде у Ирак све више је почео да се користи интернет па се ускоро појављују филмови у којима бомбаши- самоубице сведоче о својој вери или пропагандни филмови у којима се позива на се позива на свети рат против Америке. Врхунац је достигнут када је на интернету објављен видео на коме се види одрубљивање главе Американца Ника Берга (Nick Berg). На почетку је Ал Каида слала материјал арапској тв станици Ал Џазира (al Jazera), али су касније почели израђивати сопствене интернет странице. Две странице које су биле синоним за Ал Каиду на интернету су Алнеда (Alneda.com) и Џихад (Jehad.net).³²⁹

Ал Каида је увек, а често то и сада ради, користила Интернет за покушај регрутовања нових исламских добровољаца и за преношење информација у самој организацији. Нарочито су користили поуздане компјутерске системе у којима су њихови корисници могли остати анонимни.³³⁰

Редован садржај интернет страница терористичких организација представљају информације које обухватају историју организације и биографије лидера, хероја или значајних личности организације, информације о политичким и идеолошким циљевима и вести. Већина интернет страна даје детаљан преглед историјских догађаја битних за организацију, политичко и друштвено одређење, селективан опис значајних активности из прошлости и циљеве. На пример,

³²⁸ Путник, Ненад, ”Злоупотреба кибер простора као средства масовне комуникације”ор.сit, стр.172.

³²⁹ Зиројевић,Фатић Мина, “Злоупотреба интернета у свтхе тероризма”, МП 3, 2011, стр.427.

³³⁰ АПИС,15.04.2002.

Интернет страна Ослободилачке војске Косова представља мапу четири албанске енклаве током Отоманског царства из 1878.³³¹

Специфичност интернет страница које презентирају радикалне исламске терористичке организације и покрете у Босни и Херцеговини је инсистирање на исламском заједништву. Интернет странице “путвјерника” (putvjernika.com) у самом наслову имају речи које описују намеру креатора. Наиме, речима “ислам, цихад” јасно је да се жели послати отворени позив припадницима и симпатизерима Ал Каиде, радикалним муслиманима у БиХ на цихад против Запада, односно Европе, САД, Израела и других “непријатеља Ислама”. На Интернет презентацији налазе се и поруке Осаме Бин Ладена.³³²

Исто тако ИСИС путем својих сајтова и профила на друштвеним мрежама интензивно шаље јаке поруке које привлаче фанатике широм света. Забрињавајуће велики број људи одговарањем на те поруке успоставља контакт са регрутерима, који их затим инструкирају. После неколико месеци разговора, обично следи пут у Сирију или Ирак, где се регрут додатно обучава у камповима терориста. Након неколико недеља одлази се у земљу где се извршава терористички напад.³³³

Многе земље у региону смањиле су број својих грађана који одлазе на страна ратишта, међутим, исламски екстремисти још увек остају недодирљиви на интернету, где слободно регрутују нове борце и шире поруке мржње. Иако је скоро читав свет био узнемирен након терористичког напада у Паризу, у новембру 2015. године, било је и оних који су били одушевљени, попут екстремистичког сајта на босанском језику, “*Вјести Унмета*”, који је масовно убиство у главном граду Француске назвао “радосним вестима за све истинске муслимане”. *Вјести Унмета* стварају проблеме босанским властима већ неколико година јер шире ИСИС-ова гласила и пропагандне видео снимке и

³³¹ Зиројевић Фатић, Мина, “Тероризам”- Међународни поглед, op.cit., 2014, стр.184.

³³² Исто,стр.186.

³³³ <http://www.blic.rs/vesti/drustvo/istrazujemo-koga-sve-dzihadisti-vrbuju-i-kako-to-rade/dlj56cq>

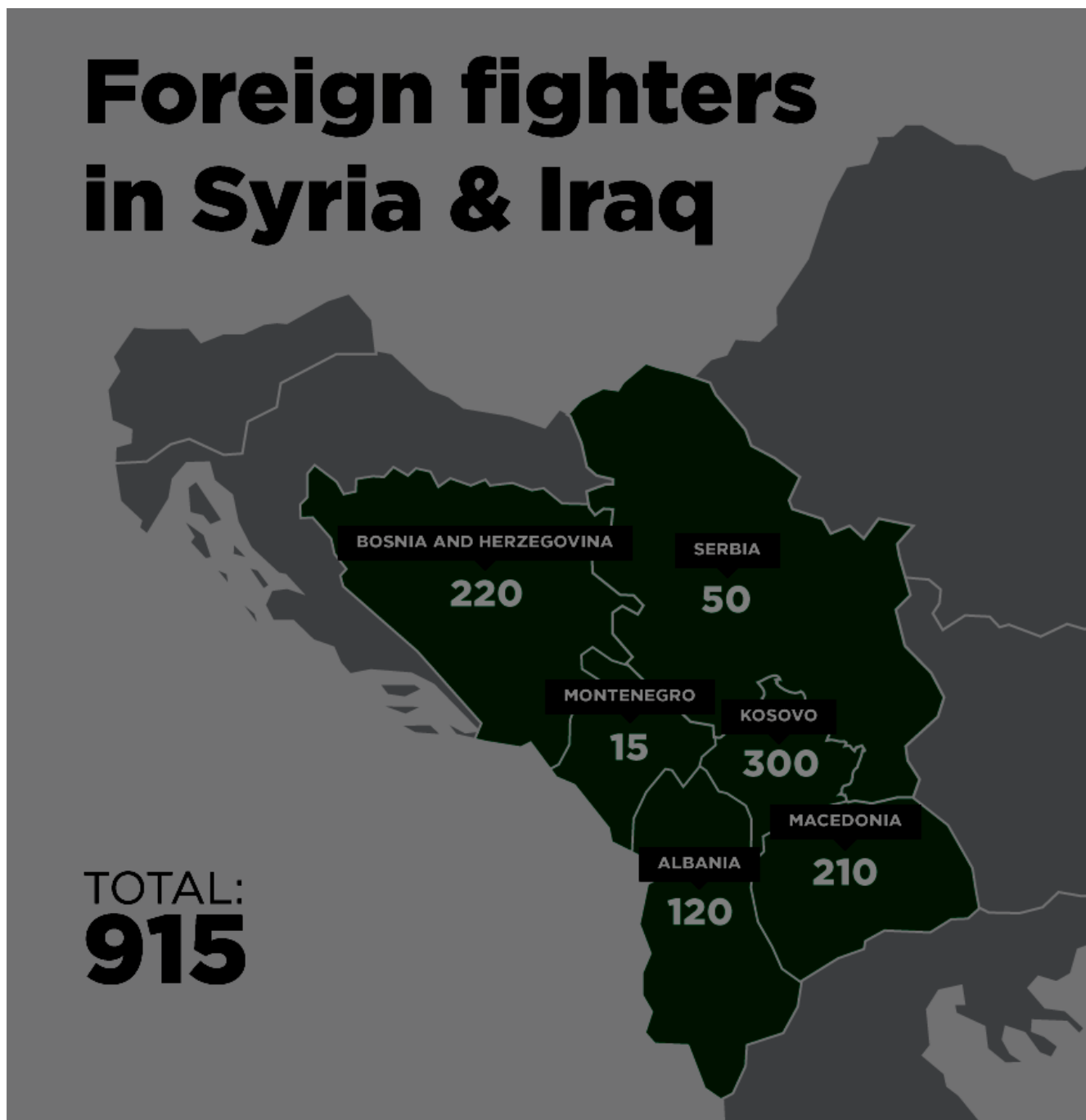
величају убиства која су спроведена у име калифата. Међутим, *Вјести Унмета* нису изолован случај јер многи слични сајтови су регистровани ван Босне, често у Саудијској Арабији.³³⁴

Бошњаци нису једини регрутери и борци са Балкана. Осим њих, на блискоисточна ратишта највише је отишло Албанаца. Проблем са Албанцима је у томе што они насељавају три земље – Албанију, Косово и Метохија (Република Србија) и Македонију, због чега је тешко утврдити одакле тачно долази исламска пропаганда.³³⁵

³³⁴ <http://javno.rs/analiza/internet-sigurno-utociste-balkanskih-dzihadista>

³³⁵ Ibid

Слика 6: Број ратника који су са Балкана отишли на Блиски Исток.

Извор: <http://javno.rs/analiza/internet-sigurno-utociste-balkanskih-dzihadista>

Скендер Пертеши, истраживач Косовског центра за безбедносне студије истакао је да су друштвене мреже пропагандно оружје терориста. Пертеши је даље навео да терористичка организација ИСИС има огромно присуство на

друштвеним мрежама, укључујући Фејсбук, Твитер, и друге апликације. Он тврди да су друштвене мреже одиграле велику улогу у врбовању око 25.000 страних бораца из читавог света и да борба против њихове пропаганде није нимало једноставна.³³⁶

Приватни профили који на албанском језику позивају на исламски калифат и верски рат и приказују осуђене терористе као борце за слободу, честа су појава на интернету. Један од таквих је и “Придружи се исламу”. Има више од 700 пратилаца које позива да се прикључе ИСИС-у уз објашњење да би то заправо била “побуна против неправде учињене муслиманима”.³³⁷

Осим Фејсбука, и Јутјуб се врло често користи у овакве сврхе. Тако на пример канал “Мектеби Хасанбег” има преко 270 објављених видео снимака, где се велича тероризам и “позивају Алаха да помогне ИСИС-у да подигне заставу цихада”.³³⁸

Да су управо друштвене мреже место где се регрутују исламски екстремисти потврдило је у недавно истраживање Универзитета Оксфорд. Три четвртине бораца Исламске државе на тај начин је регрутовано, на наговор породице отишао је сваки пети, а цамије су биле место где је сваки двадесети млади човек регрутован.³³⁹

Млади научник Монтасер Алдемех, који живи у Молбенбеку и саветује борце који се враћају из Сирије да се поново укључе у нормалан живот, каже да је лично познавао многе који су касније починили терористичке нападе. Алдемех је навео да су се они састајали по кафићима, у које је и он често долазио, где су разговарали, припремали планове и размењивали ДВД-јеве. Сви су по правилу користили друштвене мреже и контактирали преко њих. Алдемех тврди да

³³⁶ Ibid

³³⁷ Ibid

³³⁸ Ibid

³³⁹ <https://www.blic.rs/vesti/svet/ispovest-majki-terorista-pitala-sam-ga-zasto-sine-rekao-mi-je-samo-moram/2q51b2z>

постоје два профила милитаната. Једни су наивни идеалисти, они који су отпутовали у Сирију и Ирак у првом таласу, и други насилни екстремисти, који су отишли свесни свега и припремајући се за нападе на своје земље.³⁴⁰

5.2. Регрутовање илегалних миграната од стране терористичких колективитета

Цихадисти за регруте бирају искусне, радикалне проповеднике, на начине који улазе у младе умове и претварају их у хладнокрвне убице. Профил просечне жртве коју цихадисти врбују у своје редове је обично млад човек, у раним двадесетим годинама, слабог образовања и лоше материјалне ситуације. “Алах те зове. Буди његов гласник” - само је један од слогана које користе цихадисти при регрутовању бораца. Први корак прави се у локалним исламским заједницама, школама, на универзитетима или илегалним џамијама. Регруттери су по правилу људи са одличним говорним врлинама. На својим предавањима говоре о уобичајеним стварима, а највише о посвећености вери. Истовремено регруттери оцењују потенцијалне кандидате. Када одаберу жртву проповедник се зближава са њом. Учи све о породици, прошлости и слабости жртве. Приповедници бирају младе људе који су притиснути проблемима попут сиромаштва, лошег односа са породицом и нуде “пријатељску” помоћ у њиховом решавању.³⁴¹

Један од бројних оваквих примера су браћа Хасани са Косова, који су због сиромаштва побегли у Сирију почетком 2015. године, где су одвели и своје породице. Један од браће одлазећи на Блиски исток рекао је мајци “да његов живот на Косову нема перспективу и да мора да иде у Сирију да се бори у Алахово име”. Њихова мајка је испричала да нико од њих није радио пре него што су отишли у Сирију, како је пренео косовски дневник Zëri. Имам из Подујева Беким Јашари, који се од почетка бори против вехабија, сматра да су управо они криви за ситуацију на Косову, и да се неки од проповедника баве “испирањем мозга”. Јашари је даље истакао да се сиромаштво, животни неуспеси и изолација од осталих шире на Косову.³⁴²

³⁴⁰ Ibid

³⁴¹ <http://www.blic.rs/vesti/drustvo/istrazujemo-koga-sve-dzihadisti-vrbuju-i-kako-to-rade/dlj56cq>

³⁴² "Siromaštvo je glavni razlog za prebjeg na Bliski istok", Zëri.19.07.2015. Info-ks

Стручњак за борбу против тероризма, Џевад Галијашевић, истакао је да један од највећих разлога за приступање цихадистима јесу економски проблеми. Терористичке групе попут ИСИС-а, Ал Каиде, Ал Нусре и осталих изузетно су финансијски моћне, захваљујући милијардама којима их финансирају поједине пребогате заливске земље.³⁴³

Цихадисти регрутима нуде спас у виду веру и придруживању организацији која се “бори за прави циљ”. Млади, усамљени у својим проблемима, коначно се осећају прихваћено и сврсисходно. Повезаност са организацијом расте, а с њом и дијапазон злочина које су придошлице спремне да почине заузврат. Поред поменутог шаблона, који су до савршенства довеле организације попут Ал Каиде, постоји други, још опаснији вид регрутације - преко породице и пријатеља.³⁴⁴

Студија коју је урадио оксфордски професор Скот Алан показала је да је већину цихадиста са екстремизмом упознао близак пријатељ, колега или члам породице. У тим случајевима процес врбовања иде далеко брже, с обзиром на то да се скраћује време за добијање поверења.³⁴⁵

Регрутовање терориста врши се у свим деловима света. Мина Зиројевић из Института за упоредно право истакла је да није изненађујуће када се регрутовање терориста врши на традиционалним локацијама као на пример, Авганистан, Пакистан, али “да забрињава чињеница да се у земљама западне Европе, у “Лондонистану” примера ради, регрутују починиоци терористичких акција који су у Велику Британију дошли из афроазијских земаља као умерени муслимани, а потом су у локалним медресама, са радикалним имамима, радикализовани. Истовремено, забрињавајућа је чињеница да се међу актерима тероризма све више налазе образовани људи, лекари и инжењери, који су своје дипломе стекли на Западу³⁴⁶ а неки су у западним земљама рођени и/или одрасли, стекли

³⁴³ <http://www.blic.rs/vesti/drustvo/istrazujemo-koga-sve-dzihadisti-vrbuju-i-kako-to-rade/dlj56cq>

³⁴⁴ Ibid

³⁴⁵ Ibid

³⁴⁶ Зиројевић, Мина, “ Тероризам као неконвенционална претња безбедности”, Међународни

држављанства западних земаља, да би се касније радикализовали³⁴⁷ од стране разних екстремистичких и терористичких колективитета.

На ово указују следећи примери:

Египћанин **Мустафа Кемал Мустафа, познатији као Абу Хамза**, студирао је грађевинарство на Политехничком колеџу у Брајтону (Енглеска), да би се крајем 80-их година радикализовао и прикључио муџахединима у авганистанско-совјетском рату.³⁴⁸

Он је био радикални исламиста и некадашњи духовник џамије код Финсбери парка у Лондону, окупљао је велики број младих муслимана на улицама британске престонице, што је довело до огромног пораста броја екстремиста који су се крили у тој земљи, а тај град је био познат као Лондонистан.³⁴⁹

Након тога, почетком 90-их година, за време грађанског рата у Босни и Херцеговини, прикључио се муџахединским јединицама у борби против Срба, а био је и учесник у злочинима над Србима на Црном Врху.³⁵⁰

На суђењу у Лондону 2006. отворено је заговарао убијање свих оних који нису Муслимани, а између осталог ширио је мржњу према Србима и Јеврејима³⁵¹. Након одслужених шест година у британском затвору, Абу Хамза ел Масри, који је џамију у лондонском Финсбери парку претворио у тренинг центар за радикалне исламисте, изручен је САД 2012. под оптужбом да је помагао да се у

проблеми, Vol.60, No.2-3, стр.362-363.

³⁴⁷ **Према ставу аутора**, када се ради о терористичким колективитетима и терористичком деловању, под радикализацијом се сматра: **врбовање, регрутовање, финансирање, дејства и логистика.**

³⁴⁸ https://sh.wikipedia.org/wiki/Abu_Hamza_al-Masri

³⁴⁹ "Британски адвокат: Абу Хамза је био сарадник МИ5", "Нова српска политичка мисао", 09.05.2014.

³⁵⁰ Према: "Законита екстрадиција Абу Хамзе Америци", СРНА, 10.04.2012.

³⁵¹ "Британски адвокат: Абу Хамза је био сарадник МИ5", "Нова српска политичка мисао", 09.05.2014.

Орегону (САД) направи тренинг камп за обуку терориста.³⁵²

Рамзи Јусуф (1968) из Пакистана, који је био један од главних извршилаца бомбардовања Светског трговинског центра у Сједињеним Америчким Државама (Њујорк) 1993. године, школовао се у Великој Британији. 1986. године. Уписао је SWANSEA у Велсу, где је студирао електротехнику и дипломирао 4 године касније.³⁵³ Такође је студирао на колеџу у Оксфорду где је усавршавао енглески језик. После завршеног школовања вратио се у Пакистан и почео да проучава како се праве бомбе за терористичку обуку у Пешавару (Peshawar) пре него што је отпутовао у Сједињене Америчке Државе 1992. године.³⁵⁴

Мухамет Ата (Египат) и **Зијад Јарах** (Либан), који су били директни и непосредни извршиоци терористичких напада у Сједињеним Америчким Државама 11. септембра 2001. године, такође су стекли своје високо образовање на Западу. Ата је завршио Технолошки универзитет у Хамбургу (Немачка),³⁵⁵ а Јарах је завршио ваздухопловно инжењерство у истом граду.³⁵⁶

Мохамед Емвази, Британац кувајтског порекла, познатији као Цихадиста Цон, човек који је познат у свету као злочинац Исламске државе. Он је имао лепо детињство у Лондону, школовао се у добрим школама и постао је стручњак за ИТ, да би касније постао део најпознатије терористичке организације на свету, као наредник у ИД. Емвазија у ИД знају као **Абуа Абдулаха ал-Британија**,³⁵⁷ човека са репутацијом хладнокрвног убице, који не преза од тога да изврши команду - рекао је извор "Гардијана".³⁵⁸

³⁵² "Британски суд одобрио изручење Ал-Масрија у САД", <http://www.blic.rs/vesti/svet/britanski-sud-odobrio-izrucenje-al-masrija-u-sad/9c9wd6y,05.10.2012>.

³⁵³ Wallace, Charles., *Toronto Star*, "Web of terrorism targeted US jets", May 28, 1995.

³⁵⁴ Katz, Samuel M. *Relentless Pursuit: The DSS and the Manhunt for the Al-Qaeda Terrorists*, 2002. <https://www.cbsnews.com/news/60-minutes-the-man-who-got-away/>

³⁵⁵ Hooper, John (September 23, 2001). "The shy, caring, deadly fanatic". *The Guardian*. London. Retrieved September 16, 2008.

³⁵⁶ **THE STORY OF ZIAD JARRAH**. *CBC News* (Aired October 10, 2001, Update January 19, 2005, Retrieved on September 13, 2006).

³⁵⁷ Детаљније у поглављу 6.

³⁵⁸ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=02&dd=27&nav_id=962903

Флуриим Зенуни, пореклом из села Кук, у општини Драгаш, иначе немачки држављанин, погинуо је у Сирији борећи се за ИСИС, према наводима портала "Zëri". Зенуни је живео у Немачкој са својом породицом, где се и догодила "његова радикализација" и одакле се придружио ИСИС-у. Зенуни, међутим није једини косовски Албанац који је живео у иностранству, придружио ИСИС-у и страдао у борбама. Тако је пре Зенунија, борећи се за ИСИС, погинуо кикбоксер **Валдет Гаши**, који је живео у Швајцарској, а пре њега страдао је двадесетогодишњи **Фатмур Шалаку** из Лондона, један од ученика "Holland park" у Лондону.³⁵⁹

Ум Мунтана родила се као **Туба Гондал** пре 22 године у британско-пакистанској породици, а одрасла је у источном Лондону. До краја 2014. студирала је енглески на Универзитету Голдсмитс. Данас живи у Раки као удовица палог војника Исламске државе. Као и њена земљакиња **Сели Цонс** тј. **Ум Хусеин** из Кента, која је у Сирију дошла 2013. године, Ум Мунтана обавља послове пропаганде и регрутерске активности за Исламску државу.³⁶⁰

2016. године Ум Мунтана је изразила одушевљење приликом да посети војни камп и прође обуку за коришћење ватреног оружја. Пошто су у ИСИС-у променили став и почели да шаљу жене у битке, постоји реална могућност да она своје стечено знање спроведе у дело. На Твитеру је више пута тврдила како би била спремна за тако нешто. Не зна се у ком тренутку је Туба усвојила радикалну верзију ислама коју ИСИС пропагира. На снимку то не говори, али не делују као да се то десило преко ноћи. У мају 2013. године твитовала је како сажаљева "јадне душе атеиста", али је већ крајем 2014. године почела да подржава убиства неверних цивила и сасвим је прихватила идеологију Исламске државе и потпуно се удаљила од мејнстрим друштва. Не зна се шта се код ње прво десило - индоктринација или отуђење.³⁶¹

Сматра се да је **Шамина Бегум**, једна од три девојке које су из источног Лондона пребегле у Сирију фебруара 2015. године, била у контакту са

³⁵⁹ "Ubijen još jedan Kosovar u Siriji, "ISIS-u se pridružio iz Njemačke, Info-ks, 19.07.2015.

³⁶⁰ <https://www.vice.com/rs/article/aeV584/kako-je-britanska-studentkinja-pocela-da-radi-za-isis>

³⁶¹ Ibid

регрутерком **Асом Махмудом** (познатијом под псеудонимом **Ум Лаит**) која је међу првима приступила Исламској држави – од 2013. године било их је шездесетак. Твинтер активности Тубе Гондал указују на то, да је и она ступила у контакт са Махмудом и претпоставља се да су заједно организовале пут у Сирију.³⁶²

Скај њуз већ дуже време истражује радикализацију младих људи у Манчестеру. У десетинама докумената које су новинари прегледали и проверили, стално се понављало име западног цихадисте **Абу Кака ал Британи**. Право име му је **Рафаел Хости**, који је био главни човек за регрутовање цихадиста у Британији.³⁶³ Он је био студент графичког дизајна из Манчестера, на *John Moore Универзитету* у Ливерпулу, када су он и још двојица колега 2013. године отишли у Сирију након радикализације, а што се видело на видео снимку из Сирије. Забележено је да је он био “спонзор” великом броју бораца који су покушавали да уђу у самопрокламовани “калифат”.³⁶⁴

Процес радикализације је сасвим индивидуалан. Улогу имају друштвене мреже, њихов идентитет и окружење у коме живе, истакла је експерт за Блиски исток из Лондона, Ема ел Бадави.³⁶⁵

5.3. Илегално организовање

Велики број чланова терористичких организација “**користи илегална имена, тзв. ратна имена**.”³⁶⁶ Чест је случај да терориста за сваку акцију узима друго име чиме заваља траг, с једне стране, а с друге, појава “нових” терориста треба да укаже на масовност те организације сталним приливом нових

³⁶² Ibid

³⁶³ <https://www.vesti.rs/Libija/Kako-je-Salman-Abedi-postao-bombas-iz-Mancestera.html>

³⁶⁴ <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/02/british-jihadi-reported-to-have-been-killed-in-syria/>

³⁶⁵ <https://www.vesti.rs/Libija/Kako-je-Salman-Abedi-postao-bombas-iz-Mancestera.html>

³⁶⁶ На пример: Абу Хамза. Експерт за тероризам Цевад Галијашевић истакао је да је тешко утврдити прави идентитет оваквим лицима и напомиње да је Хамза култно име јер се тако звао главни борац у Исламу Мухамедов ујак, док Абу значи син. “Име Абу Хамза представља војни чин, а у Б и Х таквих је било у великом броју”, истакао је Галијашевић. “Законита екстрадиција Абу Хамзе Америци”, СРНА, 10.04.2012.

чланова”.³⁶⁷ “Терористи који су ухапшени дају само оне податке који су уписани у документима које носе. Политички идентитет истичу, углавном, када организација то огласи објављивањем да је “борац пао у акцији”.³⁶⁸

Исламска држава позната је по томе да омогућава путовања оперативаца снабдевајући их **фалсификованим путним документима**. Извори са терена потврдили су да група располаже пуним сандуцима украдених сиријских пасоша, као и да има приступ стручним и обученим фалсификаторима.³⁶⁹ Мрежа фалсификатора је врло распрострањена, а функционише по принципу постављања правих фотографија уз лажне податке. Подаци који се користе на лажним пасошима углавном припадају људима који су убијени у сукобима у Сирији. **Лажна документа користе ИСИС борци**, али и економски мигранти, а наручиоци шаљу фотографије фалсификаторима шаљу преко друштвених мрежа.³⁷⁰

Ово функционише на следеће начине:

1. Бланко документа укредена су из владиних канцеларија у Сирији.
2. На њих се постављају фотографије купаца уз податке погинулих бораца у Сирији.
3. Фалсификатор предаје документа кријумчарима, који их преносе преко граница и предају уз наплату.³⁷¹

Такође, забележена је и пракса употребе тзв. “*двојника*”, који су путовали с оригиналном путном исправом неког другог лица, са којим је постојао довољан степен физичке сличности. У међувремену, основано је претпоставити повећање стопе повратка *страних терористичких бораца* из конфликтних зона назад у земље чланице Европске Уније, у циљу проширења њихових терористичких активности у Европској Унији, али исто тако и као резултат погоршања војног

³⁶⁷ Стајић, Љубомир, *op.cit.*, 2010, стр. 273.

³⁶⁸ Гаћиновић, Радослав, *op.cit.*, 2005, стр. 185-186.

³⁶⁹ <https://zoranicak.wordpress.com/2017/01/16/islamski-terorizam-i-evropa-nova-generacija/>

³⁷⁰ <http://www.blic.rs/vesti/svet/cveta-trgovina-laznim-sirijskim-pasosima/3526jwc>

³⁷¹ Ibid

положаја Исламске државе у конфликтним подручјима. Неки од *страних терористичких бораца* такође могу бити пребачени у друге зоне конфликта ³⁷².

На петогодишњицу рата у Сирији, на интернету се појавио формулар који потенцијални цихадисти попуњавају пред ступање у Исламску државу. На десетине хиљада формулара које је добио Скај Њуз, разоткрило је имена 22.000 људи из 51 државе који су дали личне податке како би се придружили милитантној групи. Податке је на арапском језику претходно објавио Заман АЛ Васл, про-опозицијски сиријски информативни портал.³⁷³

У извештају портала стоји да је откривено 1.736 мртвих цихадиста из 40 земаља, од чега су четвртина Саудијци, а доминирају и Тунижани, Мароканци и Египћани. У документима, писаним на арапском језику и печатираним логом који користи самопрокламована Исламска држава, налази се и 15 британских цихадиста. Осим имена, од будућних бораца тражи се да упишу своје ратничко име, мајчино девојачко презиме, ниво образовања, специјалне вештине и улогу коју би желели да имају, а која одређује да ли ће бити бомбаши самоубице, војници или нешто треће, али и страшније податке - ниво послушности и датум смрти.³⁷⁴

Према Скај њузу документа су открила идентитете до сада непознатих цихадиста из Велике Британије, северне Европе, Блиског истока, Северне Африке, као и из Сједињених Америчких Држава и Канаде. Документа су објављена почетком марта 2016. године, дан након што се у Немачкој појавила вест да су службе безбедности примила више од хиљаду ИСИС докумената.³⁷⁵

“Сматрамо да постоје велике шансе да се ради о аутентичним документима” - рекао је портпарол немачке службе безбедности. Немачки тужиоци су планирали да их користе приликом процесуирања припадника

³⁷² <https://zorancicak.wordpress.com/2017/01/16/islamski-terorizam-i-evropa-nova-generacija/>

³⁷³ <http://www.nedeljnik.rs/vesti/portalnews/23-pitanja-na-koja-odgovaraju-regruti-isis/>

³⁷⁴ Ibid

³⁷⁵ Ibid

ИСИС-а који покушају да се врате у земљу.³⁷⁶

Шеф Европола за Европу, Роб Вајнрајт, упозорио је да се у Европи тренутно налази између 3.000 и 5.000 терориста ИСИС (ISIS) или других исламистичких група, које су спремне да делују. Вајнрајт је истакао да се Европа налази пред великим безбедносним ризиком, највећим у последњих десет година, јер је број терориста скривених у “ћелијама” широм континента већи него икад и да су многи од њих дошли у избегличким колонама.³⁷⁷

Исламска држава успела је да уврсти хиљаде странаца у своју војску, а ти борци представљају посебну опасност, јер могу да оснују ћелије на Западу и врате се на Запад након обуке на Блиском истоку. Истражитељи терористичког напада у Паризу навели су да је нападе у Паризу извела мултинационална група с везама на Блиском истоку, Белгији, али и са великом могућношћу у Немачкој и Француској.³⁷⁸

Од 2014. године до данас, око 200 људи је завршило на судовима широм Западног Балкана због различитих дела повезаних са тероризмом. Неки се терете да су били део терористичких група које су се бориле на Блиском истоку, а неки за врбовање бораца за одлазак на страна ратишта.³⁷⁹

На ово указују следећи примери:

Тужилаштво БиХ подигло је средином 2015. године оптужницу против 12 држављана БиХ, који се терете да су чланови организоване терористичке групе и да су противзаконито учествовали у оружаним сукобима на подручју Сирије и Ирака. Оптужени су: Ф. Х. из Зворника, Е. М. из Тузле, Ј. Ј. из Теслића, М. К. из

³⁷⁶ Ibid

³⁷⁷ <http://www.informer.rs/vesti/izbeglicka-kriza/58895/GENERAL-BRIDLAV-KOMANDANT-NATO-EVROPU-dzihadista-stiglo-Evropu-migrantima>

³⁷⁸ <https://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Plavooki-francuski-hriscanin-prikljucio-se-Islamskoj-drzavi-i-prijeti-Zapadu-FOTO/336707>

³⁷⁹ <http://javno.rs/analiza/internet-sigurno-utociste-balkanskih-dzihadista>

Бањалуке, Д. К. из Какња, Ф. Х. из Слапнице, Е. Л. из Хан Пјеска, И. Д. из Жепча, С. Х. из Добоја, М. Т. из Зенице, Е. Х. и С. И. из Сарајева. Оптужени се терете да су током 2013. и 2014. године, као припадници тзв. селефијске заједнице организоване на подручју БиХ прихватили радикалну идеологију “Исламске државе” са територије Сирије и Ирака. Они су осумњичени да су прикупили средства и напустили БиХ с циљем прикључења борцима Исламске државе Ирака и Леванта (ИСИЛ), а које је Савет безбедности УН-а прогласио терористичким организацијама. У оптужници се наводи да су организовано одлазили у Турску, **одакле су илегално прелазили у Сирију**, где су боравили више месеци и учествовали у терористичким активностима у Сирији и Ираку.³⁸⁰

Против Мирела Карајића из Велике Кладуше тужилаштво БиХ подигло је оптужницу због учешћа на ратиштима Сирије и Ирака у саставу терористичке групе “Dewla Islamiya”, пренела је новинска агенција Патриа 04.03.2016. године. Оптужени се терети да је осмислио план, те прикупио потребна новчана средства са циљем да отпутује на подручје Сирије и Ирака и придружи се терористичкој организацији “ИСИЛ-а”. Након тога је, према наводима оптужнице, у илегалном месицу код Хусеина Боснића званог “Билал” и њему блиских особа тражио и добио информације на који начин може отићи у Сирију и прикључити се структурама тзв. “ИСИЛ-а”, који је од стране Већа сигурности УН-а проглашен терористичком организацијом. Према прикупљеним доказима, оптужени је добио контакте са особама које су биле активне на наведеном подручју и детаљне инструкције како их контактирати, након чега је у новембру 2014. године, са још тројицом држављана БиХ, отпутовао авионом у Турску, те након тога уз помоћ договорених контакт особа и њихових упута, **илегалним граничним прелазом прешао у Сирију** и прикључио се терористичкој паравојној формацији “Dewla Islamiya” у којој је ратовао и чији је активан припадник био више месеци. Средином 2015. године ухапшен је у Турској и изручен Б и Х. Оптужени се терети да се придружио страниј паравојној формацији која делује изван БиХ, чиме је

³⁸⁰ <http://www.srbijadanas.net/u-sarajevu-podignuta-optuznica-protiv-bosanskih-mudzahedina-koji-su-se-borili-u-siriji-i-iraku/>

починио кривично дело – противзаконито формирање и придруживање страним паравојним или парополицијским формацијама - стоји у саопштењу.³⁸¹

Према, до сада најновијим информацијама, Босна и Херцеговина је изручила 03.11.2017. године Сједињеним Америчким Државама члана ИСИС-а Мирсада Кандића.³⁸² Око пола године живео је у сарајевском насељу Грбавица у изнајмљеном стану, а безбедносни званичници БиХ описали су га као “шефа обавештајног сектора” Исламске државе (ИД) – пре него што је почетком јула ухапшен, 31.10.2017. године из екстрадиционог притвора специјалним авионим депортован је у Сједињене Америчке Државе. Тамо се трагало за човеком са неколико идентитета³⁸³ три године, а 2016. године расписана је и црвена потерница Интерпола. У Сједињеним Америчким Државама оптужен је по шест тачака, међу којима је и она која се односи на пружање материјалне подршке терористичкој организацији Исламска држава. Терети се и да је, након што је у децембру 2013. године отпутовао у Турску, где се повезао са припадницима Исламске државе, преко интернета помагао овој исламистичкој организацији да регрутује нове чланове. Из тужилаштва је, како преносе медији, саопштено да је Кандић са потенцијалним регрутима комуницирао преко више од стотину твитер налога.³⁸⁴

Након депортације надлежни у безбедносном сектору Босне и Херцеговине појаснили су јавности детаље о свом дојучерашњем “суграђанину”. Особа која је описивана као један од најтраженијих сарадника Исламске државе на свету, у Босни и Херцеговини је боравила од јануара 2017. године. Министар безбедности Босне и Херцеговине Драган Мектић рекао је да је Кандић у Босну и Херцеговину ушао са пасошем Косова, под именом Иван Поповић, а у Босни и

³⁸¹ “Мирел Карајић оптужен због придруживања ИСИЛ-у и ратовања у Сирији и Ираку”, <http://www.nar.ba/new/vijest.php?id=21970>

³⁸² <http://mondo.me/a639359/Info/Hronika/ISIS-ovac-imao-laznu-crnogorsku-licnu-kartu.html>

³⁸³ Кандић је према писању босанских дневника користио најмање 11 лажних имена јер је имао документе на име *Мирсад Абдулархим, Абдул Рахим Ал Босни, Адуд Рахим Ал Босни, Абдула Рахим, Ал Турки, Абу Кдадед, Мирад Кандрок, Фирес Алфи*. Ibid

³⁸⁴ “Главни обавештајац” Исламске државе депортован из Б и Х у Америку”, Политика, 02.11.2017.

Херцеговини користио је име Един Радончић. Мектић је истакао и то да је Кандић био високорангиран у Исламској држави, задужен за проверу свих особа које су приступиле тој терористичкој организацији, а проверавао је и оне који су требали да изврше неки терористички акт. Мектић је даље навео да је Кандић био задужен за набавку и израду прслука за самоубице. Користио је рекао је десет идентитета и пет-шест пасоша, а прошао је испод полицијског радара у десетак држава попут Немачке, Велике Британије, Турске. Обавештајно-безбедносна агенција (ОБА) Босне и Херцеговине лоцирала га је на Грбавици, а 4. јула антитерористичка јединица Агенције за истраге и заштиту (СИПА) Босне и Херцеговине упала је у његов изнајмљени стан и ухапсила га.³⁸⁵

Сарајевски портал “Журнал” извештавао је, како је Кандић, рођен 1981. године на Косову, организовао најмање 20.000 прелазака на територију под контролом Исламске државе, која га је задужила да проверава особе из западних земаља које су желеле да им се придруже. Сарајевски портал писао је како је аустралијски тинејџер Џихадиста Џејк, који се 11. марта 2015. године у самоубилачком нападу аутомобилом разнео бомбом у ирачкој Рамадани, један од терориста којем је подршку приликом пребацивања на територију Исламске државе пружао управо Кандић. “Ројтерс” наводи да је Џихадиста Џејк једна од особа које је Кандић регрутовао и којем је помагао да из Сиднеја отпутује у Истанбул.³⁸⁶

Током 2016. године агенције нису прикупљале ниједну информацију у вези с њим, све док 18. јануара 2017. године нису забележиле да је његов мобилни телефон коришћен у Босни и Херцеговини, и то преко једног предајника на Палама. “Журнал” је навео како је то накнадно утврђено када је Кандић у авиону укључио свој телефон како би заварао полицијске агенције и преусмерио их у погрешном смеру. После двомесечне безуспешне потраге, посумњано је да је Кандић у Босну и Херцеговину ушао преко Аеродрома “Сарајево”, али његово име није забележено на пасошкој контроли. Прегледом видео-надзора идентификован је Кандић, који је на територију Босне и Херцеговине ушао користећи пасош издат, како је већ наведено, на име Иван Поповић. У

³⁸⁵ Исто

³⁸⁶ Исто

изнајмљеном стану Кандић је скривао и СИМ картице које је користио за комуникацију са сарадницима. Медији преносе да је Кандић рођен у Пећи, а да је у Сједињеним Америчким Државама живео до 2013. године, у Бронксу и Бруклину, на основу “зелене карте” које су му издале америчке власти.³⁸⁷

5.4. Истоветности између илегалних миграната и терориста

Постоје бројна несистематизована сазнања о вишеструкој испреплетености илегалних миграната и терористичких организација које предузимају акте насиља и који имају међународни карактер. Међутим, не постоје релевантна сазнања о суштини дотичне међузависности.³⁸⁸

“У обухвату проблема истраживања, посебну пажњу треба да заокупе следеће чињенице:

- Илегалне миграције и међународни тероризам су карактеристичне појаве савременог света и у великој мери представљају продукт глобализације, у којој се економске и друге неједнакости продубљују, како између држава (друштава) тако и у оквиру сваког друштва посебно, што на извесан начин узрокује разноврсне екстремизме. Оба феномена испољавају се на начин који често доводи до масовних појава у оквиру политичких превирања, сукоба, револуција и евидентне светске економске кризе;
- Илегалне миграције, као и тероризам, инкорпорирају у себи бројне елементе националних, регионалних и глобалних безбедносних појава, а у многим случајевима су узрок безбедносних изазова ризика и претњи;
- Илегалне миграције, као терористи, **у највећем броју случајева**, потичу из сиромашних и неразвијених земаља и региона. То су особе чија је

³⁸⁷ Исто

³⁸⁸ Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, *op.cit.*, стр.170.

егзистенција, понекад и живот угрожен у домицилним државама и зато крећу у ризичне илегалне миграције или се прикључују организацијама (верским, политичким, националистичким), које као облик борбе за остваривање својих циљева заговарају и у пракси примењују тероризам;

– Обе категорије, и илегални мигранти и посебно терористи, осећају непријатељство, чак и мржњу и жељу за осветом, према земљама у које долазе (имиграционим земљама). Због тога се тешко интегришу у нова друштва и остају у малим изолованим срединама својих земљака или истомишљеника и осећају се понижено и одбачено од стране локалног становништва. То код њих још више повећава одбојност према новом друштву у које су дошли и његовим институцијама;

– Обе категорије глобализацију схватају као напад на традиционалне вредности њихових друштава, као примену силе јачег над њима у циљу отимања њихових природних ресурса, као покушај наметања правила понашања у међународној заједници у којој ће постојати власт моћних и богатих, а беда и ропски положај сиромашних. Особе које гледају на такав процес глобализације, а поготову које су већ имале нека искуства у стварању друштвених и универзалних разлика, није тешко придобити за најекстремније акције против богатих држава и њихових институција;

– Историјске, верске, културолошке и друге предрасуде са којима илегални мигранти долазе у нове средине и у њима се суочавају са екстремно-терористичким организацијама које пропагирају ставове о томе да су имиграционе државе криве за њихове проблеме, а у томе наглашену улогу имају оне организације које злоупотребљавају веру, доводи до тога да илегални мигранти постају важна база за регрутовање терориста.”³⁸⁹

³⁸⁹ Исто, стр.170-172.

5.5. Разлике између илегалних миграната и терориста

“Између илегалних миграната и припадника међународних терористичких организација постоје, међутим, и неке суштинске **разлике** о којима се мора водити рачуна приликом тумачења ових глобалних појава, а посебно у практичној борби против њих.

Пре свега, различити су им **мотиви** напуштања домицилних територија и одлазак у имиграционе, односно богате и економски просперитетне државе. Код илегалних миграната доминантни су економски разлози: незапосленост, безперспективност, егзистенцијална угроженост њих и њихових породица, односно очекивања да ће се ти проблеми решити. Код терориста мотиви су пре свега политички, верски, етнички и жеље за осветом и уношење страха код противника који је, иначе, економски, политички и војно надмоћнији.

Друга битна разлика између илегалних миграната и терориста односи се на **деловање** тако што мигранти макар у почетној фази миграционих процеса, сами доносе одлуке о њиховом поласку, као и поласку својих породица, могу самостално да се докопају имиграционе територије, сами одлучују када ће да крену, где ће да иду, којим путевима, када ће да се врате итд. Терористи, међутим, све раде у оквиру организације која одређује време поласка, начин доласка у циљну државу, шта ће да раде, где ће се сместити и друго. Организација сноси и све трошкове.

Трећа битна разлика се односи на **статус**. Терористу организација извлачи из проблема, штити га и помаже његову породицу, док је илегални мигрант препуштен самом себи, свом сналажењу све до тренутка док не падне у окриље међународног организованог криминала или неке терористичке организације. Тада губи слободу одлучивања и без поговора мора да извршава налоге организације.

Четврта разлика односи се на **међународно правни положај**. Тероризам је дефинисан искључиво као кривично дело, како са становишта унутрашњег права, тако и међународног јавног права. Док поједине категорије илегалних миграната могу да регулишу свој међународни правни положај. На пример, када се ради о жртвама трговине људима, односно међународног организованог криминала, одређивање међународно-правног статуса и правна заштита ових категорија илегалних миграната мора поћи од начела истакнутих у Повељи ОУН и Универзалној декларацији о људским правима, јер та документа представљају врх конгентних норми међународног права.”³⁹⁰

5.6. Повезаност илегалних миграција и тероризма са организованим криминалом

Илегалне миграције, тероризам и организовани криминал³⁹¹ представљају савремене безбедносне изазове³⁹², ризике³⁹³ и претње³⁹⁴, односно најкарактеристичније облике угрожавања већег броја држава, а свакако и међународне заједнице.

³⁹⁰ Исто, стр.172-173.

³⁹¹ **Организовани криминал** подразумева вршење кривичних дела од стране организоване криминалне групе или њених припадника. Под организованом криминалном групом подразумева се група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради стицања, посредно или непосредно, финансијске или друге користи. Национална стратегија за борбу против организованог криминала, (Београд: Службени гласник РС, бр. 23/09)

³⁹² **Изазови** су могући потенцијални облици угрожавања стабилности и суверенитета државе и идентитета појединца и друштва. Они су извориште ризика и претњи, и њихова ширина утицаја распостире се кроз војну, политичку, економску, социјалну и еколошку димензију безбедности. Вредност изазова почетно је неутрална по опстанак државе и друштва, и зависно од реаговања на њу може да има позитиван предзнак – у разрешењу, или негативан- у даљем степеновању кроз ризике и претње. Орлић, Дејан, “Појмовно одређење изазова, ризика и претњи у процесу преобликовања међународне безбедности”, Војно дело, 3/04, стр. 92.

³⁹³ **Ризик** се може дефинисати као могућност, одређени степен вероватноће наступања неког догађаја или дејства са неповољним последицама, а његово отклањање или смањење зависи од познавања појаве у којој је садржан. Он подразумева излагање опасности, могућност страдања од одређене активности и спремност да се прихвати одговорност за штету, опасност или губита. Бајагић, Младен, “Основи безбедности”, (Београд: Криминалистичко-полицијска академија, 2007), 131-132.

³⁹⁴ **Претње** су манифестације различитих видова опасности којима се непосредно угрожавају независност и функционални интегритет референтног објекта, или постоје јасни индикатори недвосмислене намере угрожавања. Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција”, *op.cit.*2016.,тр.16.

"Кријумчарење миграната представља посебан друштвени проблем који се испољава и кроз све веће повезивање са терористичким и криминалним делатностима. Овај проблем, који је повезан са миграцијама, заправо представља вид илегалних миграција. Чињеница је да постоје добро организоване криминалне групе и терористичке организације које за одређену суму новца или због остваривања својих циљева омогућавају да се илегално пређу границе многих европских земаља.³⁹⁵ Људи се кријумчаре разним превозним средствима, као што су путничка и теретна возила, аутобуси, железнице и авиони. У ту сврху заступљени су и други начини, међу које спада и прелазак границе пешке, ван граничног прелаза, уз претходно прикупљање свих потребних информација, најчешће извиђањем, осматрањем и праћењем ситуације на појединим деловима граничне линије".³⁹⁶

Са становишта безбедносних ризика и претњи са којима се суочава Република Србија, посебно је значајна веза тероризма са свим облицима организованог, транснационалног и прекограничног криминала.³⁹⁷ Треба имати у виду да се правац кретања избеглица поклапа са путевима који су већ исламски терористи користили за шверц оружја из Турске и Западног Балкана ка Европи. Имајући у виду да преко наше земље воде путеви шверца наоружања и дроге, трговине људима и других облика криминалне делатности, може се рећи да постоје потенцијалне претње Републици Србији и њеним грађанима. Трговина људима и кријумчарење миграната представља саставни део избегличке кризе, с обзиром да организоване криминалне и терористичке групе злоупотребљавају

³⁹⁵ Цихадисти Исламске државе током неколико месеци у 2016. години покушавали су да са обале Либије пребаце своје борце у Турску, Грчку или Италију и били су спремни да то добро плате кријумчарима. Цена за групу од 25 људи била је 40.000 долара. До ових сазнања дошли су новинари CNN-а који су посетили разрушену Либију и разговарали са људима који организују да препуни бродови крену у Европу, али тога су свесни и западни званичници. <http://www.blic.rs/vesti/svet/isis-pred-vratima-evrope-citave-grupe-dzihadista-stizu-sa-migrantima-stanje-je/dk64x25>

³⁹⁶ Амиџић М.Горан, "Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине", Факултет безбедности, Београд,2013,стр.182.

³⁹⁷ Стајић, Љубомир,2010,ор.сit, стр.387. Према: "Стратегија националне безбедности Републике Србије", Београд,2009.

избеглице тако што се инфилтрирају у њихове редове да би лакше реализовали своје активности. Такође, треба имати у виду да је међу великим бројем људи са Блиског истока, који се релативно кратко задржавају на нашој територији, тешко идентификовати припаднике терористичких група.³⁹⁸

Магнус Рансторп, експерт шведског Колеца националне одбране пред америчком Комисијом за испитивање догађаја 11. септембра 2001. године, истакао је да је Балкан постао раскрсница на коме се удружују исламске екстремистичке групе које се организују и по питању организованог криминала. Рансторп је истакао и то, да добро организоване криминалне групе у региону снабдевају терористичке групе подацима о сигурним путевима кријумчарења људи, као и лажним документима. Људи који илегално дођу у Европу већином јесу економски мигранти, али истовремено ту су и они који, путем организованог криминала, чине тероризам реалном опасношћу. Они се крећу у истим круговима и имају исте потребе. Уколико хоћете да се угрозе терористи мора да им се угрози пријатељско окружење, а то су ланци организованог криминала и трговине људима.³⁹⁹

Светко Ковач, некадашњи директор Војно безбедносне агенције (ВБА) за лист “Данас” изјавио је 21.11.2015. године да се “правац кретања избеглица поклапа са путевима које су већ исламски терористи користили за шверц оружја из Турске и Западног Балкана ка Европи. Овим путем, такође, иде дрога из Авганистана и Пакистана, Либана и других земаља преко југоисточне ка Западној Европи. Трговина људима и кријумчарење миграната саставни су део избегличке кризе. Избеглице се не баве ни шверцом оружја ни дроге, нити другим организованим криминалним радњама. Они су најчешће њихове жртве. Организоване криминалне и терористичке групе злоупотребљавају избеглице, инфилтрирају се у њихове редове да би лакше реализовале своје активности.”⁴⁰⁰

³⁹⁸ http://www.danas.rs/danasrs/politika/terorizam_bi_mogao_da_preraste_u_oruzane_sukobe_na_balkanu_56.html?news_id=311560

³⁹⁹ “Тероризам, Запад и Балкан”, www.srpskadijaspora.info

⁴⁰⁰ <http://www.naslovi.net/2015-11-21/danas/terorizam-bi-mogao-da-preraste-u-oruzane-sukobe-na-balkanu/17497403>

Регистровани модели њиховог повезивања указују и на то да се стварају наоружани састави (групе, банде) које су истовремено и криминалне и терористичке. Несумњиво, овај најопаснији корелативни облик ових безбедносних појава деценијама је евидентан на неким микролокацијама као на Западном Балкану још од 1990. године до данас, са извесном могућношћу да се испољава и у блиској будућности.⁴⁰¹

Не постоји скоро никаква разлика (разграниченост) између деловања терористичких и криминалних колективитета на простору привремено отете српске територије, Косова и Метохије, односно исте групе, састављене од истих припадника, изводе и криминалне и терористичке делатности. Међу експонентима криминалне делатности на Косову и Метохији посебно се издвајају криминалне групе које предводе Хашим Тачи⁴⁰² (област Дренице) и Рамуш Харационај⁴⁰³ (област Метохије). Они су за време деловања терористичке ОВК били вође банди “оперативних зона”, а потом и команданти тзв. Косовског заштитног корпуса, формираног под патронатом Мисије ОУН.⁴⁰⁴

Хајдин (Исуф) Абази, звани “Љум Хаџиу” као дугогодишњи емигрант у Швајцарској и Шведској, био је један од најугицајнијих личности у западној Европи. Представљао је главну везу ОВК на К и М са албанском емиграцијом и главним штабом ОВК у иностранству. У иностранству је посебно био ангажован на регрутовању и илегалном упућивању, преко територије Македоније и Албаније, обучених терористичких група ОВК на К и М. Током 1998. године

⁴⁰¹ Мијалковски, Милан, “Тероризам и организовани криминал”, ФБ, Београд, 2010, стр. 223.

⁴⁰² Повремено је боравио у Албанији и Швајцарској а **на Косово и Метохију долазио је преко илегалних прелаза из Албаније**. Са фасцимила потернице која је расписана за Хашимом Тачијем, вођом “ОВК” од стране Окружног суда у Приштини дана 11.07.1997. године. Према: Мијалковски, Милан и Дамјанов, Петар, “Тероризам албанских екстремиста”, Новинско-издавачки центар “Војска”, Београд, 2002, стр.174.

⁴⁰³ Током 1996. године у Албанији је завршио терористичку обуку и учествовао у формирању терористичких база у градовима Куксу и Тропоји у Албанији. **Године 1997. илегално улази на Косово и Метохију** и организује шверц оружја из Албаније. Гаџиновић, Радослав, “Отимање Косова и Метохије”, НИЦ Војска, Београд, 2004, стр.97.

⁴⁰⁴ Мијалковски, Милан, “Тероризам и организовани криминал”, ФБ, Београд, 2010, стр.223-224.

непосредно је учествовао у формирању кризних штабова ОВК на подручју Урошевца, а са члановима своје породице био је укључен у разне криминалне активности на истом подручју.⁴⁰⁵

Лионел Димон, Француз који је током лета 1993. године прешао у ислам, а затим се 1994. и 1995. године борио у јединици Армије Б и Х “Ел Муџахедин”, као Абу Хамза, на ратиштима између Зенице и Теслића, те Завидовића, припадао је криминалној “Рубешкој групи”, названој по француском граду Рубо. Током 1996. године ова криминална група извела је бројна разбојништва и нападе на полицију. Након једног сукоба са полицијом, Димон је поново побегао у Босну и Херцеговину. Откривен је у полицијској истрази, након више разбојништава и убиства полицајца и једног ноћног чувара. Пресудом Кантоналног суда у Зеници 1997. године осуђен је на 20 година затвора због тешких случајева разбојништава. Казну је почео да издржава у КПД Зеница, али је после физичког обрачуна пребачен у сарајевски затвор одакле је побегао 20. маја 1999. године уз помоћ једног осуђеника.⁴⁰⁶ Након што је побегао из затвора Димон је ухапшен у Немачкој и осуђен на казну затвора од 30 година за оружане нападе и покушај атентата, 1996. године, као шеф “банде из Рубеа”.⁴⁰⁷

Кристифор Казе, Француз који је такође прешао у ислам и који се такође борио у јединици Армије БиХ, “Ел Муџахедин”, познат по позирању са одсеченом главом српског војника Благоја Благојевића након извршеног злочина на Црном Врху,⁴⁰⁸ заједно са Лионел Димоном био је члан “Рубешке групе”, убијен је 29. марта 1996. године у оружаном сукобу са белгијском полицијом.⁴⁰⁹

Држављанин Туниса, Карај Камел бин Али, познатији као Абу Хамза, који је проглашен претњом по националну безбедност Босне и Херцеговине, октобра 2011. године депортован је у матичну земљу у пратњи овлашћених радника

⁴⁰⁵ Извештај Владе Републике Србије, “Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији”, 2003., стр.46.

⁴⁰⁶ Галијашевић, Џевад “Ера тероризма у Б и Х”, “Филип Вишњић”, Београд, 2007.

⁴⁰⁷ <http://mondo.rs/a8618/Info/Ex-Yu/Bivsem-mudzahedinu-iz-BiH-30-godina-zatvora.html>

⁴⁰⁸ Детаљније у петом поглављу

⁴⁰⁹ Видети у: Галијашевић, Џевад “Ера тероризма у Б и Х”, “Филип Вишњић”, Београд, 2007.

Службе за послове са странцима Босне и Херцеговине. Абу Хамза је у Босни и Херцеговини осумњичен и пресуђивано му је за више тешких кривичних дела. Након вишегодишње казне у зеничком затвору, од 11.04.2011. године био је смештен у Имиграционом центру у Источном Сарајеву где се чекало окончање процедуре за његову депортацију у Тунис. Абу Хамза је током рата стигао у Босну и Херцеговину са бројним муцахединима. Он се борио у озлоглашеном одреду “Ел муцахедин”, одговорног за бројне ратне злочине над српским војницима.⁴¹⁰

Сви горе наведени случајеви указују на спрегу илегалних миграција, тероризма и организованог криминала.

Све ове безбедносне појаве представљају мрачну страну човечанства, њихове актере карактерише процена да за своје злочине неће одговарати, да њихова ескалација у одређеној држави представља поуздан показатељ да је реч о неуспешној (тзв. пропалој) држави, док корелативност између њих није у довољној мери истражена и теоријски обухваћена. Бројне чињенице указују и на то да константно јача савезништво између ових не-суверених актера и представља све израженију претњу многим државама и међународној заједници, односно урушава стабилност не малог броја држава, мир и безбедност у свету. Јачању њиховог савезништва у великој мери доприноси тајно или јавно одбијање појединих држава да актере ових противзаконитих делатности квалификују на адекватан начин.⁴¹¹

Зато се приликом израде анализе безбедносних ризика мора имати у виду да због масовности, илегалног начина преласка државних граница, подложности деловању организованог криминала, пре свега развијених канала трговине људима, као и могуће злоупотребе у сврху међународног тероризма, али и низа других безбедносних изазова, ризика и претњи, илегалне миграције представљају глобални безбедносни проблем савременог доба. При томе, није значајно само

⁴¹⁰ “Абу Хамза депортован из Б и Х у Тунис”, Вечерње новости, 10.10.2011.

⁴¹¹ Мијалковски, Милан, “Тероризам и организовани криминал”, *op.cit.*, 2010, стр.223-224.

анализирати аспекте њиховог испољавања и угроженост референтних објеката безбедности, већ је нужно идентификовати подстицајне факторе илегалних миграција и на њима заснивати предлоге глобалних решења, у складу са значајем овог феномена. Погрешна анализа ризика наводи систем безбедности на погрешан пут, производећи неадекватне и нефункционалне безбедносне мере и активности.⁴¹²

⁴¹² Драгишић, Зоран, Систем националне безбедности Републике Србије, (Београд: Факултет безбедности, 2011), 43-44

ГЛАВА ШЕСТА

К АРАКТЕРИСТИЧНИ СЛУЧАЈЕВИ УЧЕШЋА ИЛЕГАЛНИХ МИГРАНАТА У ТЕРОРИСТИЧКИМ ОПЕРАЦИЈАМА ПОСЛЕ РАСПАДА БИПОЛАРНОГ СВЕТСКОГ ПОРЕТКА

“Последњу деценију прошлог и почетак овог века обележила су нова безбедносна кретања у свету. Након окончања Хладног рата, ризик од војног сукоба глобалних размера је знатно умањен. Свет је, међутим, и даље суочен са бројним традиционалним и новим изазовима, ризицима и претњама безбедности.⁴¹³ Околности које доприносе све већем броју безбедносних ризика на глобалном нивоу су, пре свега, велике разлике у степену економског и културног развоја, чија су последица сиромаштво и социјална угроженост дела становништва, што условљава настанак негативних демографских и психо-социјалних појава. Регионални и локални сукоби, етнички и верски екстремизам, тероризам, организовани криминал, пролиферација оружја за масовно уништење и илегалне миграције, климатске промене и све израженији дефицит енергетских ресурса угрожавају стабилност појединих земаља и читавих региона, а такође и глобалну безбедност. Суштинска одлика тих изазова, ризика и претњи јесте да они све више постају непредвидиви, асиметрични и да имају транснационални карактер. Наслеђени проблеми из прошлости, историјске противречности, као и последице сукобљавања народа и држава на простору Југоисточне Европе, а посебно на простору Балкана, у новијој историји и данас утичу на стање безбедности у региону“.⁴¹⁴

У овом поглављу указаће се на бројна учешћа илегалних миграната из читавог света у терористичким операцијама на просторима бивше СФРЈ (Босна

⁴¹³ Појам **безбедности** у објективном смислу представља одсуство претњи по усвојене вредности, док у субјективном значењу представља одсуство страха од тога да ће дате вредности бити угрожене. У односу на ниво на коме се налази вредност која се жели заштитити, односно на којој се налази референтни објекат безбедности, разликујемо људску, државну, регионалну, међународну или глобалну безбедност. Светлана Станаревић и Филип Ејдус, ур. Појмовник безбедносне културе, (Београд: Центар за цивилно-војне односе, 2009), 14-15.

⁴¹⁴ “Стратегија националне безбедности Републике Србије”, 2009, стр.4-6.

и Херцеговина), Косову и Метохији (Република Србија), а затим и у другим деловима Европе и света: Сједињеним Америчким Државама, Шпанији, Француској, Белгији, Сирији и Ираку, Чеченији (Руска Федерација), Немачкој, Турској, Шведској, који су се дешавали у последњој деценији 20. и првим деценијама 21. века.

Узроци тих терористичких операција били су: распад Југославије, сепаратистичке тежње на Косову и Метохији (Република Србија) и Чеченији (Руска Федерација), борба за џихад, односно ширење калифата на подручјима настањеним муслиманским живљем, инвазија Сједињених Америчких Држава у оквиру НАТО пакта (који сачињавају и државе Европске уније) на Авганистан, Ирак, Либију, подршка Израелу од стране Сједињених Америчких Држава, грађански рат у Сирији и Европска мигрантска криза.

Разбијањем СФРЈ створено је погодно тло за развој разних криминалних група, шверца и на крају продора тероризма. Стварањем муслиманске Босне и насилним одвајањем Косова од Србије створени су услови за продор екстремног исламског тероризма у Европу. Тако да су данас Босна и Косово постали центри за окупљање, увежбавање и боравак исламских терориста који крећу ка циљевима у европским метрополама⁴¹⁵, али и другим деловима света (Сједињене Америчке Државе, Сирија, Ирак).

Радикални исламисти на просторе Балкана дошли су још 90-их година током ратних сукоба на просторима бивше СФРЈ. “Припадници Ал Каиде активно су учествовали на просторима Б и Х, а затим су обучавали припаднике тзв. ОВК и осталих екстремистичких организација у региону, нарочито на простору Албаније, Косова и Метохије и западне Македоније. “Они и данас имају велики утицај на том простору и зато је и даље велика могућност за њихово деловање. С друге стране, јачању радикалног ислама⁴¹⁶ на просторима Балкана у

⁴¹⁵ Трајковић, Звонимир, “САД и ЕУ отворили путеве тероризма ка Европи”, Видовдан, 20.05.2004.

⁴¹⁶ *Ислам* је вера која од верника захтева “препуштање Богу” Алаху. За разлику од других религија, код муслиманских верника и њихових правних и верских ауторитета присутно је мишљење да

великој мери допринела је западна политика на Балкану, која је толерисала присуство екстремиста у региону, а није реаговала на чињеницу да су многе екстремистичке групе које су у директној вези са глобалном терористичком мрежом Ал Каидом, током 90-их, а и касније користиле Балкан као базу” - истакао је Нинослав Крстић, некадашњи командант Здружених снага безбедности и Копненој зони безбедности на југу Србије.⁴¹⁷

Утицајни вехабија (исламиста) Ахмед Ибн Нафи из Меке (Саудијска Арабија) је пре почетка етничко-верског рата у Босни и Херцеговини (1992), позивајући муслиманске земље да помогну босанске муслимане рекао: “Пред нама је успостављање калифата на Балкану, јер је Балкан пут ка освајању Европе.... Знајте, према томе, браћо, да време ради за нас. Калифат је пред вратима.”⁴¹⁸ У складу с том идејом, никада није прецизно утврђен број припадника терористичке Ал Каиде у периоду од 1992. до 1995. године у саставима тзв. армије БиХ који су учествовали у терористичким и борбеним дејствима, а 1998. и 1999. године били су у бандама терористичке Ослободилачке војске Косова. Многи од њих су привремено или трајно остали на Балкану и регрутовали респектабилан број исламиста и терориста међу Албанцима и Бошњацима. То потврђују многе чињенице о спреченим и изведеним терористичким нападима у региону, агресивно пропагирање цихада као “решења” за Балкан и неколико стотина добровољаца (Албанци и Бошњаци) у терористичким саставима привремене творевине тзв. “Исламске државе” (проглашене 29. јуна 2014. године) на деловима територије Ирака и Сирије.⁴¹⁹

је ислам једина права вера, коју треба да прихвати и целокупно остало становништво и да читав свет постане јединствена заједница у којој би се владало на основу шеријетског прописа. Да би се реализовао овај мегаломански задатак, “сви муслимани појединачно, а заједница колективно, имају обавезу да шире идеју ислама по читавом свету. Јевтић, Миролуб, “Савремени цихад као рат”, Нова књига, Београд, 1989, стр.5.

⁴¹⁷ “Бела Ал Каида гледа са Балкана”, “Политика”, 08.05.2012.

⁴¹⁸ “Ислам као политички програм”, Политика, Београд, 22.05.2010, стр.3.

⁴¹⁹ Група аутора, “Савремени тероризам”, *op.cit.*, 2015, стр.438.

6.1. Терористичке операције на Балкану

Када говоримо о безбедносном идентитету Балкана, овај регион је одавно синоним за кризна стања, подељеност, ратове, варваризам, одсуство стабилних и функционалних држава, недостатак правних механизма и политичке воље да се конфликти решавају мирним путем, велики утицај страних сила на локалне политичке вође и хроничну економску неразвијеност. На темељу таквих перцепција настао је и термин „балканизација“, којим се означавају бесконачна кризна стања, хаос, ираци - оналност и дубоке поделе без постојања механизма да се на темељу реално дефинисаних интереса пронађу одржива решења за постојеће сукобе. Балкан је географски смештен на простору који је одувек био предмет геополитичких калкулација, различитих интереса и политичких утицаја. Имајући у виду историјске, религијске, културне, економске и политичке чиниоце који одређују идентитет савременог Балкана, неопходно је уочити у којој мери савремени Балкан, оптерећен свим својим противречностима, кореспондира са главним правцима кретања модерне Европе и у којој мери Балкан може бити претња Европи и Европа Балкану.⁴²⁰

Исламизам, који заправо не представља ништа друго него исламску политичку теорију, на Балкану је присутан веома дуго, али се успостављање мреже радикалних исламиста и терориста углавном везује за распад СФРЈ и почетак рата у Босни и Херцеговини, када је у њу дошло више десетина хиљада муцахедина из Азије и Африке, како би се борили у редовима тзв. армије БиХ у циљу стварања прве исламске државе у Европи.⁴²¹

Логистика успостављена у периоду од 1992. до 1995. године временом се претворила у широку базу за ширење утицаја и спровођење геостратешких планова различитих исламских држава и група, од Саудијске Арабије, Ирана, Турске и неких других муслиманских земаља, до Ал Каиде, Исламске државе и

⁴²⁰ Драгишић, Зоран, “Безбедносни идентитет Балкана и ЕУ”, Култура полиса, год. X (2013), стр.145.

⁴²¹ Вукоичић, Јелена, “Исламски екстремизам на Балкану”, ПАТРИОТ. РС, 24.05.2017. године, <https://patriot.rs/doc-dr-jelena-vukoicic-islamski-ekstremizam-na-balkanu/>

још неких терористичких организација, којима је заједнички циљ радикализација и исламизација Босне и Херцеговине, Балкана, Европе и, на крају крајева, у складу са традиционалним исламским учењем, свих оних делова света који (још увек) нису постали муслимански. Рат у Босни и Херцеговини, према томе, представљао је „одскочну даску” за продор исламизма и тероризма на Балкан и овај феномен се у протекле две и по деценије етаблирао као једна од највећих безбедносних претњи, како на самом Балкану, тако и у Европи генерално, са територије балканских земаља.⁴²²

Читав историјски период развоја Републике Србије, до наших дана, праћен је мањим или већим угрожавањем њене безбедности кроз испољавање различитих облика, интензитета, времена трајања, мањег или већег обима насталих последица итд. Овај период реално говорећи није завршен, а више је него извесно да се наставља и у будуће. Могло би се казати да управо ова присутност угрожавања система националне безбедности Републике Србије исту чини посебном, јер је релативно мали број држава које су биле изложене током свог развоја, оволиком броју облика, врста и интензитета угрожавања као што је Република Србија. Мотиве и разлоге угрожавања треба тражити у различитим областима интересовања за Србију од стране других држава, али и унутар ње саме. У извесном смислу, са аспекта безбедности, могли бисмо сасвим прецизно одредити да Република Србија представља „савремену“ државу. Ово тим пре јер се на релативно једноставан начин може утврдити да је од настанка Србије, до наших дана, њена безбедност била изложена готово свим познатим облицима и врстама угрожавања. Историја Србије је богата ратовима и неоружаним облицима угрожавања. Све у свему, угроженост стања система безбедности Републике Србије ништа не заостаје у смислу савременог угрожавања система безбедности других држава. Могло би се чак и закључити да у појединим случајевима Србија предњачи по степену и сложености појединих извора угрожавања безбедности, схваћене у њеном најширем појмовном одређењу, уз могућност ескалације, тј. „преливања“ угрожавања у друге државе, пре свега

⁴²² Исто

суседне, затим у регион па и шире.⁴²³

6.1.1. Босна и Херцеговина

Наглом експанзијом радикалног ислама у Босни и Херцеговини током деведесетих година прошлог века, под утицајем блискоисточних и других исламских земаља, идеја истог се преноси и на наше просторе, а нови начин схватања ислама и живљења у складу са њим, најпре су почели да прихватају муслимански екстремисти, који су до сазнања о “правој вери” дошли током учешћа у ратовима, где су се борили “раме уз раме” са муџахединима из многих исламских земаља, а превасходно одредом “Ел Муџахид”.⁴²⁴

“Прве скупине транснационалних исламских терориста уврштене су у састав муслиманске војске БиХ у лето, 1992. године у Травнику. Присуство транснационалних терориста забележено је и на подручју Сарајева, Зенице, Високог, Витеза, Бановића, Завидовића и кањона реке Јабланице. Званично присуство транснационалних терориста муџахедина у БиХ забележио је новинар лондонског “Тајмса”, 21. октобра 1994. године, истакавши да је то један велики ударац за Европу. На ове просторе стигао је велики број муџахедина из Европе, већином са француским, енглеским или италијанским држављанством, масовније почетком 1994. године”. Италијански лист “Еуропа” је 24. априла 1992. године објавио текст у коме наводи да је у Босни и Херцеговини на делу цихад, чији је циљ да омогући продор Ислама у централну и западну Европу.⁴²⁵

Одлика бошњачког екстремизма јесте да је он од почетка много више био верски него националистички, само се у временима која су била подобна за национализам више представљао као национални феномен. Мада се често мења број муџахедина који су ратовали на тлу Босне и Херцеговине, може се веровати да је кроз Босну и Херцеговину у периоду од 1992. до 1995. године

⁴²³Ракић, Миле и Вејновић, Душко, “Угрожавање система безбедности Републике Србије и Републике Српске”, ЕВРОПСКИ ДЕФЕНДОЛОГИЈА ЦЕНТАР за научна, политичка, економска, социјална, безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања, Бања Лука, 2013, стр.103-104.

⁴²⁴ Зиројевић Фатић, Мина, “Тероризам”-Међународни поглед, op.cit., 2014, ,стр.47.

⁴²⁵ Гађиновић, Радослав, "Тероризам", 2005, op.cit,стр.254.

продефиловало од десет до петнаест хиљада муслимана из страних земаља, те да је неколико хиљада њих добило, на тада легалним или пак на нелегалним основама, држављанство Босне и Херцеговине (брак са држављанком БиХ, учешће у рату у саставу тадашњих званичних војних формација БиХ и сл.). Реалан број оних који су остали у БиХ износио је око хиљаду и пет стотина. Чињеница да је око 750 лица у Босни и Херцеговини под перманентном присмотром западних обавештајних служби довољно говори о потенцијалној опредељености великог броја лица у тој земљи за исламистички тероризам.⁴²⁶

Доласком хиљада исламиста и муџахедина из многих муслиманских земаља и стотина муџахедина из западноевропских земаља 1992/93. године у Босну и Херцеговину, ради учествовања у џихаду против наводне српске агресије (радило се типичном оружаном сукобу између конститутивних народа те бивше југословенске републике - српског, хрватског и муслиманског), дефинитивно је пренет џихад из централне Азије (Авганистан и Кашмир), са Блиског истока (Израел и Палестина) и Магреба (Алжир) у југоисточно предворје западне Европе. Увезени муџахедини су починили монструозне злочине над Србима и у великој мери реисламизирали локалне Муслимане (Бошњаке) од којих су регрутовали значајан контингент муџахедина. Подсетимо се да убијање ухваћених “неверника” (Срба) одсецењем главе дакле, морбидни злочини— које су у више наврата починили Бин Ладенови терористи у Босни, нису озбиљно схваћени.⁴²⁷

Ово потврђује и писање Јелене Гускове, доктора историјских наука у Русији у чланку: “Како су муџахедини за време и после рата у Босни и Херцеговини сурово ширили радикални ислам” (објавио: “Глас Русије” 18.06.2013. године). Њихова појава на босанском фронту изменила је карактер рата: у рату у Босни и Херцеговини се утврдио радикални ислам са идеологијом џихада. Они су постали ударне елитне јединице, које су радиле оно што други Босанци нису могли да раде. Већ у септембру 1992. године учили су босанске муслимане да ратују: међу првим операцијама било је убиство три ненаоружана

⁴²⁶Амиџић М.Горан, “Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине”, *op.cit.* стр. 134, Према: Шкрбић, Желимир.: Утицај исламског фундаментализма на тероризам у Босни и Херцеговини, Комесграфика, Бања Лука, 2011, стр. 64-67.

⁴²⁷ Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”, ФЦО, 2005 (Београд: , “Филип Вишњић”) стр.42.

Србина чије су главе постављене у Тешњу.⁴²⁸

Одред Ел-Муцахедин, формиран је 13. августа 1993. године по наредби начелника Главног штаба армије Босне и Херцеговине, Расима Делића. У својим редовима имао је много страних добровољаца блиских терористичким организацијама (ГИА, Алжир, Гама Исламиа...) и много важнијих представника актуелне глобалне терористичке мреже, Ал Каида. Страни добровољци били су, дакле, део армије Босне и Херцеговине.⁴²⁹

Муцахедини су се одликовали посебном суровошћу: они су вршили чишћење територије од српског становништва, своје жртве нису убијали мецима, већ ножевима, при томе су, како је већ наведено, обавезно одсецали главе. Утеривали су страх у кости становницима тиме што су их набијали на колац. Вршили су терористичке и диверзантске акције, учествовали у обуци војних кадрова и активно се бавили испоруком оружја у Босни и Херцеговини.⁴³⁰

“Долазак “муцахедина” био је завршен до почетка 1994. године да би пред сам крај рата (крајем 1995. године) у Босну почеле долазити нове групе особа са сумњивом криминологом прошлошћу. Долазили су из разних земаља: Француске, Италије, Туниса. За све новеridoшле групе, које су се у временском раздобљу од две године уобличице на простору Босне, биле су заједничке две ствари:

1. Вођа је свима био извесни Абу Хамза, пореклом Египћанин. Он је један од оснивача секте Такфир ве Хицра (ултра радикални покрет који све своје неистомишљенике назива кафирима /неверницима/ и осуђује их на смрт);

2. Сви припадници групе имали су криминалну прошлост у земљама из којих су дошли, односно против њих су биле расписане потернице за разна криминална и терористичка дела”.⁴³¹

“Терористи из Француске и Италије ушли су у БиХ преко Хрватске. Из Француске су стигли: Лионел Думонт – Абу Хамза, Моулуд Боугхелан - Сулејман

⁴²⁸ Детаљније у наставку текста.

⁴²⁹ <http://www.intermagazin.rs/mudzahedini-na-balkanu-kako-su-mudzahedini-za-vreme-i-posle-rata-u-bosni-i-hercegovini-surovo-sirili-radikalni-islam/>

⁴³⁰ Ibid

⁴³¹ Видети у: Галијашевић, Цевад “Ера тероризма у Б и Х”, “Филип Вишњић”, Београд, 2007.

и Заферини Бинијам - Абдулах. Њих је пратила потерница француског Интерпола за тешка разбојништва, убиства цивила и полицајаца на северу Француске.

Из Италије су дошли: Абу Хамза-Туниси, Халил Јарај-Амир и Салех Недал-Хашим пореклом Тунижани. Њих је тражио италијански Интерпол за тешка дела тероризма и дела против међународне сигурности. За наведене се претпостављало да су припадници и европског огранка радикалне терористичке групе ГИА (која је вршила терор на северу Африке).

Сви чланови групе дошли су у Босну преко Словеније и Хрватске **помоћу лажних пасоша** које им је направила и припремила њихова италијанска веза из Милана, међутим, имајући у виду земље из којих долазе (Француска, Египат, Алжир, Тунис) нису могли кроз све ове земље пренети било какво наоружање, већ је Армија БиХ организовала логистичке центре за прихват и наоружавање терориста”.⁴³²

Да су муцахедини, који су се борили у саставу бошњачке Армије БиХ, починили стравичне злочине над Србима у Босни и Херцеговини утврдио је, у процесу против генерала Расима Делића, и Хашки трибунал. Ратни командант Главног штаба Армије БиХ осуђен је на три године затвора због тога што није спречио припаднике јединице „Ел муцахедин” да окрутно поступају према заробљеним Србима. Постоје бројни документи и сведочења, па и кривичне пријаве које је Министарство унутрашњих послова Републике Српске поднело против бораца на Алаховом путу. Прво сведочанство о свирепости муцахедина оставили су они и то у свом логору, у Јабланици код Тешња, који је у септембру 1992. године заузела Војска Републике Српске. Ту су пронађене фотографије муцахедина са одсеченим главама тројице српских војника – Благоја Благојевића, Бране Ђурића и Ненада Петковића.⁴³³

Од тада па до краја рата, муцахедини су немилосрдно убијали заробљене

⁴³² Исто

⁴³³ У извештају Генералне скупштине УН од 6. септембра 1994. године наведени су злочини муслиманских плаћеника у Армији БиХ. Група од 43 муцахедина из Саудијске Арабије коју је предводио Абу Иса Ел Маки извршила је бруталне злочине и варварска дела против српског становништва у општини Теслић. Приказани су злочини убиства српских заробљеника Благоја Благојевића, Ненада Петровића, Бранка Ђурића и других као и силовања српских жена и деце. <http://www.veterani.rs/zlocini-nad-srbima/88-муцахедини-у-армији-бих>

српске војнике и цивиле. Према Србима су посебно били окрутни пред крај рата, када се губи траг групи од 64 српска борца и цивила заробљена на Озрену. Ту су, поред осталог, одсецањем глава убили Момира Митровића, Предрага Кнежевића и Гојка Вујичића. Тела седморице, на Озрену заробљених српских бораца нађена су 2007. године. Патолог др Жељко Каран утврдио је да су они убијени оштрим предметима – највероватније сабљама. Два скелета су била комплетна, а остали су били обезглављени.⁴³⁴

Међународни кривични Трибунал за бившу Југославију евидентирао је сведочанства више десетина припадника ВРС заробљених од стране муџахедина на планини Озрен, о злочинима над ратним заробљеницима укључујући обезглављивања.⁴³⁵

Први вођа арапских муџахедина био је Авганистанац Абу Абд ал Азис (**псеудоним Барбароса**) који је у јесен 1992. године имао под командом три стотинине муџахедина у Травнику и две стотине у близини Травника. Осим вођа муџахедина који су били чланови Ал Каиде и поједини обични муџахедини били су део Ал Каидине мреже.⁴³⁶

Реч је дакле, о ветерану џихада, вођеног у Африци, на Кашмиру, Филипинима и Авганистану, а у Федерацију БиХ послао га је лично Осама Бин Ладен, како би “босанске муслимане научио исламу”. Основао је први муџахедински камп у селу Мехурићи код Травника, обећававши да ће у Федерацију БиХ ускоро стићи и друга “муслиманска браћа”- **муџахедини** – исламски ратници из целог света.⁴³⁷

Истражни органи Републике Српске Барбароса терете по командној одговорности као високог официра муслиманске Армије БиХ за злочине муџахедина, почињене током 1992. и 1993. године на подручју Доње Биоче, Црног врха, Теслића и Подвележја над српским народом. Извори блиски полицији Републике Српске, тврде да се Барбароса тренутно налази у једном од

⁴³⁴ <http://www.politika.rs/scc/clanak/70980/Krvave-ruke-mudzahedina>

⁴³⁵ <http://www.veterani.rs/zlocini-nad-srbima/88-муџахедини-у-армији-бих>

⁴³⁶ https://sr.wikipedia.org/sr/Исламизам_у_Босни_и_Херцеговини

⁴³⁷ https://sr.wikipedia.org/sr/Абу_Абдел_Азиз

затвора у Саудијској Арабији.⁴³⁸

Муцахедин који се по избијању грађанског рата у Б и Х 1992. године прикључио исламским терористима и борио против војске Републике Српске је француски држављанин Кристифер Казе. У лето 1992. учествовао је у злочинима над Србима на Црном врху и позирао са одсеченом главом српског војника Благоја Благојевића. **Казе је у БиХ живео под најмање три имена и то Абу Цафер, Абу Ибрахим и Абу Мухамед и управо ти лажни идентитети помогли су му да се после низа разбојништва у Француској, које је изазвала “Рубешка група”, чији је био члан, илегалним каналима пребаци у БиХ.**⁴³⁹

У овом монструозном злочину над Србима на Црном врху учествовао је и Египћанин под псеудонимом **Абу Хамза ел Масри, право име је Мустафа Кемал Мустафа**, који је, као што је наведено, био радикални исламиста и који је вршио обуку муцахединске јединице у основној школи у Јабланици код Тешња и припремао их за будуће терористичке акције. То је био први муцахедински камп који никада није детаљно анализиран.⁴⁴⁰

Међународне антитерористичке истраге у Западној Европи и на Средњем истоку током новембра и децембра 2006. године, обновиле су питање о групама муцахедина који су се током рата у БиХ борили на страни Армије БиХ, следећи информације о све чешћем њиховом појављивању у појединим терористичким акцијама у западној Европи. Најтраженији терористи су ветерани рата у Босни и Херцеговини.⁴⁴¹

Истраживање о повезаности “јемењско-саудијске групе” у Босни и Херцеговини показује да је један бивши ветеран рата из БиХ знао и учествовао у припреми терористичких напада у Мостару, септембра 1997. године и 11. септембра 2001. године у САД – **Абу Зубаир ал-Халили. Његово право име је Мухамед Хајдар Замар, “Медвед”. Под псеудонимом Абу Зубаир ал-**

⁴³⁸ *Ibid*

⁴³⁹ “Откривен идентитет Муцахедина који је позирао са одсеченом српском главом”, СРНА, 27.08.2011.

⁴⁴⁰ “Законита екстрадиција Абу Хамзе Америци”, СРНА, 10.04.2012.

⁴⁴¹ Видети: Галијашевић, Цевад “Ера тероризма у Б и Х”, “Филип Вишњић”, Београд, 2007.

Халили идентификован је на једном јавно публикованом попису команданата јединице страних исламских добровољаца у БиХ.⁴⁴²

Једна од најпознатијих јединица јеменско-саудијских муџахедина борила се још 1992. године у околини Тешња, Добоја, Теслића и Маглаја. Из више извора који слове као пропагандни медији Ал Каиде, потврђено је да се у једној важној борби на овом подручју борио Абу Асим ал Меки, којег су амерички званичници описали као једног од 20 најтраженијих терориста. Реч је о борби у децембру 1992. године, за планински вис Бандера (Црни врх) код Тешња.⁴⁴³

У једном од чланака Мирослава Тохоља, министра информисања у ратним владама Републике Српске, наведено је да су српске јединице током борби за Црни врх, крајем 1992. пронашле списак команданата муџахединских јединица на коме су се налазили и имена Абу Асима из Меке и Абу Зубаира ал-Халилија. Међутим, обе особе са списка нађеног на Црном врху су идентификоване тек у антитерористичким истрагама после 11. септембра 2001. **Као Абу Асим из Меке идентификован је Мухамед Ал Хамати.** Први пут је идентификован на листи глобалних терориста и спонзора тероризма коју је америчко Министарство финансија објавило 12. октобра 2001. године.⁴⁴⁴

Наведен је и као власник “Al Hamati Sweets Bakery”, једног од три блокирана предузећа у Јемену чији је бизнис са медом описиван као “Параван за финансирање терористичких активности”. У истрагама које су у Немачкој и другим земљама вођене око хамбуршке ћелије Ал каиде и **Абу Зубаир ал-Халили је идентификован као Мухамед Хајдар Замар.**⁴⁴⁵

У извештају америчке владе наводи се да је у Босну као “продавач меда” путовао и Абу Зубеида, којег је америчка влада описала као шефа за регрутацију у камповима Ал Каиде. Овај Палестинац, рођен 1973. године у Саудијској Арабији, идентификован је под именом Заин ал-Абидин Мухамед Хусеин Тари.

⁴⁴² Исто

⁴⁴³ Исто

⁴⁴⁴ Исто

⁴⁴⁵ Исто

У једном америчком поверљивом истражном документу, чије је делове 09.01.2002. објавио “Los Angeles Times” наведено је да је Абу Зубеида, користио чак 37 лажних идентитета и пратеће лажне документе Турске, Египта, Јордана, Саудијске Арабије и вероватно Марока.⁴⁴⁶

Амерички истражни органи тврдили су да је директна веза са Бин Ладеном била улога “путујућих продавача меда” и уједно најбољи начин прикривања за ове терористе. Абу Зубеида се сумњичи и да је био директна оперативна веза између Осаме Бин Ладена и особа укључених у нападе 11. септембра 2001., укључујући и отмичаре авиона.⁴⁴⁷

Држављанство Б и Х има 741 особа афроазијског порекла које представљају озбиљну претњу за безбедност, а међу њима су многи повезани с тероризмом. Већина њих је држављанство добила на основу ратних заслуга у Армији БиХ и лажних података.⁴⁴⁸

Документа безбедносних агенција, којима располаже дневни лист “Глас Српске”, потврђују да је највише таквих особа из Сирије 108, Египта 87, Јордана 80, Судана 76, Алжира 75, Туниса 49, Турске 43, Либана 28, Ирака и Кувајта по 27, Палестине 26, Јемена 19, Саудијске Арабије и Марока по 18 и Либије 17.⁴⁴⁹

Алжирац Абдел Кадер Мокхтари, познатији као Абу Мали, који је за време рата у БиХ био један од команданата озлоглашеног одреда “Ел муцахедин” познат је по стравичним злочинима над заробљеним српским цивилима и војницима у селу Возући код Завидовића 10. септембра 1995.године. За време рата и непосредно након рата у БиХ бошњачке власти издале су Абу Малију најмање два пасоша с различитим именима. Експерт за тероризам Џевад Галијашевић навео је да је први пасош Абу Малију издат 04. септембра 1995. године, са ознаком БХ 540623, на име Халид ибн Абдулах, а други под бројем

⁴⁴⁶ Исто

⁴⁴⁷ Исто

⁴⁴⁸ http://www.glassrpske.com/novosti/vijesti_dana/EKSKLUZIVNO-Stotine-mudzahedina-i-terorista-ima-drzavljanstvo-BiH-I/lat/173730.html

⁴⁴⁹ Ibid

0857563 издат је 06. априла 1999. године на име Халид Ћатић.⁴⁵⁰

Галијашевић је рекао да је Абу Мали за време и после рата у БиХ био оперативна веза високог функционера СДА Шемсудина Мехмедовића, преко којег су први муџахедини и стигли у Босну и Херцеговину и добијали држављанство БиХ. Он је подсетио да је Абу Мали командовао операцијом напада на Возућу⁴⁵¹ и био главни координатор заједничког деловања муџахедина и НАТО снага које су десет дана пре почетка напада интензивно бомбардовали положаје војске Републике Српске 1995. године, магацине и складишта наоружања и војне опреме, командне центре и радио-релејне уређаје на подручју целе Републике Српске.⁴⁵²

У књигу држављана БиХ уписан је и **Египћанин Саид Серор, познат као Абу Мина**, један од најекстремнијих припадника одреда "Ел Муџахедин" из састава Трећег корпуса Армије Републике Босне и Херцеговине.⁴⁵³ Абу Мина је иначе био задужен за безбедност и специјалне задатке у одреду Ел Муџахид, а касније у заједници Бочиња. Абу Мина је убиства извршавао моторном тестером и великим ножем. Али Хамад, који је био оперативац Ал Каиде у Б и Х, а касније и терориста покајник, терети Абу Мину и за убиство једног четрнаестогодишњака на подручју Орашца где се изводила војна обука будућих припадника одреда "Ел Муџахедин".⁴⁵⁴ Хамад даље наводи да је Абу Мина убијао заробљене Србе у Завидовићима. "Пред постројеним муџахединима он је Србима секао главе. Секао је живе људе моторном тестером,

⁴⁵⁰ <http://www.srna.rs/novosti1/349206/galijasevic-da-li-je-umro-abu-mali-.htm>

⁴⁵¹ „Политика“ је 12. септембра 2009 године објавила чланак „Путем слободе и спаса“ у коме је писало да је три стотине Возућана учествовало у походу путем дугим тридесетак километара, са којим је јавност подсећана на злочине које су починили муџахедини на Озрену у јесењој офанзиви 1995 године. У овој офанзиви на борце ВРС и српски народ, кренуло је двадесет три хиљаде војника Другог и Трећег корпуса армије БиХ. У саставу муслиманских јединица учествовали су и муџахедини. Жртава је на Озрену било више стотина убијених и на зверски начин уморених људи. За судбину 194 борца није се ништа знало до марша "Путеви слободе и спаса" септембра 2009 године. <http://www.veterani.rs/zlocini-nad-srbima/88-муџахедини-у-арм-бихији>

⁴⁵² <http://www.srna.rs/novosti1/349206/galijasevic-da-li-je-umro-abu-mali-.htm>

⁴⁵³

http://www.mojenovosti.com/lat/index.php?option=btg_novosti&catnovosti=0&idnovost=7811&Sirijski-spijun-u-Visokom

⁴⁵⁴ <http://www.pressonline.rs/info/politika/56099/nabijali-smo-zarobljene-srbe-na-kolac.html>

наређивао нам да набијамо заробљенике на колце и да их остављамо да умиру у највећим мукама".⁴⁵⁵

Поред њих, ту је још **Тунижанин Карај Камел бин Али, такође познат као Абу Хамза,**⁴⁵⁶ који је био припадник јединице “Ел Муџахедин”, која се, као што је наведено, борила на страни Армије Босне и Херцеговине и која је била састављена од муџахедина из арапских земаља. Држављанство Босне и Херцеговине, добио је на основу брака са држављанком Босне и Херцеговине, а које му је одузето 2007. године због више тешких кривичних дела.⁴⁵⁷

Део гробља у насељу Грм надомак Зенице посебно је ограђен. Мале беле камене коцке не садрже имена сахрањених. Познато је да су ту тела муџахедина из Либије, Саудијске Арабије, Туниса, Алжира и Египта, који су ратовали на страни Армије РБиХ, пише Журнал.ба. Ништа не би значило да су уписани њихови ратни надимци: Абу Харис, Абу Хаман, Абу Зијад, Абу Абдурахман и Абу Хуреја. Управо питање њиховог стварног идентитета јесте један од главних разлога зашто се ни хашки Трибунал, а ни тужилаштва у БиХ нису подробније упуштала у истрагу о ратним злочинима који су починили борци из афроазијских земаља, који су били углавном сконцентрисани у одреду “Ел Муџахедин”, односно да утврде ко је тачно убијао цивиле и заробљенике.⁴⁵⁸

Као што је већ наведено, има на десетине примера вишеструких идентитета које су користили муџахедини по доласку у БиХ. Неки су показивали лажне документе, многи су у одред “Ел Муџахедин” приступили без документа, на списковима су били под лажним именима на основу којих су неки и добијали држављанство БиХ. Овде је дакле, наведена тек мала илустрација зашто би била отежана истрага о ратним злочинима припадника “Ел Муџахедин”, да је уопште и покренута.⁴⁵⁹

⁴⁵⁵<http://www.veterani.rs/zlocini-nad-srbima/88-муџахедини-у-армији-бих>

⁴⁵⁶

http://www.mojenovosti.com/lat/index.php?option=btg_novosti&catnovosti=0&idnovost=7811&Sirijski-spijun-u-Visokom

⁴⁵⁷ <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/abu-hamza-deportiran-u-tunis>

⁴⁵⁸ <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Mudzahedini-u-BIH-sverceri-spijuni-placenic-i-teroristi/341885>

⁴⁵⁹ Ibid

Држављанство Босне и Херцеговине још поседује и велики број терориста који се налазе на америчким црним листама. Документа БиХ добијали су пријављивајући лажна места пребивалишта, на адресама где се налазе амбасаде, државне институције и верски објекти.⁴⁶⁰

Имајући у виду да су више од половине броја терориста “Ал каиде”, који су после 2000. године извели спектакуларне терористичке акте широм света, као организатори или део непосредних извођача, чинили муџахедини који су учествовали у цихаду у Босни, сувишно је оцењивати значај геополитичког превида у овом делу Европе. Посебно стога што се међународне мировне снаге у Босни после 1995. године нису доследно ангажовале да сви увезени муџахедини напусте тај простор, како је записано у једном од чланова Дејтонског мировног споразума, те је тако ова микролокација постала сигурна база Бин Ладенових терориста.⁴⁶¹

Амерички стручњак са исламски тероризам, Еван Ф. Кофман (Evan F. Kohlmann), сматра да је Ал Каида искористила распад Југославије и рат у Босни и Херцеговини да би у Федерацији Босне и Херцеговине основала инфраструктуру за ширење своје мреже у Европи и напад на Сједињене Америчке Државе. Активности Ал Каиде су повезане се већим бројем организација са седиштем у арапским земљама које су као параван користиле добротворни рад и на тај начин финансирале цихад, исламски тероризам и муџахедине. Ове организације су се, између осталог, бавиле и издавањем докумената терористима који су учествовали у највећим нападима широм света, а од којих су већина ветерани рата у Босни и Херцеговини.⁴⁶²

6.1.2. Косово и Метохија

“Транснационалне терористичке активности су у последњој деценији XX века биле веома честе на просторима бивше Југославије. То су терористи и групе који су без знања својих влада дошли на Космет и друге крајеве региона,

⁴⁶⁰ http://www.glassrpske.com/novosti/vijesti_dana/Mozak-napada-na-SAD-11-septembra-ima-drzavljanstvo-BiH-V/lat/174171.html

⁴⁶¹ Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”, ФЦО, Београд, 2005, стр.42.

⁴⁶² <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/1439767/posts>

сматрајући да су им Срби и Црногорци највећи противници. С тим циљем су све своје активности усмерили на разбијање српске територије уз примену активности које су забрањене међународним правом. Велики утицај терористи су извршили на локално шиптарско становништво и на већ формирану “ОВК”. Како у Чеченији, Авганистану, Босни и Херцеговини, Саудијској Арабији, (у то време) најмоћнији терориста на свету Осама Бин Ладен⁴⁶³ разгранао је своју исламску терористичку организацију Ал Каида у Албанији, али и на Косову и Метохији. О томе су постојале одређене претпоставке до јуна 1998. године, док нису агенти ЦИА открили да у Албанији делује ћелија исламских милитантних фундаменталиста којима је лично руководио Осама Бин Ладен”.⁴⁶⁴

Обавештајни кругови у Албанији потврдили су снажно присуство Бин Ладенове мреже у овој земљи, као и присуство четири групе “ратника цихада” (из Египта, Саудијске Арабије, Алжира, Туниса и Судана) на северу Албаније и њихово учешће у сукобима на КиМ, у редовима “ОВК”.⁴⁶⁵

Кампови за обуку терориста на северу Албаније створени су на самом почетку распада Југославије. Њихов основни циљ био је обука и убацивање терориста у Србију, поготову на Космет.⁴⁶⁶

Постоје бројни докази о томе да је у периоду од 1991. до 1998. године велику улогу у оснаживању терористичке ОВК имао вођа исламистичког терористичког колективитета “Ал Каида” и његови најближи сарадници. Више хиљада Албанаца из Србије (са Космета) у том периоду је завршило војно-терористичку обуку у Албанији, коју је углавном финансирала “Ал каида”. На такво њихово ангажовање упозорио је тадашњи шеф обавештајне службе Албаније Фатос Клоси, изјавивши: “Када је Бин Ладен посетио Албанију 1994. године, наводно за челу издашне хуманитарне акције за помоћ сиромашним Албанцима и онима на Косову, он је у ствари оформио терористичку мрежу која

⁴⁶³ Према потерници ФБИ псеудоними Бин Ладена били су: Усама бин Мухамед бин Ладен, Шеик Осама бин Ладен, Принц, Емир, Абу Абдала, Муцахедин Шеик, Хаџ, Директор. Гађиновић, Радослав, “Тероризам”, op.cit, 2005, стр.391.

⁴⁶⁴ Исто, стр.253-254.

⁴⁶⁵ “Sunday Times”, 29.11.1998.

⁴⁶⁶ Зиројевић Фатић, Мина, “Тероризам”- Међународни поглед, op.cit., 2014, стр.47.

оперише из Албаније, а регрутовао је и борце за сукобе на Косову 1999.године”. Тадашњи шеф албанске дипломатије Паскал Миљо, у интервјуу листу *Коха јоне* (август 1998. године), изјавио је да је “Албанија постала стециште исламских фундаменталиста, који, у сарадњи са елементима у земљи, али и шире, желе да дестабилизују земљу.”⁴⁶⁷

О томе да су се припадници ОВК обучавали у камповима које је водио тадашњи исламистички вођа Осама бин Ладен, писао је *Вашингтон пост* (4. маја 1998), позивајући се на изворе из америчких обавештајних служби.⁴⁶⁸

Албанска емиграција у Швајцарској, Немачкој, Белгији, Холандији, као и САД, деловала је преко више илегалних екстремних организација, које су регрутовале Албанце и упућивале их на Косово и Метохију, ради приступања ОВК, док су поједине организовале, на територији наведених земаља и у Албанији, центре за војну и терористичку обуку већ регрутованих лица.⁴⁶⁹ Овде је, дакле, реч о терористичкој групи муслиманских екстремиста чији су припадници у јулу 1998. године, приликом покушаја илегалног убацивања из Албаније у српску покрајину Косово и Метохију разбијени, а многи и убијени. Установљено је да је међу убијеним терористима њих петнаест из Саудијске Арабије, Јемена и Македоније. Анализом дневника вође поменуте групе муцахедина, Алије Рабитија, више се сазнаје о функционисању једног канала и регрутовање и убацивање тих злочинаца на Косово и Метохију. Наиме, њих је исламистичка организација прикупила у Немачкој. Алија Рабити их је преузео 3. јула у Минхену од извесног Баба Хација, а потом су у седам аутомобила кренули ка Италији. Из луке Бари су бродом кренули у Драч (Албанија), где су стигли 05. јула и састали се са муцахединима који су стигли из Швајцарске (било их је 50). Потом су пребачени на север Албаније у градић Тропоја, одакле су покушали да се илегално пребаце у Србију.⁴⁷⁰

У Вашингтону је одјекнула али се брзо и изгубила, изјава директора Института за стратешке студије Грегорија Коплија, према којој једна од 16 тајних

⁴⁶⁷ Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”, ФЦО, Београд, 2005., стр.212.

⁴⁶⁸ Исто,стр.213.

⁴⁶⁹ “Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији”, 2003.стр.38.

⁴⁷⁰ Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”,ФЦО, Београд,2005., стр.41.

служби САД на северу Албаније и даље обучава терористе, које потом шаље на Косово и у Рашку област. Грегори Копли је навео да поседује доказе о повезаности албанских терориста и Ал Каиде. Генерал Галоа, у анализи кризе на Балкану, навео је да су САД, Немачка и Турска наоружавале шиптарске терористе обећавајући им независност. О томе су писали многи војни стручњаци и аналитичари.⁴⁷¹

Фанатични исламски борци из Авганистана, Алжира⁴⁷², Египта, Чеченије, Ирана и других земаља били су укључени у командне саставе штабова “ОВК” на КиМ. У одређеним случајевима, ова радикално оријентисана и високо професионално обучена лица, формирала су самосталне јединице ангажоване на специјалним борбеним и тактичким задацима. Непосредно су учествовали у чишћењу терена, киднаповању грађана и припадника полиције, суровим мучењима и ликвидацијама. Такође су били ангажовани и као инструктори специјалистичке обуке неких формација “ОВК”.⁴⁷³

“На подручју Дренице у саставу “ОВК”, од маја до јула 1998. године, деловала је комбинована муџахединска јединица “Абу Бекир Сидик” Активности јединице “Абу Бекир Сидик”, набавку и илегално допремање оружја, финансирале су организације из Зенице (БиХ), “Исламски биро центар”, чији је оснивач и руководилац Абдулах Дуџајман⁴⁷⁴ из Саудијске Арабије и Активна исламска организација (АИО). У саставу поменуте јединице било је 115 муџахедина, а међу њима око 40 страних држављана (10 из Саудијске Арабије, 2 из Египта, 4 из Албаније, 2 из Енглеске и по један из Ирске и Шкотске, а остали су били држављани Македоније и БиХ.⁴⁷⁵ Пристигли су појединачно и групно

⁴⁷¹ “Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији”, 2003, стр.38.

⁴⁷² Алжирски држављанин Цамер Лармани звани “Абу Мусаб”, који је за време оружаних сукова на КиМ, био један од главних инструктора јединице “Абу Бекир Сидик”, својевремено је студирао у Београду, али је почетком деведесетих ухапшен као припадник верско-терористичке организације “Фронт исламског спаса”. Извештај Владе Републике Србије, “Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији”, 2003.стр. 44.

⁴⁷³ Исто,стр.41.

⁴⁷⁴ Током оружаних сукоба у Б и Х, учествовао је активно у борбама у саставу јединице “Ел Муџахедин”. Постоје индиције да је сарађивао и са Осама Бин Ладеном (извесна сазнања указују да се иза имена Абдулах Дуџајман крио Осама Бин Ладен). Исто, стр.42.

⁴⁷⁵ Исто

преко Албаније, Македоније и Бугарске. Закључивши, међутим, да су терористичке банде “ОВК” поражене, командант Екрем Авдија⁴⁷⁶ или Абу Сукеик је распустио своју муџахединску јединицу 31. јула 1998. године. Преживеле муџахедине из других држава (око тридесет) **илегално** је пребацио у Албанију, док је он сам, са шесторицом Албанаца, покушао да побегне у Македонију, али су били ухапшени”.⁴⁷⁷

Укупан број муџахедина који су били у саставу “ОВК” и места на Косову и Метохији у којима су деловали тешко је установити. Међутим, стравични злочини у многим местима указују на то да њихов број није био мали.⁴⁷⁸

Албаније је супротно резолуцијама СБ УН бр. 2131 од 21.12.1965; Рез. Бр. 2625/25 од 24.10.1970, Рез. Бр.2734/25 од 16.12.1970... прикупљала, обучавала, опремала (центри за обуку били су у албанским градовима Тирана, Бајрам Цири, Круму, Куксу, Пишкопеји, Сурели,Тропоји...) и убацивала велики број терориста на територију СР Југославије, чији је задатак био убијање људи, уништавање материјалних добара и општа дестабилизација стања у држави. Савет безбедности је након очигледне примене међудржавног тероризма од стране Албаније донео рез.1160, којом наређује Албанији да обустави убацивање терориста, војне опреме и наоружања на територију СР Југославије. Ту резолуцију Албанија није поштовала. Напротив, након њеног доношења интензивирао се албански међудржавни тероризам против СР Југославије.⁴⁷⁹

Албански терористи - организовани у терористичке групе, јачине од три до неколико десетина лица – убацивани су из Албаније на Космет са задатком да изводе акције насиља против неалбанског живља, али и против Албанаца лојалних матичној држави Србији, односно СРЈ, као и против припадника МУП-а Србије и Војске Југославије. Све до 1997. године насиље албанских терориста

⁴⁷⁶ Екрем Авдија звани “Абус Акеј” из Косовске Митровице након завршене медресе у Приштини, као стипендиста Саудијске Арабије 1990. године примљен је на Теолошки факултет у Медини. Учествовао је у оружаним сукобима у Б и Х. Завршио је војну обуку у наставном центру за регрутацију муџахедина “Абу Бекир Сидик”, у Јабланици код Тешња (БиХ), као и обуку у кампу “Хост”, у Авганистану, где је научио да рукује лаким пешадијским наоружањем и вештину војне тактике. Исто, стр.47.

⁴⁷⁷ Мијалковски, Милан и Дамјанов, Петар, “Тероризам албанских екстремиста”, Новинско-издавачки центар “Војска”, Београд, 2002, стр.109.

⁴⁷⁸ Исто

⁴⁷⁹ Гађиновић, Радослав, “Тероризам”, op.cit., 2005, стр.220-221.

против СРЈ на Космету није било таквог обима и јачине да је представљало озбиљну опасност по безбедност виталних вредности СР Југославије. На то указују и статистички подаци: од 1991. до краја 1997. године албански терористи су извели “само” 134 акта насиља. Међутим, и у том раздобљу власти Албаније и албански терористи са Космета улагали су велике напоре да успоставе поуздане канале за прелазак југословенско-албанске границе како би несметано **илегално убацивали терористе из Албаније у Југославију**. Наиме, од 01. јануара 1992. године до 31. децембра 1997. године албански терористи су 27 пута оружаном нападом на припаднике Војске Југославије који су обезбеђивали југословенско-албанску границу, од тога су 24 пута напали граничне патроле које су их спречавале да се из Албаније насилно убаце у Југославију.⁴⁸⁰

Хронологија сукоба на граници Југославије и Албаније:

Трећег априла 1992. године у рејону карауле “Морина”, док су *два илегалца* покушавала да уђу у Југославију, са територије Албаније отворена је ватра из стрељачког наоружања на наше граничаре. Припадници Војске Југославије, бранећи се од нападача, убили су једног терористу, а други је успео да се врати у Албанију.⁴⁸¹

Дана 09. маја 1995. године у рејону карауле “Крстац” догодио се **гранични сукоб**. Наиме, граничари ВЈ уочили су четири албанска цивила који су покушали да **илегално пређу границу** и уђу на српску територију. После упозорења српских граничара, отворили су ватру из аутоматског оружја, али су се после адекватног одговора наших граничара морали повући на своју територију.⁴⁸²

Следећи гранични сукоб у рејону карауле “Крстац” догодио се 13. маја 1995. године, када су два албанска држављана, од којих је један био наоружан ловачком пушком, прешли југословенско-албанску границу и ушли на територију СРЈ. Граничари ВЈ су их упозорили да се налазе на територији СРЈ и захтевали

⁴⁸⁰ Мијалковски, Милан и Дамјанов, Петар, “Тероризам албанских екстремиста”*op.cit.*, стр.60-61.

⁴⁸¹ Исто,стр.77.

⁴⁸² https://sr.wikipedia.org/sr/Сукоби_на_граници_Југославије_и_Албаније

да стану. Међутим, уместо да се повинују упозорењима и командама граничара, **илегалци** су покушали да се супротставе. Један ид њих је запуцао у правцу српских граничара који су, у складу с правилима граничне службе, узвратили ватром.⁴⁸³

У току 1997. године лакши или тежи гранични инциденти били су много учесталији. Све је већи број и покушаја **илегалних прелазака** из Албаније у Југославију. **Међу илегалцима**, како се касније показало, било је и терориста који су завршили обуку у неком од кампова у Албанији.⁴⁸⁴

“Албански терористи су 21. јуна 1997. године у два наврата покушали да из Албаније насилно уђу у СР Југославију. Гранична патрола са карауле “Ћафа Прушит” је у 21,30 сати 150 метара у дубини наше територије открила петочлану терористичку групу. После отварања ватре четворица су се предала, а један је успео да побегне у Албанију.

Исте ноћи у 3,15 сати, терористичка група од десетак лица, приликом покушаја **илегалног убацивања из Албаније у СРЈ**, напала је патролу Војске Југославије са карауле “Горожуп” и ранила војника Предрага Салипуровића.

На патролу Војске Југославије са карауле “Ћафа Прушит” поново је 01. августа те године изведен оружани напад, који је трајао пет сати. Граничари Војске Југославије су тог дана у 21,55 сати уочили у граничном појасу **две групе илегалних прелазника**. У свакој је било по десетак терориста. Једна група се кретала са југословенске стране према албанској територији, а друга са територије Албаније према државној граници. У тренутку када је командир патроле Војске Југославије захтевао да се **илегални прелазници** зауставе, на патролу су отвориле ватру обе терористичке групе. Накнадно је установљено да су терористи из СРЈ намеравали да преузму робу (десетак коња натоварених оружјем и муницијом). Током увиђаја је утврђено да су, у том оружаном нападу на Војску Југославије, убијена двојица терориста.”⁴⁸⁵

⁴⁸³ Ibid

⁴⁸⁴ Ibid

⁴⁸⁵ Мијалковски, Милан и Дамјанов, Петар, “Тероризам албанских екстремиста” op.cit., стр.77-78.

У току 1998. године, на Косову и Метохији дошло је до највећег броја граничних инцидената приликом покушаја терористичких група ОВК да носећи велике количине оружја и војне опреме, **илегално** пређу на Космет из Албаније, у којој су се иначе налазиле њихове базе и центри за терористичку обуку. Браниоци границе су ефикасно спречавали те покушаје упада терористичких банди у чијим редовима је било често и доста муџахедина и плаћеника из западноевропских и арапских земаља.⁴⁸⁶

Дана 23.04.1998. године, на подручју карауле “Кошаре” наоружана **илегално-терористичка група** од око 200 лица извршила је прелазак југословенско-албанске границе. Иста је одбила да се заустави на знак граничних органа и отворила је ватру. Гранични органи узвратили су ватром и том приликом су убијена 22 терориста, а два су заробљена. У току претреса терена пронађена је већа количина наоружања и војне опреме. Само четири дана након тога (27.04.1998.) на подручју карауле “Горожуп” (гранични камен Д-5/1), на територију СРЈ ушла је наоружана група која је са 6 рафала из аутоматског оружја дејствовала по територији СР Југославије. У току повлачења, у правцу граничних органа бацила је три ручне бомбе, а затим се група повукла на територију Албаније. Истог дана, на подручју карауле “Генерал Павле Илић”, на објекту Вокса (тригонометар 1441) извршен је терористички напад диверзантско-терористичке групе на органе обезбеђења државне границе СР Југославије. У том нападу су лакше рањена два српска војника, а убијена су тројица терориста, четворица су рањена и заплењена је већа количина наоружања и војне опреме.

Илегални преласци међудржавне међе нарочито су се појачавали током летњих месеци:

Дана 08.06.1998. године код граничног камена Д-2/3, на подручју карауле “Дејан Радановић”, са територије Републике Албаније убачена је већа диверзантско-терористичка група која је отворила ватру на граничне органе. Гранични органи су узвратили ватром и том приликом је погинуо један терориста, а остатак групе се разбежао према албанској граници. Војни извори су потврдили

⁴⁸⁶ https://sr.wikipedia.org/sr/Сукоби_на_граници_Југославије_и_Албаније

да је, између осталог, заплењен један бестрајни топ, 13 митраљеза, 10 ручних бацача, три зоље, 60 аутоматских пушака и два ручна лансера ракете типа армбруст у оригиналном, немачком паковању.⁴⁸⁷

Дана 16.06.1998. године, на подручју граничног камена Ц-2, подручје карауле “Кошаре”, из Републике Албаније **наоружана диверзантско-терористичка група илегално је прешла југословенско-албанску границу** и одбила да се заустави на знак упозорења наших граничних органа. Органи обезбеђења убили су једног члана диверзантско-терористичке групе, док се остатак разбежао преко државне границе у Републику Албанију. Наредног дана 17.06.1998. године, на подручју камена Ц-2 карауле “Ђеравица” наоружана диверзантско-терористичка група са територије Републике Албаније прешла је на територију СР Југославије. Наишла је на граничне органе Војске Југославије и отворила ватру на њих. Органи обезбеђења државне границе узвратили су ватром и при томе убили 5 терориста. Остатак групе повукао се на територију Републике Албаније, уз ватрену подршку са албанске стране. После осам дана (25.06.1998.) у подручју граничног камена Ц-2, код карауле “Кошаре” из Републике Албаније **илегално је прешла југословенско-албанску границу** диверзантско-терористичка група састављена од 8 лица (држављана Р. Албаније) и отворила ватру на органе обезбеђења државне границе који су узвратили ватром и при томе убили двојицу терориста, а заробили шест терориста и већу количину наоружања.

Последњи напади албанских терориста у 1998. години на припаднике ВЈ догодили су се у периоду од 04.12. - 26.12.1998.године:

Дана 04.12.1998. године у близини карауле “Морина” на југословенско-албанској граници, западно од Ђаковице, десетак наоружаних Албанаца који **су илегално ушли на југословенску територију** отворили су ватру на југословенске граничаре. Следећег дана југословенски граничари су на месту инцидента пронашли део војне опреме коју су нападачи бацили приликом бекства. Приликом следећег терористичког напада 14.12.1998. године који се догодио на органе обезбеђења југословенске државне границе у рејону караула

⁴⁸⁷ Ibid

“Горожуп” и “Ликен” на планини Паштрик, није било погинулих ни рањених припадника Војске Југославије, а редови терориста су знатно проређени. Зауостављајући фанатичне и више пута понављане покушаје убацивања на државну територију СРЈ, припадници граничних јединица ВЈ су ликвидирали 36, ранили 12 и ухапсили 9 терориста, међу којима су биле и две жене са ознакама ОВК. На месту инцидента пронађено је 250.000 марака намењених финансирању ОВК.⁴⁸⁸

Дана 26.12.1998. године већа група терориста покушала је у рејону карауле ”Врбница” да **илегално пређе у Југославију**. Ватрена подршка пружена им је из Албаније. Југословенски граничари су одговорили су на ватру и приморали терористе на повлачење у Албанију. Повређених припадника Војске Југославије у том нападу није било.⁴⁸⁹

Масовне терористичке активности милитантног дела шиптарског сепесионистичког покрета и претња унилатералном војном интервенцијом снага НАТО и подршци том тероризму у току 1998. године, уз потпуну нужну и неизбежну одбрану суверенитета и територијалне целовитости Србије и СРЈ, од стране њених одбрамбених потенцијала, довели су кризу у овој српској покрајини, у центар светских збивања. Космет се нашао у том епицентру светске јавности, свакако не вољом становништва које тамо живи, него хтењем креатора новог светског поретка.⁴⁹⁰

Покушаји насилних илегалних прелазака албанских терориста на територију СРЈ из Републике Албаније настављени су и за време НАТО агресије на СРЈ. С тим у вези навешће се неколико карактеристичних случајева:

“Са територије Републике Албаније извршен је 10. априла артиљеријски напад на граничну караулу Војске Југославије, Кошаре, уз истовремени покушај убацивања веће наоружане терористичке групе из Републике Албаније на

⁴⁸⁸ Ibid

⁴⁸⁹ Ibid

⁴⁹⁰ Вилић, Душан и Тодоровић, Бошко, “Тероризам и нови светски поредак”, Графомарк, Београд, 1999, стр.22.

територију Савезне Републике Југославије. Овај драстичан пример кршења граничног режима од стране Републике Албаније не може се другачије окарактерисати него као покушај агресије на Савезну Републику Југославију.

Граничне јединице Војске Југославије успешно су одбиле (12. априла) напад више стотина припадника терористичке “ОВК” приликом покушаја да продру у Југославију западно од Ђаковице, у рејону караула “Кошаре” и “Морина”. Убијено је више од 150 терориста, а остали су натерани на бег у Албанију. Моторизована јединица Војске Југославије из Призрена, упоредо са одлучном одбраном југословенско-албанске границе, успешно је уништавала остатке разбијених тзв. бригада “ОВК” на простору Призрен-Сува Река. У зони одговорности те јединице агресор је веома често хеликоптерима “апач” нападао југословенске карауле и тако стварао услове терористичким бандама да се убацују на југословенску територију. У томе, су међутим, оне ретко успевале. Тако је, средином априла, потпуно уништена већа група терориста која је покушала да повреди наш гранични простор у рејону карауле “Ћафа Прушит”.⁴⁹¹

Током априла и маја терористичке банде “ОВК”, ојачане одредом “Ел муцахедин” из Босне и Херцеговине, непрестано су кидисале на границу СРЈ, покушавајући да створе мостобран са којег би наставиле продор у унутрашњост Косова. Међутим, јединице Приштинског корпуса, натчовечанским напорима и умешним дејством, одбиле су напад терориста зауставивши их на државној граници и наневши им огромне губитке. Само у рејону карауле “Горожуп” избациле су из строја око петсто терориста. После неславног слома терористичке “ОВК”, њене хорде нису више биле у стању да изводе нападе на саставе Војске Југославије, све док нису средином јуна те године (1999), на тенковима и оклопним транспортерима КФОРА, ушле на Косово и Метохију.⁴⁹²

⁴⁹¹ Мијалковски, Милан и Дамјанов, Петар, “Тероризам албанских екстремиста” op.cit., стр.158-159.

⁴⁹² Исто, стр.159.

6.2. Терористичке операције у Руској Федерацији

Простор Чеченије, нарочито главни град Грозни, били су поприште бројних војних сукоба између Руске војске и чеченских терористичких организација. Иако се сматрало да је то унутрашњи сукоб у оквиру Руске федерације, овде је дошао велики број муџахедина из страних земаља.⁴⁹³ Према америчким обавештајним изворима неке чеченске терористичке групе биле су повезане са Ал Каидом. Амерички амбасадор у Русији јавно је признао да су одавно познате чињенице да Осама бин Ладен и друге терористичке организације распламсавају сукобе у Чеченији, као и да странци командују чеченским сепаратистичко-терористичким групама.⁴⁹⁴

Саудијац Самир Салех Абдулах ал-Сувалиам, познатији под псеудонимом Ибн ал-Хатаба, а такође познат и као Хабиб Абдул Рахман, био је један од првих ученика Осаме бин Ладена, чију је финансијску подршку имао све до смрти 2002. године. Они су заједно ратовали против Совјетске окупације Авганистана. Хатаб се борио за независност Чеченије на страни чеченских терориста у Првом и Другом чеченском рату.⁴⁹⁵

Он је дошао у Чеченију 1995. године, а већ наредне године именован је у шефа центра за војну обуку терориста, а потом и заменика Шамила Басајева, једног од команданата чеченских сепаратиста, те команданта исламске интернационалне бригаде (ИИПБ). Руској јавности је постао познат у априлу 1996. године, после уништавања колоне возила 245. моторизованог стрељачког пука у клисури Јарисмарди, у јужној Чеченији. Према руским изворима, тада је убијено 53, а рањено 52 руских војника и официра. У августу 1999. године предводио је са Басајевим упад терориста у Дагестан. То је био непосредни повод за Други чеченски рат. Руска федерална служба сигурности (ФСБ) сматрала је да је Хатаб био главни организатор бомбашких напада на стамбене зграде у Москви

⁴⁹³ Гаћиновић, Радослав, “Тероризам”, *op.cit.*, 2005, стр.385.

⁴⁹⁴ Група аутора, “Амнезија јавности – од пропаганде до тероризма”, Графо-Комерц, Београд, 2004, стр.263.

⁴⁹⁵ <https://moneyjihad.wordpress.com/2013/04/21/ibn-al-khattab-the-bin-laden-of-chechnya/>

1999. године.⁴⁹⁶

Хатаб је умро две године после догађаја код Улус Керта (октобар 2000.), када му је 19. марта 2002. курир донео писмо, које је претходно ФСБ намазао отровом. Његову улогу преузео је **Саудијац Абу ал-Валид**,⁴⁹⁷ који је такође, стекао терористичко искуство у Авганистану, у периоду док су тамо на власти били талибани. Почетком 1997, заједно са Хатабом, стигао је у Чеченију, где је потом организовао и руководио логорима за обуку терориста. Према Александру Пикајеву из московског Института за глобалну безбедност, у чеченском терористичком покрету постојале су три струје, а да је трећа најопаснија била, под командом Абу ал Валида. Чинили су је углавном муџахедини из арапских земаља и била је повезана са терористичким колективитетом “Ал каида”.⁴⁹⁸

Доказано је да се Абу ал Валид директно ангажовао у припремању терористичког напада на московско позориште Дубровка у октобру 2002, који је окончан убиством 129 цивила и 42 терориста самоубица. Средином 2003. године Валид је посредством телевизијске станице “Ал Џазира” наговестио преношење насиља са Северног Кавказа на друге делове руске територије.⁴⁹⁹ Абу ал-Валид ликвидиран је 2004. године у оружаном обрачуна са руским трупама.⁵⁰⁰

Руске безбедносне снаге убиле су у Чеченији 11.04.2011. године једног од команданата побуњеника на Северном Кавказу, саудијског оперативца, познатог по **ратном имену Моганед**, саопштио је руски Комитет за борбу против тероризма. Моганед је био представник Ал Каиде у овој кавкаској републици и организатор самоубилачких напада у Русији последњих година. Он је у Чеченији боравио још од 1999. године. Чеченско министарство унутрашњих послова саопштило је да је његово право име **Калед Јусеф Мухамед ал Емират**, рођен 1969. године.⁵⁰¹

⁴⁹⁶ <https://www.scribd.com/doc/98120089/Bitka-Kod-Ulus-Kerta-Heroji-Sa-Kote-776>

⁴⁹⁷ Његово право име је Абд Ал-Азис бин Саид Ал Саид Ал-Хамди,
<https://en.wikipedia.org/wiki/>

⁴⁹⁸ Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”, ФЦО, Београд, 2005, стр.223.

⁴⁹⁹ Исто

⁵⁰⁰ <https://www.scribd.com/doc/98120089/Bitka-Kod-Ulus-Kerta-Heroji-Sa-Kote-776>

⁵⁰¹ <http://www.slobodnahttp://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/132683/Ubijen-vodja-Al-Kaide-na->

Убијени терориста, под именом **Догер Севдет**, био је турски држављанин који је узео **ратничко име Абдулах Курд** и био је изасланик Ал Каиде у северном Кавказу, наведено је у саопштењу које су пренеле руске агенције. У саопштењу је наведено да Севдет, који је дошао у регион 1991. године, учествовао у планирању бројних терористичких аката и напада на припаднике јавних и безбедносних служби Русије.⁵⁰²

Руске власти су изнеле податак да се у турском пасошу Севдета биле визе за Грузију, Азербејџан и Пакистан. Севдета су убиле руске снаге безбедности у окршају у региону Веденск у Чеченији. Севдет је заменио Моганеда и постао је вођа побуњеника у северном Кавказу, а убијен је две недеље након Моганедовог убиства.⁵⁰³

6.3. Терористичке операције у САД

У последњој деценији 20. века створена је глобална неравнотежа у свету, јер се распао војно-политички савез Варшавски уговор, а једина суперсила-Сједињене Америчке Државе у толикој мери је оснажила, да је њена оружана моћ надмашила снагу свих осталих светских сила. У таквој безбедној ситуацији по безбедност Сједињених Америчких Држава од стране једне или друге групе држава, терористички мултинационални исламистички колективитет “Ал каида” усудио се да нападне моћне Сједињене Америчке Државе на њиховом тлу, односно зграду Светског трговинског центра у Њујорку – делимично успешно 1993. године, а потпуно успешно 2001. године.⁵⁰⁴

Другу по величини грађевину у свету, комплекс од шест небодера, међу којима су и два са 110 спратова, познату као Светски трговински центар у Њујорку, 26. новембра 1993. године потресла је експлозија од које је страдало 7.000 људи и рањено више од 1.000. Установљено је да је експлодирао комби напуњен експлозивом. Главни организатор овог терористичког акта био је Рамзи Јусуф из Пакистана. Јусуф је неколико сати после експлозије одлетео из Сједињених

Severnom-Kavkazuvropa.org/archive/news/20110422/500/500.html?id=9502198

⁵⁰²<http://www.naslovi.net/2011-05-04/b92/u-ceceniji-ubijen-clan-al-kaide/2515441>

⁵⁰³ Ibid

⁵⁰⁴ Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”, ФЦО, Београд, 2005, стр.17.

Америчких Држава за Пакистан.⁵⁰⁵

Рамзи Јусуф и његов пријатељ Ахмед Ајајом из Палестине су се 31. августа 1992. године укрцали у авион из Пешавара за Карат. Тај лет је чинио први део њиховог пута за Њујорк. Ту су Јусуф и Ајај заузели суседна места у одељењу прве класе. Када су у Карачију наставили пут другим авионом који је представљао други део њиховог пута за Њујорк, они су се међусобно раздвојили у намери да прикрију чињеницу да путују заједно, а одвојено су се и чекирали. **Јусуф је напустио Пакистан користећи британски пасош под туђим именом.** Ајај је имао валидан шведски пасош, али је тај пасош измењен тако што је Ајајева фотографија била залепљена преко оригиналне фотографије, јер се Ајај очигледно надао да неће привући пажњу приликом проласка кроз инспекцијску зону њујоршког аеродрома Кенеди – пошто особи са валидним шведским пасошем није била потребна виза за улазак у Сједињене Америчке Државе, а Ајај је био тај који је носио сет терористичког материјала.⁵⁰⁶

Ајај је међу осталим стварима носио и: шест штампаних упутства о томе како се праве бомбе, две видео траке са инструкцијама како се праве експлозиви, антиамеричке и антиизраелске материјале и документа која се односе на лажне идентитете.⁵⁰⁷

Када су Ајај и Јусуф стигли у инспекцијску зону њујоршког аеродрома 01. септембра 1992. године, ствари се, међутим, нису одвијале онако како су они планирали. Први инспектор са којим се Ајај сусрео утврдио је да је Ајајев пасош сумњив и упутио га је у другу инспекцијску зону. Инспектор је прегледао пасош и пошто је утврдио да је пасош преправљен, отворио је Ајајев пртљаг и пронашао сет са терористичким материјалом. Ајај је ухапшен као опасан по америчку државу (Сједињене Америчке Државе), а касније му је стављено на терет вршење преваре са пасошем и коришћење лажног пасоша. Због тога, Ајај је проглашен кривим и осуђен је на шест месеци затвора.⁵⁰⁸

⁵⁰⁵ Исто

⁵⁰⁶ Childers, J. Gilmore; DePippo, Henry J. (February 24, 1998). "Senate Judiciary Committee Hearings: Foreign Terrorists in America: Five Years After the World Trade Center". *US Senate Judiciary Committee*. Archived from on December 27, 2007. Retrieved January 8, 2008

⁵⁰⁷ Ibid

⁵⁰⁸ Ibid

Јусуф је ухапшен 1995. године од стране пакистанске обавештајне службе (ИСИ) и Дипломатске обавештајне службе Сједињених Америчких Држава у једној гостинској кући у Исламабаду (Пакистан).⁵⁰⁹ Суђено му је у Сједињеним Америчким државама у Обласном суду за Јужну област Њујорка где је осуђен на две доживотне казне за учествовање у бомбардовању Светског трговинског центра, као и за операцију Бојинка Манила, (Филипини) крајем 1994. године.⁵¹⁰

Следећи терористички напад у Сједињеним Америчким Државама догодио се 11. септембра 2001. године, “када су се терористи са отетим авионима обрушили на симболе економске, војне и политичке моћи, односно ударом у северни и јужни торањ Светског трговинског центра у Њујорку, Пентагон и Stony Creek Township у Пенсилванији“.⁵¹¹

Извештај комисије 9/11 показао је да су нападачи претворили отете авионе у највеће самоубилачке бомбе у историји, те су извршили најубитачније нападе икад почињене против Сједињених Америчких Држава. Напади 11. септембра су релативно најзначајнији догађај који се до сада десио у 21. веку у смислу општих економских, социјалних, културних и војних последица које су уследиле у Сједињеним Америчким Државама и многим другим деловима света.⁵¹²

На учешће илегалних миграната у овим терористичким нападима указао је извештај Одељења за унутрашњу безбедност САД у којем је наведено: “Када је у питању утицај илегалне миграције тероризам мора бити на врху листе због потенцијала да директно угрози највећи број Американаца. **Важно је забележити да су 3 од 4 терористичка пилота у нападу 11. септембра 2001. године били у земљи илегално.** Следећи велики инцидент би могао бити далеко већи и убити већи број Американаца”.⁵¹³

⁵⁰⁹ Benjamin, Daniel & Steven Simon. *The Age of Sacred Terror*, 2002

⁵¹⁰ CNN.com, January 8, 1998.. CNN. Retrieved September 19,2006. *"'Proud terrorist' gets life for Trade Center Bombing"* <http://edition.cnn.com/US/9801/08/yousef.update/>
"'93 WTC plotter Ramzi Yousef wants contact ban lifted". CNN. February 18, 2013.
<http://edition.cnn.com/2013/02/17/us/terrorist-prison>

⁵¹¹ Гађиновић, Радослав, "Тероризам", op.cit, 2005,стр.282-283.

⁵¹² https://sr.wikipedia.org/sr/Напади_11._септембра_2001.

⁵¹³ "The Dark Side Of Illegal Immigration", Homeland Security report, www.usillegalalines.com,01.05.2006.

Мухамед Ата (Египат), Марван Ал-Шихи (Уједињени Арапски Емирати) и Зиад Царах (Либан), тројица терористичких пилота који су били непосредни и директни извршиоци рушења зграде Светског трговинског центра у Њујорку (том приликом је погинуло око 2.800 људи) и Stony Creek Township у Пенсилванији, похађали су 6 месеци школу летења на Флориди. **После тога су наставили да живе у САД као илегалци.**⁵¹⁴

Један од главних планера овог напада био је и Халид ал-Мидхар пошто је био у земљи (САД) кратко време пре извршеног напада. **Халид ал-Мидхар је дошао из Јемена у САД користећи лажна документа** и није на себе привлачио специјалну пажњу до 11. септембра 2001. године. Био је у тиму Ал Каиде који је отео лет 77, а који се обрушио на зграду Пентагона.⁵¹⁵

Терористички напад 11. септембра 2001. представља само једну, али битну карику у ланцу узрока који су резултирали асресијом САД-а на Авганистан. Најјаснији показатељ да Бин Ладен планира нове нападе на САД, као и објашњење зашто су они изведени, била је вешто монтирана трака за регрутацију у Ал Каиди. На траци Бин Ладен и његови сарадници држе говоре о томе како муслимане нападају и угњетавају војници САД-а у Чеченији, Кашмиру, Ираку, Израелу, Либану, Индонезији и Египту.⁵¹⁶

6.4. Терористичка операција у Шпанији 2004. године

Такозвани спавачи терористичког колективитета “Ал каида” ујутро 11. марта 2004. године снажним детонацијама унесређили су на хиљаде становника Мадрида. Припадници једне хелије овог исламског монструма синхронизованим активирањем експлозивних направа у четири путничка воза у Мадриду изазвали су смрт 191 особе и рањавање 1.430, односно највише жртава у једном оваквом

⁵¹⁴ "9/11 and Terrorist Travel", *Staff Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States*, http://www.9-11.commission.gov/staff_statements/911_Terr_Trav_Monograph.pdf, 21.08.2004.

⁵¹⁵ “Khalid al-Midhar (Sannan al-Makki)”, *Global Jihad*, http://www.global.jihad.net/_view_page.asp?id=127, 22.03.2007.

⁵¹⁶ “Зашто је Ал Каида извршила терористичке нападе 11. септембра”. <http://www.seminarskidiplomski.co.rs>

нападу после оног у Сједињеним Америчким Државама (11.09.2001).⁵¹⁷

Установљено је да је највећи број осумњичених за овај злочин испекао “занат убијања” у својству исламских добровољаца (муцахедина) у Босни, у периоду од 1992-1995 године, као и да су неки од њих остали у Федерацији Босне и Херцеговине после 16. јануара 1996. године, иако су према Дејтонском мировном споразуму морали да напусте овај простор, тачније, ову своју сигурну базу. Налогодавци терористичког напада у Мадриду истицали, поред осталог, да он представља ултиматум Шпанији да повуче свој контингент из Ирака, где је у том тренутку било ангажовано више припадника “Ал каиде”. Такође, потврђено је и сазнање да су извођачи овог напада, месецима, углавном на територијама европских земаља, припремали “мадридску операцију”, крећући се и боравећи са правим или **фалсификованим исправама**. Одговорност за почињен злочин у Мадриду преузела је исламистичка терористичка група “Бригаде Абу Хафс ел Масри”, за коју се веровало да је била у дослуху са “Ал каидом”.⁵¹⁸

Пре акције шпанске полиције 3. априла 2004. године, седам терориста, припадника Ал Каиде, активирало је експлозив како би избегло хапшење и сви су погинули. **Једини преживели терориста из ове акције, Мароканац Абделмацид Бушар**, против кога је била расписана међународна потерница, побегао је из стана у Леганесу, предграђу Мадрида.⁵¹⁹ Приликом упада шпанске полиције у стан у Леганесу, пронађена су Бушарова лична документа.⁵²⁰

Абделмацид Бушар ухапшен је у Београду, 23. јуна 2005. године. Приликом хапшења терориста је код себе имао **лажни ирачки пасош на име Мидхад Салах**.⁵²¹

⁵¹⁷ Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”, ФЦО, Београд, 2005, стр.192.

⁵¹⁸ Исто

⁵¹⁹ “Опасност”, “Курир”, 19.08.2005.

⁵²⁰ <http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2005/08/19/srpski/H05081803.shtml>

⁵²¹ Према обавештајним подацима којима је располагала БИА, Бушар је са лажним ирачким пасошем покушао да се пребаци у јужну српску покрајину. Постоје информације да је Бушар у Приштини планирао да се састане са изасланицима Осаме Бин Ладена, где је требало да се договоре о новим акцијама на територији Европе. Бушар је након хапшења био смештен у прихватни центар за илегалне мигранте у Падинској скели, а полицији је постао сумњив пошто није могао да одговори на нека питања карактеристична за особе са подручја Ирака, па је послала отиске његових прстију Интерполу, који је утврдио да одговара онима које је Интерполу послала Шпанија. После провере отисака прстију и упоређивања са потерницама Интерпола полиција је

6.5. Терористичке операције у Француској 2015. године

Терористички напад у Паризу који се одиграо 13. и 14. новембра 2015. године у којем је погинуло 130 особа, а око 350 повређено, био је координирани терористички акт на шест места у центру Париза. Сматра се да је Француска преживела највећи напад после Другог светског рата.⁵²²

Отприлике истовремено изведени су напади на шест локација у Паризу. Атентатори су отворили ватру на ресторан *Le Petit Cambodge* у центру Париза, бар *Le Carillon* и ресторан *La Belle Equipe*, неколико експлозија одјекнуло је код националне арене Стад де Франс, а на посетиоце концерта у дворани *Le Bataclan* је отворена ватра. Дан после напада, француски председник Франсоа Оланд оптужио је Исламску државу да је организовала нападе, што се и потврдило када је терористичка организација преузела на себе одговорност.⁵²³

У званичном саопштењу те исламске групе наведено је да су борци ИСИС-а опасани експлозивом и наоружани аутоматском оружјем извели нападе на неколико локација у центру француске престонице, да су напади били пажљиво планирани и да је циљ напада био да се Француској покаже да ће остати главна мета све док наставља са својом политиком, пренео је Ројтерс.⁵²⁴

Потврђено је да је осам атентатора погинуло. Седам их се разнело, а једног су ликвидирале специјалне полицијске снаге. Недалеко од стадиона "Стад де Франс" нађен је један сиријски и један египатски пасош. Међутим, сумња се да је сиријски пасош намерно ту остављен, с обзиром да није био код мртвог терористе. Сиријски пасош припадао је Ахмаду Алмухамеду (25) за кога је потврђено да је са тим именом ушао у ЕУ са 69 других избеглица из Грчке. Он је чак, како наводе медији, затражио азил у Србији. Двојица других нападача, који

схватила да се ради о терористи Ал Каиде. "Опасност", "Курир", 19.08.2005.

⁵²² <http://www.blic.rs/vesti/svet/zvanicni-podaci-poginulo-129-ljudi-350-povredeno-ucestvovala-tritima-napadaca/7qsqhqw>

<http://www.blic.rs/vesti/svet/ceo-svet-u-bojama-francuske-zastave-ovako-je-pruzena-podrskazemlji-koja-je-prezivala/k6jm6mz>

⁵²³ <http://www.blic.rs/vesti/svet/zvanicno-priznanje-islamska-drzava-preuzela-odgovrnost-za-napade-u-parizu/q043k30>

⁵²⁴ <http://www.blic.rs/vesti/svet/zvanicno-priznanje-islamska-drzava-preuzela-odgovrnost-za-napade-u-parizu/q043k30>

су се разнели на стадиону, носили су **лажне турске пасоше**.⁵²⁵

Обавештајни извори САД-а изразили су сумњу да је сиријски пасош аутентичан јер је број документа нетачан и име не одговара особи са фотографије. Париска полиција је раније саопштила да верује да је пасош направљен у Турској. Познато је да у тој земљи цвета трговина лажним сиријским пасошима.⁵²⁶

У прилог изнесеној сумњи говори писање пропагандног магазина Исламске државе, Дабика, који је двојицу париских бомбаша самоубица идентификовао као Ирачане или борце ирачког порекла. Та милитантна организација објавила је слике свих нападача у Паризу, које претходно нису виђене, у 13. наставку овог пропагандног часописа. Милитанти које је идентификовао ИСИС као “**Ukash al-Iraq**” и “**Ali al-Iraq**” (ни један од нападача се не појављује под правим именом) имају сличности са сликама особа које су идентификоване у истрагама као Ахмад Алмухамед и Мал Махмод.⁵²⁷

Абделхамид Абауд, Белгијанац мароканског порекла, познат као Abu Omar al Baljiki (Абу Омар Белгијски) и Abu Omar Soussi (Абу Омар Соуси)⁵²⁸, сматра се оперативним командантом терористичких напада у Паризу. Ипак, главно је питање ко је њему командовао. Наредба да се крене са нападима у Паризу могле су да дођу само из редова Исламске државе у Сирији или Ираку, сматра француски медиј Еуроге1. Абауд је 2013. године отишао у Сирију да се придружи ИСИЛ-у у борби против Башара ел Асада, председника Сиријске Арапске Републике, а због бројних злочина почињених над сиријским војницима напредовао је у редовима Исламске државе (ИД). Убијен у полицијској рацији која је извршена у париској четврти Сан Дени дана 19.11.2015. године, дакле

⁵²⁵ <http://mondo.rs/a848447/Info/Svet/napad-u-parizu-sirijski-pasos-LANJAK.html>

⁵²⁶ Ibid

⁵²⁷ <http://www.ibtimes.co.uk/paris-attacks-islamic-states-dabiq-magazine-identifies-two-stade-de-france-suicide-bombers-1538995>

⁵²⁸ <http://www.nytimes.com/2015/01/25/world/europe/belgium-confronts-the-jihadist-danger-within.html>

неколико дана након извршених терористичких напада.⁵²⁹

За ову драстично повећану опасност од исламских терористичких напада, у којој се данас налази Француска, постоји широк круг објашњења од којих су најзначајнија следећа:

- Француска је имала дуг, вишегодишњи тесан ангажман са муслиманским светом, укључујући ту Алжир, Либан, Ирак и Сирију и настављене економске и војне интервенције ове земље са циљем одбране њених националних интереса у Африци и на Блиском истоку, што је довело Француску у жижу конфликта са цихадистичким групама;

- Француска има јаку секуларну традицију и 2004. године је усвојила законе којима је забрањено ношење видљивих религиозних симбола у школама, а 2010. године и законе којима је забрањено сакривање лица на јавним местима;

- Ниво социјалне и економске изолације у појединим градским подручјима са високим процентом муслиманског становништва створили су услове у којима је све већи број младих људи, посебно оних са криминалном прошлошћу, постао рањив на покушаје регрутовања од стране цихадистичких група;

- Велики број француских цихадиста путовао је у Сирију, односно у Ирак, као страни терористички борци.⁵³⁰

6.6. Терористички операције у Белгији

Белгијска престоница Брисел постала је центар радикализованог муслиманског становништва. Муслимани (2015) сачињавају око 6% белгијског становништва, али тај проценат је у самом граду Бриселу 25%, а у Моленбеку, бриселском кварту у којем се највише насељава имигрантско становништво, чак 40%. Истовремено, са стопом незапослености међу имигрантима од преко 30%, Моленбек представља својеврсан “златни рудник” за регрутацију потенцијалних терориста. Са 560 регистрованих повратника са ратишта у Сирији и Ираку, Белгија има највећи број потенцијалних извршилаца терористичких аката по

⁵²⁹ <http://www.kurir.rs/planeta/bio-je-mozak-operacije-pariz-ko-je-bio-terorista-abdelhamid-abaud-clanak-2025777>

⁵³⁰ <https://zorancicak.wordpress.com/2017/01/16/islamski-terorizam-i-evropa-nova-generacija/>

линији исламског екстремизма по глави становника у читавој Европи. У том смислу, Белгија би била друга од држава Европске Уније по степену ризика од исламског екстремизма, после Француске.⁵³¹

У серији терористичких напада у Бриселу, 22.марта 2016. године, које је организовала Исламска држава, погинуло је 34 особе, а 190 је рањено. Најпре је у две јаке експлозије на аеродрому у Бриселу погинуло најмање 17 особа, а рањено 40, пише Раша тудеј. Светским медијима потврђено је из полиције да је у питању терористички напад, који је изазвао бомбаш самоубица. Сат времена после напада на аеродрому дошло је и до напада на три метро станице: Маленбек, Шуман и Белдик у Бриселу. Исламска држава преузела је одговорност за нападе.⁵³²

Организатори терористичког напада на Брисел првобитно су планирали да изврше нови напад на Париз, али су се касније ипак одлучили за белгијску престоницу због хапшења неких од главних осумњичених, саопштило је белгијско тужилаштво, а пренео је Ројтерс. Истражни органи су открили блиску повезаност између ћелије која стоји иза напада у Бриселу и групе која је извршила нападе у Паризу, у којима је страдало 130 људи.⁵³³

Један од двојице бомбаша самоубица који су извели нападе у Бриселу, Мароканац Наџим Лашрауи, идентификован је као припадник Исламске државе који је чувао стране таоце у Сирији, јавља АФП. Лашрауија је као једног од затворских стражара идентификовало неколико Француза које је Исламска држава заробила у Сирији, наводе извори блиски истрази. Према једном од тих извора, четворо француских новинара киднапованих у Сирији 2013. и 2014. године идентификовало је чувара **по имену “Абу Идрис”**.⁵³⁴

Лашрауи се укључио у једну од првих група од преко 400 цихадиста, колико

⁵³¹Ibid

⁵³² <http://www.nspm.rs/hronika/brisel-eksplozija-na-aerodromu-najmanje-11-osoba-poginulo-a-preko-20-povredjeno.html>

⁵³³ <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/2/svet/2276744/teroristi-iz-brisela-prvobitno-planirali-napad-na-pariz.html>

⁵³⁴ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/10/svet/2292985/briselski-bombas-identifikovan-kao-cuvar-talaca-u-siriji.html>

их је из Белгије отишло да се бори на страни исламских екстремиста у Сирији и тако је у Исламској држави добио име Абу Идрис.⁵³⁵

Белгијски медији су јавили да је терориста **Назим Лашрауи или Суфијал Калал и/или Абу Идрис** учествовао и у новембарским терористичким нападима у Паризу. Како су јавили дневник Де Стандард и ТВ мрежа РТЛ, позивајући се на полицијске изворе, Лашрауи је био сарадник ухапшеног и главног осумњиченог за нападе у Паризу, исламског екстремисте Салаха Абдеслама, а што потврђују трагови ДНК Лашрауија, који су откривени на експлозиву који је полиција пронашла у скровиштима терориста после новембарског масакра у Паризу.⁵³⁶

Лашрауи и Абдеслам су били у цихаду у Сирији и оданде су се преко Италије, Хрватске, Мађарске и Аустрије вратили у Белгију. Накнадно је утврђено да је Лашрауи заједно с Абделсламом и Алжирцем Мохамедом Белкаидом, успео да прође контролу полиције захваљујући **лажним исправама** на којима је стајало име **Суфијан Кајал**.⁵³⁷

Мохамед Белкаид, који је такође користио **лажан идентитет** приликом уласка у Белгију под именом **Самир Боузид**⁵³⁸, убијен је у окршају са белгијском полицијом у бриселској четврти Форе, 15. марта 2016. године, одакле је Абдеслам успео да побегне, али га је полиција ухапсила после неколико дана, 18. марта 2016. у предграђу Моленбек.⁵³⁹ Исти лажни идентитет Белкаид је користио 17. новембра 2015. године када је требао да пренесе у Париз 750 еура за Абделхамида Абоуда, оперативног команданта терористичких напада у Паризу.⁵⁴⁰

Поводом убиства Мохамеда Белкаида, Белгијско федерално тужилаштво

⁵³⁵

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2016&mm=03&dd=23&nav_category=78&nav_id=1111305

⁵³⁶ Ibid

⁵³⁷ Ibid

⁵³⁸ http://www.huffingtonpost.ca/2016/03/19/mohamed-belkaid-islamic-state_n_9505626.html

⁵³⁹

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2016&mm=03&dd=23&nav_category=78&nav_id=1111305

⁵⁴⁰ http://www.huffingtonpost.ca/2016/03/19/mohamed-belkaid-islamic-state_n_9505626.html

је саопштило да је особа која је убијена током рације у Бриселу Алжирац Мохамед Белкаид у земљи боравио илегално и да су код њега пронађени застава Исламске државе и салафистички приручник.⁵⁴¹

Осама Крајем, познат као Наим или Naim al Ahmed⁵⁴², је шведски држављанин сиријског порекла, осумњичен да је 2016. године био укључен у терористичку групу која је исте године извршила бомбашке нападе у Бриселу.⁵⁴³ Он је један од пет људи којег је 08. априла 2016. година ухапсила белгијска полиција.⁵⁴⁴ Осама Крајем је такође оптужен и због учешћа у нападима на Париз четири месеца раније, изјавио је белгиски федерални тужилац.⁵⁴⁵ Почетком априла 2016. године био је један од најтраженијих бегунаца односно терориста у Европи, за кога се сматрало да је био међу најтврђих оперативцима ИСИС-а.⁵⁴⁶

Крајем је напустио Шведску 2014. године да би се прикључио Исламској држави Ирака и Леванта (ИСИС) у Сирији и да би се борио заједно са анти-Асадовом исламском милитантном групом. Шведска штампа га је 2015. године идентификовала преко Facebook-а, када је он послао информацију свом брату у Шведској, приказујући се у Деир ез-Зору (Сирија), обучен у војну униформу, где стоји испред заставе ИСИС-а и држећи један АК-47. Он је послао филмски снимак својој Facebook страници 14. марта 2015. године, где се приказује егзекуција једног деветогодишњег Палестинца из Јерусалима.⁵⁴⁷

Он се касније вратио у Европу и користећи **лажни пасош** путовао је на мигрантској рути од Сирије до Турске и Лероса (Грчка). Ту се појавио 20. септембра 2015. године, **под именом Наим ал-Хамед** (идентификован као сиријски држављанин, рођен 01. јануара 1988. и пореклом из Хама, Сирија, према

⁵⁴¹ <http://www.pink.rs/vesti/belgija-naoruzani-napadac-je-alzirac-mohamed-belkaid/>

⁵⁴² <http://edition.cnn.com/2016/04/09/europe/brussels-attack-arrests-police/>

⁵⁴³ <http://www.france24.com/en/20160409-osama-krayem-swedish-radical-linked-brussels-attacks>

⁵⁴⁴ <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws.english/News/1.2624165>

⁵⁴⁵ http://www.rtv.rs/sr_ci/evropa/terorista-iz-brisela-ucestvovao-i-u-napadima-u-parizu_711247.html

⁵⁴⁶ <http://time.com/4287341/brussels-attacks-arrest-mohamed-abrini-osama-krayem/>

⁵⁴⁷ <http://www.ibtimes.co.uk/brussels-attack-who-osama-krayem-jihadi-malmo-arrested-man-hat-1554105> <http://www.sydsvenskan.se/2015-03-18/jihadist-fran-malmo-i-is-propagandakrig>

фалсификованим документима).⁵⁴⁸ Под псеудонимом Наим ал-Хамед-а, наставио је пут у Европу лоцирајући се у Белгији. Почетком октобра 2015. године Крајем се у Улми (Немачка), састао са Салахом Абдесламом да се договоре о могућој сарадњи у терористичким нападима.⁵⁴⁹

Крајен је виђен на CCTV⁵⁵⁰ у бриселском шопинг центру City 2, где је купио руксаке који је касније користио у терористичком нападу на Бриселски аеродром, 22. марта 2016. године у Завентему. Даље, његов ДНК је пронађен у апартамну у Шарбеку, Брисел, који су користили бомбаша на аеродром.⁵⁵¹

6.7. Терористичке операције у Сирији и Ираку

Грађански рат у Сирији је оружани конфликт који траје између представника власти и опозиције у Сирији. Почео је 15. марта 2011. године истовременим демонстрацијама у више сиријских градова против сиријске владе и председника Сирије, Башара ел Асада, под утицајем Арапског пролећа. Демонстранти су тражили крај владавине Баас партије у Сирији, већа грађанска и социјална права, као и одлазак са власти Башара ел Асада. Протести и демонстрације су касније прерасли у оружане сукобе, а 2012. године сукоб побуњеника и Војске Сирије прераста у грађански рат.⁵⁵²

За седамнаест месеци побуне против режима Башара ел Асада Сирија је постала уточиште цихадиста из целог света. Према њиховом схватању Курана, стварање исламске државе у Сирији био је корак ка ослобађању “свете земље” Палестине и њеног главног града Јерусалима. Због тога је велики број цихадиста из целог света стигао у Сирију. Према извештају немачке обавештајне службе БНД, у Сирију су стигли борци идеологије сродне Ал Каидиној из Лисабона, Јордана, Ирака, Палестине, Кувајта, Туниса, Либије, Саудијске Арабије и Јеменије. Немачка обавештајна служба потврдила је да, уз наведене, постоји

⁵⁴⁸ <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/osama-krayem-swedish-jihadist-linked-to-brussels-bombings-charged-with-terrorist-murder-in-paris-a699323>

⁵⁴⁹ Ibid

⁵⁵⁰ ЦЦТВ је видео надзор који служи за пренос сигнала на одређеном месту на ограничен скуп монитора. https://en.wikipedia.org/wiki/Closed-circuit_television

⁵⁵¹ <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws.english/News/1.2624165>

⁵⁵² https://sr.wikipedia.org/wiki/Грађански_рат_у_Сирији

бригада Исламска матица коју чини 95% револуционара из Либије, који су били ослонац у рушењу Гадафијевог режима. Начин финансирања и организовања долазака цихадиста у Сирију исти је као и за време рата у Босни и Херцеговини. Саудијска Арабија и Катар не скривају да финансирају њихов долазак у Турску из које им се организује **илегалан улазак у Сирију**.⁵⁵³

Изазивањем грађанског рата у Сирији, САД и западни савезници су практично помогли организацији, која се тада већ звала Исламска држава у Ираку и Сирији (Islamic State of Iraq and the Levant - ISIL), јер се створио шири фронт отпора "свеопштем" непријатељу ислама. Терор, који је ова самозвана држава спровела на освојеним територијама, најрадикалнијим тумачењем ислама, натерао је локално становништво да бежи из својих домова, тражећи спас у Европи. Међу њима је велики број младих људи, војно способних, због чега се у јавном мњењу у Европи развила сумња да се ради о смишљеној акцији Исламске државе о насељавању Европе, или пак о слању будућих терориста у срце Европе.⁵⁵⁴ Отворене претње ISIL да ће се проширити на европско тло⁵⁵⁵ су се морале схватити озбиљно, макар због чињенице да је у редовима овог цихадистичког покрета велики број Европљана, који ће се једног дана вратити у државе из којих су отишли у рат.⁵⁵⁶

Припадници Исламске Државе убили су неколико стотина ратних заробљеника и преко 1000 цивила. На подручју под својом влашћу увели су законе који укључују смртну казну, мучење и сакаћење. У Исламској Држави се, такође, спроводила политика етничког чишћења мањинског становништва, (Курда, Асираца, Јермена) као и прогона верских мањина (хришћана, језида, шиита). Цивили убијени од стране припадника Исламске Државе укључују децу,

⁵⁵³ <http://www.vecernji.ba/dzihadisti-iz-bih-ratuju-u-siriji-440948>

⁵⁵⁴ Према информацијама организације Quilliam из Лондона, која се бави истраживањем екстремизма, посебно исламског, ISIL шаље велики број терориста скривених међу пола милиона миграната са либијске обале у Европу - <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2958517/The-Mediterranean-sea-chaos-Gaddafi-s-chilling-prophecy-interview-ISIL-threatens-send-500-000-migrants-Europe-psychological-weapon-bombed.html> (20.05.2015)

⁵⁵⁵ Charlotte McDonald-Gibson: How ISIS Threatens Europe, Time, Feb 26, 2015, <http://time.com/3720076/isis-europe-migrants/> (20.05.2015)

⁵⁵⁶ Марковић, Дарко, "Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција", op. cit., 2016., стр. 219.

старце и целе породице. Од стране ових милитаната је киднаповано око 450-500 жена и девојчица, од којих је један број претворен у сексуално робље. Забележено је да су припадници Исламске Државе убијали и сунитске муфтије и имаме који су одбили да им положи заклетву верности. Тако је у јуну 2014. у Мосулу убијено 12 сунитских муфтија и имама.⁵⁵⁷

На Балкану је створена велика база подршке симпатизера Исламске државе у којој је, према проценама неких аналитичара, и до 400.000 људи. Колико су исламисти „напредовали” у релативно кратком периоду може се видети ако се мало вратимо у ближу историју овог поднебља. На Балкану се, наиме, пре 50 година међу исламске екстремисте могло сврстати неколико стотина појединаца око Алије Изетбеговића, а данас у овом региону има неколико стотина хиљада људи који су прихватили идеолошки и политички програм Исламске државе. С обзиром на ове процене, није изненађујуће да резултати различитих истраживања показују да по глави становника највећи број добровољаца за Исламску државу и друге терористичке групе у Сирији и Ираку долази управо са простора Босне и Херцеговине, Косова и Албаније⁵⁵⁸.

Албанци су први пут почели да иду у рат у Сирију 2012. године углавном индивидуално, али и у мањим групама. Путовали су ваздушном линијом Приштина-Скопље-Истанбул или Скопље-Тирана-Истанбул, а потом из Истанбула, преко границе са Турском у Сирију, **где су се након илегалног преласка границе, прикључивали милитантним групама.**⁵⁵⁹

Новинска агенција Срна објавила је у мају 2013. године да је на сиријско ратиште отишло 52 држављана Босне и Херцеговине, који су били припадници селефијског покрета, а тамо су углавном приступили јединици Ен-Нусра коју америчка администрација означава као терористичку организацију повезану са Ал Каидом.⁵⁶⁰

Федерална телевизија Босне и Херцеговине навела је да су се добровољци

⁵⁵⁷ https://sr.wikipedia.org/wiki/Исламска_Држава

⁵⁵⁸ Вукоичић, Јелена, “Исламски екстремизам на Балкану”, ПАТРИОТ. РС, 24.05.2017. године, <https://patriot.rs/doc-dr-jelena-vukoicic-islamski-ekstremizam-na-balkanu/>

⁵⁵⁹ <http://srbin.info/2014/01/27/spremaju-se-za-balkan-sve-vise-albanaca-s-kosova-ratuje-u-siriji/>

⁵⁶⁰ <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/Kako-drzavljan-BiH-stizu-na-ratiste-u-Siriju/192896>

за учешће у рату у Сирији окупљали у турском граду Антакији, а затим су организовано одлазили до турско-сиријске границе. Њихова следећа станица било је место Цилвеозу у близини сиријске границе. **У земљу су илегално улазили** на прелазу Баб ел-Хава, а затим су се окупљали у месту Сарманда у Сирији, где се изводила и верска обука за следбенике “Слободне сиријске војске.”⁵⁶¹

У септембру 2015. године, група око 1.000 терориста ИСИС-а пореклом из држава Европе и Централне Азије, преведено је из Турске у Сирију преко граничног прелаза Аликаила. Пут за пропуштање терориста пролази веома близу турско-сиријске границе кроз Антакију, Рејханли, Топаз, Санлиурфу и Хатај. У марту 2014. године, турска Национална обавештајна организација (МИТ), координирала је трансфер великог броја јединица ИСИС-а. Ови борци су доспели из Либије у Сирију преко прелаза Барсај на турско-сиријској граници. Крајем децембра 2015. године уз помоћ турских обавештајних агенција спроведен је ваздушни пут за трансфер терориста ИСИС-а из Сирије кроз Турску до Јемена, преко турског војног аеродрома. Алтернативни пут транспорта терориста био је преко мора до јеменске луке Аден.⁵⁶²

Руски обавештајци су изјавили (фебруара 2016. године) да су у децембру 2014. године, турске обавештајне агенције помогле да се успоставе кампови у Турској, нарочито у провинцији Хатај, како би се придобили илегални мигранти који су обучавани, а затим послати да се боре са екстремистичким снагама против руске војске у Сирији.⁵⁶³

6.7.1. Страни борци у Сирији и Ираку:

У ноћи између 14. и 15. маја 2013. године у Сирији су, током напада на један затвор који је био под контролом трупа лојалних председнику Башару ел Асаду, погинули су **Новопазарац Елдар Кундаковић, познат као Ебу Бера,** како је било Елдарово ратничко име и **Алмир Салиховић из Рожаја, ратничког имена Ебу Мердија.** Обојица су сахрањени у Сирији, по исламским, а посебно

⁵⁶¹ Ibid

⁵⁶² <http://webtribune.rs/ruske-tajne-sluzbe-otkrile-turska-vojska-obucavala-teroriste-za-rat-u-siriji/#>

⁵⁶³ Ibid

вехабијским правилима, шехид (погинули за веру) сахрањује се тамо где изгуби живот.⁵⁶⁴

Санџаклија **Абид Побићанин, звани Ебу Сафија**, погинуо је у борбама у Сирији у фебруару 2015. године. Побићанин се у Сирији борио на страни Исламске државе, а био је познат као вођа организације Фуркан.⁵⁶⁵

Побићанин је био верски вођа јединице ИСИС-а “Џеиш Мухамед” (слава Мухамеду) и у Сирији је ратовао **под другим псеудонимом Абу Селфијак ел Босни**. Његова јединица била је стационирана на граници Сирије са Турском у месту Тел Абјад. У Сирију је отишао у септембру 2013.године.⁵⁶⁶

Српским безбедносним снагама познат је од 2000. године када је био обичан припадник вехабијског покрета. Рођен је 1979. године у селу Велика Жупа. Боравио је у Новом Пазару где је учио медресу Гази Иса бег да би га након тога Мешихат исламске заједнице послао у Каиро где је годину дана провео на исламским студијама. Он је факултет напустио после годину дана да би потом био постављен на место имама у свом селу. Према подацима служби безбедности он је већ тада био под утицајем претходног имама Адема Демировића и под његовим утицајем је ширен вехабизам на простору Санџака.⁵⁶⁷

Елдан Емрић, звани Хамза, из Новог Пазара, био је такође, веома активан у џемату “Фуркан”, а Србију је напустио крајем 2012. године. Учествује у организацији трансфера цихадиста са Балкана у Сирију. Снајпериста је у јединици коју предводи извесни Ебу Бејда. **Користи ратно име Хакан**.⁵⁶⁸

Тефик Мујовић, звани Абдулах, родом је из Тутина. Био је ангажован на ширењу радикалног ислама у свим државама у региону. Вехабијске идеје

⁵⁶⁴ <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/324521/Pazarac-poginuo-boreci-se-protiv-Asada>

⁵⁶⁵ *Фуркан* је место одакле су радикални исламисти из Новог Пазара, врбовали младе Бошњаке за одлазак у рат у Сирију.http://web-tribune.com/u_fokusu/ovo-je-furkan-glavni-stab-dzihadista-u-novom-pazaru; <http://www.blic.rs/vesti/hronika/smrt-ebu-safije-u-siriji-poginuo-jos-jedan-sandzaklija/70h1eyv>

⁵⁶⁶ <http://www.blic.rs/vesti/hronika/smrt-ebu-safije-u-siriji-poginuo-jos-jedan-sandzaklija/70h1eyv>

⁵⁶⁷ <http://www.blic.rs/vesti/politika/18-imena-ovo-su-teroristi-iz-srbije-koji-se-bore-za-islamsku-drzavu/xb8svk6>

⁵⁶⁸ Ibid

прихватио је у Јемену, где је завршио теолошки факултет. **Користио је борбено име Ебу Талха Јеменац**, а осим што је ратовао у Сирији, он је организовао и трансфер цихадиста преко Турске у ту земљу.⁵⁶⁹ Он је 2016. године изручен Србији из Турске и суди му се са још неколико окривљених вехабија.⁵⁷⁰

“Независне новине” објавиле су 09.06.2016. године, снимке и имена цихадиста Исламске државе који су, како је наведено у претходном поглављу, претили балканским земљама и позивали муслимане из читавог света да се придруже Исламској држави у Сирији и Ираку, а на основу бројних детаља којима располажу безбедносне агенције Босне и Херцеговине. У већини случајева је реч о држављанима Босне и Херцеговине, али међу њима има и особа из Србије, односно Санцака, Црне Горе и Албаније. Неки од њих су погинули у редовима Исламске државе, а судбина осталих није позната.⁵⁷¹

Међу наведенима су:

Нихад Берковић, који је на видео-снимку потписан као **Абу Цихад ел Босни**, рођен је 1982. године у Тузли, а у Сирију је отишао 31. октобра 2013. године.

Псеудоним **Инеса Миџића** на видео-снимку је **Салахуди ел Босни**. Рођен је 1990. године у Бихаћу, а у Сирију је отишао 15. августа 2012. године.

Јасмин Кесеровић. У документацији која је у поседу бањалучког листа наведено је да је реч о врло радикалном младићу, рођеном 1994. године у Завидовићима, који је отишао у цихад 23. јануара 2013. године. Јасмин Кесеровић се на видео-снимку појављује под именом **Абу Мухамед ел Босни**.

Алмир Даци (33) који се борио под именом **Абу Бакр ел Албани** и који се, такође, појавио у јуну 2015. године са осталим цихадистима пореклом са Балкана на пропагандном снимку Исламске државе под насловом “Част је у цихаду”; убијен је у Сирији (објављено 04.04.2016. године). Некадашњи имам из

⁵⁶⁹ Ibid

⁵⁷⁰ <http://www.blic.rs/vesti/hronika/srbija-ce-biti-republika-islamske-drzave-strasne-pretnje-teroriste-iz-tutina/1vmc52f>

⁵⁷¹ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/2347246/dzihadisti-koji-su-pretili-balkanu.html>

Поградеца, града који се налази 135 километара југоисточно од Тиране, активно је учествовао у врбовању младих Албанаца за одлазак у Сирију у коју је и сам отишао 2013. године, пренели су албански медији. Око 90 Албанаца придружило се цихадистима у Сирији и Ираку још од 2012. године, што Албанију сврстава у земљу са највећим бројем држављана у редовима Исламске државе с обзиром на број становника, навели су исти извори. Петина албанских цихадиста настрадала је у борбама, пренела је агенција Франс прес.⁵⁷²

Суд у Тирани почео је крајем јануара 2016. године поступак против Дација у одсуству, за тероризам. Заједно са њим, још девет особа, међу којима су и двојица имама, оптужено је за врбовање Албанаца за цихад и финансирање добровољних одлазака у Сирију. Та група оптужена је за слање укупно 70 бораца у Сирију, навели су извори блиски истрази. За учешће у цихаду у Сирији запрећена је казна и до 15 година затвора, која је недавно уведена у Албанији.⁵⁷³ За њим је била расписана и међународна потерница.⁵⁷⁴

Ридван Хаџифи, који се борио под псеудонимом **Абу Мукатил ал Косови**. У јулу 2014. године добио је позицију командира албанске терористичке организације у Исламској држави.⁵⁷⁵ Хаџифи, који је пореклом из Гњилана, од 2014. године борио се на страни ИСИС-а, а исте године је на месту команданта албанских бораца у Сирији и Ираку наследио најпознатијег цихадисту са Косова, Лавдрима Муцахерија. Хаџифи је у јуну 2015. године упозоравао и на рат на Балкану “у име свих оних који су понижавали муслимане на Косову, у Албанији, Македонији, Босни и другим земљама. Он је погинуо током сукоба у Сирији и Ираку, како је пренела РТК 08.02.2017. године..⁵⁷⁶

Мирза Хаклај, рођен 22. јула 1984. године у Подгорици, а погинуо у фебруару 2015. године. Хаклај се на видео-снимку појавио под именом **Абу Марјам ал Албани**.⁵⁷⁷

⁵⁷² <http://www.vesti.rs/Sirija/Ubijen-Albanac-dzihadista-koji-je-pretio-Balkanu-2.html>

⁵⁷³ Ibid

⁵⁷⁴ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/2347246/dzihadisti-koji-su-pretili-balkanu.html>

⁵⁷⁵ Ibid

⁵⁷⁶ Pročitajte više na: <http://www.info-ks.net/vijesti/kosovo/74836/poginuo-voda-kosovskih-albanaca-u-isis-u-ridvan-haqifi>

⁵⁷⁷ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/2347246/dzihadisti-koji-su-pretili-balkanu.html>

Поред Мирзе Хаклаја у редовима Исламске државе борили су се и следећи држављани Црне Горе:

Адис Салиховић (Ебу Мердија) из Рожаја, као што је већ наведено, који је био међу првим жртвама црногорских држављана који су се борили на страни Исламске државе у Сирији.

Баранин **Дамир Слаковић**, који се крајем 2014. године придружио ратницима Исламске државе, погинуо је на ратишту између Сирије и Ирака средином 2015. године, како се пренели црногорски медији. Дневне новине су раније писале о одласку Слаковића у Сирију, а преко друштвене мреже Слаковић је упутио претње грађанима Бара, наводећи да ће “доћи” и да “неће имати милости”. Истовремено, упутио је претње и тројници посланика црногорске скупштине.⁵⁷⁸

Иначе Салиховић је трећи државанин Црне Горе који је погинуо на ратишту у Сирији. Пре њега, као што је наведено, погинуо је Мирза Хаклај, један од актера снимка Исламске државе, на којем су цихадисти са Балкана претили крвопролићем у региону, укључујући и Србију, подсећа дневник Дан.⁵⁷⁹

Осамнаестогодишњи **Ернад Хусеиновић**, из Плава у Црној Гори, убијен је борећи се на страни Исламске државе у Сирији. Хусеиновић је погинуо 20. јануара 2016. године, а у априлу 2015. године из Бохума (Немачка) је отишао у Сирију. Он је у Бохуму живео једно време где је ступио у контакт са лицима која су му помогла да се придружи цихадистима. Подгорички Дан сазнао је да је младић више од пола године провео на ратишту у Сирији.⁵⁸⁰ Ово је била четврта жртва црногорских држављана на ратишту у Сирији.⁵⁸¹

Цемал Цановић из Плава је, званично, пети страдали држављанин Црне Горе на ратиштима у Сирији. Цановић се у Сирији борио под именом **Абу Тарик**. Процењује се да се на ратиштима у Сирији тренутно налази 12 држављана Црне Горе. Црногорски државни органи знају да су на ратиштима у Сирији и Ираку –

⁵⁷⁸ Танјуг, 01.07.2015. године

⁵⁷⁹ Исто

⁵⁸⁰ <http://www.blic.rs/vesti/hronika/isis-tinejdzer-iz-crne-gore-mladi-dzihadista-ubijen-nakon-pola-godine-u-siriji/cgej2de>

⁵⁸¹ <http://www.vijesti.me/tv/u-siriji-za-dvije-godine-stradala-cetiri-crnogorska-drzavljanina-873758>

А.М., Д. М., С. Х., Х. Б., О. Р. и Ц.Л. Међутим, нико за сада поуздано не може да зна где су и да ли су уопште живи. Њихови ментори су их врбовали у центрима у Рожајама и Улцињу.⁵⁸²

Халид Бехаровић, Улцињанин, који је на сиријско ратиште отишао крајем децембра 2014. године, ухапшен је на аеродрому у Подгорици септембра 2016. године. Он је прво редовним летом отишао са породицом у Истанбул, а после две недеље када су се стекли услови, **илегално се пребацио у Сирију са већом групом људи**, како су навеле “Дневне новине”. Бехаровић је изјавио пред тужиоцима и инспекторима да му је месечна плата од 100 долара била сасвим довољна јер је у питању био “виши интерес” - жртвовање за Исламску државу.⁵⁸³

Овај Улцињанин је претходно био верник Исламске верске заједнице и пре 12 година је почео да усваја радикална веровања и идеје, а једна од оваквих затворених комуна била је и његов дом у Улцињу. Бехаровић је у међувремену остварио контакте са истомишљеницима са Косова, из Албаније, Новог Пазара и Горње Маоче. Тако се повезао и са неколико црногорских држављана, некадашњих сабораца у Исламској држави, покојним Мирзом Хаклајем из Подгорице, С.К. из Плава, А.Л. и Д.М. из Улциња, према писању листа. Лист даље наводи да му је главна веза био Мирза Хаклај који је убрзо потом страдао. У Сирији је био, како је навео, у контакту са свим ратницима из Црне Горе, БиХ, Косова и других делова Србије. Бехаровић је један од девет бораца Исламске државе против којих је Специјално државно тужилаштво Црне Горе отворило увиђај, а који ће бити ухапшени чим се врате у Црну Гору.⁵⁸⁴

Изменама Кривичног законика Црне Горе предвиђене су и затворске казне од две до десет година за све оне које противно закону, другим прописима или правилима међународног права врбују, регрутују, припремају, организују, руководе, превозе или организују превоз или обучавају појединца или групу у намери њиховог придруживања или дејствовања у страним оружаним

⁵⁸² <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:650807-Crnogorci-lako-ginu-za-Islamsku-drzavu>

⁵⁸³ <http://www.kurir.rs/region/crna-gora/2440043/crnogorski-dzihadista-progovorio-ulcinjanin-u-siriji-ratovao-za-platu-od-100-dolara>

⁵⁸⁴ Ibid

формацијама.⁵⁸⁵

Затворске казне предвиђене су и за оне који финансијски и организационо помажу одлазак црногорских држављана на ратишта у иностранству.⁵⁸⁶

Најпознатији балкански цихадиста, **Лавдрим Мухаџери** из Качаника (КиМ), познат и под ратним именом **Абу Абдулах Косови**, дошао је у центар светске пажње када је крајем јула 2014. године на Фејсбуку објавио фотографију како одсеца главу једном сиријском заробљенику.⁵⁸⁷ Снимак је објавила Исламска држава, а убијени младић је идентификован као Ибрахим Шрадех, припадник локалног племена Ел Шаитат, у граду Абу Хараму. Муџахери је један од првих косовских бораца који је отишао у Сирију и сматра се за једног од првих албанских муџахедина у Сирији и Ираку. Правосуђе тзв. државе Косово сматра се главним у Сирији за регрутовање осталих Албанаца са Косова.⁵⁸⁸ Мухаџери се налазио на америчкој листи најтраженијих терориста.⁵⁸⁹ Он је убијен јуна 2017. године у нападу америчких снага на припаднике терористичке формације у Сирији.⁵⁹⁰

Албанац из Урошевца **Бљерим Хета**, познатији као **Абу Кабаб ел Косови**, током марта 2014. године извео је самоубилачки напад у Ираку, у којем су погинула 52 ирачка војника.⁵⁹¹ Како сазнајемо, млади Албанац био је припадник Исламске државе Ирака и Шама и као њен припадник ратовао је у Сирији. Неколико месеци пре извршења овог напада прекомандован је у ирачки део организације и ратовао је у Ираку.⁵⁹²

⁵⁸⁵ <http://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Drustvo&clanak=539386&datum=2016-03-28>

⁵⁸⁶ Ibid

⁵⁸⁷ http://www.slobodnabosna.ba/vijest/18749/chudo_nevidjeno_kosovski_terorista_lavdrim_muhadzeri_po_treci_put_poginuo_u_siriji.html

⁵⁸⁸ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/10/svet/1926354/kosovski-dzihadista-lavdrim-muhadzeri-ubio-mladica-rucnim-bacacem.html>

⁵⁸⁹ http://www.slobodnabosna.ba/vijest/18749/chudo_nevidjeno_kosovski_terorista_lavdrim_muhadzeri_po_treci_put_poginuo_u_siriji.html

⁵⁹⁰ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/hronika/2761751/ljavdrim-muhadzeri-iz-kacanika-ubijen-u-siriji.html>

⁵⁹¹ <http://www.naslovi.net/2014-07-06/akter/zarko-nikic-srbija-u-okruzenju-dzihadista/17668882>

⁵⁹² <http://www.kurir.rs/bombas-samoubica-kosovski-albanac-eksplozivom-razneo-iracke-vojnike-clanak-1303089>

Фатмур Шалаку (20) из Ледбрук Грова, западни Лондон, један је од шест “мученика” умешаних, као што је већ неведено, у нападе на владине зграде у ирачком граду Рамадију средином маја 2015. године. Шалаку је, као припадник ИСИС-а, погинуо у самоубилачким бомбашким нападима у истом граду.⁵⁹³

Шалаку је био Британац албанског порекла са Косова, један од бивших ученика "Holland park" у Лондону, који је предводио напад бомбаша самоубица у аутомобилима са експлозивом, и који је омогућио екстремистима Исламске државе да заузму кључно упориште у Ираку, град Рамади, маја 2015. године, према писању "Sunday Times". Извори из редова цихадиста наводе да је младиће регрутовала најпре група Џабат ал-Нусра, сарадник Ал Каиде у региону, пре него што су прешли на страну Исламске државе.⁵⁹⁴

Почетком новембра 2015. године у Сирији је убијен још један косовски Албанац. Портал Arbresh.info сазнао је да је име убијеног **Агим Арифи**, који је из Лабљана код Новог Брда са пребивалиштем у Обилићу. Он је у Сирији узео име **Ебу Хатаби** као и многи Албанци који се тамо боре и који су променили своја првобитна имена са онима из арапског језика.⁵⁹⁵

Бљерим Подворица из Липљана погинуо је у самоубилачком бомбашком нападу (јуна 2017. године), чиме је постао трећи бомбаш- самоубица који је на ратишта у Ираку и Сирији стигао са Косова. Бљерим Подворица је у Сирији ратовао под именом **Абу Заид Косови**. На ратиштима у те две државе бори се више од 300 добровољаца са Косова. Током маја и јуна 2017. године у Сирији је погинуло најмање пет добровољаца са Косова.⁵⁹⁶

Међу бомбашима самоубицама било је и тинејдера, на шта указује случај Аустралијанца **Џејка Билардија**.

Аустралијског тинејдера **Џејка Билардија** је под псеудонимом **Абу Абдулах ал Аустрали**, као што је наведено у претходном поглављу, пребацио на територију Сирије, “шеф границе” Мирсад Кандић. Биларди се, са новим именом

⁵⁹³“Ubijen još jedan Kosovar u Siriji, “ISIS-u se pridružio iz Njemačke, Info-ks, 19.07.2015.

⁵⁹⁴“Mladić s Kosova predvodio napad bombaša samoubica u Iraku”, Info-ks,09.05.2015.

⁵⁹⁵ <http://www.info-ks.net/vijesti/kosovo/59798/jos-jedan-kosovski-albanac-ubijen-u-siriji-foto-video>

⁵⁹⁶ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/hronika/2776359/treci-bombas-samoubica-sa-kosova.html>

Абу Абдулах ал Аустрали, 11. марта 2015. године разнео аутомобил-бомбом у ирачком граду Рамади, престоници провинције Анбар, приликом напада на војне положаје. Бомбаш самоубица Џејк Биларди од тада је познат као Џихади Џејк.⁵⁹⁷

Тархан Батирашвили, познатији као **Абу Омар ал Шишани** или **Омар ал-Чечен**, који био вођа радикалне групе Jaish al-Muhajireen wal-Ansar, убијен је 14. марта 2016. у жестоким борбама у околини Алепа, Сирија, које су се водиле између припадника Сиријске Армије и ИСИЛ-а.⁵⁹⁸ Иначе, Jaish al-Muhajireen wal-Ansar је део ИСИЛ-а (Исламска војска Ирака и Леванта) која је састављена искључиво од муслимана са простора Кавказа и која се бори углавном у Алепу и околини.⁵⁹⁹ У току последњих неколико година, са базом у Сирији, Тархан Батирашвили, грузијске националности, заузимао је бројне војне позиције унутар Исламске државе Ирак и Левент (ИСИЛ).⁶⁰⁰

Од средине 2014. године Батирашвили је био виши командант ИСИЛ-а и члан Савета Шура, базиран у ал-Раках, Сирија. Идентификован је као војни командант након што је објављено у јавном видеу, који је дистрибуирала једна група крајем 2014. године, где Батирашвили надгледа затворске капацитете ИСИЛ-а у ал-Табка (al-Tabqa), који је близу ал-Ракаха (al-Raqqa-a), где је ИСИС држао стране таоце. Од средине 2014. године, Батирашвили је блиско сарађивао са финансијском секцијом ИСИЛ-а и имао базу операција за терористичке организације у области Минбиј, Сирија.⁶⁰¹

Почетком јуна 2014. године **Тархан Батирашвили** или **Абу Омар ал Шишани** и/или **Омар ал-Чечен**, наредио је члановима ИСИЛ-а да путују из Сирије у Ирак да преузму возила, оружје и муницију. Према једном званичном извештају друштвених медија за ИСИЛ у сиријском Хасак Говернорате-у у то

⁵⁹⁷

https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2017&mm=11&dd=01&nav_category=167&nav_id=1320750 <http://www.blic.rs/vesti/svet/istraga-australijски-tinejdzer-dzihadisticki-bombas-samoubica-u-iraku/1e9tjpf>

⁵⁹⁸ <http://srbin.info/2014/02/14/sirija-alepo-ubijen-iz-prvog-voda-cecenski-terorista-video/>

⁵⁹⁹ Ibid

⁶⁰⁰ https://www.rewardsforjustice.net/english/tarkhan_batirashvili.html

⁶⁰¹ Ibid

време, Батирашвили је издао важно саопштење којим се наређује општа мобилизација за све провинције ИСИЛ-а, да подрже напоре групе у Мосулу, (Ирак) и да се припреме за све случајеве опасности.⁶⁰²

У мају 2013. године лидер ИСИЛ-а Абу Бакр ел Багдади (Абу-Дуа) га је именовано за команданта за север, за ИСИЛ, са овлашћењем над војним операцијама ИСИЛ-а и снагама у северној Сирији, нарочито у Алепу, ал-Ракаху, Лутакии и северној провинцији Идлиб. До краја 2013. године био је ИСИЛ Амир (вођа) за северну Сирију и био је лоциран у околини провинције Алепо. Такође је био задужен за борце из Чеченије и других делова Кавказа.⁶⁰³

Америчко министарство за финансије је 24. септембра 2014. године означило Батирашвилија као специјално именованог глобалног терористу, сходно извршној наредби 13224, за активности *за или у име ИСИЛ-а*.⁶⁰⁴

Британски цихадиста **Рафаел Хости (Абу Кака ал Британи)**, који је, **као што је већ наведено**, регрутовао велики број својих земљака за Исламску државу, убијен је 2013. године приликом напада беспилотне летилице. Пре убиства, Хости је био уздигнут до ранга старијег команданта, а био је задужен и за медије и пропаганду Исламске државе путем видеа.⁶⁰⁵

Хости се придружио Исламској држави 2013. године заједно са двојицом колега, студентима **Халилом Рауфијем** и **Мухамедом Цаведом**, обојица старости 20 година. Рауфи, познат као **Абу Лајт (Aby Layth)**, убијен је у борби у фебруару 2014. године, док се Мухамедом Цавед развео бомбом у самоубилачком бомбашком нападу у Ираку касније, исте године.⁶⁰⁶

CNN агенција је 28. јуна 2015. године објавила фотографије за групу кувајтских чланова који су се придружили ИСИС-у под називом: Познати кувајтски чланови ИСИС.⁶⁰⁷

⁶⁰² Ibid

⁶⁰³ Ibid

⁶⁰⁴ Ibid

⁶⁰⁵ <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/02/british-jihadi-reported-to-have-been-killed-in-syria/>

⁶⁰⁶ Ibid

⁶⁰⁷ http://www.qasioun.net/en/news/show/10790/Most_famous_Kuwaiti_members_in_ISIS&prev=search

Први на тој листи је Мохамед Емвази, познат као “**Цихадиста Цон**” или **Абу Абдулах ал-Британија**, а познатог када је приказан како одрубљује главу јапанском новинару Кеџи Готу. Пре тога је приказан како убија америчке новинаре Џемса Фолија и Стивена Солтофа, као и британске хуманитарне раднике Дејвида Хајнса и Алана Хенинга.⁶⁰⁸

Емвази је живео у северозападном Лондону и налазио се својевремено под полицијском присмотром и мером забране кретања због потенцијалног тероризма. Државни секретар Велике Британије му је одузео пасош, али га то није спречило да се у новембру 2014. године пребаци у Брисел, где је набавио лажни пасош и прикљичио се Исламској држави.⁶⁰⁹ Он је погинуо у нападу дрона у њиховом упоришту, сиријском граду Раки, у новембру 2015. године.⁶¹⁰

Друго име на листи је **Абу-Азам Ал Кувајтски**, који је био командант Ал Нусре, а његово име је **Вајди Алунизи**. Док је трећи на листи **Халед Алунизи** познат по псеудонимима **Насар Алнасар** и **Мохамед абн Алрузак**. Убијен је у марту 2015. године.⁶¹¹

Званичници Сједињених Америчких Држава саопштили су да је у ваздушном нападу у Сирији (27.08.2015) убијен британски држављанин **Џунаид Хусеин** (21), главни хакер Исламске државе који је био мозак такозваног Сајбер калифата. Он је после цихадисте Цона, био најпознатији исламиста рођен у Великој Британији. Британски “Гардијан” навео је да је овај исламиста из Бирмингема, који је узео ратно име **Абу Хусеин ел Британи**, у Сирију отпутовао 2013. године.⁶¹²

Немац Денис Кусперт, који је прозван Гебелсом Исламске државе, борио

ch

⁶⁰⁸ <http://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/500816/Dzihad-Dzon-pobegao-u-Libiju-posto-mu-je-otkriven-identitet>

⁶⁰⁹ <http://www.srbijadanas.com/clanak/poceo-lov-na-saradnika-dzihadiste-dzona-je-osoba-koja-zeli-da-naudi-javnosti-na-zastrasujuci>

⁶¹⁰ <http://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/546908/Potvrđeno-Dzihadista-Dzon-je-mrtav-Dron-ga-ubio>

⁶¹¹ http://www.qasioun.net/en/news/show/10790/Most_famous_Kuwaiti_members_in_ISIS&prev=search

⁶¹² <http://www.blic.rs/vesti/svet/sajber-kalifat-ubijen-glavni-haker-islamske-drzave/xjy37w2>

се под псеудонимом **Абу Талха ал-Алмани**, познат је по масакру сунитско арапског племена Ал Шаитат, које се борило против ИСИЛ-а, августа 2014. године. Убијен је у нападу америчке авијације у сиријском граду Рака, октобра 2015. године.⁶¹³

Пентагон је објавио да је у бомбардовању у Сирији 04. фебруара 2017. године убијен Египћанин **Хани Хајкал**, познат под ратним именом **Абу Хани Ал Масри**. Свој ратни пут је, као што је наведено, почео у Авганистану, а наставио у Босни и Херцеговини и познат је као ветеран рата у БиХ.⁶¹⁴

Он је човек који је током осамдесетих и деведесетих година надгледао оснивање и операције великог броја Ал Каидиних база у Авганистану, где је индоктринирао, увежбавао и опремао хиљаде терориста који су се касније раширили по многим деловима света. Абу Хани Ал Масри је уз своју делатност у Авганистану био, како тврди Пентагон, један од оснивача египатске групе Исламски цихад.⁶¹⁵

Ова група је прва сунитска група која је почела да изводи бомбашке нападе, истакао је портпарол Пентагона.⁶¹⁶ Абу Хани Ал Масри је, како наводи Пентагон, био близак сарадник бившег вође Ал Каиде Осаме Бин Ладена док га је садашњи вођа Ајман Ал Завахири лично послао у Сирију 2012. године како би тамо основао огранак Ал Каиде.⁶¹⁷

Американац албанског порекла, **Зулфи Хоца**, је високи командант у такозваној Исламској држави, који је између осталог, задужен за регрутовање нових чланова, пише лист “Атлантик”.⁶¹⁸

⁶¹³ <http://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/528999/Amerikanci-ubili-nemackog-repera-Gebelsa-Islamske-drzave>

⁶¹⁴ <http://www.newsweek.rs/region/81329-nova-otkriva-o-najtrazenijem-teroristi-nakon-ubistva-zloglasnog-abu-hanija-otkriveno-da-je-ratovao-u-bih.html>

⁶¹⁵ Ibid

⁶¹⁶ Ibid

⁶¹⁷ <http://www.newsweek.rs/svet/81329-nova-otkriva-o-najtrazenijem-teroristi-nakon-ubistva-zloglasnog-abu-hanija-otkriveno-da-je-ratovao-u-bih.html>

⁶¹⁸ <http://www.pravda.rs/lat/2018/01/14/americki-siptar-u-vrhu-islamske-drzave-od-picerije-u-nju-dzerziju-do-jednog-od-najpoznatijih-glavoseca-id-video/>

Двогодишња истрага о Американцима који су отпутовали у Сирију и Ирак како би се прикључили Исламској држави, утврдила је да је Хоџа (**псеудоним Абу Хамза ел Америци**), заправо син албанско-америчког власника пицерије из Њу Џерсија и један од малобројних Американаца у Исламској држави.⁶¹⁹

Иако је неубичајено да се западњаци у редовима Исламске државе високо рангирају у хијерархији терористичке организације, неколицини Американаца је то успело, а међу њима је стигао и Хоџа, што говори о високој динамици радикализације, навео је “Атлантик”.⁶²⁰

Хоџа се у Исламској држави “истакао” снимком одсецања глава курдским заробљеницима свега шест месеци након што је ушао у терористичку организацију⁶²¹, након чега је почео све чешће да се појављује у снимцима за регрутовање нових чланова ове терористичке организације које дели преко друштвених мрежа.⁶²²

Зулфи Хоџа је отишао из Сједињених Америчких Држава 06.04.2015. године, а четири дана касније нашао се у камповима за тренирање џихадиста у Сирији.⁶²³

Америчка Централна обавештајна агенција (ЦИА) тврди да половину припадника екстремистичке групе Исламске државе чине борци из других земаља, а Радио Слободна Европа (РСЕ) наводи да их доста има из Босне и Херцеговине, Албаније, са Косова, после Саудијске Арабије, Туниса и Марока.⁶²⁴

⁶¹⁹ Ibid; <https://www.blic.rs/vesti/svet/sekao-glave-da-bi-se-dokazao-dzihadistima-novi-lider-islamske-drzave-je-albanac/4ympgwp>

⁶²⁰ Ibid

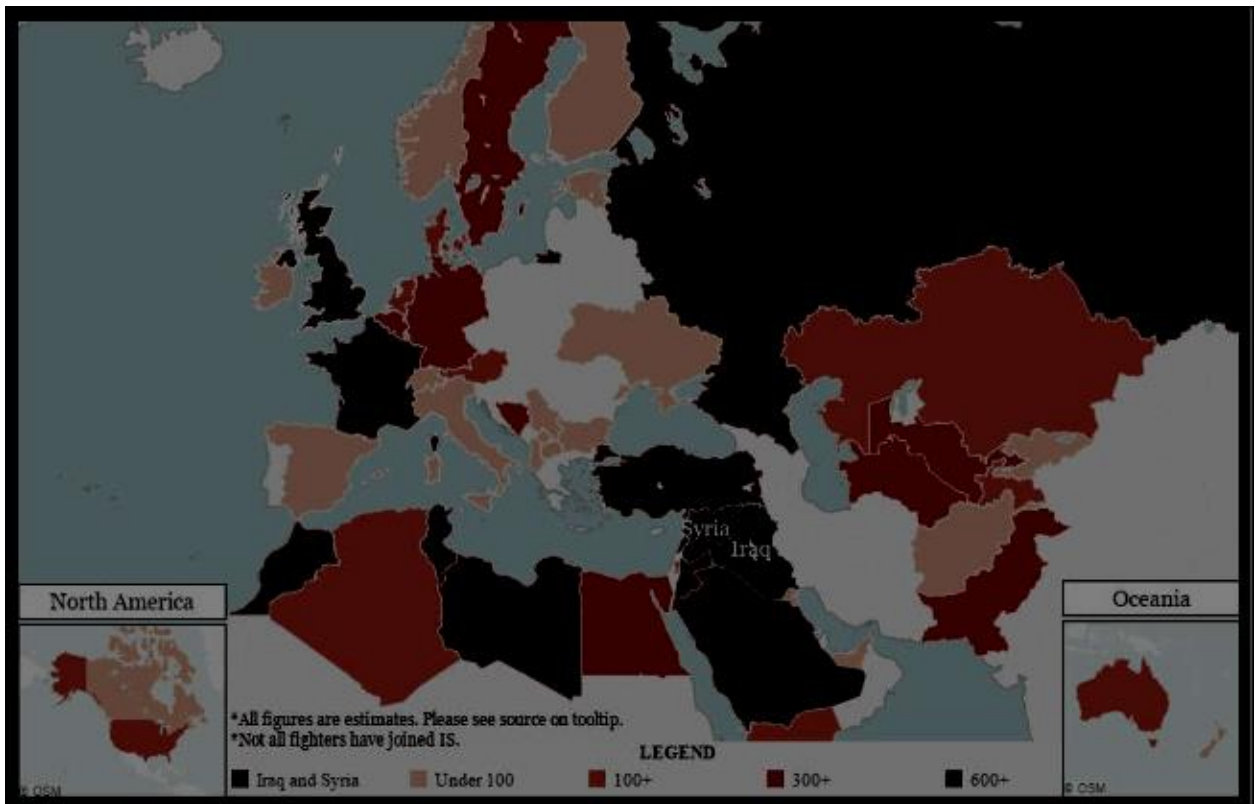
⁶²¹ Ibid

⁶²² <https://www.blic.rs/vesti/svet/sekao-glave-da-bi-se-dokazao-dzihadistima-novi-lider-islamske-drzave-je-albanac/4ympgwp>

⁶²³ Ibid

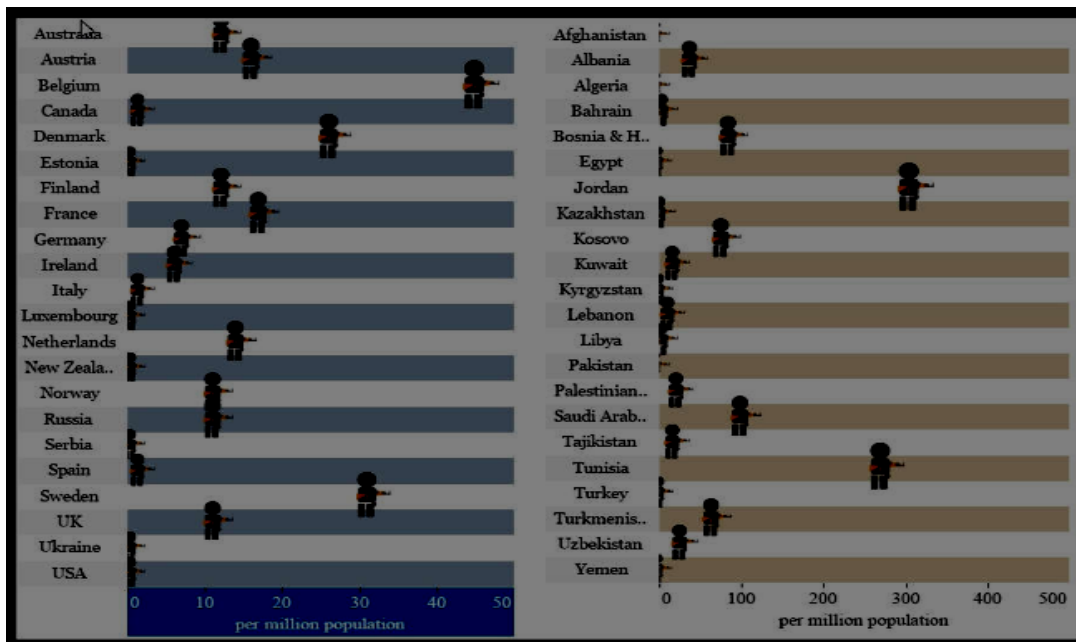
⁶²⁴ <http://www.info-ks.net/clanak/48266/odakle-dolaze-strani-borci-islamske-drzave-u-iraku-i-siriji>

Слика 7: Страни борци у Сирији и Ираку – Одакле долазе

Извор: <http://www.rferl.org>)

Графикон 4: Процент страних бораца по земљама – прилагођено броју становника

Извор: <http://www.rferl.org>

Србија се на инфографици представљеној на сајту РСЕ, са само три бораца на страни исламских екстремиста, налази у групи земаља са најмањим бројем таквих бораца. Из Босне и Херцеговине се Исламској држави придружило 350 бораца, са Косова 150, а из Албаније 140, док је из Македоније 20 добровољаца отишло у цихад. У анализи се, међу земљама које предњаче по броју добровољаца на страни исламиста, са више од 600 бораца, наводе и Француска, Британија и Јордан. На страни цихадиста Исламске државе бори се и око 1500 Мароканаца, као и више од 3.000 Тунижана и отприлике исто толико Саудијаца.⁶²⁵

Према подацима Међународног центра за студије радикализације и политичког насиља, из Либије се 556 бораца прикључило исламским екстремистима, из Турске око 500, а из Русије нешто мање од 500, док је број бораца из Немачке износио 400 и више.⁶²⁶

Према наводима РСЕ, на страни цихадиста се борило и 330 Пакистанаца и 358 Египћана. Холандија, Алжир, Јемен и Казахстан спадају у категорију земаља из којих се нешто више од 100 грађана прикључило исламским екстремистима. Међу земље из којих је мање од 100 грађана отишло у цихад спадају: Аустрија, Шпанија, Италија, Ирска, Шведска, Норвешка, Финска, Данска, Украјина, Узбекистан, Авганистан, Киргистан, Кувајт, Уједињени Арапски Емирати и Аустралија. ЦИА је проценила да милитантних активиста Исламске државе има између 20.000 и 31.500, два или три пута више него што се претходно процењивало, подсећа РСЕ.⁶²⁷

6.8. Терористичка операција у Немачкој

Тунишанин Анис Амри (24), који је у Берлину 19.12.2016. године на Божићном вашару камионом убио 12 људи и повредио још 49, убијен је у Милану у ноћи између 22. и 23.12.2016. године. Ово је потврдио италијански министар унутрашњих послова, рекавши да је после провера, утврђено да је убијена особа Анис Амри, осумњучен за терористички напад и да су о томе одмах обавештене немачке власти. Амри је, према наводима италијанских медија, прешао најмање

⁶²⁵<http://www.info-ks.net/clanak/48266/odakle-dolaze-strani-borci-islamske-drzave-u-iraku-i-siriji>
Објављено: 17.09.2014.године

⁶²⁶ Ibid

⁶²⁷ Ibid

две европске границе путујући возом из Немачке. Из Француске области Савој кренуо је према Торину, а затим пресео на воз за Милано. Са централне станице кренуо је ка миланском радничком насељу Сесто Сан Ђовани. Зауоставила су га два полицајца, који нису имали никакву дојаву, али им је било сумњиво што је младић био сам испред затворене приградске железничке станице, у три сата ујутру и затражили су му документа. Амри је уместо документа из ранца извадио пиштољ и том приликом ранио једног полицајца, док је други полицајац испалењим хицем ликвидирао Амрија.⁶²⁸

Немачке власти су идентификовале Амрија на основу физичког изгледа и отисака прстију који су пронађени у камиону којим је улетео међу посетиоце вашара у Берлину. Амри је, иначе, у Европи користио шест различитих имена и три држављанства. Марокански сајт “Мондафрик” објавио је да је мароканска служба безбедности чак два пута упозорила немачке обавештајце, 19. септембра и 11. октобра, на могућност да Амри предузме неку акцију, јер су га идентификовали као острашћеног присталицу Исламске државе. Такође су утврдили да је Амри **недозвољено (илегално)** 14 месеци боравио у Немачкој и да је у Дортмунду посећивао присталице Исламске државе.⁶²⁹

Специфичан разлог за повећање немачког ризика од тероризма јесте прилив сиријских избеглица у последњих неколико година, при чему су готово сви сунитски муслимани, код којих је традиционално висок степен подлегања обећању о Калифату (Исламска држава) као својеврсној исламској утопији.⁶³⁰

6.9. Терористичка операција у Турској

У терористичком нападу на ноћни клуб “Реина” у Истанбулу, у новогодишњој ноћи 2017. године убијено је 39 особа, објавио је лист “Дејли сабах”, наводећи да је напад извео Узбекистанац Абдулкадир Машарипов. Турски званичници су истакли да је **Абдулкадир Машариков ушао у Турску илегално** и да се његови отисци прстију подудару са онима који су пронађени на месту злочина. Турски медији су пренели да је потврђено **његово ратно име Абу**

⁶²⁸“Крвник из Берлина ликвидирао у Милану”, Вечерње новости, 24.12.2016.

⁶²⁹ Исто

⁶³⁰ <https://zorancicak.wordpress.com/2017/01/16/islamski-terorizam-i-evropa-nova-generacija/>

Мухамед Хорасани Абдулкави и да је војну обуку стекао у Авганистану. Машарипов је ухапшен 16.01.2017. године у дистрикту Есенјурт у заједничкој операцији турске обавештајне службе и градске полиције. Машарипов је признао убиство 39 људи на новогодишњој прослави у клубу “Реина” у Истанбулу и да је то учинио у име терористичке групе Исламска држава. Градоначелник Истанбула изјавио је да је Машарипов вероватно са истока илегално ушао у Турску још у јануару прошле године, што представља велики ударац турским тајним службама, јер значи да је целу годину припремао напад. Све то време је дакле, имао неку заштиту, што потврђује да у Турској постоје ћелије ИСИС-а и то у самом Истанбулу. За напад на ноћни клуб одговорност је преузела Исламска држава, тврдећи да је напад у првим сатима Нове године био одмазда за операције турске војске на северу Сирије.⁶³¹

7.0. Терористичка операција у Шведској

У терористичком нападу у Шведској, који се догодио 07. априла 2017. године, четири особе је погинуло, укључујући и 11-годишњу девојчицу, а 15 је повређено када је нападач украденим камионом газио људе по пешачкој зони у Стокхолму, да би затим улетео у робну кућу.⁶³²

Тридесетдеветогодишњи Узбекистанац, Рахмат Акилов, осумњичен за напад у Стокхолму, признао је кривицу током истраге, рекавши да је “камионом газио невернике”, како је пренео шведски лист Афтонбладет. Акилов је рекао да је наређење добио директно од Исламске државе у Сирији. Акилов је, такође, током истраге рекао да “бомбардовање у Сирији мора да престане”. Према писању шведског листа, током истраге утврђено је да је нападач муслиман и да је подржавао Исламску државу.⁶³³

Акилов је **илегални имигрант** који је 2014. године поднео молбу за

⁶³¹ <http://www.telegraf.rs/vesti/2553169-identifikovan-napadac-iz-nocnog-kluba-u-istanbulu>
<http://www.pressonline.rs/svet/Svet/388679/terorista-saslusan-priznao-zlocin-obucavan-u-avganistanu.html>

<http://www.telegraf.rs/vesti/2569126-modro-lice-krvnika-sa-rukama-policaјca-oko-vrata-ovako-je-uhapsen-ubica-iz-istanbula-pocinje-ispitivanje-foto>

⁶³² <http://www.kurir.rs/planeta/2777073/sokantno-priznanje-napadaca-iz-svedske-gazio-sam-kamionom-nevernike-naredila-mi-je-islamska-drzava>

⁶³³ Ibid

стални боравак у Шведској, а која је одбијена у јуну 2016. године, јер су га власти тражиле због депортације.⁶³⁴ Када је Акилов након одбијања захтева за боравак требао да буде депортован, полиција га није нашла на пријављеној адреси. Захтев за даљи боравак у Шведској одбијен је због показивања симпатијама према екстремним организацијама, а пре свега, као што је већ наведено, Исламској држави.⁶³⁵

Према проценама Уједињених нација из 2014. године, више од 15.000 људи из преко 80 земаља је учествовало у страним терористичким акцијама (Report and Recommendations submitted pursuant to resolution 2170, 2014), док се према последњим подацима из марта 2015. година тај број попео на 25.000 и 30.000 људи из више од 100 земаља, који су напустили матичне земље и придружили се терористичкој групи Ал Каида и ИСИЛ-у у Ираку и Сирији, као и другим земљама, при чему активно учествују у терористичким активностима, укључујући непосредне терористичке нападе, терористичку обуку, регрутовање за тероризам и слично.⁶³⁶

Дакле, евидентан је пораст претње страних терористичких бораца, односно појединаца који путују у друге државе ради вршења, планирања, припремања или учешћа у терористичким актима, као и пружања или примања терористичке обуке и регрутовања за тероризам.⁶³⁷

На основу свега изнетог у овом поглављу може да се закључи да постоје три начина на које илегални мигранти одлазе у друге земље ради вршења терористичких аката. То су: преласци граница на неком тајном месту, преласци граница на званичним међудржавним граничним прелазима, али са фалсификованим документима и инфилтрацијом у избегличке колоне.

⁶³⁴ www.neweurope.eu/article/rahmat-akilov-confesses-stockholm-attack/

⁶³⁵ <http://www.kurir.rs/planeta/2777073/sokantno-priznanje-napadaca-iz-svedske-gazio-sam-kamionom-nevernike-naredila-mi-je-islamska-drzava>
<https://www.srbijadanas.com/vesti/info/ubio-cetiri-osobe-osumnjiceni-vozac-kamiona-iz-svedske-priznao-krivicu-2017-04-11>

⁶³⁶ Шикман, Миле, “Актуелна претња тероризмом и оквир реговања”, стр.13, према: Davis, S. (2014). Responding to Foreign Terrorist Fighters. A Risk-Based Playbook for States and the International Community. Policy Brief, 11/2014. Global Center on Cooperative Security;

⁶³⁷ Исто

Табела 1: Начини прелазака илегалних миграната на територије других земаља ради вршења терористичких аката и типолошка подела према броју учесника

На тајном прелазу	На међудржавном граничном прелазу	Инфилтрацијом у избегличке колоне
Групно/Масовно	Појединачно/ Групно	Групно/ Масовно

ГЛАВА СЕДАМ

ПРОЦЕНА ТЕРОРИСТИЧКИХ МОГУЋНОСТИ ЗАВРБОВАНИХ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАНАТА У БЛИСКОЈ БУДУЋНОСТИ

Заједно са огромним приливом миграната услед ескалације мигрантске кризе 2015. године расте и опасност од тероризма. Европске обавештајне службе наводе да милитанти активно регрутују придошлице, а екстремисти су се увукли и у редове избеглица.⁶³⁸

Јачање и ширење Исламистичке државе Ирака и Леванта на подручјима Ирака и Сирије, угрозило је безбедност илегалних миграната, али их истовремено чини осетљивом категоријом за могућа регрутовања у сврху извођења терористичких аката на крајњим одредиштима. У више него бројном корпусу илегалних миграната могуће је регрутовање будућих извршилаца терористичких задатака, тзв. "спавача". Регрутовање терориста међу илегалним мигрантима је олакшано и због гнева који постоји међу многима од њих, који се развија као последица чињенице да су њихове матичне државе постале попришта грађанског рата услед интервенционистичке политике западних војних сила. Као највећа последица и по међународни мир данас највећа безбедносна претња, развила се цихадистичка Исламистичка држава Ирака и Леванта (ИДИЛ, ISIL), која је за кратко време заузела велики простор на подручју Сирије и Ирака, и која упућује озбиљне претње Европи. У маси илегалних миграната и тражилаца азила, у великој мери и због проблема са идентификацијом, тешко је препознати потенцијалну индивидуалну опасност по националну безбедност, или пак по личну безбедност грађана држава транзита и крајње дестинације.⁶³⁹

“Ако се узму у обзир чињенице да је знатан број бораца ISIL дошао са подручја Албаније, Косова и Метохије и Рашке области (тзв. Санџак), те да је веџабијски покрет веома развијен у Босни и Херцеговини,⁶⁴⁰ а затим даље чак и у Аустрији, овај безбедносни ризик добија посебну димензију и у овом делу

⁶³⁸ <https://rs-lat.sputniknews.com/analyze/201509184637403/>

⁶³⁹ Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција”, *op.cit.* 2016., стр.4-26.

⁶⁴⁰ Agencija Srna: Maglajsko selo dalo najviše boraca ISIL-u, *Nezavisne novine*, 25.05.2015, <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Maglajsko-selo-dalo-najvise-boraca-ISIL-u/306916> (26.05.2015)

Европе. ISIL је јак у Сирији, која се граничи са Турском, а сиријски држављани, уз Авганистанце и Пакистанце, су најбројнији међу *ирегуларним мигрантима* преко територија Балкана.⁶⁴¹ Акција италијанске полиције на острву Сардинија⁶⁴² је показала да се на италијанском тлу врши врбовање управо држављана Аганистана и Пакистана за терористичке активности, па се у том смислу оваква могућност мора узети у обзир и када се прича о балканској миграцијској рути. С друге стране, претња од терористичких напада припадника, или само следбеника идеја, ISIL постоји и независно од новог прилива миграната. Међу извршиоцима терористичких напада у Белгији и Француској је било највише припадника друге генерације имиграната у тим земљама, што значи да се ISIL већ инфилтрирао на европско тло преко грађана Европске уније који имају пуну слободу кретања, без обзира на обнављање контроле на унутрашњим границама, или неким другим мерама које би се предузимале без адекватне обавештајне подршке. Међутим, истраге поводом поменутих терористичких аката су потврдиле да је већина терориста била са ратним искуством у Сирији, и тиме показале слабости безбедносних служби држава чланица Европске уније. Тачније, заказала је обавештајно-оперативна делатност, као најзначајнија компонента одбране од тероризма, јер се припреме за терористичке акте одвијају у тајности,⁶⁴³ а идентитет актера није увек предвидив, јер се групе за извршење терористичких задатака формирају према потреби, локацији и врсти задатка, а неки од њих делују независно.⁶⁴⁴ Осим тога, велики број имиграната је већ ушао у простор Шенгена током 2015. године, без личних докумената, што уз непостојање базе биометријских података практично не оставља ни најмање могућности да се утврди ко међу њима представља реалну опасност по безбедност. Чак и када би постојала таква могућност провере, имајући у виду бруталност ISIL, која је иначе присутна уз сваки верски фанатизам, нико не може гарантовати да и она лица

⁶⁴¹ UNHCR: Total number of Syrian refugees exceeds four million for first time, Press Releases, 9 July 2015, <http://www.unhcr.org/559d67d46.html> (10.08.2015)

⁶⁴² Agencija Hina: Razotkrivena nova islamistička mreža: Prebacivali ljude u zemlje Sj. Europe, Dnevnik.hr, 24.04.2015, <http://dnevnik.hr/vijesti/svijet/razotkrivena-islamisticka-mreza-sa-sjedistemna-sardiniji---382251.html> (27.04.2015)

⁶⁴³ Милан Ј. Мијалковски и Веселин Б. Конатар, "Тероризам и обавештајна моћ државе", Зборник Матице српске за друштвене науке, 2013 (143):279

⁶⁴⁴ Мина Зиројевић, "Тероризам као неконвенционална претња безбедности", *op.cit.* (fn. 35), 350.

којих нема у безбедносним евиденцијама не могу сутра бити активирани као терористи у било ком делу Европе, не само због могућности да су прихватили идеју цихада на начин на који то ISIL тражи, већ и због могућих претњи да ће бити ликвидан неко од чланова породице који су остали у земљи порекла. То чини овај ризик још комплекснијим, па решење које нема алтернативу се налази тамо одакле је све почело, неутрализацијом и разбијањем ISIL у Ираку и Сирији, те успостављањем мира на том простору и враћањем миграната својим кућама“.⁶⁴⁵

У случају дефинитивног пораза Исламске државе у Сирији и Ираку од стране коалиционих снага, може се очекивати повећани интензитет повратка страних бораца и њихових породица које су провеле дуже или краће време у конфликтним подручјима, а можда и узимале непосредно учешће у конфликтима, егзекуцијама или другим насилним радњама. Талас повратка ових људи, као и других који су се борили као припадници Исламске државе, био би, преко Турске и Балкана, првенствено усмерен ка земљама Западне Европе.⁶⁴⁶

Захваљујући добро организованој мрежи база и сарадника у источној Турској, ова лица ће највероватније бити у могућности да пре доласка на територију Европске Уније замене свој прави идентитет и ситнијим или крупнијим променама личног изгледа као и употребом лажних докумената преузму нови, лажни идентитет.⁶⁴⁷

Они који успеју да уђу на територију Европске Уније представљали би претњу с обзиром да могу да наставе са својим покушајима дестабилизације Запада вршењем терористичких аката. Имајући у виду велики број (неколико хиљада) радикализованих Европљана муслиманске вероисповести који су се, дуже или краће време, налазили у зонама конфликта под контролом Исламске државе, њихов масовни или чак спорадични повратак могао би да представља дугорочни и врло сложен безбедносни изазов за Европу.⁶⁴⁸

⁶⁴⁵ Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција“, *op.cit.*, 2016., стр. 221-222.

⁶⁴⁶ <https://zorancicak.wordpress.com/2017/01/16/islamski-terorizam-i-evropa-nova-generacija/>

⁶⁴⁷ Ibid

⁶⁴⁸ Ibid

Када је у питању безбедност Републике Србије треба истаћи да “иако су службеници државних органа Републике Србије, укључујући и припаднике граничне полиције, испољили максималну толерантност и хуманост у поступању са ирегуларним мигрантима, из чега би се могло закључити да се нису ничим "замерили" и тиме избегли могућу освету кроз неки терористички акт, било би погрешно искључити могућност деловања међународног тероризма на подручју територије Србије. Ово тим пре ако се има у виду да тероризам већ одавно није само екстремни израз идеологије, већ и врло профитабилна криминална делатност. Тероризам има своју идеолошку подлогу, најчешће верску, коју карактерише фанатизам без испољавања емоција, али пример ОВК је слика "другачијег" тероризма, повезаног са кријумчарењем дроге и трговине људима.⁶⁴⁹ Уз организовани криминал тероризам је данас најозбиљнија претња националној безбедности Србије, а посебне "неуралгичне тачке", су на подручју општина Бујановац, Прешево и Медвеђа, као и подручје Рашке области.⁶⁵⁰ Прихватни центар за мигранте који у Србију улазе са подручја Македоније се налази управо на простору који захватају општине Прешево и Бујановац, чиме се увећава овај безбедносни ризик, како због могућности пружања логистичке подршке мигрантима који су повезани са терористичким организацијама, тако и због потенцијалног врбовања миграната од стране лица са подручја тих општина која су непријатељски настројена према Републици Србији.”⁶⁵¹

⁶⁴⁹ Фатић, Александар, "Борба против организованог криминала на Балкану", Међународна политика, Vol. LVII, бр. 1-2 (71-99), 2005, 83.

⁶⁵⁰ Милашиновић, Радомир и Мијалковић, Саша, "Тероризам као савремена безбедносна претња", У Супротстављање тероризму - међународни стандарди и правна регулатива: зборник радова са међународне научностручне конференције, Уредници Миле Шикман и Горан Амићић, 1-16, (Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова, 2011), у “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција”

⁶⁵¹ Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција”, *op.cit.* 2016. стр.222-223.

ЗАКЉУЧАК

Свака безбедносна појава посебно представља глобални безбедносни проблем, а у међусобној спрези глобални безбедносни проблем који у себи инкорпорира готово све друге безбедносне појаве савремене цивилизације (транснационални организовани криминал, трговину људима, разне облике тероризма, финансијске деструкције, повреде многих конгентних норми међународног права итд). *И л е г а л н е м и г р а ц и ј е*, данас су масовне са бројним кршењем норми међународног јавног права и повредама људских права и основних слобода, повезане са организованим криминалом и терористичким акцијама продукт су светске глобализације и стварања све веће разлике између богатих и сиромашних земаља, коју изазива управо глобализација и транзиција великог броја држава, односно политичких система у њима. Ту неминовно настају и испољавају се различити облици **безбедносних појава**, великог интензитета и са великим последицама, **а посебно најекстремнији облици тероризма**.

Прелиминарно одређење предмета истраживања односи се на установљавање услова и карактера релације појава (проблема) илегалне миграције – међународни тероризам и представља један од важних аспеката који заокупља пажњу огромног броја држава савременог света, а свакако и међународне заједнице у целини. Тежиште овог рада усмерено је на регистровању услова, узрока и фактора који пресудно утичу на то да се неки илегални мигранти нађу у некаквој улози у терористичком насиљу које прети националној безбедности како држава у којима мигранти чекају решавање свог статуса, тако и међународној безбедности.

У формулисању предмета истраживања извршено је *теоријско, операционално, временско, просторно и дисциплинарно одређење*, с циљем да се што квалитетније схвати обим, кретање, тенденције, специфичности и манифестације илегалних миграција кроз међународни тероризам.

У теоријском одређењу предмета истраживања коришћена су постојећа теоријска и искуствена сазнања која су научно проверена и потврђена, као и теоријска и практична сазнања до којих се дошло истраживањем. Истраживања

су темељена на нашим и страним безбедносним сазнањима, која се односе на илегалне миграције и међународни тероризам и њихов утицај на националну и међународну безбедност. У теоријском одређењу предмета истраживања дефинисани су најзначајнији појмови: *миграције, илегалне миграције, тероризам, међународни тероризам, терористичке операције, избеглице, азил, подстицајни фактори миграција, нелегални преласци границе, организовани криминал, безбедност, национална безбедност, међународна безбедност, индоктринација, пропаганда, радикализација, изазови, ризици и претње*. У овом делу рада наведени су и: типологија миграција, узроци илегалних миграција, карактеристике илегалних миграција, категорије илегалних миграната, безбедносни аспекти илегалних миграција, мигрантске руте, узроци и последице мигрантске кризе, узроци тероризма, карактеристике тероризма, класификација тероризма, узроци учешћа илегалних миграната у терористичким делатностима, облици регрутовања илегалних миграната за терористичка деловања и међузависност илегалних миграција и међународног тероризма. Такође је указано на спрегу илегалних миграција и тероризма са организованим криминалом, сличности и разлике између илегалних миграната и терориста, као и илегалних миграната и избеглица. Регистравањем и ваљаним одређењем наведених појмова створена је могућност да у истраживачком поступку предмета истраживања постоји јасна комуникација у процесу коришћења података, с једне стране, и закључивању о резултатима истраживања, са друге стране.

У овом научном пројекту извршено је и емпиријско истраживање на основу којег се јасно може видети међусобна повезаност и интеракција ове две глобалне безбедносне појаве (илегалне миграције и међународни тероризам).

За одређење проблема и предмета истраживања указано је на суштину три битна проблема, а то су: илегалне миграције углавном су скопчане са појединачном, националном и међународном безбедношћу; међународни тероризам континуално, а повремено и кампањски, утиче на све врсте безбедности и носиоци међународног тероризма смишљено користе илегалне мигранте за своје циљеве.

Имајући у виду да је предмет овог истраживања постављен с циљем

утврђивања на који начин илегалне миграције постају фактор међународног тероризма, довођењем у везу резултата овог научног истраживања са постављеним хипотезама могу се извући следећи закључци:

Илегалне миграције представљају безбедносни проблем чије деловање непосредно или посредно угрожава безбедност многих земаља, као и међународне заједнице у целини. Илегални мигранти, без обзира како су дошли у тај статус, су особе чије су егзистенције, а веома често и животи угрожени у имиграционим земљама где чекају решавање свог статуса. У нерегулисаном статусу миграната своје шансе за остваривање профита видео је организовани криминал, који користи илегалне мигранте за кријумчарење, као и за друге криминалне делатности (диловање дроге, пљачкање, подвођење). Са друге стране илегални мигранти су жртве многих екстремистичких и терористичких колективитета разних политичких, идеолошких и верских мотива који их умешно злоупотребљавају као циљану групу. Међутим, у многим случајевима илегални мигранти су и носиоци међународног тероризма. На ово указују многа сазнања до којих се дошло на основу студиозних анализа које се односе на оне терористичке акте који су се догађали у последњој деценији 20. и првим деценијама 21. века и чији су организатори и/или извршиоци били управо илегални мигранти. Такође се на основу расположивих информација током истраживања овог пројекта дошло до сазнања о томе да је одређени број илегалних миграната који је учествовао у разним терористичким операцијама био и део организованог криминала. Илегалне миграције у великом броју случајева настају иницирањем, генерисањем и подршком од стране одређених земаља које их користе за своје циљеве.

Имајући у виду наведене закључке, потврђује се прва појединачна хипотеза, да илегалне миграције независно од мотива (економски, политички, безбедносни и други) представљају наглашен национални и међународни проблем који је увек, у некаквом облику повезан са другим безбедносним проблемима, а посебно са организованим криминалом и међународним тероризмом.

Међународни тероризам се шири, расте у интензитету и добија нове

облике. Са све већим продубљивањем супротности у савременом свету (економских, политичких, религиозних, културолошких, националних и др.), расте и тероризам. Истовремено се шире и илегалне миграције, добијају масовне облике које је веома тешко контролисати, а међу мигрантима расте незадовољство и мржња, што екстремисти вешто користе. Због тога постоји реална опасност од далекосежнијих последица које за собом носе ове безбедносне појаве. То се односи на регрутовања илегалних миграната ширих размера за неке потенцијалне и опасније терористичке операције широм света, а што би за далекосежне последице имало: нове невинне жртве ширих размера, рушења верских објеката, културно–историјских знаменитости по многим метрополама које су под међународном заштитом, многих материјалних и државних добара (привредни објекти, здравствене установе, школе, позоришта, стадиони), као и кршења многих других конгентних норми међународног права.

Имајући у виду до сада наведене закључке, потврђује се друга појединачна хипотеза, да међународни тероризам представља једну од највећих претњи националној и међународној безбедности, чијем одржавању у великој мери доприносе илегалне миграције.

Динамични процеси глобализације у последњој деценији 20. века и на почетку 21. века, утицали су на масовно испољавање појава илегалних миграција. Велики број групација нерешеног друштвеног статуса, које су злоупотребљавали терористички колективитети, ради остваривања својих политичких и идеолошких циљева, довело је до тога да велики број илегалних миграната постане значајна регрутна база терористичким колективитетима. На ово указују многа сазнања до којих се дошло праћењем и анализом догађаја у дугом временском периоду, који се односе на учешћа илегалних миграната из свих делова света у великом броју терористичких операција.

Сходно наведеним закључцима, потврђује се трећа појединачна хипотеза, да утврђено учешће илегалних миграната у многим акцијама међународног тероризма, после распада биполарног светског поретка указује да илегалне миграције представљају важан фактор међународног тероризма.

Потврђивањем тачности посебних хипотеза, створени су услови за

извођење завршног закључка о тачности опште хипотезе, да су *илегалне миграције и међународни тероризам глобални безбедносни проблеми, који су међусобно испреплетени на разне начине и где реално постоји могућност да ће се у мултиполарном свету све више испољавати и прожимати, при чему би улога илегалних миграната добијала све већи значај и све разноврсније функције приликом извођења међународних терористичких акција.*

Научна и друштвена оправданост овог истраживања произилазе из циљева који се истраживањем желе постићи.

Недостатак обавезујућих правила и конгентних норми доприноси ширењу ових појава, а оне ремете безбедност и односе у међународној заједници. Наука мора да пружи базни основ за дефинисање многих појавних облика из ове материје и за доношење општих правних норми за све субјекте међународног права.

С обзиром на недовољну научну истраженост предмета истраживања у безбедносним наукама, не постоји његова валидна научна тематизација. То подразумева непостојање јасно дефинисаног појмовног апарата и чврстог теоријског оквира. Стога је неопходно применити један свеобухватнији приступ у његовом истраживању и са аспекта науке безбедности и учинити напор у смислу синтетизовања прикупљених чињеница и искуствене грађе за квалитетан обухват предмета истраживања. Циљ је дакле, да се оваквим приступом дође до објективне реалности овог проблема и тиме допринесе даљем изучавању и обogaћивању научног фонда у науци безбедности, који несумњиво, може користити за лакше надзирање и регулисање овог безбедносног проблема.

Научни циљ истраживања био би научна дескрипција са елементима научне класификације и објашњења, кроз:

(1) анализу постојећег стања подударности и различитости између илегалних миграната и терориста;

(2) сагледавање и анализа развоја функционалних веза између илегалних миграција и међународног тероризма;

(3) процена могућности ситуационог и континуалног повезивања појава

илегалних миграција и међународног тероризма;

(4) сагледавање могућности за масовну злоупотребу илегалних миграција од стране носилаца међународног тероризма и

(5) предлог који ће у односу на постојећу (задовољавајућу) пажњу, у највећој могућој мери закупити пажњу примарних жртава унутрашњег и међународног тероризма у обухвату вишеструке испреплетености и међузависности илегалних миграција и тероризма.

Научна оправданост истраживања овог пројекта је да се неке дефиниције допуне или измене, да се укаже на повезаност ових безбедносних појава и да се дефинишу елементи (узроци и последице) таквих веза. Да се укаже на методске поступке који се могу користити у изучавању ових појава. Такође и на недостатке научних приступа у анализи ових појава, пре свега научне објективности и превази политичких циљева и партикуларних интереса.

Често се научне чињенице занемарују, а из фонда сазнања извлачи само оно што је политички или економски интерес појединих држава или региона. Дакле, без научног приступа, без примене научних метода, ове појаве се не могу сагледати у целини, нити се могу поставити адекватне мере превенције. Једино применом науке, мултидисциплинарним приступом, могу се сагледати реалне околности које носе ове појаве. У томе је научна оправданост за реализацију овог пројекта.

Зато је потребно чешиће организовање научних скупова на националном, регионалном и глобалном нивоу у циљу реализације овог научно-истраживачког пројекта. Одржавање тих скупова било би од значаја за научна и статистичка истраживања што би омогућило анализу узрока и последица ових појава, а самим тим би дало и вредне резултате у решавању ове проблематике.

Друштвена оправданост истраживања је у директној вези са научном оправданошћу. Наиме, за сваку државу и свако друштво, наравно и за међународну заједницу изузетно је значајно да се успешно ангажује на сагледавању и ефикасном решавању илегалних миграција чиме превентивно спречава и сузбија међународни и унутрашњи тероризам.

Веома је важно да се сагледају узроци, природа и карактеристика илегалних миграција као база за терористичке акције и то за различите облике тероризма и за различита својства у једној терористичкој акцији (извршиоци, возачи, осматрачи, фалсификатори, прикривачи итд). Сагледавање тих функција је значајно за свако друштво: како да се постави према илегалним мигрантима и како да организује своје службе безбедности и друге институције које се баве овом проблематиком, у циљу превентивног деловања ради успешније одбране сопствених виталних вредности од терористичке претње која произилази из наведеног дослуха. Такође, како да сарађује са другим државама и другим међународним субјектима у циљу минимизирања могућности даљих злоупотреба илегалних миграната од стране терористичких колективитета.

Зато би се у циљу реалнијег и свеобухватнијег сагледавања повезаности илегалних миграција и међународног тероризма морала разради **јединствена методологија за праћење ове проблематике на националном, регионалном и глобалном плану**. Јединствена методологија омогућила би да се ове појаве посматрају и анализирају као безбедносна целина, што је основни циљ овог истраживања. Ово би се реализовало сталном разменом информација између држава, као и држава и међународних служби и институција које раде на овом проблему, укључујући и Уједињене нације.

Када се ради о националној безбедности Републике Србије **примена ове методологије** треба да омогући спремност надлежних органа за адекватно реаговање у случају припремљености, спремности и организованости као узрока повезаности ових безбедносних појава (илегалних миграција и међународног тероризма).

С обзиром на велики број илегалних миграната/избеглица који се налази на територији Републике Србије и који не могу бити у потпуности идентификовани и дефинисани, постоји релативно велика могућност њиховог врбовања од стране разних терористичких колективитета за потенцијална терористичка деловања. Зато је у циљу спречавања могућих сценарија потребна континуална опсервација од стране свих безбедносних структура. То би се реализовало праћањем сумњивих особа, њихових контаката, предузимањем

превентивних мера у оправданим ситуацијама. Да би се превентивне мере могле планирати неопходно је стално радити на прикупљању индиција и опсежним анализима података о овим појавама.

Уједињене нације, као кровна међународна организација, треба да успоставе посебно тело које ће се бавити овом проблематиком на глобалном нивоу. Његов основни задатак био би регистрација илегалних миграција, континуирано праћење и евидентирање узрока, усмеравања и последица илегалних миграција, процене могућности ситуационог и континуалног повезивања илегалних миграција и тероризма, као и могућност потенцијалних ризика и претњи многим земљама и регионима због њихове међусобне повезаности и испреплетености.

Уједињене нације у што скорије време треба да донесу и Резолуцију о спречавању злоупотребе и радикализације илегалних миграната од стране терористичких колективитета, као и свих безбедносних ризика који из њих проистичу. Ово би имало обавезујући карактер за све земље и представљало би **нове конгентне норме међународног права.**

Резултати истраживања ће националним и међународним институцијама, несумњиво и невладином сектору које се професионално ангажују на регулисању илегалних миграција, помоћи да унапреде сопствену ангажованост којом ће минимизирати могућност да илегални мигранти постану значајна регрутна база терористичким колективитетима. На послетку, резултати истраживања ће несумњиво допринети унапређењу постојеће међународне сарадње на обухвату ових безбедносних проблема.

ЛИТЕРАТУРА

1. Научни и стручни радови

1. Аврамов, Смиља и Крећа, Миленко, “Међународно јавно право”, Научна књига, Београд, 1990.
2. Аврамов, Смиља, “Међународно јавно право”, Академија за дипломатију и безбедност, Београд, 2011.
3. Alex P. Schmidt, Political Terrorism, SWIDOC, Amsterdam and Transaction Books, 1984.
4. Алексић, Живојин и Миловановић, Зоран, “Лексикон криминалистике”, Врело, Београд, 1995.
6. Амићић М. Горан, “Повезаност организованог криминала и тероризма као претња безбедности Босне и Херцеговине”, Факултет безбедности, Београд, 2013.
7. Anderson, Tim, “Rat u Siriji i evropska migrantska kriza”, Univerzitet u Sidneju, 2016.
8. Anthony Oliver-Smith, “Disaster and Forced Migration in the 21 st Century, USA (Florida), 11. jun 2006.
9. Bagdonas, A. (2015). The EU migration crisis and the baltic security. Journal On Baltic Security, 1(2).
10. Бајагић, Младен, “Основи безбедности”, (Београд: Криминалистичко-полицијска академија, 2007).
11. Bell, Martin and Gary, Ward, "Comparing Temporary Mobility with Permanent Migration", Tourism Geographies (2000).
12. Benjamin, Daniel & Steven Simon. *The Age of Sacred Terror*, 2002.
13. Bunn, M., Holdren, J.P. and A. Wier, Securing Nuclear Weapons and Materials: Seven Steps for Immediate Action, Harvard University, Cambridge, 2002.
14. Bžežinski Zbignjev: Velika šahovska tabla, CID Podgorica i Romanov Banja Luka, 2001.

15. Брус, Хофман, “Унутрашњи тероризам”, Народна књига и АЛФА, Београд, 2000.
16. Wallace, Charles., "Web of terrorism targeted US jets", May 28, 1995.
17. William Canst, "ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of the Islamic State", Hardcover – September 22, 2015.
18. Вејновић, Душко, Шикман, Миле, Радуљ, Слободан, “Друштвени аспекти тероризма”, Удружење дефендолога Републике Српске, Бања Лука, 2006.
19. Вилић, Душан и Тодоровић, Бошко, “Тероризам и нови светски поредак”, Графомарк, Београд, 1999.
20. Војни лексикон, ВИЗ, Београд, 1981.
21. Вујаклија, Милан, “Лексикон страних речи и израза”, Просвета, Београд, 1970.
22. Вукоичић, Јелена, “Радикални Ислам и Запад – однос цивилизација, идеологија и политика у историјском и савременом контексту”, СВАРОГ, Бања Лука (2016).
23. Вукоичић, Јелена, “Исламски екстремизам на Балкану”, ПАТРИОТ. РС, 24.05.2017. године, <https://patriot.rs/doc-dr-jelena-vukoicic-islamski-ekstremizam-na-balkanu/>
24. Галијашевић, Цевад “Ера тероризма у Б и Х”, “Филип Вишњић”, Београд, 2007.
25. Гаћиновић, Радослав, “Отимање Косова и Метохије”, НИЦ Војска, Београд, 2004.
26. Гаћиновић, Радослав, “Тероризам” Драслар партнер, Београд, 2005.
27. Гаћиновић, Радослав, “Феноменологија савременог тероризма”, Војно дело, бр.3, Београд, 2008.
28. Гаћиновић, Радослав, “Политичко насиље и глобализација”, Евро Ђунти, Београд, 2009.
29. Гаћиновић, Радослав, “Облици савременог тероризма”, у Наука-безбедност-полиција, Vol. XVII, No.2, 2012.

- 30.Greenhill, M. Kelly. „Migration as a Weapon in Theory and in Practice“, Military review, 6, 2016 (6), pp. 27-36.
- 31.Група аутора, “Амнезија јавности – од пропаганде до тероризма”, Графо-Комерц, Београд, 2004.
- 32.Група аутора “Савремени тероризам”, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2015.
- 33.Davis, S. (2014). Responding to Foreign Terrorist Fighters. A Risk-Based Playbook for States and the International Community. Policy Brief, 11/2014. Global Center on Cooperative Security;
- 34.Дел Вал А. (1998) Исламизам и Сједињене Државе, алијанса против Европе, Службени лист, Београд.
- 35.Деспотовић, Љубиша, “Геополитички и демографски аспекти актуелне мигрантске кризе”, Култура полиса, год. XIII (2016), бр. 31.
- 36.Димитријевић, Војин, “Тероризам”, Радничка штампа, Београд, 1982.
- 37.Димитријевић, Војин, "Међународни тероризам и безбедност СФРЈ", Народна армија, 1987.
- 38.Димитријевић, Војин, “Савремени облици тероризма”, часопис “Архив за правне и друштвене науке”,бр.4, Београд, 1980.
- 39.Димитријевић, Војин : "Страховлада", Београд, 1997.
- 40.Димитријевић, Иван, “Проблематика научно теоријског дефинисања тероризма” часопис Безбедност, бр. 6/05, Београд, 2005.
- 41.Драгишић, Зоран, Систем националне безбедности Републике Србије, (Београд: Факултет безбедности, 2011).
- 42.Драгишић, Зоран, “Безбедносни идентитет Балкана и ЕУ”, Култура полиса, год. X (2013).
- 43.Деметриос Г.Пападеметриоу, “Глобална стратегија са илегалним миграцијама, Институт за миграциону политику, Атина,2005., стр.15.
- 44.Ђорђевић,Обрен, “Лексикон безбедности”, Партизанска књига, Београд, 1986.

45. Erika Feller, "Asylum, Migration and Refugee Protection: Realities, Myths and the Promise of Things to Come", *Int. J. Refugee Law*, September/December 2006, Oxford, 509-536.
46. Живаљевић, Драган и Југовић, Александар, "Тероризам као безбедносни проблем и друштвена девијација", *Журнал за криминалистику и право*, 2014.
47. Зиројевић Фатић, Мина, "Тероризам"-Међународни поглед, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2014.
48. Зиројевић, Мина, "Тероризам као неконвенционална претња безбедности", *Међународни проблеми*, Vol.60, No.2-3, Београд, 2008.
49. Зиројевић, Фатић Мина, "Злоупотреба интернета у сврхе тероризма", *МП* 3, 2011,
50. Игњатовић, Ђорђе, "Криминологија" (осмо, измењено издање), *Службени гласник*, Београд, 2007.
51. Илић, Предраг, "Безбедносни изазови, ризици и претње или чиниоци угрожавања безбедности", *Правне теме*, год.1. број 2. 2017.
52. Јањић, Владимир, Ђукић, Дејановић Славица и Ђоковић, Данијела, "Социодемографске и психолошке карактеристике прогнаних и избеглих адолесцената у стању менталне дисфункције", *Енграми*, 24 (2002), 11
53. Janczewski L., Colarik, A.: *Cyber Warfare and Cyber Terrorism*, Information Science Reference (an imprint of IGI Global) Hershey, 2008.
54. Јевтић, Мирољуб, "Савремени цихад као рат", *Нова књига*, Београд, 1989.
55. Јончић, Владан, *Тероризам и људска права*, "Тероризам и људске слободе", зборник, Тера, 2010.
56. Joshua S. Goldstein and Jon C. Pevehouse: *International Relations- Tenth Edition 2013–2014 Update*, Pearson, New Jersey, USA, 2014.
57. Katz, Samuel M. *Relentless Pursuit: The DSS and the Manhunt for the Al-Qaeda Terrorists*, 2002. <https://www.cbsnews.com/news/60-minutes-the-man-who-got-away/>

- 58.Кеча, Ранко, “ТЕРОРИЗАМ - глобална безбедносна претња”, Европски дефендологија центар за научна, политичка, економска, социјална, безбедносна, социолошка и криминолошка истраживања, Бања Лука, 2012.
- 59.Ковачевић, Сретен “Основи безбедности и одбране”, ВШУП, Земун, 1996.
- 60.Ковач, Митар, “Мигрантска криза, као безбедносна претња Републици Србији”, Фонд стратешке културе, 29.01.2017.<http://www.fsksr.rs/fond-strateske-kulture/politika/migrantska-kriza-ka-bezbednosna-pretnja-republici-srbiji/>
- 61.Ковач, Митар, “Мигрантска криза као последица агресије водећих НАТО држава”,<https://www.in4s.net/migrantska-kriza-ka-posledica-agresije-vodecih-nato-drzava/>
- 62.Claire, Messina, “From Migrants to Refugees: Russian, Soviet and Post Soviet Migration”, Int.J.Refugee Law, Oxford,1994.
- 63.Chuba F. Christopher, “Toward biological security”, Foreign Affairs,Vol. 81 (3), 2002.
- 64.Charlotte McDonald-Gibson: How ISIS Threatens Europe, Time, Feb 26, 2015, <http://time.com/3720076/isis-europe-migrants/> (20.05.2015)
- 65.Кривокапић, Борис, “Лексикон међународног права”, Београд, 1998.
- 66.Марковић, Дарко и Марковић, Дарија. "Потенцијални изазови и ризици ирегуларних миграција по Европу". У: Четрдесет година од потписивања хелсиншког завршног акта = 40 years since the signing of the Helsinki final act: међународни тематски зборник. Уреднице Мина Зиројевић и Весна Ћорић, 285-306. Београд: Институт за упоредно право и Intermex, 2015.
- 67.Марковић, Дарко, “Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција“, ФБ, Београд, 2016.
- 68.Марковић, Срђан, “Међународно-правни положај илегалних миграната”, Правни факултет, Београд, 2009.
- 69.Марковић, Срђан, “Корелација између илегалних миграната и терориста”, Институт за међународну политику и привреду, бр.1155-1156, Београд, 2014.
- 70.Маџорјан Л.А., “Тероризам: правда и вимисел”, Москва,1983.

71. Мијалковић, Саша.; Милошевић, Милан.: Обавјештајно-безбједносна дјелатност и службе, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2011.
72. Милан Мијалковски: Тероризам и противтерористичка борба, Београд, 2003.
73. Мијалковски, Милан, “Тероризам”, ФЦО, Београд, 2005.
74. Мијалковски, Милан, “Одговор тероризму”, Факултет цивилне одбране, 2005 (Београд: , “Филип Вишњић”).
75. Мијалковски, Милан и Дамјанов, Петар. “Тероризам албанских екстремиста” Војска, 2009.
76. Мијалковски, Милан, “Тероризам и организовани криминал”, ФБ, Београд, 2010.
77. Мијалковски, Ј. Милан и Конатар, Б. Веселин , "Тероризам и обавештајна моћ државе", Зборник Матице српске за друштвене науке, 2013.
78. Милашиновић, Радомир, “Терор Запада над светом”, Идиј, Ветерник, 1998.
79. Милашиновић, Радомир и Милашиновић, Срђан, "Основи теорије конфликта", Факултет безбедности, Београд, 2007.
80. Милашиновић, Радомир и Мијалковић, Саша, "Тероризам као савремена безбедносна претња", у Супротстављање тероризму - међународни стандарди и правна регулатива: зборник радова са међународне научностручне конференције, Уредници Миле Шикман и Горан Амићић, 1-16, (Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова, 2011), 12
81. Милошевић, Милан, “Систем државне безбедности”, Полицијска академија, Београд, 2001.
82. Милошевић, Младен, “Терористи: жртве и злочинци – фактори криминалне мотивације”, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд, 2009.
83. Мимица, Аљоша и Богдановић, Марија, “Социолошки речник”, Завод за уџбенике, Београд, 2007.
84. Nevradakis, Michael (2016) ‘Human Rights Lawyer Francis Boyle on US War Crimes, the Refugee Crisis in Europe and More’, Truthout, 4 April.

- 85.Никодијевић, Никша, “Америчка национална стратегија за борбу против тероризма на почетку XXI века”, ФПН, Београд, 2017.
- 86.Нова српска политичка мисао, “ Британски адвокат: Абу Хамза је био сарадник МИ5”, 2014.
- 87.Орлић, Дејан, “Појмовно одређење изазова, ризика и претњи у процесу преобликовања међународне безбедности”, Војно дело, 3/04.
- 88.Пашански, Милан “Терористички акти против дипломатских представника”, Правни факултет, Београд, 1982.
- 89.Петковић, Милан, “Тероризам - рат у континуитету”, Војно дело, бр.4, 2009.
- 90.Путник, Ненад, ”Злоупотреба кибер простора као средства масовне комуникације”, Војно дело, јесен/2012.
- 91.Ракић, Миле и Вејновић, Душко, “Угрожавање система безбедности Републике Србије и Републике Српске”, ЕВРОПСКИ ДЕФЕНДОЛОГИЈА ЦЕНТАР за научна, политичка, економска, социјална, безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања, Бања Лука, 2013.
- 92.Савић, Андрија, “Од традиционалног ка постмодерном тероризму, Безбедност, бр. 5/2004.
- 93.Савић, Андрија и Стајић, Љубомир., “Основи цивилне безбедности”, УСЕЕ, Нови Сад, 2006.
- 94.Симеуновић, Драган, “Тероризам - општи део”, Правни факултет, Београд, 2002.
- 95.Симеуновић, Драган, “Тероризам”, Правни факултет у Београду, Edicija Crimen, Београд, 2009.
- 96.Симеуновић, Драган „Миграције као узрок политичких аномалија у Европи“, Вршац: Ирегуларне миграције, 2015, 01.-02., уводно предавање
- 97.Симић Р. Драган, “Светска политика – Међудржавни и међународни поредак, Светска политика и глобални односи, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, Чигоја штампа, Београд, 2009.

98. Станаревић, Светлана и Ејдус, Филип, ур. Појмовник безбедносне културе, (Београд: Центар за цивилно-војне односе, 2009)
99. Стајић, Љубомир и Гађиновић, Радослав, “Увод у студије безбедности”, Драслар партнер, Београд, 2007.
100. Стајић, Љубомир “Основи безбедности”, Правни факултет Нови Сад, 2010.
101. Stern, J. *Terror in the Name of God: Why Religious Militants Kill*, Harper Collins: New York, 2003.
102. Танасковић, Дарко, “Ислам догма и живот”, Српска књижевна задруга, Београд.
103. Tosini, D., “Sociology of Terrorism and Counterterrorism: A Social Science Understanding of Terrorist Threat”, у: *Sociology Compass*, том, 1/2, 2007.
104. Трајковић, Звонимир, “САД и ЕУ отворили путеве тероризма ка Европи”, Видовдан, 2004.
105. Фатић, Александар, "Борба против организованог криминала на Балкану", Међународна политика, Vol. LVII, бр. 1-2 (71-99), 2005.
106. Nassoun, Ahmad Badreddin Nassoun (2016) Personal communication from Syrian Grand Mufti Nassoun to this writer, 12 April, Damascus.
107. Hooper, John (September 23, 2001). "The shy, caring, deadly fanatic". *The Guardian*. London. Retrieved September 16, 2008.
108. Childers, J. Gilmore; DePippo, Henry J. (February 24, 1998). *America: Five Years After "Senate Judiciary Committee Hearings: Foreign Terrorists in Trade Center"*. *US Senate Judiciary Committee*. Archived from *the original* on December 27, 2007. Retrieved January 8, 2008.
109. Цамић, Драган, “Ратници из сенке”, Таргет, Београд, 1999.
110. Донатан Р. Вајт “Тероризам”, Alexandria Press, Београд, 2004.
111. Шикман, Миле, Тероризам, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2006,
112. Шикман Миле, Тероризам – актуелни и могући облици, Висока школа

унутрашњих послова, Бања Лука, 2006.

113. Шкрбић, Желимир, “Утицај исламског фундаментализма на тероризам у Босни и Херцеговини”, Комесграфика, Бања Лука, 2011.

Правни извори:

1. Повеља ОУН
2. Универзална декларација о људским правима, ОУН, 1948.
3. Конвенција о статусу избеглица, ОУН, 1951.
4. Протокол о статусу избеглица, ОУН, 1967.
5. Декларација о територијалном азилу, ОУН, 1968.
6. Основи управљања миграцијама у Републици Србији, Међународна организација за миграције – Мисија у Србији, (Београд: Досије Студио, 2012), 22
7. Стратегија супротстављања илегалним миграцијама у Републици Србији за период 2009-2014. године (Службени гласник РС, бр. 55/2005, 71/2005 – исправка, 101/2007 и 65/2008),
8. Закон о управљању миграцијама ("Службени гласник РС", број 107/2012),
9. Закон о азилу („Службени гласник РС”, број 109/2007),
10. Закон о заштити државне границе („Службени гласник РС”, број 97/2008 и 20/2015 - др. закон),
11. Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/2008),
12. Закон о избеглицама („Службени гласник РС”, број 18/92, „Службени лист СРЈ”, број 42/2002 - одлука СУС и „Службени гласник РС”, број 30/2010),
13. Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве („Службени гласник РС-Међународни уговори”, број 103/2007)
14. Извештај Владе Републике Србије, “Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији”, 2003.
15. Национална стратегија за борбу против организованог криминала, (Београд:

Службени гласник РС, бр. 23/09).

16. “Стратегија националне безбедности Републике Србије”, Београд, 2009.

17. Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. Adopted by resolution A/RES/55/25 of 15 November 2000 at the fifty-fifth session of the General Assembly of the United Nations.

18. Frontex.europa.eu/assets/Attachments_News/Fran_2016_Qpdf 2016.

19. Frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/ 2016.

20. UN, Key trends in international migration, Expert Group Meeting on The Post-2015 Era: Implication for the Global Research Agenda on Population Development, New York, 10 April 2015.

Други интернет извори:

1. International Organization for Migration, "Key Migration Terms", IOM, <http://www.iom.int> (преузето 03.03.2015).
2. Human Rights Watch, Srbija: Policija vrši nasilje nad migrantima i tražiocima azila, 15. april 2015, <https://www.hrw.org/sr/news/2015/04/15/269593>
3. FR: Policija zlostavljala migrante?, B92, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=05&dd=13&nav_id=991207
4. UNHCR: The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees, 1 July 2015, <http://www.unhcr.org/5592bd059.html> (10.08.2015)
5. "EU annual report on human rights 2007", jun 2008. http://aei.pitt.edu/view/euar/HUMAN_RIGHTS=3AHuman_Rights_and_Democratisation_in_Third_Countries=2FWorld.html#group_2008.
6. http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/03/18/illegal-migration-to-eu-rises-for-routes-both-well-worn-and-less-traveled/ft_16-03-15_migrantroutes_annually/
7. <http://www.rferl.org>
8. <http://www.slobodnaevropa.org/content/izbeglicka-kriza-u-2016-godini-daleko-od->

optimisticnih-prognoza/27453711.html

9. <http://www.informer.rs/vesti/izbeglicka-kriza/58895/GENERAL-BRIDLAV-KOMANDANTNATO-EVROPU-dzihadista-stiglo-Evropu-migrantima>

10. <http://www.blic.rs/vesti/drustvo/dabic-povratnici-iz-sirije-su-potencijalna-teroristicka-pretnja-za-balkan/51129p6>

11. <http://srbin.info/2015/09/01/migranti-i-srbi/>

12. <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/vise-od-milion-izbjeglica-u-evropi-u-2015>

13. <https://zorancicak.wordpress.com/2017/01/16/islamski-terorizam-i-evropa-nova-generacija/>

14. <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/2682360/madjarska-rigorozne-mere-za-migrante.html>

15. <https://rs-lat.sputniknews.com/infografika/201603111103911509-migranti-mapa-infografika-evropa/>

16. <http://rt.com/news/166836-isis-isil-al-qaeda-iraq/,04.11.2014>.

17. "Hamza backed non-Muslim killing", <http://www.stormfront.org/forum/t262275/> 13.01.2006.

18. "Hamza attacked sugar daddy West", <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/1558981/posts/>, 16.01.2006.

19. DIA (2012) Intelligence Report 'R 050839Z Aug 2012' in Judicial Watch, Pgs. 287-293 (291) JW v DOD and State 14-812, 18 May, online: <http://www.judicialwatch.org/document-archive/pgs-287-293-291-jw-v-dodand-state-14-812-2/>

20. <http://www.blic.rs/vesti/svet/fronteks-u-evropu-je-legalno-uslo-milion-migranata-a-ilegalno-dva-miliona/z38gvkf>

21. <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

22. <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2015/0352-37131506061A.pdf>

23. <http://mondo.rs/a882423/Info/Svet/EU-i-Turska-Zatvaranje-zapadnobalkanskog-puta-za-izbeglice.html>

24. <http://www.blic.rs/vesti/politika/mond-i-bbc-ilegalni-imigranti-preko-srbije-u-eu-dzihadisti-preko-libije/yxekvpx>, 20.05.2015.
25. <http://rs.n1info.com/a224441/Svet/Region/Erjavec-U-redovima-Islamske-drzave-1.000-boraca-sa-Balkana.html>
26. <https://www.srbijadanas.com/vesti/info/dacic-o-migrantskoj-krizi-postoji-problem-srbija-nema-dovoljno-kapaciteta-2017-02-03>
27. <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=1290967>
28. <http://javno.rs/analiza/internet-sigurno-utociste-balkanskih-dzihadista>
29. <http://rs.n1info.com/a194863/Vesti/Vesti/Dacic-o-migrantskoj-krizi-u-UN.html>
30. <http://www.telegraf.rs/vesti/1741795-evo-zasto-migranti-ne-idu-kroz-bugarsku-i-rumuniju-u-madjarsku>
31. https://sh.wikipedia.org/wiki/Evropska_migrantska_kriza
32. https://sr.wikipedia.org/wiki/Напади_Исламске_државе_у_Европи
33. <http://www.telegraf.rs/vesti/1760520-zasto-se-dogodila-izbeglicka-kriza-u-evropi-ovih-8-razloga-ce-vam-sve-objasniti>
34. <http://www.blic.rs/vesti/svet/ministri-eu-ako-pritisak-imigranata-ne-stane-ponovo-granice-unutar-sengena/chs1e1q> , 26.01.2016.
35. <http://www.blic.rs/vesti/svet/eu-nema-buducnost-merkelova-i-cipras-napadaju-balkan-zbog-zatvaranja-rute/rmwh0hd>
36. <http://www.nspm.rs/hronika/blic-nova-ruta-autobusi-sa-izbeglicama-krenuli-ka-hrvatskoj.html?alphabet=1>
37. <https://www.scribd.com/doc/98120089/Bitka-Kod-Ulus-Kerta-Heroji-Sa-Kote-776>
38. "Тероризам, Запад и Балкан", www.srpskadijaspora.info
39. "The Dark Side Of Illegal Immigration", Homeland Security report, www.usillegalalines.com
40. "9/11 and Terrorist Travel", Staff Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, <http://www.9->

- 11.commission.gov/staff_statements/911_Terr_Trav_Monograph.pdf,21.08.2004.
- 41.“Khalid al-Midhar (Sannan al-Makki)”, Global Jihad, http://www.global.jihat.net/_view_page.asp?id=127
- 42.“Зашто је Ал Каида извршила терористичке нападе 11.септембра”. <http://www.seminarskidiplomski.co.rs>
- 43.<http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2005/08/19/srpski/H05081803.shtml>
- 44.<http://www.nspm.rs/hronika/blic-nova-ruta-autobusi-sa-izbeglicama-krenuli-ka-hrvatskoj.html?alphabet=1>
- 45.<https://rs-lat.sputniknews.com/analize/201509184637403/>
- 46.<http://www.ibtimes.co.uk/paris-attacks-islamic-states-dabiq-magazine-identifies-two-stade-de-france-suicide-bombers-1538995>
- 47.<http://www.nytimes.com/2015/01/25/world/europe/belgium-confronts-the-jihadist-danger-within.html>
- 48.<http://www.kurir.rs/planeta/bio-je-mozak-operacije-pariz-ko-je-bio-terorista-abdelhamid-abaud-clanak-2025777>
- 49.<http://www.nspm.rs/hronika/brisel-eksplozija-na-aerodromu-najmanje-11-osoba-poginulo-a-preko-20-povredjeno.html>
- 50.<http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/2/svet/2276744/teroristi-iz-brisela-prvobitno-planirali-napad-na-pariz.html>
- 51.http://www.huffingtonpost.ca/2016/03/19/mohamed-belkaid-islamic-state_n_9505626.html
- 52.<http://edition.cnn.com/2016/04/09/europe/brussels-attack-arrests-police/>
- 53.<http://www.france24.com/en/20160409-osama-krayem-swedish-radical-linked-brussels-attacks>
- 54.<http://derefactie.be/cm/vrtnieuws.english/News/1.2624165>
- 55.http://www.rtv.rs/sr_ci/evropa/terorista-iz-brisela-ucestvovao-i-u-napadima-u-parizu_711247.html
- 56.<http://time.com/4287341/brussels-attacks-arrest-mohamed-abrini-osama-krayem/>

57. https://www.rewardsforjustice.net/english/tarkhan_batirashvili.html
58. <http://www.ibtimes.co.uk/brussels-attack-who-osama-krayem-jihadi-malmo-arrested-man-hat-1554105>
59. <http://www.sydsvenskan.se/2015-03-18/jihadist-fran-malmo-i-is-propagandakri>
60. <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/osama-krayem-swedish-jihadist-linked-to-brussels-bombings-charged-with-terrorist-murder-in-paris-a699323>
61. http://www.lemonde.fr/europe/article/2016/04/19/le-suedois-osama-krayem-inculpe-a-son-tour-dans-le-dossier-des-attentats-de-paris_4905127_3214.html
62. <http://srbin.info/2014/02/14/sirija-alepo-ubijen-iz-prvog-voda-cecenski-terorista-video/>
63. <http://www.blic.rs/vesti/hronika/smrt-ebu-safije-u-siriji-poginuo-jos-jedan-sandzaklija/70h1eyv>
64. <http://www.blic.rs/vesti/politika/18-imena-ovo-su-teroristi-iz-srbije-koji-se-bore-za-islamsku-drzavu/xb8svk6>
65. <http://www.newsweek.rs/svet/50747-islamska-drzava-preti-balkanu-ubijajte-diktatore-po-bosni-i-kosovu-sipajte-im-otrov-u-pice-video.html>
66. http://ruskarec.ru/news/2016/05/04/fsb-uhapsena-grupa-koja-je-planirala-teroristicke-napade-u-moskvi_590385
67. „Full transcript of bin Ladin's speech”. Aljazeera. 11. 11. 2004. <https://web.archive.org/web/20050113011856/http://english.aljazeera.net/NR/exeres/79C6AF22-98FB-4A1C-B21F-2BC36E87F61F.htm>
68. http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=02&dd=27&nav_id=962903
69. <http://www.srbijadanas.net/u-sarajevu-podignuta-optuznica-protiv-bosanskih-mudzahedina-koji-su-se-borili-u-siriji-i-iraku/>
70. <http://www.vesti.rs/Evropska-Unija/Strogo-poverljivo-ID-poslala-60-dzihadista-u-EU-5.html>

- 71.http://www.qasioun.net/en/news/show/10790/Most_famous_Kuwaiti_members_in_ISIS&prev=search
- 72.<http://www.srbijadanas.com/clanak/poceo-lov-na-saradnika-dzihadiste-dzona-je-osoba-koja-zeli-da-naudi-javnosti-na-zastrasujuci>
- 73.<http://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/546908/Potvrđeno-Dzihadista-Dzon-je-mrtav-Dron-ga-ubio>
- 74.<http://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/528999/Amerikanci-ubili-nemackog-repera-Gebelsa-Islamske-drzave>
- 75.<http://www.vesti-online.com/Vesti/Svet/500816/Dzihad-Dzon-pobegao-u-Libiju-posto->
- 76.<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/2347246/dzihadisti-koji-su-pretili-balkanu.html>
- 77.<http://www.nspm.rs/hronika/blic-terorista-koji-je-sejao-smrt-u-parizu-prosao-kroz-grcku-srbiju-hrvatsku-austrijusa-sirijskim-pasosem-registrovan-u-presevu.html?alphabet=l,16.11.2015.godine>
- 78.<http://www.info-ks.net/clanak/48266/odakle-dolaze-strani-borci-islamske-drzave-u-iraku-i-siriji>
- 79.<http://www.newsweek.rs/svet/81329-nova-otkrice-o-najtrazenijem-teroristi-nakon-ubistva-zloglasnog-abu-hanija-otkriveno-da-je-ratovao-u-bih.html>
- 80.<http://www.pressonline.rs/svet/Svet/388679/terorista-saslusan-priznao-zlocin-obucavan-u-avganistanu.html>
- 81.https://sr.wikipedia.org/sr/Сукоби_на_граници_Југославије_и_Албаније
- 82.<http://www.newsweek.rs/svet/81329-nova-otkrice-o-najtrazenijem-teroristi-nakon-ubistva-zloglasnog-abu-hanija-otkriveno-da-je-ratovao-u-bih.html>

83. "Мирел Карајић оптужен због придруживања ИСИЛ-у и ратовања у Сирији и Ираку", <http://www.nap.ba/new/vijest.php?id=21970>
84. www.neweurope.eu/article/rahmat-akilov-confesses-stockholm-attack/
85. <https://www.srbijadanas.com/vesti/info/ubio-cetiri-osobe-osumnjiceni-vozac-kamiona-iz-svedske-priznao-krivicu-2017-04-11>
86. <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/region/53002/bivsi-operativac-al-kaide-deportovan-iz-bosne.html>
87. <http://webtribune.rs/ruske-tajne-sluzbe-otkrile-turska-vojska-obucavala-teroriste-za-rat-u-siriji/#>
88. <https://www.slobodnaevropa.org/a/opasnosti-tekfir-ideologije/26955266.html>
89. <http://www.info-ks.net/vijesti/kosovo/74836/poginuo-voda-kosovskih-albanaca-u-isis-u-ridvan-haqifi>
90. Terminology, Section 1.1 in: Essential of Migration Management - Volume One: Migration Management Foundations, IOM, 2005, 8, http://www.rcmvs.org/documentos/IOM_EMM/v1/V1S01_CM.pdf, (прегледано 30.10.2015)
91. Agencija Srna: Maglajsko selo dalo najviše boraca ISIL-u, Nezavisne novine, 25.05.2015, <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Maglajsko-selo-dalo-najvise-boraca-ISIL-u/306916> (26.05.2015)
92. UNHCR: Total number of Syrian refugees exceeds four million for first time, Press Releases, 9 July 2015, <http://www.unhcr.org/559d67d46.html> (10.08.2015)
93. Agencija Hina: Razotkrivena nova islamistička mreža: Prebacivali ljude u zemlje Sj. Europe, Dnevnik.hr, 24.04.2015, <http://dnevnik.hr/vijesti/svijet/razotkrivena-islamisticka-mreza-sa-sjedistemna-sardiniji---382251.html> (27.04.2015)

94.Евроазијски безбедносни форум – округли сто, “Мигрантска криза и њене последице по безбедност Европе и Србије”, Институт за међународну политику и привреду, 21.04.2017. године, <https://www.youtube.com/watch?v=L1u0XoiLkFc>

95.<http://www.pravda.rs/lat/2018/01/14/americki-siptar-u-vrhu-islamske-drzave-od-picerije-u-nju-dzerziju-do-jednog-od-najpoznatijih-glavoseca-id-video/>

Чланци у дневним новинама:

1.“Mladić s Kosova predvodio napad bombaša samoubica u Iraku”, Info-ks,09.05.2015.

2.“Ubijen još jedan Kosovar u Siriji, “ISIS-u se pridružio iz Njemačke, Info-ks, 19.07.2015.

3.“Откривен идентитет Муцахедина који је позирао са одсеченом српском главом”, СРНА, 27.08.2011.

4.“Абу Хамза депортован из Б и Х у Тунис”, Вечерње новости, 10.10.2011.

5.“Законита екстрадиција Абу Хамзе Америци”, СРНА,10.04.2012.

6.“Има безбедносно интересантних миграната са борбеним искуством”, Данас, 28.07.2015.

7.“Ахмед Алмухамед пропутовао кроз Србију за један дан”, Политика, 15.11.2015.

8.“Договорена заједничка регистрација избеглица”, Политика, 19.02.2016.

9.“Опасност”, “Курир”, 19.08.2005.

10. “Абделмацид Бушар изручен Шпанији”, “Глас јавности”, 26.09.2005.

11. "Путеви слободе и спаса", Политика, 12.09.2009.

12. “Ислам као политички програм”, Политика, Београд, 22.05.2010.

13. “Бела Ал Каида гледа са Балкана”, “Политика”, 08.05.2012.

14. “Крвник из Берлина ликвидиран у Милану”, Вечерње новости, 24.12.2016.

15. “Главни обавештајац” Исламске државе депортован из Б и Х у Америку”, Политика, 02.11.2017.

Индекс слика

1. Рута кретања избеглица из Грчке према Мађарској током 2015. године
2. Руте долазака илегалних миграната у Европу од 2009-2015. године
3. Затворена Балканска рута
4. Затворене државне границе земаља које се налазе на Западнобалканској рути, као и алтернативни правци пролазака
5. Руте кретања Ахмеда Алмухамеда
6. Број ратника који су са Балкана отишли на Блиски Исток.
7. Страни борци у Сирији и Ираку – Одакле долазе

Индекс графикана

1. Преглед броја илегалних миграната по миграционим рутама. Упоредни фреквентни преглед по миграционим рутама за 2014. и 2015. године.
2. Број детектованих илегалних граничних прелаза на спољашњим границама ЕУ од 2009-2015
3. Број детекција на рутама 2014-2015
4. Процент страних бораца по земљама – прилагођено броју становника

Индекс табела

1. Начини прелазака илегалних миграната на територије других земаља ради вршења терористичких аката и типолошка подела према броју учесника

Биографија аутора

Мр Срђан Марковић рођен је у Београду 1970. године. На Правном факултету Универзитета у Београду дипломирао је 1996. и магистрирао 2009. (Тема магистарског рада: „**Међународно-правни положај илегалних миграната**“). У часопису „Међународна политика“ Института за међународну политику и привреду у Београду објавио је чланак „**Корелација између илегалних миграната и терориста**“ (2014). Монографија „**Кршење људских права над жртвама трговине људима**“ објављена је у Задужбини Андрејевић (2015).

Током професионалне службе у периоду од 1993. до 1997. године био је запослен у Економском-комерцијалном бироу Амбасаде СРЈ у Пекингу (НР Кина). Потом се запослио у Нафтној индустрији Србије (НИС Југопетрол) од 1997. године, где је радио на пословима спољне трговине, као референт за међународне уговоре и солвентност дужника НИС Југопетрола. Од маја 2013. године запослен је у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања – Сектор за рад у звању саветника.

Изјава о ауторству

Потписани

Мр Срђан Марковић

Број уписа:

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

Илегалне миграције као фактор међународног тероризма

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да су резултати коректно наведени,
- да предложена дисертација у целини ни у деловима није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа и
- да нисам кршио ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

Потпис докторанда

У Београду, 03.мај 2018.

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора: мр Срђан Марковић

Број уписа:

Наслов рада: Илегалне миграције као фактор међународног тероризма

Ментор: др Радомир Милашиновић, редовни професор у пензији

Потписани: мр Срђан Марковић

изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао за објављивање на порталу **Дигиталног репозиторијума Универзитета у Београду.**

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис докторанда

У Београду, 03.мај 2018.

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

Илегалне миграције као фактор међународног тероризма

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао сам у електронском формату погодном за трајно архивирање. Моју докторску дисертацију похрањену у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио.

1. Ауторство
2. Ауторство - некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – делити под истим условим

Потпис докторанда

У Београду, 03.мај 2018.